Alberto Godenzi

CİNSEL ŞİDDET

Yaşayanların Yaşatanların Anlatımlarıyla

Almanca'dan çevirenler:
Sultan Kurucan-Coşar
Yakup Coşar

ARINTI

Türkiye'de geçen yıl 16 bin kadına tecavüz edildi. Uzmanlar gerçek rakamın çok daha yüksek olduğunu düşünüyor... Nedeni, kadınların tecavüzden sonra adli makamlara başvurmaktansa, olayı gizlemeyi yeğlemeleri; örselenmişlikleriyle yaşamayı seçmeleri...

Yazar, bu "zorluğu" aşarak cinsel şiddeti yaşayan kadınlara ve yaşatan erkeklere kendilerini anlattırıyor... Erkekler kendilerini şiddet kullanmaya iten nedenleri ve neden şikayet edilmediklerini; kadınlar hangi durumlarda şiddete maruz kaldıklarını, sonuçlarını ve çevrenin tepkilerini açıklıyor.

Sokağın yanısıra "bitişik komşuda" da yaşananlara dikkat çekilen bu kitapta, devleti temellendiren en güçlü kurumlardan biri olan ailenin sahtelikleri de örnekleniyor. Ve yazar cinsel şiddetin "şiddete dayalı cinsellik" değil "cinsellik görünümlü şiddet" olduğunu belirterek, erkekleri kendi cinslerine ihanet etmeye çağırıyor.

Alberto Godenzi

CİNSEL ŞİDDET

Yaşayanların Yaşatanların Anlatımlarıyla

9 789755 390185

AYRINTI

İNCELEME

ISBN 975-539-018-9

ALBERTO GODENZİ

Bir süre Basel'da öğretmen olarak çalışan Godenzi, daha sonra Ekvator'da bir projeyi yönetti. Zürih Üniversitesi'nde Psikoloji ve Sosyoloji eğitiminden sonra kadın-erkek ilişkileri, özellikle de şiddet sorunları konusunda çeşitli projelerde çalıştı. Şu anda Federal Kadın Sorunları Komisyonu üyesi olarak görev yapmaktadır.

AYRINTI: 52
İnceleme dizisi: 28

CİNSEL ŞİDDET
Yaşayanların/Yaşatanların Anlatımlarıyla
Alberto Godenzi

Almanca'dan çevirenler
Sultan Kurucan-Coşar/Yakup Coşar

Kitabın özgün adı
Bieder, brutal
Frauen und Männer sprechen über sexuelle Gewalt

Unionsverlag/1989
basımından çevrilmiştir.

Bu kitabın tüm yayın hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Basıma hazırlık
Renk Yapımevi Tel.: 516 94 15

Baskı
Renk Basımevi Tel.: 516 94 15

Birinci basım
Haziran 1992

ISBN 975-539-018-9

AYRINTI YAYINLARI
Piyer Loti Cad. 17/2 34400 Çemberlitaş-İstanbul Tel.: 518 76 19 Fax: 516 45 77

Alberto Godenzi

CİNSEL ŞİDDET

Yaşayanların/Yaşatanların Anlatımlarıyla

İ N C E L E M E D İ Z İ S İ

ŞENLİKLİ TOPLUM
İvan İllich/2. basım

YEŞİL POLİTİKA
Jonathon Porritt/2. basım

MARKS, FREUD VE GÜNLÜK HAYATIN ELEŞTİRİSİ
Bruce Brown/2. basım

KADINLIK ARZULARI
Günümüzde Kadın Cinselliği
Rosalind Coward/2. basım

FREUD'DAN LACAN'A PSİKANALİZ
Saffet Murat Tura

NASIL SOSYALİZM?
HANGİ YEŞİL?
NE İÇİN SANAYİ?
Rudolf Bahro

ANTROPOLOJİK AÇIDAN ŞİDDET
Der: David Riches

ELEŞTİREL AİLE KURAMI
Mark Poster

İKİBİN'E DOĞRU
Raymond Williams

DEMOKRASİ ARAYIŞINDA KENT
Kürşat Bumin

YARIN
Sanayi Toplumu Yol Ayrımında
Eleştiri ve Gerçek Ütopya
Robert Havemann

DEVLETE KARŞI TOPLUM
Pierre Clastres

RUSYA'DA SOVYETLER (1905-1921)
Oskar Anweiler

BOLSEVİKLER VE İŞÇİ DENETİMİ
1917'den 1921'e Devlet ve Karşı Devrim
Maurice Brinton

EDEBİYAT KURAMI
Terry Eagleton

İKİ FARKLI SİYASET
Levent Köker

ÖZGÜR EĞİTİM
Joel Spring

EZİLENLERİN PEDAGOJİSİ
Paulo Freire

SANAYİ SONRASI ÜTOPYALAR
Boris Frankel

İŞKENCEYİ DURDURUN!
İnsan Hakları ve Marksizm
Taner Akçam

ZORUNLU EĞİTİME HAYIR!
Catherine Baker

SESSİZ YIĞINLARIN GÖLGESİNDE
YA DA TOPLUMSALIN SONU
Jean Baudrillard

ÖZGÜR BİR TOPLUMDA BİLİM
Paul Feyerabend

VAHŞİ SAVAŞÇININ MUTSUZLUĞU
Siyasal Antropoloji Araştırmaları
Pierre Clastres

CEHENNEME ÖVGÜ
Gündelik Hayatta Totalitarizm
Gündüz Vassaf

AĞIR ÇEKİM
Değişen Erkeklikler
Değişen Erkekler
Lynne Segal

CİNSEL ŞİDDET
Yaşayanların/Yaşatanların Anlatımlarıyla
Alberto Godenzi

ALTERNATİF TEKNOLOJİ
Teknik Değişmenin Politik Boyutları
David Dickson

Hazırlanan Kitaplar

GÖSTERİ TOPLUMU VE YORUMLAR
Guy Debord

ATEŞ VE GÜNEŞ
Platon Sanatçıları Niçin Dışladı?
Iris Murdoch

OTORİTE
Richard Sennett

ÇOCUK HAKLARI
Der: Bob Franklin

DEMOKRASİ VE SİVİL TOPLUM
John Keane

SİVİL TOPLUM VE DEVLET
Der: John Keane

MEDYA VE DEMOKRASİ
John Keane

DÜNYANIN BATILILAŞMASI
Gezegenimizin Birörnekleşmesinin Anlamı, Önemi ve Sorunları Üstüne Bir Deneme
Serge Latouche

TÜRKİYE'NİN BATILILAŞMASI
Cengiz Aktar

AVRUPAMERKEZCİLİK
Bir İdeolojinin Eleştirisi
Samir Amin

MÜSLÜMANLIĞIN BİLİNÇALTINDA KADIN
Fatna Ait Sabbah

TOTALİTARİZM
Simon Tormey

ÇÖKÜŞTEN SONRA
Sosyalizmin Geleceği
Der: Robin Blackburn

DAHA AZ DEVLET
DAHA ÇOK TOPLUM
Özgürlük/Ekoloji/Anarşizm
Rolf Cantzen

TÜKETİM TOPLUMU
Jean Baudrillard

ÜRETİMİN AYNASI
Jean Baudrillard

AMERİKA
Jean Baudrillard

MODERNLİĞİN SONUÇLARI
Anthony Giddens

ULUSLARARASI REKLAMCILIK
Armand Matteland

OZMOS KRONOS
Adam Şenel

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / GELECEĞE BİR BAKIŞ: BİZ ERKEKLERİN BAŞINA NELER GELEBİLİRDİ? 7

I. GİRİŞ 13

A. Cinsel şiddet, toplum ve bilim 13
B. Önyargıların kurgusu 26
C. Kadınlara, erkeklere ulaşmak için izlenen yol ve konuşmaların biçimi 31

II. "AZ ÇOK NORMAL BİR ERKEKSEN": İHBAR EDİLMEMİŞ FAİLLERİN İTİRAFLARI 36
A. Sıradan bir iş olarak cinsel şiddet 41
B. Mahrumiyet altında şehvet 47
C. Evliliğin gerçek anlamı nedir? 56

III. "O ZAMAN DOĞRUDAN AMSTERDAM'A, KIRMIZI LAMBALI EVLERE GİDEBİLİRİZ": KADINLAR YAŞADIKLARI ŞİDDETİ ANLATIYOR 60
A. Cürmün ve tahribatın sonuçları 67
B. Bu işin nereye varacağını bilmeleri gerekirdi 74
C. Olayların gelişim seyri ya da bu iş kimler arasında, nasıl oluyor? 78
D. Meşru şiddet alanı: Evlilik 84

IV. "ENİ SONU BEN DE BİR ERKEĞİM": CEZAYA ÇARPTIRILMIŞ ERKEKLERİN TECRÜBELERİ VE DEĞERLENDİRMELERİ 91
A. Hedefe varan yol şiddetten geçer: Çözüm aracı olarak kadınlar 95
B. Yeni bir kimliğin zorunluluğu 100
C. Ceza davalarının günah keçileri 105

V. DEĞERLENDİRMELER 112
A. Önyargıların ayrıştırılması 112
B. Karanlıkta kalan olaylar acaba ne kadar? 121
C. İktidar organlarıyla işbirliği 125
D. Bir erkeğe ne kadar itimat ederseniz, sağlığınız o kadar tehlikededir: Yanılsamaların ötesinde cinsel ilişkiler 136
E. Devletin büyük desteği 139
F. Şiddet uygulamanın önkoşulları 150
G. Şiddetten çıkış yolları: Erkekler erkekliği başaşağı etmeyi, kadınlar direnmeyi ve toplum kadınlara destek vermeyi nasıl öğrenecek? 156

SONSÖZ 175

ÖNSÖZ / GELECEĞE BİR BAKIŞ: BİZ ERKEKLERİN BAŞINA NELER GELEBİLİRDİ?

Her şey 1990 yılında başladı![1] Güne her zamanki gibi başlamıştık. Keyifsizdik, çünkü sokaklar hâlâ buzluydu; kızgındık, çünkü sabah gazetesi hâlâ sırf başkalarının yaptıklarından söz ediyordu. Neyse, gene de Orta Avrupa'nın kültürlü, beyaz insanlarıydık biz. Sadece, kahvemiz henüz masanın üzerine konmamıştı. Kız uyuyakalmış olmalı; velet canhıraş çığlıklar atıyor. Restoran sahibi ve kalabalık müşteri grubu küfrediyor; öfkelerini boşaltacakları, gözleriyle yiyecekleri, elleyecekleri garson kız ortada yok. Sokaktaki trafiği "tıkayan" kadın trafik polisinin eksikliğinden daha da kötüsü bürodaki sekreterin yokluğu.

---

1. Godenzi, A. (1988) Als die Frauen den Männern davonlaufen (Kadınlar Erkeklerden Kaçarken). Weltwoche, No. 11. Bir kaç yerde değişiklik yapılmıştır.

Annemi aradım cevap vermiyor. Bugün herhangi bir kadın günüydü de unutmuş muyduk yoksa? Otomata bağlanmış danışma telefonundan da bir şey öğrenemiyorum. İş arkadaşlarımıza telefon edip, "Merhaba, nasılsın? Ne zamandan beri telefona sen cevap veriyorsun?" demeye çekiniyorduk. "Hayır, özel bir şey yok. Öylesine. Bir bakmak istiyordum, nasıl gidiyor diye. Her şey çok iyi." Sabah haberlerini dinliyorduk. Kadınlar çocuklara baktıkları ya da alışverişte olduğu için haberler bu saatte erkekler tarafından okunurdu. Hiçbir şey olmamış gibi davranmaya devam ediyorduk. Yine erkek erkeğe olmak hiç de fena değildi. Askerlikte falan da buna alışıktık nasılsa. Kendimizi işe verip, sayısız mektup dikte ettirdik; buzlanmış sokaklara kum ve tuz serptik. Akşam haberlerinde alışılmış şeyler: El sıkışan devlet büyükleri, savaşlar, kazalar, spor, kültür ve hava durumu. Pazartesi gece yaşamı. Normalde geceler erkeklere ve az sayıdaki seçme hanıma aittir. Ancak bu özel akşamda ortalıkta sadece erkekler vardı. Gene de muzaffer bir edayla gülümsüyorduk. Mutlaka bize çok özel bir sürpriz hazırlıyorlardı; kadınların ne yapacağı bilinmez. Biz de çok duygulanıp, büyüklük göstererek onları bağışlayacağız.

30 günlük kadınsız yaşamdan sonra bu göstermelik hayat çöktü. Günler boyu biriken öfke, iğrenç bir saldırıya dönüştü. Suçlular aranmaya başlandı. Tabii ki sorumlular komünistler, Türkler, ilticacılar, dinsizler, ahlakçılar ya da marjinallerdi. Ancak işin kötüsü onların başına da aynı şeyin gelmiş olmasıydı. Bütün kadınlar erkekleri terk etmişler: Karı, kız arkadaş, kız çocuğu, sevgili, kadın şef, memure, anne, kız kardeş, teyze, fahişe, yani hepsi.

Neden, nasıl ve nereye? Bugüne kadar, yani 25 yıldan beri bu sorular cevapsız kaldı. Tabii ki bu konuda erkeklerin yaptıkları incelemeler kütüphaneleri doldurdu, kimileri zihni iyice zorlayan sebep-sonuç ilişkileri peşine düştü. Söylentiler dolaştı. Nihayet sebep bulundu: Kadınların tümü lezbiyen ya da frijitti. Ya da her şeye kadir bir erkek tanrı kadınları etki altına almıştı. Sıradan erkek fantezileri. Bunun ötesinde kadınlar açısından erkeksiz yaşam oldukça kötüydü. Ordular halinde bin pişman geri dönmeleri sadece zaman sorunuydu. Ancak tüm yorum ve hipotezler kusurluydu; çünkü bu söylenenlerin olduğunu hiçbir erkek görmemişti, hiçbir tanık yok-

tu. Ve kadınlar sır vermemişlerdi, vermiyorlardı. Hiçbir kadın tarihçi şimdiye kadar ne olduğunu açıklamamıştı. Buradan en azından bir sonuç çıkarmak mümkündü: Stratejileri dışa kapalılık ve suskunluktu. Ne kurnazlık ne de kaba kuvvetle parçalanacak gibi değil. Nerede olduklarını gerçi çoktandır biliyorduk: Kiliselerde, sığınaklarda, kalelerde, okullarda ve ormanlardaydılar. Ancak girmeyi başaramıyorduk. Aramızda oralara silahla girmeyi isteyenler vardı; ancak kızlarına, eşlerine ya da annelerine diğer erkeklerin zarar vermesine karşı olanlar çoğunluktaydı. En büyük zayıflığımız muhtemelen gururumuzdu. Bağımsız varlıklar olduğumuzu kendimize ne kadar da sık ispatlamıştık. Kahramanlarımızın tümü birer yalnız savaşçı değil miydi? Dokunulamaz, yaralanmaz. Şu kahrolası aşil topuğumuz dışında. Olayın bizi tam da topuğumuzdan vurduğunu ya da aslında topuktan ibaret olduğumuzu uzun süre idrak etmek istemedik.

Bu dönemi erkek olarak yaşayan herkes, bu yılların ne kadar kasvetli, umutsuz, öfkeli zamanlar olduğunu bilir. Özellikle de kendini heteroseksüel sayan (cinsel eş olarak sadece kadınları seçen) erkekler için geçerliydi bu durum. İster açıkça erkek şoveni ya da patriyark, ister "yumuşak", hatta "feminist" olsunlar, bütün erkekler için durum kötüydü. Oyun bitmişti. Sorumluluklarla geçen günün sonunda yatak oyunlarıyla rahatlama olanağı da yoktu. Yaratıcı erkeklerin her söylediklerini kafalarını sallayarak onaylayanlar, özenle hazırlanmış börek ve pastalar, sevgiyle ütülenmiş kravatlar yoktu. Bizden söz edenler, hele gözü üstümüzde olanlar kaybolmuşlardı. Çevremizde bizi alkışlayacak, hayranlıkla onaylayacak kadınlar yoksa kendimizi niye yoruyorduk?

Bir süre onlarsız yapabilmeyi denedik. Başımızı dik tutabilmenin "gururuyla" günlük ulvî işlerimizle ilgilenmeye devam ettik; erkek oyunları oynadık; kulüplerde buluştuk; paramızı eski porno kitaplara ve polisiye romanlara harcayıp, sırtımızın yere gelmemesine çalıştık. Bir şeyden emindik: Uygar insanlığın tarihinde, erkek dayanışmasından daha güvenli ve sürekli bir şey yoktu. Tüm kültürümüz bunun açık tanığıydı.

Ancak tam da bu kültür, ötekinin tanımından hareket ediyordu. İkilikten, ayrılıktan. Şimdi ise bu öteki, bizden, mitolojik yaratıcı-

larından bağımsız olarak yerleşmek üzere bir yerlere gitmişti; dayanışma halinde, tekvücut, kurban rolüne girmeden, ölümcül bir ciddiyete gömülmeden. Bulundukları sokaklarda ve evlerde mutluluk kahkahaları çın çın ötüyordu. Bizim tartışmamıza imkân verecek herhangi bir hedef de haykırmıyorlardı. Basitçe, bizi söylemlerinin dışında bırakmışlardı. Bu kadar.

Kendimizle başbaşa kalmıştık. Bu dışlanma olmadan yeni erkek hareketi ortaya çıkamazdı. Önceleri pek de yeni bir yönelim içinde değildi. Şaşkın erkekler ordusu başlarda eski düzeni yeniden kurmaya çalışıyordu. Kadınların birliği bozulmalıydı. Kadınlar arasında nifak tohumları ekilmeye ve potansiyel muhalifler ödüllerle cezbedilmeye çalışılıyordu. Erkek medya kültürünün kadınlar tarafından tümden boykotuyla bu çabalar başarısızlığa uğradı. Kendilerini öğrenmeye hazır ve anlayışlı olarak sunan, hayalî kadınsı özellikler, amaçlar edinen ve "ortaklıktan", "birlikte varoluştan" ve "birlikte evrimden" söz eden öncü erkeklerin çabaları da aynı kadere mahkûm oldu. Ancak durum erkekler için katlanılmaz hale geldikten sonra kriz toplantıları yapılmaya başlandı. Erkek devletine güven sarsılmıştı. İşi bizzat ele almak gerekiyordu.

Kaybolan malın, "kadının", değeri çok yükseldiği ve başka bir alternatif de hiç veya hemen hemen hiç görülmediğinden, erkeklerin memnuniyetsizliği artıyordu. Eski duruma, kadınlar istemediği için dönülemezdi; yeni bir durum ise görünürde yoktu. Bu mahrumiyet sorununu çözmek için (pek çok bireysel çözüm önerisinin yanında) esas olarak beş büyük strateji söz konusuydu:

1. Erkeklerin azınlıkta kalan bir bölümü, isteklerini sınırlayarak, cinsel olarak kendi kendilerini tatmin etme ve günlük ihtiyaçlarını bizzat giderme yolunu seçti ya da manastırlara çekildi. Bir kısmı ikisini birden yaptı. Bu yolu bugün *geleneksel* diye adlandırıyoruz. Bu yolu seçenler esas olarak kadınların gitmelerinden önce yapılandan farklı bir şey yapmadı. O zamanlar da bunlar için hemen tümüyle kendi kendilerini tatmin ön plandaydı, kadınları olsa olsa kendilerini tatminde tahrik unsuru olarak kullanıyorlardı. Gerçi bunlar kendilerini heteroseksüel sayıyorlardı, ancak gözleri kendi cinsel isteklerinin ötesini görmüyordu. Bu nedenle bunlar esasta

ben-merkezci homoseksüellerdi. Kadının cinselliği onları hiçbir şekilde ilgilendirmiyordu. Bu nedenle gelenekçiler kendilerini yeni duruma uydurmakta en az zorlananlardı.

2. İkinci bir grup yatırımları artırmaya girişti. Bunlar kendilerini gelecekteki muhtemel eşleri için özellikle çekici kılmaya çalıştılar; servetlerini bu muhtemel kadınlar için açtırdıkları hesaplara yatırdılar. Bir kısmı, kamuflaj yaparak ya da kurdukları mini orduların desteğiyle kadınların bulundukları bölgeye girmeye çalıştılar. Bu erkekler için kadınsız yaşamak özellikle zordu. Kendine yeterli ve de soğukkanlı görünmeye özel bir çaba harcasalar da şu ana kadar yaptıkları her şeyle kadınlara bağımlıydılar. Şimdi ise çocuksu özleri anne-korumasından mahrum kalmıştı. Bu davranış biçimini *tepkici* olarak adlandırıyoruz.

3. Tecrübeli entelektüellerden oluşan bir grup ise olayı farklı bir şekilde yorumladı. Bunlar teorik tahlillere dalıp, çeşitli soyutlamalar ve çıkarsamalar yaptı. Aslında bilimsel araştırma sonuçları, birçok kafa emekçisinin vücut ve ruhla bağlantıyı kopardığını gösteriyor. Nihaî hedefi mantığın denetimini sağlamak olan aşırı doldurulmuş ve gelişmiş zihin, tüm çatışma durumlarında yönetimi ele almaktadır. Bu amaca hizmet için her durumun, etkileri itibariyle sistemin bütünü açısından zararsız olacak biçimde yorumlanması gerekmektedir. Bu çözüm önerisini *rasyonel* olarak adlandırıyoruz.

4. Bir grup erkek kendini cezalandırma yollarını aradı. Bunlar kendilerini, bu uğursuzluğa yol açmış olduğunu düşündükleri birtakım kabahatlerden dolayı cezalandırdılar ve kendilerini samimi bir biçimde ilk günahın sorumlusu olarak itham ettiler. Böyle bir davranışı *ahlakçı* olarak nitelendiriyoruz. Tüm musibetler bu erkekler tarafından Tanrı'nın bir cezası olarak yorumlanmaktadır. Başka suçlu da -kayıplara karışan kadınlar dışında- bulunmadığı için bu erkekler kefareti ödemeyi üstleniyor ve bu dünyada değilse bile öbür dünyada uyumlu mutluluğu bulacaklarını umuyorlardı.

5. Son olarak bugün öncülerimiz diye adlandırdığımız bir grup daha vardı. Erkek kahraman imajı uzun bir süre bizim gerçeklik algımızı karartığı için "öncü" derken "kahraman" demek istemiyorum. "Yapacak çok şey var - haydi işe girişelim" parolasına uygun

biçimde kolları sıvayan cesur erkekler de düşünmeyin. Bunlar hiç değilse bazı durumlarda ille de umutsuzluğa, çaresizliğe, acze düşmeyenlerdi. Davranışları da faydacı ya da mutlaka sonuç almaya yönelik değil, daha çok tesadüfiydi. Ve belki de bu yüzden diğerlerinden farklıydı. Bu davranış biçimini *arızî* diye adlandırıyoruz. Bu erkekler, toplumsal hareketlerde alışılmış olduğu üzere sorunun çözümü için farklı bir ideolojik sistem icat etmediler. Olsa olsa yön belirleyecek birtakım tespitlerde bulundular. Ne lider ne de kararları alan bir çekirdek grup söz konusuydu. İlerleme ya da düzeni koruma gibi tartışmalara da bağlı değillerdi. Hedefleri bugünkü durumu aşmak ve bu durumun ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlardan mümkün mertebe kaçınmaktı. Geleceğin ne olması gerektiğine ise bugünden karar vermek gerekmiyordu.

İlk olarak eski düzenin koruyucusu, taşıyıcısı, aracısı olarak görünen hukuk, ordu, millet, işveren ve işçi, kilise, bilimsel enstitüler gibi kurumlardan vazgeçildi. Sonra çalışma süresi tartışmaları unutuldu ve iş bir yan uğraş haline getirildi. Sonuç olarak tüm egemenlik biçimlerinin geçersiz olduğu ilan edildi; erkekler boş zamanlarının olmasına, oyun oynamaya ve alçakgönüllülüğe alıştı. Aşk doğallık olarak ilan edildi. Hepsi bu. Gerçekten anıtsal bir iddia.

Ama hiç kimse, kişisel ve toplumsal düzeyde bir değişim sürecine katkıda bulunduğunun bilincinde değildi. Başkalarını dışlayan bir Biz-Duygusu yoktu. Kimse üye yapılmamıştı, kapalı bir grup söz konusu değildi zaten. İnsanları bir araya getiren ortak kader, dışlanma, soyutlanmaydı. Yol göstericileri ise esas olarak rasyonalite değil, duygusal-heyecanlı yönelimleriydi. Neredeyse hepsine birden vahiy inmişti. Bu enerji potansiyeli muhtemelen er geç dağılacaktı; ancak 1990'lı yılların sonuna doğru cinsler arasında ilk temaslardan söz edilmeye başlanması, durumu değiştirdi.

I. GİRİŞ

A. Cinsel şiddet, toplum ve bilim

Bilinen tüm toplumlarda erkeklerin kadınlara yönelik yerleşik davranış biçimlerinden biri olan cinsel şiddetin, geleneksel olarak önemli bir yeri vardır. Bu uç, ama aynı ölçüde de alışılmış davranış biçimi genelde geniş bir erkek kitlesini içine almaktadır.

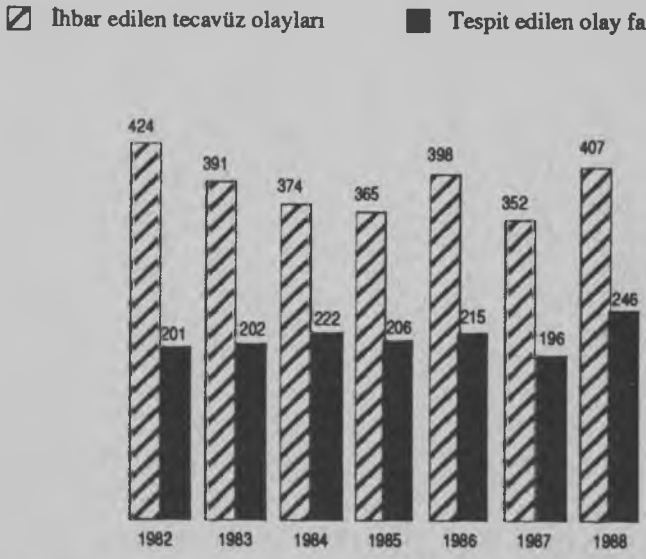
Örneğin ABD'de yılda 250.000 tecavüz olayının yaşandığı tahmin edilmektedir.[2] İsviçre'de ise yıllık sayının 4.000 dolayında olduğu hesaplanıyor (Bak. Şekil 3). Verilen sayılar yaşanan cinsel şiddet olaylarının ancak çok küçük bir kısmının açığa vurulduğu

2. Federal Bureau of Investigation (Federal Soruşturma Bürosu). Departement of Justice (Adalet Bakanlığı) (1987). Uniform crime reports (Suç Tiplemeleri Üzerine Raporlar)-1986. Washington, D.C.: USA Government Printing Office.

varsayımına dayanıyor. Federal savcılığın istatistiklerine göre; İsviçre'de yılda 400 civarında tecavüz olayı polise intikal etmektedir.Bu olayların ancak yarısında failler tespit edilebilmektedir. (Bak. Şekil 1)

Şekil 1

1982-88 yılları arasında İsviçre'de polise ihbar edilen tecavüz olayları (İsviçre Ceza Yasası'nın 187. Maddesi'ne göre) ve tespit edilen faillerin sayıları.*

Kaynak: İsviçre Federal Savcılığı, Suç İstatistikleri 1982-88 / Merkez Polis Bürosu, Bern.

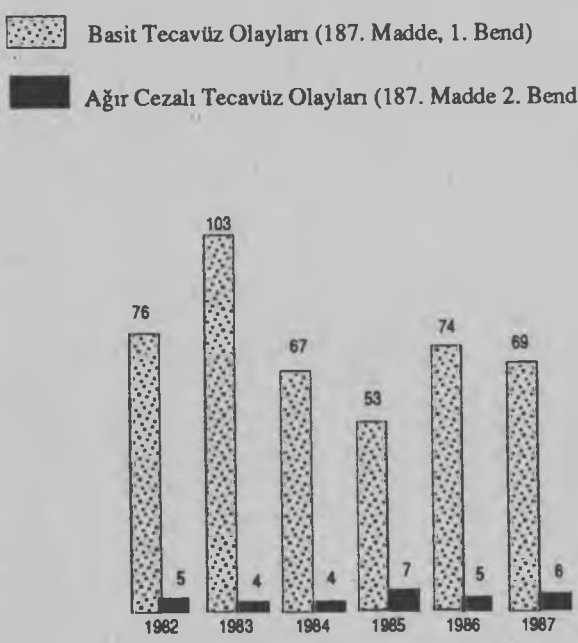
* 1982-88 yılları arasında İsviçre nüfusu önemli ölçüde artmamıştır (yaklaşık 200.000 artmıştır.)

Şikâyet konusu olan olayların ancak beşte birinde ceza gündeme gelmektedir (Bak. Şekil 2).

1978-83 yılları arasında cinsel saldırı suçlarında verilen hükümlerin yüzde 60'ından fazlasında ceza süresi 18 ayın altındadır ve büyük çoğunluğunda sanıklar şartlı olarak tahliye edilmişlerdir. Şartlı tahliyenin verilmediği daha ağır durumlarda ise ceza miktarı üç yıl civarındadır.

Şekil 2:

Tecavüz olaylarından dolayı 1982-1987 yılları arasında verilen hükümler. (İsviçre Ceza Yasası'nın 187. maddesi 1. ve 2. bendlerine göre)

Kaynak: Federal İstatistik Dairesi, Bern.

Verdiğimiz istatistikler sadece tecavüz olaylarını kapsamaktadır, diğer cinsel şiddet olayları ve istatistiklerin tümüyle dışında tutulan evlilik içi şiddet verilen sayılara dahil değildir. Weisbaden'deki Federal Suç Dairesi'nden Michael Bourman, sadece evlilik içi tecavüz olaylarını Almanya için yılda 160.000 olarak tahmin etmektedir. İsviçre'nin nüfusuna göre oranlanırsa, burada da yılda 10.000-20.000 arası evlilik içi cinsel tecavüz olayının yaşandığından söz edilebilir.

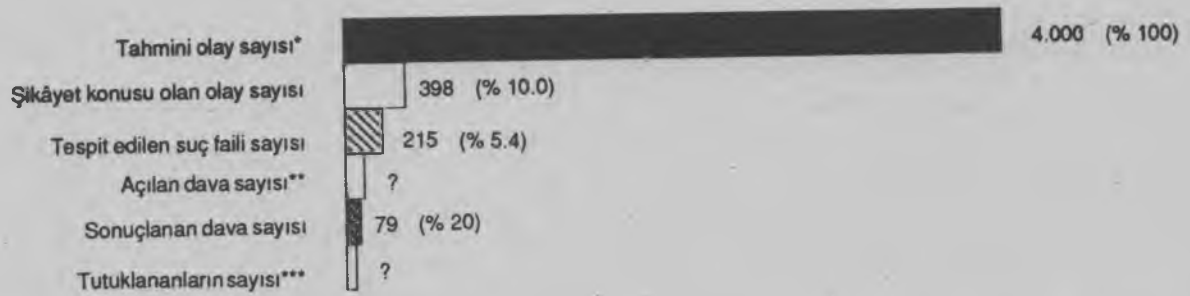
Çeşitli vesilelerle yapılan bu tür yuvarlak tahminler eleştirilip, bunların cinsel şiddetle ilgili olarak sürdürülen politik tartışmaları etkilememesi gerektiği vurgulanır. Bu noktada belirtilmelidir ki, cinsel şiddet tabu olarak kaldığı, kurbanları ciddiye alınmadığı ve olay faillerinin geniş ölçüde hareket serbestisine sahip oldukları sürece, gerçek sayılar karanlıkta kalmaya ve tahminlerle konuşulmaya devam edilecektir.

Aynı şekilde olay sayısının arttığı ya da azaldığı da belli değildir. Daha fazla şiddet olayının istatistiklere geçmesi ille de olay sayısının arttığını göstermiyor. Daha fazla sayıda kadının şikâyetçi olması ya da polis ve yargı organlarının daha duyarlı davranmaları da rakamları büyütebilir. Buna rağmen "kadının daha bağımsız davranması erkeğin şiddetini arttırır" ya da "kadınla erkek arasındaki iş hayatı ve toplumsal hiyerarşi çerçevesinde süren mücadelenin sertleşmesi cinsel şiddetin azalması sonucunu doğurabilir" türünden spekülasyonlar yapılabilir. Ancak şimdilik bu tür spekülasyonlar bilimsel bir sonuca bağlanmamış varsayımlar olarak kalmak durumundadır.

İsviçre'de her 10 tecavüz olayından biri ihbar edilmekte, ihbar edilen her beş olaydan ise ancak birisi yargı konusu olmaktadır. Tecavüz olayının ihbar edilmesi failinin belirlenmiş olması anlamına gelmiyor. Olay açıklığa kavuşturulup fail de tespit edilirse, bir mahkûmiyet kararının çıkması olasılığı ikiye karşı birdir; yani olay sanığı olarak tespit edilmiş her üç kişiden ancak biri cezalandırılmaktadır. Bu sayılar tecavüz olaylarının tahmini rakamlarıyla karşılaştırıldığında, suçluların ancak yüzde ikisinin cezalandırıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır (bu hesaplamada evlilik içi tecavüz olayları daima dışta tutulmuştur).

Şekil 3

İsviçre'de cinsel şiddet suçlarının aşınma süreci, 1986.

Kaynak:
Polis Suç İstatistikleri, 1986. İsviçre Federal Savcılığı, Merkezi Polis Bürosu.

Federal İstatistik Bürosu, Bern.

* Olayların % 90'ının karanlıkta kaldığı varsayılmıştır.
** Dava sayısıyla ilgili ülke çapında istatistik mevcut değil.
*** Tutuklananların sayısı karar sayısından daha az olmalıdır. Çünkü hüküm giyenlerin ancak sınırlı bir bölümünün hapis yatması gerekmektedir.

Bu benzersiz eleme süreci şekil 3'te gösterilmektedir. Burada adli mercilerin cinsel şiddet olaylarını ne kadar sınırlı bir ölçüde ortaya çıkararak, yargılayıp, cezalandırabildiklerini açık bir şekilde görmek mümkündür.

Bu tür durumlar hukuk dilinde "attrition of justice" (adaletin aşınması) ya da "criminal case mortality" (kriminal olaylarda ölüm oranı) başlıkları altında tartışılır. [3]"Attrition of justice" cinsel şiddet gerçekliğinin yargı sürecindeki aşınmasını ifade eder. Tecavüz ve benzeri suçlarda gerçekten de yüksek bir "ölüm oranı" vardır. Yukarıda ifade edildiği gibi bu suçların yaklaşık yüzde 98'i cezasız kalmaktadır.

İsviçre suç istatistiklerinde İsviçreli ve yabancı ayrımı yapılmakta, ancak olayın yeri, zamanı, oluş biçimi, olayın arkasındaki motif, şiddetin boyutu, suçlu ile kurban arasındaki yakınlık derecesi gibi ayrıntılar söz konusu edilmemektedir. Biz bu tür ayrıntıları ortaya çıkarmayı hedef olarak tespit ettik. Başlangıçta sorgu ve yargılama süreçlerini incelemeyi de istiyorduk. Ancak araştırmayı bu boyutta sürdürmek için gerekli maddi desteği bulamadığımızdan bu isteğimizden vazgeçmek durumunda kaldık.

Resmi istatistikler, kadınların bu tür olayları polise bildirmekteki çekingenlikleri ve polisteki sorgulama sürecinin sorunları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. İstatistiklerin yetersizliğinin bir nedeni de cinsel şiddet ve tecavüzü çok dar tanımlayan yürürlükteki yasalarda aranmalıdır.

Söz konusu yasalara göre cinsel şiddet suçunun oluşması için erkeğin kadını şiddet kullanarak ya da ağır tehdit altında evlilik dışı cinsel ilişkiye (187. madde) ya da başka türden ahlakdışı davranışlara (188. madde) zorlamış olması gerekmektedir.

Bu dar yaklaşım, konuyla ilgili oldukça yaygın olan önyargılarla beslenmektedir. Genelde cinsel şiddet olaylarının değerlendirilmesinde -özellikle sorgu ve yargılama sürecinde görev yapanlar söz konusu olduğunda- yasa metinleriyle önyargıların içiçe geçmesinin gözardı edilemeyecek bir önemi vardır. Kalve ve Zeisel araş-

---

3. Rose, V.L (1976). Rape as a social problem: A feminist and social movement perspective (Sosyal Bir Sorun Olarak Tecavüz: Feminist ve Toplumsal Hareketler Açısından Bir Yaklaşım). Pasifik Sosyoloji Kurumu'3.5nun yıllık toplantısına sunulan rapor, San Diego, California.

tırmaları bu ilişkiyi ABD özelinde örneklerle gösteriyor.[4] Konuyla ilgili 108 temyiz davasını inceleyen araştırmacılar örneklerini iki kategoriye ayırmışlar: Şiddetin ağır derecede kullanıldığı, birden çok erkeğin katıldığı ya da suç faili ile kurbanın birbirlerini tanımadıkları olayları "ağır", bu üç koşulun bulunmadığı olayları "hafif" cürümler olarak sınıflandırmışlar. Bu sınıflandırmaya göre inceledikleri 108 olayın 42'si "hafif", 64'ü "ağır" kategorisine giriyordu (iki olay herhangi bir kategoriye uygun düşmüyordu). Konuyla ilgili ABD yasaları tecavüz suçunun ayrımını, cinsel ilişki anında kadının rızasının olup olmadığı noktasında yapmasına rağmen, yargıçlar olayları kadının erkeği ayartıp ayartmadığı ya da erkeğe karşı kendini savunup savunmadığı biçimindeki kendi özel kriterlerine göre değerlendiriyordu.

İsviçre yasalarında olay, erkeğin kadını cinsel ilişkiye zorlaması olarak geçmektedir. Açıktır ki şiddet ve cinsellik bir araya getirilebilecek kavramlar değildir. Burada, sonuçları çok önemli olan bir çarpıtma, birbirinin tam karşıtı olan iki sürecin eşitlenmesi söz konusudur. Bu nedenle, değişik erkeklerle ilişkisi olan bir kadın açısından cinsel tecavüze uğramanın pek de dert olmayacağı biçimindeki yaygın kanı bizi fazla şaşırtmıyor. Sadece yargıçlar ve savcılar değil, halkın ezici bir çoğunluğu da cinsel şiddeti esas olarak cinşellikmiş gibi değerlendiriyor.

Bu noktada önemle vurgulanmalıdır ki, cinsel şiddetin uygulanmasında aslolan, şiddete dayalı cinsellik değil, cinsellik görünümlü şiddettir. Söylenenler bir sözcük oyunu gibi anlaşılmamalıdır; sorun, cinsel şiddet olayında şiddetin belirleyici olduğunun kavranmasıdır. Burada cinsellik sadece şiddetin etkin olarak kullanılabildiği bir alandır. Bu nedenle zaman zaman "cinselleşmiş şiddetten" de söz edilmektedir. Vurgulanması gereken bir nokta da bu şiddet biçimini kullananların kendi bencil amaçları için kadına vücuduyla, aklıyla ve ruhuyla el koyma istekleridir. Bu çerçevede anlamdaş olarak kullanılan kadının "cinsel olarak sömürülmesi" kavramı da bizce isabetlidir.

---

4. Kalven, H - Zeisel, H. (1966). The American Jury (Amerikan Jürisi). Chicago: University of Chicago Press.

1. *Araştırmanın ana temaları: suçlu, kurban ve kamuoyu*

Bu kitapta bireysel değil, sosyal ve politik bir sorun tartışma konusu ediliyor. Çünkü cinsel şiddetin nedenleri, ortaya çıktığı koşullar ve sonuçları ilgililerin kişilikleriyle bağlantılı olarak ancak çok sınırlı ölçüde açıklanabilir. Bize göre şiddet uygulayan erkeğin davranışı sosyal çevre ve toplumsal ilişkiler bağlamında tanımlanmalı ve açıklanmalıdır. Bu aynı zamanda bilimin sorumluluğunun başladığı noktadır. Görev cinsel şiddetin ortaya çıkış koşullarını ve uygulanış biçimlerini incelemek, şiddetin engellenmesine ve kurbanlarının iyileştirilmesine yönelik öneriler sunmaktır.

Kadınlara yönelik cinsel şiddetin bilimsel araştırma konusu olmasının geçmişi 20 yıldan fazla değildir. Kadın hareketinin sarsıp, harekete geçirdiği araştırmacılar, ancak yakın dönemde bu gizli kitlesel fenomeni görünür, bilinir kılmak için işe koyuldular. Gene de araştırmaların asıl ilgi alanları olay failleri ve kurbanlar oldu. Toplumsal çevre ise ancak sınırlı sayıda araştırmanın ana eksenini oluşturdu.

Suçlularla ilgili araştırmaların ciddi bir kusuru, hemen hepsinin tutuklu erkekler üzerinde yapılmış olmasıdır.[5] Fakat bu araştırmalarda elde edilen veriler cinsel saldırganlıkla ilgili genel sonuçlar çıkarmak için kullanılmıştır. Gerçekte ise cezalandırılıp, içeri atılanların durumları genellikle özeldir. Bunların birçoğunu, hâkim ve savcıları başka tür bir ceza ya da beraat kararı vermeye zorlayacak sosyal statü ve sosyal olanaklardan yoksun insanlar oluşturur. Diğer bir kısmı ise ya aynı suçtan daha önce ceza giymiş ya da kurbanlarına karşı oldukça ağır şiddet uygulamış olanlardır. Cinsel şiddet olaylarında çoğu kez sadece tecavüz, ahlakdışı bir davranışa zorlama suçlarından değil, aynı zamanda gasp, yaralama, hatta cinayetten dava açılır. Eğer olay faillerinin, ancak çok küçük bir azınlığı cezaevine giriyorsa, bunların geneli temsil eden bir grup olarak değerlendirilmeleri yanlıştır. Bu ön tespit, elinizdeki araştırmanın ileri sayfalarında, ihbar edilen olay failleriyle ihbar edilme-

5. Amir, M. (1971). Patterns of forcible rape (Tecavüzün Biçimleri). Chicago: University of Chicago Press. Schorsch, E. (1971): Sexualstraftäter (Cinsel Suçlular). Stuttgart: Enke.

yenlerin biyografileri karşılaştırılırken ayrıntılı olarak tartışılacaktır. İleride yapılacak araştırmaların giderek ortalama suç failleri üzerinde yoğunlaşması gerekmektedir. Belirtildiği gibi bunların da çoğunluğu cezaevine girmemektedir.

Kadınlar üzerine yapılan araştırmalar 70'li yıllarda tipik kurban özelliklerinin tespiti üzerinde yoğunlaştı.[6] Bu araştırmaların çıkış noktasına göre eğer erkekler belirli kadınları şiddet nesnesi olarak seçiyorlarsa, sorumluluğun bir kısmı da bu kadınların davranışlarında ve kişisel çekiciliklerinde aranmalıydı. Bilimsel gayretkeşliğin ve şovenizmin bu sakat mantığına, kişisel özellikleri ve sosyal statüsüne bakmaksızın her kadının erkek cinsel şiddetine maruz kaldığı açık biçimde ortaya konularak dur denilebildi. Ancak bu tespitten sonra kadının cinsel şiddeti etkisiz bırakmak için ne tür olanaklarının varolduğu, bunlara ek olarak neleri edinebileceği ya da her şeye rağmen şiddeti yaşarsa bunu nasıl aşabileceği konuları üzerinde dikkatleri yoğunlaştırmak mümkün olabildi.

Bu çerçevede, tartışılmasında çok geç kalınan, çocukların sömürülmesi sorununun gündeme getirilmesi büyük bir önem taşımaktadır.[7] Çünkü kadına ve çocuğa yönelik şiddet motifleri, toplumsal değerlendirmeler ve de reaksiyonlar büyük ölçüde benzeşmektedir. Araştırmamızda çocuklara yönelik şiddeti incelememiz maddi olanaksızlıklar nedeniyle mümkün olmadı. Bununla beraber erkek şiddetinin kurban gruplarına göre sınıflandırılmaması gerektiğini vurgulamak istiyoruz. Böyle bir sınıflandırma birinin gerekçelerinin diğerine karşı kullanılmasını getirebilir. 1987 yılı sonbaharında Avrupa Konseyi'nin düzenlediği toplantı bu konuda olumlu bir örnek olarak verilebilir. Toplantıda kadınlara, çocuklara ve yaşlılara yönelik şiddet birlikte tartışılıp, değerlendirilmişti. ABD'de sürdürülen bazı araştırmalar ise karşıt, olumsuz örnekler

---

6. Amir, M. (1967). **Victim precititated forcible rape** (Kurbanın Tahrik Ettiği Tecavüz) In Journal of Criminal Law, Criminology an Police Science, 58, 498-502.
Schneider, H-J. (1975). Viktormologie. Wissenschaft vom Verbrechensopfer (Viktormoloji. Suç Kurbanları Bilimi). Tübingen: Siebeck und Mohr.

7. Kavemann, B. - Lohstöter, I. (1984). Väter als Täter. Sexuelle Gewalt gegen Mädchen (Saldırgan Babalar. Kız Çocuklarına Karşı Cinsel Şiddet). Reinbek: Rowohlt.
Finkelhor, D and Associates (1986). Sourcebook on child sexual abuse (Çocukların Sömürülmesi Konusunda Kaynak Kitap). Beverly Hills, California: Sage.

olarak verilebilir. ABD'de kadınlara yönelik şiddetin yeterince araştırıldığı, bu tür araştırmaların artık kabak tadı vermeye başladığı iddia edilmekte, öncelikle araştırma projelerinin finansmanına ilişkin sorunlardan dolayı da artık araştırmaların ana konusunun çocuklar olması gerektiği söylenmektedir.

Kadın ve erkeklerin bireysel özelliklerine ilişkin araştırmaların yanı sıra sınırlı da olsa, *toplumsal çevreye* ilişkin araştırmalar da yapıldı.[8] Bu araştırmalar sayesinde, cinsel şiddet konusunda kamuoyunda hâkim olan anlayış ve değer yargıları belli ölçüde açığa çıkarılabildi. Cinsel şiddetin kurbanı olan kadınla, faili olan erkek belli bir toplumsal ilişkiler ağının içinde bulunuyorlar. Şiddet kullanan bir erkeğin, çevreden destek mi gördüğü, hayırhah bir tutumla ya da sert tepkilerle mi karşılaştığı son derece önemlidir. Kadın için ise olayı açığa vurduğu zaman çevreden destek bulup bulamayacağını bilmek can alıcı bir sorundur.

Aynı şekilde sorgulama ve yargı pratiklerinin bilimsel olarak incelenmesinin de yararlı sonuçlar verdiği görüldü. Burada sorun şikâyet, soruşturma ve yargılama aşamalarında ne tür etkenlerin devreye girip, etkili olduğunun ortaya çıkarılması için şikâyetten karara kadar olan tüm sürecin incelenmesidir. Görevleri yasadışı davranışları kovuşturmak olan polis ve savcıların ilke'olarak zarar gören kişinin, burada kadının tarafında olmaları gerekmektedir. Ancak kadın, poliste ve mahkeme önünde baştan çıkarıcı suçlu muamelesi, asıl suçlu da kadının tahrikinin ya da kendi biyolojik yapısının kurbanı muamelesi görüyorsa, ortada ciddi sorunlar var demektir ve sorgu-yargı işleyişinin değiştirilmesi gerekmektedir.

2. *Bilimsel yaklaşımlar: körlüğümüz nereden geliyor?*

Sadece kamuoyunun, şiddeti yaşayan kadınların ya da şiddeti

8. Butzmühlen, R. (1978). Vergewaltigung: die Unterdrückung des Opfers durch Vergewaltiger und Gesellschaft (Cinsel Tecavüz: Saldırganın ve Toplumun Kurbana Yönelik Baskısı). Giessen: Focus.
Schlötterer, R. (1982). Vergewaltigung: Weibliche Schuld - männliches Vorrecht (Tecavüz: Kadın Açısından Suç - Erkek İçin Ayrıcalık).
Weis, K. (1982). Die Vergewaltigung und ihre Opfer (Tecavüz ve Kurbanları) Stuttgart: Enke.

yaşatan erkeklerin değil, bilimin de şiddetin nedenleri konusunda birtakım tasavvurları bulunmaktadır. Kadın olsun, erkek olsun araştırmacıların da önyargıları ve cevaplayamadıkları soruları vardır. Varsayımlarını en iyi test edebilecekleri yöntemleri arar, cinsel şiddetin tanımlanması ve açıklanması için en makul görünen teorik açıklamayı bulmaya çalışırlar. Bu noktada araştırmayı yapanların biyografilerinin ve konuya olan kişisel ilgilerinin büyük bir rol oynayacağı açıktır. Bu itiraz kayıtlarının bilimsel nesnelliğin yüce etiğine uygun olmadığı düşünülse de hayatın gerçekliği budur.

Cinsel şiddet genellikle hangi perspektiflerle ve hangi teorik yaklaşımlarla araştırılmaktadır? Üç farklı yaklaşımdan söz etmek mümkün görünüyor: Sınırlayıcı, yapısal ve militan yaklaşımlar. İlk iki yaklaşım bilimsellik iddiasını ön planda tutarken, üçüncü yaklaşımın sorunu, durumun nasıl değiştirileceğini sorgulamak ve cinsel şiddete karşı mücadeledir. Her üç yaklaşım da politiktir.

Sınırlayıcı yaklaşım, özellikle psikolojik, psikoanalitik ve psikiyatrik çözümlemeleri kapsar. Yani söz konusu kadın ve erkeğin kendilerinden, ruhsal durumlarından yola çıkarak tahliller yapar. Bu yaklaşımda ilgili kişi çoğunlukla sapkın, davranışı ise genelde cinsel sapkınlık olarak tanımlanır. Böylece cinsel şiddet uygulayan erkek, teşhirci, röntgenci ya da sübyancı benzeri bir sınıflamaya tabi tutulur. Varsayım böyle bir erkeğin, ölçülebilir bir şekilde normal erkekten farklı olduğudur. Güdülen amaç ise bu farklılıkları ortaya koymaktır. Özellikle iki belirgin farklılıktan söz edilir: Ya cinsel saldırgan normal muhakeme yeteneğinden yoksundur, kısacası sıradan insana göre daha aptaldır[9] ya da saldırgan psikolojik hastadır.[10] Bu anlamda cinsel şiddet saldırganın kalıtımsal ya da sonradan edinilen bir kısım özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde şiddetin mağduru kadına da belirli kişisel özellikler yakıştırılmaya çalışılır: Kadınlar kadınsı özellikleriyle saldırganı

9. Gephard, P. H., Gagnon, J. H., Pomeroy, W. B. and Christenson, C. V. (1975). Sex offenders: An analysis of types (Cinsel Suçlular: Bir Tipleme Analizi) New York: Harper and Row.
Ruff, C. F., Templar, D. I. and Ayers, J. L. (1976). The intelligence of rapists. (Cinsel Saldırganların Zeka Durumları). Archives of Sexual Behaivor, 5, 227-271.
10. Willie, W. S. (1961) Case Study of a rapist: an analysis of the causation of criminal behaivor (Bir Cinsel Saldırgan Üzerine İnceleme: Suçlu Davranışının Nedensellik Açısından Analizi). Journal of Social Therapy, 7, 10-21.

manyetik olarak çekerler; hatta şiddete maruz kalmak bazı kadınların alınyazısından başka bir şey değildir.

En son veriler, şiddet uygulayan erkekleri ya da şiddet mağduru kadınları hemcinslerinden ayıracak ortak kişisel karakter bozukluklarının söz konusu olmadığını göstermektedir.[11] Şiddetin tümüyle bireyin kişisel özellikleri ya da kalıtım düzeyinde açıklanması hiçbir şekilde yeterli olamaz. Kadına yönelik şiddet esas olarak saldırgan erkeklerin birtakım patolojik (marazi) özellikleriyle açıklanamaz.

Yapısalcı görüş, kişisel davranışın kültürel olarak belirlendiğinden yola çıkar. Kişinin davranışını belirleyen toplumsal değerler ve normlardır. Bu bağlamda inceleme konusu, erkeği ve kadını şiddeti mümkün kılan biçimde şekillendiren sosyal çevredir. Erkeklerin şiddet kullanmalarındaki önemli bir neden, edindikleri erkek rolünün, şiddeti sorunların çözümünde bir olanak olarak sunmasıdır.

Bu toplumsal perspektifin, cinsel şiddet gerçekliğine psikopatolojik görüşten daha hakça yaklaştığı bir gerçektir. Ancak burada da suç failini ve kurbanını toplumun çoğunluğundan soyutlama eğilimleri söz konusudur. Bu çerçevede, cinsel şiddetin toplumun zaten daha çok suçun işlendiği yoksul tabakaları içinde yaygın olduğu tezi oldukça rağbet görmektedir.(Bakınız 5. dipnot.) Bu kaderci yaklaşımın hâlâ çok yaygın olmasının nedeni, suçlularla ilgili araştırmaların hemen hep cezaevlerinde yapılıyor olmasıdır.

Militan görüş, özellikle feministlerce savunulmaktadır.[12] Kamuoyu nezdinde ölüm sessizliğine mahkûm edilmiş cinsel şiddetin ifade edilip, belli ölçüde algılanmasında feministlere çok şey borçluyuz. Erkek egemen toplumun cinsel şiddeti yok saymakta araç

11. Rada, R. (1978) Clinical Aspects of rape (Cinsel Tecavüzün Klinik Boyutları). New York: Grune and Stratton.
Taskinen, S. (1987). Preventive measures (long-term preventation) (Önleyici Tedbirler) (Uzun Vadeli Onleme). Avrupa Konseyinin, 25-27 Kasım 1987 tarihleri arasında Strasbourg'da yapılan, "Aile İçi Şiddet: Sosyal Alandaki Tedbirler" konulu kollokyumunda sunulan bildiri.
12. Brownmiller, S. (1975). Against our will. Men, women and rape. (Arzularımıza Karşı. Erkek, Kadın ve Cinsel Tecavüz). New York: Simon and Schuster.
Griffin, S. (1977) Rape: The All-American crime (Tecavüz, Tipik Bir Amerikan Cürümü) In: Chappel, D., Geis, R. and Geis, G. (Eds) Forcible rape: The Crime, the victim and the offender (Zorla Cinsel Tecavüz, Suç, Kurban ve Saldırgan). New York: Columbia University Pres, 47-66. Russel, D. (1975) The politics of rape. (Tecavüz Politikası). New York: Stein and Day.

olarak kullandığı sahte kutsallığın ikiyüzlülüğünü ortaya çıkaran da gene feministler oldu. Kadınlar, politikacıların, cinselliğin dokunulmaz özel alanlar olduğu yolundaki bitmek tükenmez beyanlarından bıkmışlardı. Yasalarda değişiklikler, mağdur kadınlar için destek ve erkek ayrıcalıklarının kaldırılmasını istiyorlardı. Onlar için cinsel şiddetin nedeninin toplumumuzun erkek egemen yapısı olduğu açıktı.

Kısaca sunulan bu üç yaklaşımın birbirleri üzerinde de etkileri olduğu bir gerçektir. Bugün bilim adamları/kadınları cinsel şiddetin araştırılmasına bu üç perspektifin farklı bileşimlerinden ortaya çıkan yaklaşımlarla girişiyorlar. Şimdiki araştırmalarda birbirlerini tamamlayan üç önemli yaklaşım söz konusudur: Birincisi, insanların içinde yaşadıkları çevreden şiddet kullanmayı, şiddet davranışını mazur göstermeyi nasıl öğrendiklerini konu edinen *belirlemeci yaklaşım.*[13] İnsanlar bu süreçte kendileriyle ilgili şiddet uygulama ya da şiddete maruz kalma durumlarıyla çakışan imajlar geliştiriyorlar. Bu davranış, erkeğin şiddet kullanımını olumlayan, kadının karşı şiddetini ise olumsuzlayan toplumsal normlarla destekleniyor. Yani toplumdaki cinsel rol anlayışının, şiddet içeren ilişkilerin devamına önemli bir katkısı söz konusudur. İkincisi, erkek ve kadınların ne tür farklı davranış olanaklarının varolduğunu tartışan *durumsal (situational) yaklaşım.* Davranışlar önemli ölçüde yaşanılan koşullar tarafından belirlenir. Bu da kadın ve erkeğin hangi sosyal çevrede yaşadığıyla çok yakından bağlantılıdır. Kadınla erkek arasındaki güç dengesizliği davranışları şekillendirdiği sürece, cinsel şiddet kaçınılmaz bir sonuçtur ve aynı zamanda bu dengesizliğin devamını güvenceye alan bir olgudur. Üçüncüsü, şiddetin saldırgan ve mağdur üzerindeki etkilerini tartışan *çevrimsel yaklaşım.* Bu yaklaşıma göre özellikle şiddetin biçimlendirdiği uzun vadeli ilişkilerde kadın ve erkek çevreden soyutlanmış olarak karşılıklı bağımlılık içinde yaşarlar. Bu durum hem saldırganın hem de mağdurun, neden ilişkinin devamında ısrarlı oldukları ve her kopuştan sonra neden tekrar bir araya geldiklerini açıklar.

---

13. Bandura, A. (1973). Agression. A social learning analysis (Saldırganlık. Bir Sosyalleşme Analizi). Englewood Cliffs, N. J.: Prentice - Hall.
Singer, J. L. (1971). The control of agression and violence (Saldırganlık ve Şiddetin Kontrolü). New York: Academic Press.

Bilimsel tutumlar ve gelişmeler, ancak şu veya bu ölçüde değişikliğe uğramış olarak kamuoyuna yansırlar. Politikacılar ve medyalar aracılığıyla güçlendirilen kamuoyunun eğilimi ise cinsel şiddeti sarhoşluk, kıskançlık, sosyo-ekonomik mağduriyet, kalıtım, hatta kurbanın mazoşist eğilimleriyle açıklamak yönündedir. Gerçekte bu tür unsurlar nadiren asli nedenleri oluşturur, çoğu kez ise sadece saldırıyı haklı çıkarmanın ve de kadına yönelik şiddetin sapkın bir davranış biçimi olarak tanımlanmasının gerekçeleri olarak kullanılır. Yaşanan trajik ve uç olaylar ya anormal erkek ve hafifmeşrep kadınların işleri ya da sağlıksız çevre koşullarının sonuçları olarak tartışılır.

B. Önyargıların kurgusu

Cinsel şiddet üzerine yazı yazan herkes, okuyucunun boyutları, ancak sezgiyle kestirilebilecek bir tecrübe ve bilgi birikimine sahip olduğunu dikkate alarak işe başlamalıdır.

Peki, insanlar bir tecavüz olayını basın-yayın, kadın arkadaşları ya da çocukları aracılığıyla öğrendiklerinde neler oluyor? Çeşitli anlatımlardan derlenen aşağıdaki hikâye her gün yaşanan gerçeklikten çok uzak değildir.

Dün akşam şehre inmiştim. Evde çok sıkılmış, birazcık insanların arasına karışmak istemiştim. Barın birinde tesadüfen, daha önce de aynı yerde birkaç kez gördüğüm bir adamla karşılaştım. Sevinmiştim. Biraz sohbet ettik, sonra beni yemeğe davet edip, edemeyeceğini sordu. Sevinerek kabul ettim. Saat 11'e kadar konuştuk, güldük. Kahveyi evinde içebilirdik, nasılsa hemen yakında oturuyordu. İtiraz edecek bir şeyim yoktu; ayrıca insanların nasıl yaşadıklarını hep merak etmişimdir. Evinde şarap içtik, bana işinden söz etti. Vakit biraz geç olup da ben kalkmaya davranınca zorlamaya başladı. Geri itip, her şeyi berbat etmemesini söyledim. Güldü: "Böyle yapmamalıydım." "Bu saatte kalkıp evine geldiğime göre kesinlikle benim de isteğim vardı." "Başından beri bu işin yatakta biteceği belliydi."

Sarılıp, divanın üstüne sürükledi, öpmeye çalışıyordu. Bağırdım, ancak boğazımı sıkmaya başlayınca büyük bir korkuya kapıldım ve direnmekten vazgeçtim. Her şey çok çabuk oldu. İnme inmiş gibiydim. Daha sonra o söz vermiş olduğu kahveyi yapmak üzere mutfağa gidince hızla dışarı fırlayıp, önüme çıkan ilk taksiyle evime döndüm.

Aslında tecavüzlerin gerçekleşme biçimleri düşünüldüğünde akla hep benzer durumlar geliyor. Bu nedenle yukarıda verilene benzer örnekler sıkça "mitler" olarak da adlandırılır. Bu anlayışın kamuoyunda ne kadar içselleşmiş olduğu, Kurt Weiss'ın 1982 yılında Almanya'da yaptığı örneklemeye dayalı araştırmada gösterilmektedir.(Bakınız 8. dipnot. K. Weis) Kurt Weiss'ın araştırması aslında İsviçre için planlanmış, ancak maddi kaynak bulunamadığı için Almanya'ya kaydırılmıştı. Bu nedenle İsviçre'ye ilişkin veriler sunamıyoruz.

Araştırma sonuçlarına göre cinsel şiddetle ilgili beş yaygın önyargı söz konusudur:

1. Kadınlar cinsel şiddeti tahrik ediyor: Bu önyargıya göre yukarıda anlatılan hikâyede kadın da suçludur. Burada kadının sorumluluğunu taşıması gereken en az dört yanlışı vardır: 1. Gece vakti yalnız başına bir bara gitmek. Daha iyisi örneğin, bir arkadaşına telefon etmek olabilirdi. 2. Barların ve benzeri yerlerin kadınlara sarkıntılık edilen yerler olduğunu bilmesine rağmen, tam da orada bir yabancıyla sohbet etmek. 3. Kısa bir süre sonra kendini yemeğe davet ettirmek. Bu noktada erkeğin yemeğin karşılığını bekleyeceğini bilmesi gerekirdi. 4. Hele hele bu saatte erkeğin davetini kabul ederek evine kahve içmeye gitmek. Üstüne üstlük adamın evinde oturup bir de şarap içmek. Tüm bunlardan sonra kadının erkeğin davranışına şaşırması inanılacak gibi değil.

Weiss'ın Federal (Batı) Almanya'da yaptığı temsili ankette, soru sorulan erkeklerin % 56'sı, bir kadın erkeğin herhangi bir lokalde yemek davetini kabul ediyorsa, erkek bundan cinsel isteklerinin kadın tarafından reddedilmeyeceği sonucunu çıkarabilir ya da erkek kadına davetten sonra tecavüz ederse, bunda kadının da suçu vardır yolunda cevap veriyordu. Kadının erkeğin evine gitme dave-

tine uyması, ankete katılan erkeklerin % 88'i tarafından kadının cinsel ilişki isteğinin bir delili olarak değerlendiriliyordu. Düşüncesi sorulan erkeklerin % 75'i çekici kıyafet giyen kadınların erkekleri tecavüze tahrik ettikleri inancındaydı.

2. Hiçbir kadına rızası dışında tecavüz edilemez: Kadın direnseydi tecavüze uğramazdı. Aynen ünlü iğne iplik örneğinde olduğu gibi: İğne sabit durmazsa iplik takılamaz. Düşüncesi sorulan her dört erkekten biri hâlâ tecavüzün teknik imkânsızlığına inanıyordu. Bu görüşü, kadın kaslarının güçlü kasılma yeteneğine işaret ederek destekleyen doktorların sayısı da az değildir.

3. Kadınlar gizli gizli tecavüze uğramak istiyor: 1982 yılında Batı Almanya'da kadının gizliden tecavüze uğramak istediği mitine hâlâ inananların oranı sadece % 7 civarındaydı. Ancak fikri sorulanların dörtte biri, kadınların mazoşist eğilimlere sahip oldukları, bu nedenle de, bu tür kadınlar için tecavüze uğramanın çok kötü olmadığını tahmin ediyorlardı. Aynı varsayım uzun zamandan beri cinsel ilişkileri olmayan kadınlar (% 25), sık sık eş değiştiren kadınlar (% 39) ve tabii ki sokak kadınları için de geçerliydi. Hemen her beş kişiden biri, kadının cinsel tecavüz sırasında orgazm olabileceğine inanıyordu.

4. Tecavüz içgüdüsel bir cürümdür: Hikâyemizdeki adam kadının davetkâr davranışlarıyla o denli tahrik olmuştu ki, artık elinden hiçbir şey gelmezdi. Cinsel içgüdü karşı konulamaz boyuttaydı. Bu noktada kadın aniden isteksiz davranırsa, rahatlıkla cinsel tecavüz gündeme gelebilirdi. Alman halkının dörtte üçü kolayca bu teoriye inanıyordu. Söz konusu olan yüksek ateş üstünde kontrol edilemeyen buhar kazanı teorisidir. Erkek cinselliği en basit etki-tepki modeline indirgenmiştir. Olayın psikolog odalarındaki formüle ediliş biçimi biraz daha nezihtir: Cinsel saldırgan kurbanla çocukluk arzularını yaşamak, cezbeden, ancak sonra da reddeden annesine egemen olmak istiyor. Her zaman olduğu gibi saldırganlar, hasta, cinsel sapkın ya da cani olarak tanımlanır. Sonuçta ise suçlu kurbandan daha çok anlayış görür.

5. Saldırgan bir yabancıdır: Hayali hikâyemizde bu yargı da

olumlanmaktadır. Kadın erkeği sadece simaen tanımaktadır. Tanıdık olsa tecavüz söz konusu olmayacaktır. Ankete katılanların % 70'ten fazlası cinsel tecavüzlerin çoğunlukla yabancı erkekler tarafından gerçekleştirildiği inancındaydı. Saldırganla kurban arasındaki yakınlık derecesi arttıkça, bir tecavüz durumu daha az sayıda insan tarafından tecavüz olarak değerlendirilmektedir.

Peki, bu mitlere özellikle hangi gruplar inanıyor? Şaşırtıcı da olsa bu anlayışta olan kadın ve erkeklerin oranları birbirlerinden çok farklı değildi. Ancak hukuk ve düzenin keskin savunucuları olup, şiddet kullanımını genelde olumlayanlar, cinsellik konusunda katı kurallara sahip olanlar ve genelde kadın düşmanı bir anlayışı savunanlar arasında sözü edilen önyargılar çok daha yaygındı.

Bu tür mitler aynı zamanda cinsel saldırı kurbanının iki kez cezalandırılmasına hizmet ediyor: Birinci olarak tecavüze uğramak, ikinci olarak ise suç ortağı, hatta gerçek suçlu olarak gösterilmek. Gerçek suçlu ise bu arada sorumluluktan kurtarılmış oluyor. Bu tür tecavüz mitleri potansiyel saldırganların korkularını azaltıp, saldırı olasılığını yükseltirken, kurbanların çekingenliklerini arttırıp, şikâyetten men etmekte ve cinsel saldırıyı neredeyse cezasız bir suç haline getirmektedir.

Araştırma, mağdur kadının durumunun saldırganla tanışıklık derecesinin artması oranında kötüleştiğini ortaya koyuyor. "Tanış cürümleri" diye adlandırılan bu durumlarda saldırgan ile mağdur arasında ayrım yapmak özellikle zorlaşıyor. Kurbanın yakın biri olması durumunda olayın değerlendirilmesi de farklılaşıyor. Tecavüze uğramış kadınların en aciz kaldıkları durumlardan biri, kocanın, erkek arkadaşın ya da baba ve annenin başından geçenlere inanmamaları, tersine ondan kuşkulanıp, aşağılamalarıdır. Kadınlar sık sık cinsel bir macera arayıp, sonra da uygun bir bahane uydurmakla suçlanır.

Kadının bir erkeğe karşı hiçbir cinsel istek duymadığını varsayalım. Bu kadın erkeğe karşı nasıl davranmalıdır ki herhangi bir tecavüz olayı gündeme gelmesin? Bu soruya Weiss'ın çalışmasında % 52 oranında, kadının erkekle sohbet edebileceği yolunda cevap verildi. Fikri sorulanların hemen hemen yarısı (% 48), sadece ko-

nuşmanın bile zorla tecavüzün yolunu açabileceği görüşündeydi. Her üç kişiden biri kadının, erkeğin eve kadar kendisine eşlik etmesine müsaade edebileceğini kabul ediyordu. Her altı kişiden biri ise kadının erkeğe evine kadar eşlik edebileceğini ve de erkeğin öpmesine izin verilebileceğini kabul ediyordu. Soru yöneltilenlerin % 80'den fazlası ise öpülmesine ses çıkarmayan ya da erkeğin evine giden kadının tecavüze uğramayı beklemesi gerektiği inancındaydı.

Kısacası kamuoyu, kadına tecavüz olasılığını oldukça yüksek görüyor ve böyle bir olayı da kadının davranışına bağlıyor. Bu tür anlayışlar şüphesiz kadının günlük yaşamdaki davranışları üzerinde etkili oluyor. Şiddet ve aşağılanma korkusu kadının hareket özgürlüğünü ciddi biçimde sınırlıyor.

Fikri sorulan her beş kadından dördü, sarkıntılık endişesiyle karanlıkta tenha sokaklarda beklemekten ya da bir arabaya el kaldırmaktan kaçındıklarını ifade ediyordu. Kadınların % 60'tan fazlası karanlıkta otobüs durakları ya da istasyonlarda durmamayı tercih ediyor. Aynı oranda büyük bir bölümü pazarlamacı, postacı ya da benzeri erkeklerin eve girmelerine müsaade etmiyor. Kadınların yarısı az sayıda insanın bulunduğu tren kompartımanlarına ya da otobüslere binmekten kaçınıyor. Her üç kadından biri gündüz bile tenha bölgelerden geçmemeye çalışıyor. Dört kadından biri geceleri yalnız, hatta sakat bir erkekle bile birlikte araba kullanmıyor. Çalışan kadınların % 13'ü iş gezilerine katılmayı göze alamıyor.

Erkekler de kadınlara, cinsel tacize uğramamaları için hemen aynı oranlarda aynı davranış biçimlerini öneriyor.

Yani erkekler ve kadınlardan oluşan toplum, kadınlardan, belli durumlardan kaçınmalarını talep ediyor ve kadınlar da büyük ölçüde bu taleplere uyuyor gözüküyor. Kadınlar, özellikle de akşamları "katılımı eksik kalan unsurlar" (Weiss) olarak görülüyor ve kendilerini de böyle algılıyor. Erkeğin eşliğinde olmayan bir kadın, tam bir insan olarak değerlendirilmeyip, az çok şüphe uyandırıcı nezaket gösterilerini davet etmektedir. Kadın cinsinden bir insan için hoş görülmeyen, önerilmeyen saatler ve yerler vardır. Daima çekilen nutuklara göre, bu kurallara uyan kadının başına bir şey gelmez. Edepli kadınların ırzına geçilemez. Başlarına böyle bir şey

gelenler ise zaten bu yolun yolcusu olanlardır. Bu tür kurallara uymayan aktif kadınlar zaten ahlaksızdır ve başlarına gelenler de kendi suçlarıdır. Bu kadınlar şiddeti tahrik etmektedir.

Bu davranış kuralları nasıl değerlendirilmelidir? Birincisi, bunlar insanlığın yarısının özgürlüğünü kısıtlıyorlar. İkincisi, geleneksel klişeye uyuyorlar: Tecavüz yabancı, anormal erkeklerin işidir; karanlık bölgelerde cereyan eder; edepsiz, hafif giyimli, genç ve güzel kadınlara yöneliktir.

Kadınlara tecavüzle karşı karşıya kaldıklarında direnmemeleri önerilir; asıl bu durumda şiddeti üzerlerine çekeceklerdir. Bağırmamaları önerilir; bu durum saldırganı kudurtabilir. Saldırganla konuşmalı, anlayışlı olmaya çağırmalıdırlar. Onu işlek bir bölgeye çekmeye, bu arada da yakınlaşmaya, örneğin kendi yaşamından bir şeyler anlatmaya, erkeğin hoşlandığı şeyler, örneğin hobileri ile ilgili bilgi edinmeye çalışmalıdırlar. Anlatılan bu önyargıların ve revaçtaki önerilerin ne ölçüde cinsel şiddet gerçekliğiyle uyum içinde olduğunu açıklığa kavuşturmak araştırmamızın ana konusunu teşkil etmektedir.

C. Kadınlara, erkeklere ulaşmak için izlenen yol ve konuşmaların biçimi

1. Telefon yöntemi

Araştırma grubu olarak amacımız, cinsel şiddet faili erkekler ve mağduru kadınlarla konuşmaktı. Çok sayıda erkek ve kadının bu konumda olduğu tespitinden yola çıkıyorduk. Örneğin ABD'de, bugün 12 yaşına basmış olan kız çocuklarının % 20-30'u, yaşamları boyunca en az bir kez cinsel saldırıyla karşılaşacaklarını hesaba katmalıdırlar.[14] Avrupa için de bu sayıların geçerli olabileceğine dair kuvvetli işaretler bulunmaktadır. Ancak kural olarak şiddet kullanan erkekler ve de şiddete maruz kalan kadınlar yaşadıklarını açığa vurmayı istemiyorlar. Erkeklerde cezalandırılma korkusu çok büyükken, kadınlar kişiliklerinin bir kez daha suiistimal edil-

14.Johnson, A. G. (1980). On the prevalence of rape in the United States. (ABD'de Cinsel Tecavüzün Yaygınlığı). Signs, 6, 136-146.

mesinden korkuyor. Ancak kimliklerine ilişkin kesin gizlilik (anonim kalma) ve konuşmalarının sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı garantisi verilip, aynı zamanda çalışmanın hedefleri çok açık bir biçimde ortaya konulduktan sonra ilgili kadın ve erkeklere ulaşabilme şansı doğmaktadır. Kurt Weiss'ın Laarbrücken'de (Almanya) yaptığı çalışmadan edinilen tecrübeler, bizim İsviçre'de benzer bir yöntem kullanma fikrimizi güçlendirdi.

Uyguladığımız yöntem şöyleydi; 22 Ağustos ile 2 Eylül 1988 tarihleri arasında Zürich Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Bürosu'na biri kadınlar, diğeri erkekler tarafından kullanılmak üzere iki telefon bağlandı. 12 gün süreyle, günün 24 saatinde, telefonlara cevap vermek üzere dördü erkek, dördü kadın sekiz kişi görevlendirildi. Olabildiğince çok erkek ve kadına ulaşabilmek için tüm İsviçre'de basın ve yayın organları aracılığıyla duyurular yapıldı. Radyo, TV ve basında yürütülen bu geniş kampanya sayesinde, ancak belli sayıda kadın ve erkeğe ulaşma şansımız oldu.

Başından itibaren potansiyel veya manifest (açığa çıkmış) cinsel saldırganlara ya da potansiyel ve gerçek mağdurların tümünü temsil edecek bir örnekleme ulaşmayı hedeflemedik. Çünkü bu durumda yetişkin tüm kadın ve erkeklerin dikkate alınması gerekirdi. Özellikle ekonomik nedenlerle böyle bir işe girişmek mümkün değildi.

Örneklememizi bize telefon eden kadın ve erkekler oluşturuyor. Elbette bu seçki, toplumun bütününü temsil etmez. Pek çok faktör böyle bir genellemeyi engellemektedir. Örneğin, basın yayın organlarıyla yapılan duyurularla ne kadar insana ulaşıldığını, ne kadar insanın telefonla görüşmeler yapıldığı dönemde yurtdışında bulunduğunu, ne kadar insanın telefon etmeye hazır olduğunu ya da bunlardan ne kadarının sürekli meşgul çalan telefonu yeniden çevirmekte ısrarlı olma cesaretini gösterdiğini saptamak mümkün değildir. Birçok kadın ve erkeğin bize ulaşabilmek için onlarca defa telefon etmeleri gerekmişti.

İşe başlamadan önce bu yöntemle, ilgili kadın ve erkeklere ulaşılamayacağı konusunda ciddi endişeler vardı. Cinsel şiddet kurbanlarına yönelik endişeler, ABD ve Batı Almanya'da aynı doğrultuda yapılmış "başarılı" çalışmalar nedeniyle bir ölçüde

giderilebiliyordu (Russel, Weiss). Ancak şiddet kullanmış erkeklere de bu yöntemle ulaşabileceğimiz yönündeki inancımız şiddetli eleştirilere konu oluyordu. Kadına şiddet uygulamış bir erkek hangi saikle bu edim üzerine konuşabilirdi? Olsa olsa, birtakım yalanların söyleneceği, müstehcen hikâyelerin anlatılacağı biçiminde kehanetlerde bulunuldu. Gerçekten de çalışmayı yaptığımız dönemde, böyle bir yöntemle şiddet kullanan erkeklere ulaşmayı denemiş bir araştırmanın varlığından haberli değildik. Ancak birkaç ay sonra, cinsel şiddet konusunda düzenlenen bir kongrede, bir arkadaşım, şikâyet edilmemiş olay failleriyle ilgili yayımlanmamış benzer bir çalışmaya dikkatimi çekti.[15]

Cinsel şiddet mağdurlarıyla yapılan anketlerden edinilen tecrübeler, hedefimiz için esnek soru kataloglarının uygun araçlar olduğunu gösteriyordu. Fazlasıyla katı soru katalogları konuşmaları daha baştan sınırlayabilirdi. Tümüyle açık anketler ise hedef kaymasına ve sonuçların karşılaştırılma şansının azalmasına yol açabilirdi. Böylece hazırlık döneminde, kadın ve erkeklerle söyleşi yapacağımız ana noktaları tespit ederken, onların değinecekleri yeni konuları da dikkate almaya ve soru kataloğumuza eklemeye karar verdik. (Sonuçta elde edilen veriler nicelik ve nitelik olarak hem yorum hem de istatistik için uygun özellikteydi. Erkek ve kadınların beyanlarını değerlendirmek için metin analizleri, çapraz tablolar ve endekslemeler de kullanıldı.)

Bu yöntemle alınacak bilgiler ne derece güvenilir ve inandırıcı olabilirdi? Bazı şiddet uzmanları bu türden görüşmelerde ortaya konan açıklamaları "toplumun kabullenebileceği biçimde anlatılan hikâyeler" olarak niteliyor ve bu tür verileri, olayların gerçeğe uygun anlatımları olarak yorumlamayı reddediyor.[16] Ben bu görüşü paylaşmıyorum. Elbette, bu beyanların kesin ve mutlak doğrular olduğu söylenemez; ancak bunların geçerliliğine ilişkin makul nedenler de var. Birinci olarak konuşmaların anonimliğinin, yani

15. Smithyman, S. D. (1978) The undetected rapist. (Açığa Çıkmamış Cinsel Saldırgan) Dissertation, Claremont Graduate Schol.
16. Honig, M. S. (1987). Ambivalenzen der Intimisierung. Modernisierungstheoretische Perspektiven der Familienforschung (Mahremleştirme Sürecinde Çifte Standart: Aile Araştırmalarında Modermeşmeci Yaklaşımlar) In: Friedrichs, J. (Hg). 23. Alman Sosyoloji Kongresi. 1986, Beiträge der Sektions - und Ad-hoc-Gruppen. Leverkusen.

kimliklerin gizli kalmasının önemli bir güvenilirlik nedeni olduğunu belirtmek gerekiyor. Telefon eden insanların kendilerini tanıtmak zorunda olmayışları ve verdikleri bilgilerin kayıtlarının silineceğini bilmeleri, yanlış bilgi verme gerekçesini önemli ölçüde ortadan kaldırıyordu. Ayrıca araştırma grubunun kadın ve erkek üyeleri, telefonda herhangi bir övgü ya da yergi dile getirmiyor, sadece dinliyor ve arada sorular soruyorlardı. Diğer taraftan, cinsel şiddet üzerine bir konuşmanın gevşek bir muhabbet biçiminde geçmediğini, tersine son derce ciddi bir vesile oluşturduğunu vurgulamak gerekiyor. Örneğin telefon edenlerin bir kısmı, söylediklerinin farklı ellere geçebileceği endişesiyle konuşmalarının banda alınmasına karşı çıktılar. Konuşulan insanların ciddiyetleri, özellikle kendi deneyimleri üzerine konuşmalarında ifadesini buluyordu. Birçoğuna başından geçenleri, aşağılanmalarını anlatmak ya da yaptıklarını savunmak çok zor geliyordu. Ayrıntılar konusunda emin olmak için uyumsuzluk gördüğümüz yerlerde ek sorular soruyorduk. Konuşmaların sadece iki tanesinde çelişkilerin olduğunu belirledik ve bu tutanakları araştırmamızda değerlendirme konusu yapmadık.

2. Tutuklu ve hükümlülerle görüşmeler

Amaç, tutuklu ya da hükümlü cinsel saldırı faillerini temsil eder nitelikte bir örneklemle görüşme yapmak değildi. Ceza hukuku alanında araştırma yapan herkes için böyle bir işe girişmenin zorlukları açıktır. Zaten cinsel saldırı ya da tecavüz iddiasıyla suçlanan veya yakalanan erkeklerin ancak çok az bir kısmı cezalandırılıp ve daha da az bir kısmı cezaevine tıkıldığı için konuşulabilecek insan sayısı daha baştan çok sınırlıydı.

Hükümlülere ulaşmak, ancak savcılık aracılığıyla mümkündü. Savcılıklar, kural olarak, hangi suç sanıklarının hangi cezaevlerinde olduklarını bilen makamlardır. Aargau, Basel-Land, Basel-Stadt, Luzern, St. Gallen ve Zürich kanton savcılıkları bu konuda yardımcı olmayı kabul ettiler. Bern ve Graubünden Savcılıkları işlerinin çokluğu gerekçesiyle isteğimize olumsuz yanıt verdiler. Di-

ğer kantonlara, hem sanık sayısının azlığı hem de dil zorlukları nedeniyle (İtalyanca ve Fransızca konuşulan kantonlar) böyle bir istekte bulunulmadı.

Anket formlarını henüz tanımadığımız tutuklulara iletilmek üzere savcılıklara verdik. Onlar da ya direkt ya da cezaevi yöneticileri veya sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla formları tutuklulara ulaştırdılar. Cezaevi yöneticileri ya da psikologların anketin söz konusu kişinin yeniden topluma kazandırılması sürecini olumsuz etkileyebileceğini düşündükleri durumlarda form doldurtulmayacaktı. Ancak bu sorunlar çözüldükten ve ilgili kişi yazılı olarak konuşmaya hazır olduğunu bildirdikten sonra adını ve bulunduğu cezaevini öğreniyorduk. İşin devamı olarak sosyal büroyla konuşuyor ve randevu ayarlıyorduk.

Cezaevlerinde 13 kişiyle yapılan konuşmalar yüz yüze ve yarı standart bir soru kataloğuyla gerçekleştirildi. Polis ve mahkemelerdeki sorgulamalarda yaşanan olumsuz tecrübeler nedeniyle standart bir soru kataloğu hazırlamaktan kaçınıldı. Önceden verilen sorular ve muhtemel yanıtları çerçevesinde sürdürülecek bir görüşmede, tutuklu ya da hükümlü, polis ve savcılık sorgulamalarında verdiği ifadeyi otomatik olarak tekrarlayabilirdi. Yarı standart soru katalogları konuşulan insanlara kendiliklerinden istedikleri şeyleri de anlatma ve gene istedikleri noktaları vurgulama olanağı veriyordu. Her halûkârda görüşmeler tutukluların tüm yargılama süreci boyunca yaşadıkları sorgulamaların bir devamı olmamalıydı. Yan sorularla önceden üzerinde düşünülmemiş açıklamalar elde edilmeye çalışılırken, soruların belli ölçüde standart oluşu merkezi önemdeki konuların atlanmamasını garanti ediyordu. 10-15 kişiyi bulmak için katlanılan zorlukları dikkate alarak deneme anketleri yapmaktan vazgeçtik. Buna karşılık görüşmeler sürerken soru kataloğumuzda değişiklikler yapabileceğimizi kararlaştırdık. Anket grubumuzda provalar yapıldı ve en uygun biçim belirlenmeye çalışıldı. Mahkûmlardan beşinin, daha önce cezaevi görevlilerinden öğrendiklerimizden önemli ölçüde farklı olan anlatımlarını dava dosyalarına bakarak doğruladık. Cezaevindeki hükümlü ve tutuklularla yaptığımız görüşmeler ortalama 90'ar dakika, cezaevi görevlisi uzmanlarla yapılanlar 30'ar dakika sürdü.

II- "AZ ÇOK NORMAL BİR ERKEKSEN": İHBAR EDİLMEMİŞ FAİLLERİN İTİRAFLARI

Cinsel şiddet kullanan erkekler kural olarak bu davranışlarını açıkça kabul etmezler. Ancak deliller hiçbir kaçış yolu bırakmayıp, hâkimin karşısında eylemleriyle yüzyüze gelirlerse, o zaman da sadece bir kısmı itiraflarda bulunur. İhbar edilmeyen erkekler ise suçlarını kabullenmeleri için hiçbir neden görmez. Sonuçta bir paradoks çıkıyor ortaya: Çok sayıda kadın inandırıcı biçimde cinsel şiddet yaşadığını anlatırken, hemen hiçbir erkek bunu kabul etmiyor. Bir tarafta verilen ifadeler, diğer tarafta her türlü ifadeden kaçınma var. Çoğu durumda ise tanık yoktur.

Erkeklerin suskunluğu nasıl kırılabilirdi? En önemli nokta erkeklere açıklamalarından dolayı hiçbir cezai müeyyide ile karşılaşmayacakları güvencesinin verilmesiydi. Bu koşul, görüşmelerin

anonimliğiyle (isim söylenmeden yapılan telefon görüşmeleri) ve edinilen verilerin sadece araştırma grubunun kontrolünde kalacağının garanti edilmesiyle gerçekleştirilebilirdi. Bundan başka, telefon eden erkekler, görüşmeyi yapan görevlinin hiçbir şekilde kendisini kınamayacağından, lanetlemeyeceğinden emin olmalıydı.

Araştırmacının ilgisi, erkeği cinsel şiddete yönelten saikleri anlamaya yöneliktir. Saldırganı harekete geçiren nedenler dikkate alınmadan yapılan her tür önlem ya da terapi önerisi eksiktir. Şiddetin itkileri erkeklerin söyledikleri de dikkate alınarak ortaya konulmalıdır. Ek olarak erkeğin hangi stratejiyi uyguladığı, hangi durumu davranışı için uygun bulduğu ve hangi unsurların erkeğin kararını eyleme dönüştürmekte etkili olduğunu bilmek gerekmektedir.

Peki, erkekler neden bize bu iyiliği yapıp, kendi cinsel saldırı eylemleri üzerine bilgi versinler? Çıkış noktamız, bu erkeklerin davranışlarını meşru gösterme gereksinimi içinde oldukları ve bizim davranışlarını anlamamıza önem verdikleriydi. Ek olarak, yasalar önünde ya da ahlaki nedenlerle mahkûm edileceğini bildikleri veya hissettikleri bir olayı nihayet ele geçen bir imkânı kullanıp, olduğu gibi anlatmanın bir kısmı için rahatlatıcı olacağı varsayımından yola çıkılabilirdi. Bu nedenlerle telefon aracılığıyla konuşma çağrımıza olumlu tepkiler bekliyorduk.

Erkekler için bağlattığımız telefon, kadınlar için bağlattığımız telefon gibi 288 saat süresince açıktı ve bu süre zarfında 212 kez çaldı.

Bunların üçte birinde telefon tekrar kapatıldı.

Erkekler için kurulan bu hattı kullanan 15 kadın, erkek araştırmacılarla cinsel şiddeti tartışmak üzere bu numarayı çevirmişti.

"Siz de bir erkeksiniz. Şimdi size sormak istiyorum; açık bir şekilde istemediğimi söylediğim halde kocam benimle yatma cesaretini nereden alıyor? Siz erkekler açısından kadınların istekli olup olmamaları bir şey ifade etmiyor mu? Söyler misiniz, bu adam bunu neden yapıyor? Böyle bir ilişkiden zevk de alınmaz ki!" (54 yaşında evli bir kadın).

Dokuz erkek küfretmek için telefon etti. Sorumlusu kadınlar olan marjinal bir sorunu abartıp, büyütmekle suçlandık. Biz gerçek erkekler olamazdık ve açıktı ki hasta insanlardık.

15 erkek kadınların isteksizliklerinin erkeklerde hayal kırıklığı yarattığını anlatmak için telefon etti. Farklı cinslerin farklı cinsel istekleri vardı ve eğer kadın bunu anlamıyorsa, erkek açısından her zaman için mastürbasyon olanağı mevcutu.

"Karım istemediği zaman kendi kendimi tatmin ediyorum; ancak karımın bundan haberi yok. Mastürbasyonu kilisenin büyük bir günah saydığı porno kitapçıkların yardımıyla yapıyorum. Çok fazla meni toplanınca erkekler vahşileşirler. Direkt beyne etki ediyor. Bu iş böyle" (kendisiyle ilgili hiçbir bilgi vermeyen bir erkek).

"Birçok kadının, özellikle yaşlandıkça, erkeklerden daha az istekli oldukları dikkatimi çekti. Bu belki de eğitimin bir sonucu. Kadınların, erkeklerin ne tür gereksinimleri olduğunu anlamaları için belki de bir kursa gönderilmeleri gerekiyor. Cinsel şiddet üzerine çok dedikodu yapılır; ancak ben, morartılmış göz görmedikçe hiçbir şeye inanmıyorum. Karımın isteği yoksa, ki bu sık sık böyledir, kendi kendimi tatmin ediyorum. No problem" (Kendisiyle ilgili hiçbir bilgi vermeyen bir erkek).

Bu arada belirtelimki küfür ve nasihatlerin sayısı tahminlerimizin çok altındaydı.

18'i Batı İsviçre'den (Fransızca konuşulan bölge. çev.) ve yurtdışından olmak üzere 47 erkek bizimle genelde cinsel şiddet ve araştırmamız üzerine konuşmak üzere telefon etti. Bu konuşmaların çoğunluğu sorumluluk ve toplumumuzda cinsel şiddetin hangi boyutta kabul gördüğü yolunda tartışmalar biçiminde gelişti.

"Cinsel şiddetin kaynağını gençlikte aramak lazım. Çocukların cinsellik oyunları oynamalarına izin verilemez. Ama çocukluktaki cinsel sorunlar çözümlenmelidir. Bu, devletin görevleri arasındadır. (...) Kadınların % 60'ının frijit olması tesadüfi değildir" (Kendisiyle ilgili bilgi vermeyen bir erkek).

"Kadınların korkuları karşısında kendimi çaresiz hissediyorum. Örneğin geceleri sokakta bir kadın görürsem karşı kaldırıma geçiyorum ki ondan bir şey istediğimi düşünmesin. Polisin kadınlara önerileri beni deli ediyor. Devletin ucuz tarifeyle gece taksisi örgütlemesi gerekir. Cinsel suç işleyen erkekler, kendi eksiklikleriyle, iktidar sorunuyla hesaplaşmamış olanlardır. Öfkelerini daha zayıf bir insana saldırarak boşaltıyorlar. Erkekler cinsellik üzerine konuşmaya alışkın değiller, çünkü yıkıma uğramaktan korkuyorlar" (Başka bilgi vermeyen bir erkek).

"Özellikle ilişkilerin dinamiğini gözden kaçırmamak lazım. Erkek otomatik olarak kötü değildir. İlişkilerde her şey çevrimsel, zincirleme reaksiyonlar halinde gelişir. Peki, başlatan kim oluyor? Örneğin karım benim tarafımdan ihmal edildiğini hissederek evlilik dışı bir ilişki başlattı. Ben sadece çalışıyordum. İletişimimiz olsa olsa çocuklar aracılığıyla sürüyordu. Erkek arkadaşından eve döndüğü bir gün kendimi aşağılanmış hissettim. Benim için bir tahrikti bu ve üç tokat attım" (Başka bilgi vermeyen bir erkek).

Bu gruptaki erkekler için kadınlara karşı cinsel şiddet kullanmadıklarını vurgulamak çok önemliydi. Çağrının kendilerine de yönelik olduğunu hissetmişler ve bakış açılarını sergilemek gereksinimi duymuşlardı. Kısmen de erkeklik durumları sorgulandığı ve kendilerini güvensiz hissettikleri için telefon ediyorlardı.

Toplam 212 telefondan elimizde, erkeklerin kendi kullandıkları cinsel şiddeti kapsayan 36 görüşme kalıyordu. Anlatımlardan biri bize kuşkulu göründüğü için değerlendirmeye alınmadı. 35 erkek inandırıcı biçimde kadınlara karşı ne zaman, nasıl şiddet kullandıklarını -kullanmaya devam ettiklerini- ve bunun ne tür sonuçlar yarattığını anlattı. Bu sayı oldukça yüksek sayılmalıdır; çünkü epeyce erkeğin de sırf hatların aşırı yükü nedeniyle telefon etmekten vazgeçmiş olduğu kabul edilebilir. Aslında bir kere telefona uzanabilme cesaretini gösterebilmek bile önemli bir çabayı gerektirmektedir. Los Angeles'ta yapılan benzer bir araştırmada 50 saldırgana ulaşılabilmiştir.(Bakınız 15. dipnot.)

Bu 35 erkekten 32'si İsviçreli'ydi. Yaklaşık yarısı köyde diğer

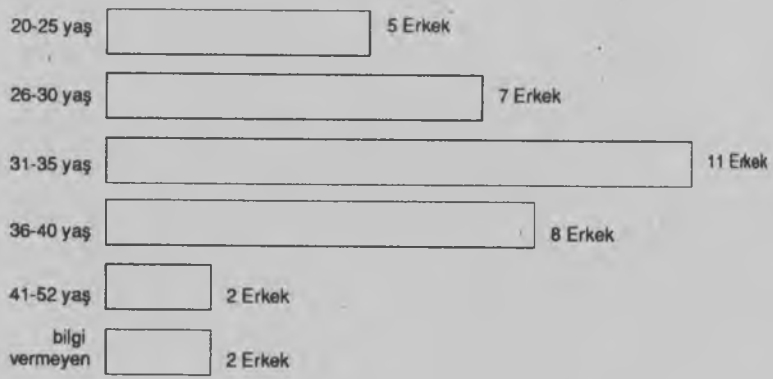
yarısı şehirde yaşıyordu. Birisi emekli, birisi işsiz, geri kalanı işgüç sahibiydi. Çalışanların 17'si küçük memur ya da teknik eleman olarak hayatını kazanıyordu. 9 kişi orta ya da üst kademe görevlisi, 4 kişi işyeri sahibi idi.(3 kişi mesleğini söylemek istemedi.) 35 erkekten 8 tanesi en az lise mezunuydu.

21 kişi evli, 9'u bekâr, 3 kişi boşanmış 2 kişi de ayrı yaşıyordu. Üçte biri çocuksuzdu. Telefon edenlerin yaşları 22 ile 72 arasında değişiyordu. Ancak en büyük grubu 30 ile 40 yaş arası erkekler oluşturuyordu (üçte bir).

Olayın geçtiği dönemde, erkeklerin yarıdan çoğu 30 ile 40 yaş arasındaydı. 40 yaşın üzerinde olanların sayısı birkaçı geçmezken, iki erkek olay sırasında kaç yaşında olduklarını söylemek istememişti.

Şekil: 4

Olayın yaşandığı dönemde erkeklerin yaşları

A. Sıradan bir iş olarak cinsel şiddet

Araştırmaya başlamadan önce, erkekler eğer gerçekten telefon ederlerse, ayrıntılı cinsel anlatımlarla tahrik olmak için ararlar yollu tahminler yürütülüyordu. Doğrulanmayan bu öngörü, gerçeklikle ilgili bir şey ifade etmezken, tipik erkek imajı ve öngörüde bulunanların fantezileri hakkında çok şey söylüyordu. Bir erkek telefonda, kendi cinsinden bir araştırmacıya kendisinin uyguladığı cinsel şiddetle ilgili bilgi veriyorsa, telefon seksi için pek de uygun bir yer seçtiği söylenemez.

Hakkında davacı olunmayan erkeklerden doğrudan uyguladıkları cinsel şiddet üzerine konuşan çok azdı. Konuşmalar çoğu durumda uzun uzun toplumsal bir olay olarak şiddet ve kadının şiddet kullanımındaki sorumluluk payı çerçevesinde dönüyordu. Ancak bu tür genel anlatımlardan ve çoğunlukla da bizim uyarımızdan sonra, erkekler kendi eylemleri üzerine konuşmaya başlıyorlardı.

Olayın kendisi üzerine çok konuşulmuyordu. Söylenenler birçok durumda uzun bir konuşma içerisinde sadece bir dipnot değerindeydi. Daha.çok şiddet eyleminin nedenleri ve sonuçları üzerine konuşmak istiyorlardı.

"Nasıl olduğunu tam olarak bilmiyorum. Güzel bir birlikteliğimiz vardı ve bilinçli olarak evlenmemeyi seçmiştik. Evlilik tuzağına düşmek istemiyorduk. O gün çok sarhoştum ve onunla olmaya can atıyordum, o ise yorgun olduğunu söylüyordu. Bir şekilde oldu işte. Birlikte geçirilen bunca yıldan sonra sırf bu yüzden terk edip gitmesi beni çok sarstı" (47 yaşında bekâr bir erkek).

Erkeklerin anlattıkları cinsel şiddet olaylarının çoğunluğunu cinsel tecavüz olayları (35'ten 25'ini) oluşturuyordu. Diğer olaylardan beşi tecavüz girişimi, beşi de başka türden saldırı idi.

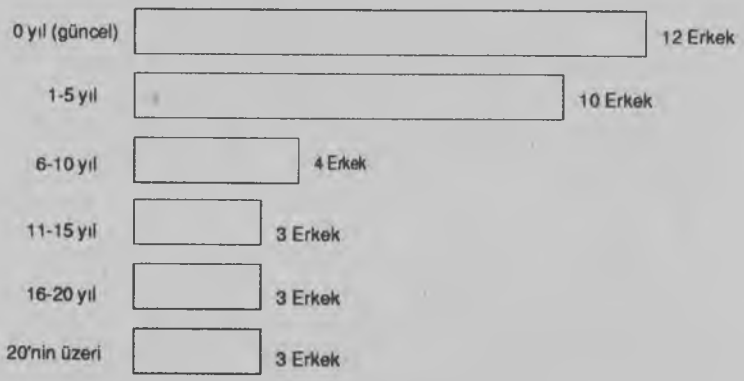
"O zamanlar meslek icabı sık sık seyahate çıkıyordum. Birinde genç bir otostopçu kadını arabama aldım. Arabayı ormanda durdurup, kızla cinsel ilişkiye girdim. Ama öyle süper değildi.

Hamilelikten korkuyordu, yoksa sorun edeceği yoktu" (72 yaşında, evli bir erkek).

Anlatılan şiddet olaylarının üçte biri araştırmanın yapıldığı dönemde günceldi (Bunlardan altı tanesi evlilik içi tecavüz olayıydı). Üçte ikisi son beş yıl içerisinde gerçekleşmişti (Bkz. Şekil 5).

Şekil: 5

Erkeklerin anlattıkları olay üzerinden geçen zaman

35 olayın 30'unda olay yeri özel mekânlardı. Saldırının kamuya açık yerlerde (sokak, işyeri v.b. çev.) yapılması durumunda, saldırganın yakalanma olasılığını göz önünde tutması gerekir. Buna ek olarak ilişkide bulunulan kurban, çok daha güvenli bir durum sağlar. Ekonomik ve sosyal yönden erkeğe bağımlı olan kadın, erkekle olan beraberliğinin cinsel şiddete karşı güvence olduğuna da inanır.

28 cinsel şiddet olayı gece gerçekleşmişti. Erkekler saldırıyı genellikle yalnız başlarına gerçekleştiriyorlardı (35 olaydan 31'inde).

10 erkek, olayı önceden planlamadığını, tersine aniden geliştiğini ifade ediyordu.

"Olay, karımla, yatak odasında ve üç hafta önce geçti. Birlikte yemek yedik, TV izledik, birbirimize sarıldık, erkenden yatağa gitmek istiyorduk. Ben sevişmek istiyordum, o ise bugün istemediğini söyledi ve sanki refleks gibi her şey bir anda oldu. Ağlamaya başladı ve kendini yatak odasına kilitledi. Ben geceyi oturma odasında geçirmek zorunda kaldım. Planlanmış bir olay değildi; aniden şuurumu yitirmiştim. Burnu kanadı. Hepsi belki bir dakikanın içinde olup bitmişti" (25 yaşında evli bir erkek).

"Olay yabancı bir şehirde bir sokak kadınıyla geçti. Beni tahrik edip, ilişkiye çağırıyordu. Soyunmuştu. Bana dokunuyor, okşuyordu. Fiyatta anlaşamıyorduk, ama kesinlikle istiyordu. O zaman bir şekilde sarılıp yatağa bastırdım. O anda deli gibi bağırmaya başladı. Sarılıp, sarstım. Tecavüz edebilirdim; ancak bir yerlerden bir köpek çıkabilir ya da bir adam gelebilir korkusuyla bırakıp kaçtım" (40 yaşında evli bir erkek).

Bu tür saldırganlar, kendilerini şiddet kullanan insanlar sınıfına sokmuyordu. Genelde davranışlarıyla ilgili bir şok yaşıyorlar ve cinsel saldırgan konumuna girmiş olduklarını tahayyül bile edemiyorlar.

35 olayın 20'sinde kadınla erkek arasında güvene dayalı yakın bir ilişki vardı (olayların 13'ünde mağdur, evlilik ilişkisi içindeki kadındır). 12 olayda da erkekler saldırdıkları kadınları tanıdıklarını belirtmişti. Saldırganla kadının birbirlerini tanımadıkları olay sayısı ise sadece üçtü.

"Aynı yerde çalıştığımız için kadını üstünkörü de olsa tanıyordum. Firmanın yıllık eğlencesinde birlikte dans etmiştik; sonra da arabamla evine bıraktım. Benimle yatabileceğini düşünüyordum, yoksa neden benimle dans etsin, şimdi de evine alsındı. Ancak sonra nazlandı. Biraz yardım etmem gerekmişti" (32 yaşında evli erkek).

Söz konusu erkeklerin hiçbiri silah kullanmamıştı. Ancak yarıdan çoğu fiziki şiddet kullanmıştı. Kesin olarak fiziki şiddet kullanmadığını iddia eden erkek sayısı dörttü. Erkekler anlatımlarında şiddet kullanımını ön plana çıkarmıyordu. Daha çok, kadının zaten direnmediğini ve ikna etmenin şiddetten başka yollarının da olduğunu vurguluyorlardı.

"Ona sadece, ailesinin benimle yattığını duymasının pek de iyi olmayacağını söyledim. Zor kullanmam gerekmedi, yapmama ses çıkarmadı" (29 yaşında evli erkek).

"Onu zorladığımı itiraf ediyorum. Ama filmlerdeki gibi hayvani yöntemlerle, dayak ya da silahla değil. Kocasıyla tehdit ettim. Bu iş onun için yeni de değildi. Nasıl olsa evli bir kadındı" (24 yaşında bekâr bir erkek).

Erkeklerin ifadelerine göre kadınların üçte ikisi isteksizliklerini ya da nefret duygularını açıkça göstermişti. Bu isteksizlik erkek şiddetine karşı çoğunlukla sözlü ya da fiziki direnişle ortaya çıkıyordu.

"Karım bazen çılgın gibi direnir, ısırır, tırmalardı. Tabii ki hiçbir zaman başarılı olamazdı" (38 yaşında, ayrı yaşayan bir erkek).

Gene erkeklerin anlatımlarına göre kadınların üçte biri, cinsel saldırı karşısında pasif kalmışlardı.

"Beni şikâyet etmediğinden eminim. Çünkü hiçbir direnme belirtisi göstermedi. Bu işte kendisinin de suçu olduğunu biliyordu" (26 yaşında bekâr bir erkek).

35 erkekten 28'i şiddet kullanımını bir suç olarak değerlendirmiyordu. Olaya çoğunlukla abartılmaması gereken bir şanssızlık olarak bakıyorlardı. Üçte biri kadının suçlu olduğu ya da kadını zorla elde etmenin hakları olduğu konusunda emindi. Bu gruptaki erkeklerin hemen hepsinin cinsel saldırıya uğrayan kadınlarla ya-

kın ilişkileri vardı. Kadın erkeğin davranışlarına başlangıçta olumlu tepkiler vermiş, ama bir noktadan sonra tavrını değiştirmişse, erkeğin devam etmesi bir tecavüz olarak değerlendirilemezdi. Erkeklerin çoğunluğu kendilerini şiddet olayının planlayıcıları ya da yönetmenleri olarak görmüyordu. Tersine tesadüfen ve de istemeyerek böyle bir durumla karşı karşıya kaldıklarına inanıyorlardı.

"Olay daha çok bir tesadüftü ve aslında o kadar da korkunç değildi. O zamanlar 30-40 yaş arasındaydım. Yani fırtınalı ve sıkıntılı bir dönem yaşıyordum" (72 yaşında evli bir erkek).

"Olay, kadın için bir tecavüzdü, ama benim için değil. Kadınlar tabii ki olayı bu şekilde kullanacaklardır. Evlilikte insanın birtakım sorumluluklarının olduğu da unutulmamalıdır. Kendimi suçlu hissetmiyorum; çünkü onun bana yaptıkları çok daha korkunçtu. Aslında insan lafla, dayakla olabileceğinden çok daha fazla şeyi yok edebilir" (42 yaşında evli bir erkek).

Erkeklerden yedisi olayı bir suç olarak değerlendiriyordu. Ancak olay sırasında davranışlarındaki bu özelliğin farkında değillerdi. Amaçlarına ulaşmaktan başka bir şey düşünmemişlerdi. Ne yaptıklarını ise ancak sonradan kavramışlardı.

"Olay sırasında (arkadaşlarla birlikte tanıdık bir kadına tecavüz) bunun bir suç olduğunu düşünmemiştim. Çünkü hep beraberdik ve kadın da ciddi bir direniş göstermedi. Ancak yeniden soğukkanlılığımı kazandığımda, ne yaptığımı anladım" (45 yaşında evli bir erkek).

"Tüm öğleden sonra öpüşüp koklaşmıştık. Ama gene de onun bir tahrikinden söz edemem. Çünkü cinsel ilişkiye kesinlikle hayır demişti. Yani davranışım (tecavüz) mazur görülemez" (38 yaşında bekâr bir erkek).

Peki, saldırılar neden şikâyet konusu olmuyordu? Erkekler ne düşünüyorlardı bu konuda? Onların yasal bir güçlükle karşılaşmadan paçayı sıyırmalarında asıl etken neydi? Telefon eden erkeklerin büyük çoğunluğu, kadınlardaki suçluluk duygusunun onları po-

lise gitmekten alıkoyduğu inancındaydı. Kadın olayı kabulleniyor, çünkü erkeğin böyle bir hakkı olduğunu biliyordu. Erkeklerin hemen hepsi kendilerini suçsuz hissettikleri için kadının şikâyetçi olmaması açık, anlaşılır bir durumdu. Şikâyet edilmemiş olmak, kalan tüm kuşkularını da giderici bir etki yapıyordu. Öyle ya herhangi bir suç söz konusu olsaydı, kadın şikâyetçi olurdu. Zaten kadınla erkek yakın bir ilişki içindelerse, erkeğin kadına şikâyetçi olmaması için baskı yapma olanağı da vardı.

"Şikâyetçi olmadı; ancak bir seferinde doktordan aldığı bir raporu gösterdi. Ben de raporun hiçbir işe yaramayacağını, doktor yakın bir arkadaşımız olduğu için tarafsız sayılamayacağını söyledim" (42 yaşında evli bir erkek).

"Karım kimseye evlilik içi tecavüzden söz etmedi. Çünkü bunun onun açısından bir anlamı vardı. Benim ise böyle bir şeyi artık yapmamam lazım. Karım, herşeyi uluorta anlatmadığına göre iyi karakterli biri. Bilirsiniz kadınların büyük çoğunluğunun çeneleri durmaz" (25 yaşında evli bir erkek).

Telefon eden erkeklere, kendi düşüncelerine göre cinsel şiddet olayında kimin suçlu olduğunu sorduk. 35 erkekten 25'inin cevabı aynıydı: Cinsel şiddetin sorumlusu kadındı. Kadın, davranışları, özellikle de dış görünümüyle erkeği tahrik ediyordu. Cezbeden, sorumluluğunu da taşımak zorundaydı. Kadınlar, erkeklerin cinselliğe gereksinimleri olduğunu bildikleri için onları bağımlı hale getiriyor ve bu güçlerini hedeflerine ulaşmak için kullanıyordu. Erkeği yönlendiriyor, onunla oynayıp, cesaretini kırıyor ve bu konudaki çaresizliğini kullanıyorlardı. Bu araçlardan yoksun olan erkeğin, kendini şiddet kullanarak savunması durumu, tabiri caizse, meşru müdafaa olarak değerlendirilmeliydi.

"Kadınlar tahrik etmek istiyor. Aynen balık tutmada kullanılan olta yemi gibi. Baştan çıkarıcı yavrular, mini etekler, neredeyse açıkta bırakılan göğüsler. (...) Demek istediğim, elimizi vicdanımıza koyup, doğruyu söyleyelim. Bir yüzme havuzuna gidiyorsunuz, karşınızda genç, boylu poslu bir kadın ya da kız; eh bir-

de tanga bir mayo giymişse! Az çok normal bir erkeğe bir şeyler olmaz mı bu durumda? Aslında kucağa oturtulmak isteyen belli bir grup kadın var. Bu durumlarda erkeğin geri durması zayıflık olarak değerlendirilir" (42 yaşında ayrı yaşayan bir erkek).

"Sürekli bir şekilde erkeğin suçlu olarak gösterilmesi sinirlerimi bozuyor. Zehirli yılana benzeyen kadınlar tanıyorum. Erkekler fiziken güçlü oldukları için tecavüz ediyor. Kadınlar daha güçlü olsalardı tersi gerçekleşirdi. Erkek bir sorunu olduğu için tecavüz ediyor, yoksa başka bir nedenle değil. Benim olayda kadın tecavüze uğradıysa, bu sadece kendi suçuydu" (30 yaşında evli bir erkek).

Ancak çok az sayıda erkek, cinsel şiddet olayında erkek cinsinin ya da toplumun suçlu olabileceğini düşünüyordu. Bunlara göre erkek, çocukluğundan itibaren başarıya yönelimli olarak yetiştirilmektedir; kendini her şeyde olduğu gibi kadınlara karşı da cinsellikte de kabul ettirmek zorundadır, başka türlü ciddiye alınmaz. Çocukluğundan itibaren erkeğe, acil durumlarda sorunları şiddet kullanarak çözmekten kaçınmaması öğretilir. Cinsel şiddetin sorumlusu olarak kadınları görmeyen bu azınlık erkek grubu, şiddet kullanımının yoğunlaşmasında devleti de ortak suçlu olarak görüyordu. Stresli çalışma koşulları, insanlar arasındaki soğukluk, okullardaki yetersiz eğitim, sansasyonel bir şekilde cinselliği konu edinen bulvar basını sorumlular arasında sayılmaktaydı.

B. Mahrumiyet altında şehvet

İhbar edilmeyen saldırganların hemen üçte ikisi davranışlarının saiki olarak cinsel bir mahrumiyeti görüyordu. Onları harekete geçiren aşırı istek ve tutkuydu. Kadının direncine ya da isteksizliğine rağmen mutlaka kendilerini tatmin edecek sonuca varmak istemişlerdi. Kadının davranışlarından ya da bulundukları ortamdan o derece tahrik olmuşlardı ki şiddetten başka bir yol bulamamışlardı.

"Bir kadın hoşuma giderse ona yaklaşmayı denerim. Ama çıkıp benimle eve kadar gelirse ne olacağını da biliyordur. (...) Tabii ki şeffaf bir bluz ya da kıçına kadar çıkan bir mini etek giyen kadının tecavüze uğrama olasılığı daha fazladır. Havuza üstsüz giren kadının her şeyini görürüm. Bikini giyince de dehşetli bir biçimde altında nasıl bir şey olduğunu merak ederim" (24 yaşında bekâr bir erkek).

Özellikle uzun dönemli ilişkileri olan erkekler, ilişkilerinde ne tür çatışmalar yaşadıklarını ya da yaşamakta olduklarını anlatmaya çalışıyordu. Eşleri ya da kız arkadaşları onların istedikleri sıklıkta ve biçimde cinsel ilişkiye girmek istemiyordu. Ve kadınların bu direnişleri onlar açısından anlaşılamazdı. Reddedilmek öfke yaratıyordu. Yorgunluk ya da keyifsizlik gibi açıklamaları kabul edemiyorlar ve kadının isteksizliğini eşine yöneltilmiş bir baskı aracı olarak değerlendiriyorlardı. Kadının, işin bir an önce olup bitmesi için dişini sıkması durumunda ise erkekler kendilerini, hakları saydıkları bir zevkten mahrum edilmiş, bu anlamda da aldatılmış hissediyorlardı. Gün boyu canlarını dişlerine takıp çalışıyor, maaşlarını eve getiriyorlardı. İstedikleri bunun karşılığıydı. Karşılık gelmeyince, kadının kendi vücudu üzerine karar hakkına karşı eyleme geçiyor ve şiddet kullanarak cinsel ihtiyaçlarını gidermeye uğraşıyorlardı.

"Karım cinsel ilişkiyi reddederek bana baskı yapıyor. Bu ise beni deli ediyor. Duvarları yumruklayıp, çıkıp gidiyorum ve ancak saatler sonra geri dönüyorum. Sorunca, 'Yorgunum' diyor. Her seferinde sadece dişini sıkıp benim boşalmamı beklediğini hissediyorum. Bu beni tüketiyor. Aslında ağır bir işte çalışıyorum. Ama gece gündüz çalışabilir, gene de istek duyabilirim. Karımın tavrının yorgunlukla ilgili olduğunu sanmıyorum. Çocuğumuz olduğundan beri bu durum böyle" (30 yaşında evli bir erkek).

"Karımı telefonda bir arkadaşıyla konuşurken dinledim; yeterince uzun zamandır yatakta numara yaptığını, parasını çoktan hak ettiğini anlatıyordu. Akşam açık açık konuştum ve bo-

şanmayı önerdim. İstemiyordu. Ben de ihtiyacım olanı aldım. Altı aydan beri ilişki kurmuyorduk. Sadece, 'Tüm istediğin buysa devam et' dedi. Şimdi haftada üç kez böyle gidiyor. Karım bana seks manyağı diyor" (36 yaşında evli bir erkek).

Yedi erkek davranışlarının gerekçesini öç almak ya da yaşadıkları hayal kırıklığı olarak açıklıyordu. Duydukları öfkenin nedeni her zaman kadın değildi; ancak kadın öfkelerini boşaltabilecekleri en uygun insan konumundaydı. Bu erkekler eylemleriyle bizzat bu kadınlarla ya da başka insanlarla ilişkilerinde yaşadıkları aşağılanmanın acısını çıkarıyordu.

"Öç almak istiyordum; çünkü karım cinselliği bir baskı aracı olarak kullanıyordu" (42 yaşında evli bir erkek).

"Kızımız çok küçük. Hamileliğin başından beri karımla cinsel ilişkim yok. Tam bir cinsel ilişkiye benzemediyse de bu süre içerisinde karıma üç kez zorla tecavüz ettim. Onu dövdüm. Tırmalamalı, ısırmalı ve küfürleşmeli korkunç kavgalarımız oldu. Şu sıralar hiçbir cinsel istek duymuyorum ve onunla da yatamam. Karım bana karşı herhangi bir duygusal yakınlık duymuyor. Ancak başka erkeklerle durum farklı. Başkasına gittiği her zaman da kavga çıkardım. Tecavüz, başka çıkış yolu bulamadığım zaman başvurduğum bir umutsuzluk eylemi. Yalnız başıma oturup, karımın ne zaman eve döneceğini beklemek beni çıldırtıp, tüketiyor" (37 yaşında evli bir erkek).

Üç erkek, içinde bulundukları durum, kendilerine başka bir çıkar yol bırakmadığı için cinsel şiddete başvurduğunu ifade etti. Erkeklik rolleri onları bu davranışa zorlamıştı ve kendilerini ispat için şiddet yolunu seçmişlerdi.

Hiçbir erkek doğrudan, kadına güçlü olduğunu göstermek istediğini söylemedi. Ancak bazı anlatımlar, erkeklerin kadınları kontrol altında tutmak için cinsel olarak sömürdükleri biçiminde yorumlanabilecek özellikteydi.

"İlişkimizde sorunlar başlayıp, benimle yatmayı reddettiğinde,

kız arkadaşıma zorla tecavüz etmeye başladım. O zamanlar (17 yıl önce) bunu tecavüz olarak niteleyemezdim. Arkadaşım hamile kaldı ve kürtaj oldu. Kadın erkek ilişkileri konusunda Katolik eğitiminden kaynaklanan yanlış bir anlayışım vardı. Erkek, çelişkilerin çözüm yolu olarak saldırgan ve yıkıcı davranış biçimini öğrenir" (38 yaşında bekâr bir erkek).

"Danışma bürolarına sordum, korkudan zıvanadan çıkıyordum. Ancak bana yardım edemediler. (...) Şimdilerde bu duygular bastırınca onunla konuşuyorum. Dün, 'Tekrar birkaç tokata ihtiyacın var, böylece Tanrı'nın nerede olduğunu hatırlarsın' dedim" (42 yaşında evli bir erkek).

Erkeklerin çeşitli saikleri, hemen eylem biçimine dönüşmüyor. Dürtü ile davranış bir ara aşamayla birbirlerine bağlanıyor: Karar aşamasıyla. Bu süreçte dürtüyü tatmin edebilecek adımın atılıp atılmayacağına karar veriliyor. Düşünmeden eyleme geçen saldırganların sayısı aslında çok sınırlı. Bu ölçüp biçme süreci birkaç saniye olabildiği gibi yılları da alabiliyor. Erkek için sorun kâr-zarar hesabıdır. Başarı sunan bir hedefe ulaşmak isterken, yapacağı eylemin verebileceği muhtemel zararı da en aza indirgemeye çalışıyor. Eylemden yana olan ve karşı olan etmenler hesaplanmaya başlanıyor. Kadına, cinselliğe, cinsel şiddete, erkek rolüne ilişkin anlayışlar erkeğin kararında etkili oluyor. Önemli bir etken de erkeğin, yakalanma ve cezalandırılma konusundaki değerlendirmesidir. Mağdur nasıl davranabilir ve olayı öğrenen çevrenin değerlendirmesi ne yönde olur? Her tür hesap yapılıp, rasyonel bir sonuca ulaşıldıktan sonra duygular da elbette gündeme gelecektir. Pozitif bir çıkarsamaya rağmen hâlâ ciddi korkular duyuluyorsa şiddetten vazgeçilecektir. Ancak duygular da yeşil ışık yakıyorsa, cinsel saldırı olasılığı büyük olacak ve erkek niyetini hayata geçirme çabasına girişecektir.

"Karımı cinsel ilişki kurmaya razı edebilmek için şiddetin doğru yol olup olmadığını uzun süre düşündüm. Günün birinde uygun fırsatı bulduğuma karar verdim. Doğum günümdü ve karım beni memnun etmek için böyle bir işe girişebilirdi" (39 yaşında

evli bir erkek).

"Bir arkadaşım kadınlara kendisinin de yaptığı gibi biraz yardım etmek gerektiğini söyledi. Kadınlarla başka türlü olmuyor. Bunu söylemesi beni cesaretlendirdi" (24 yaşında bekâr bir erkek).

Haklarında davacı olunmamış erkekler önlerine koydukları hedefe varmışlar mıydı? Cinsel şiddet yoluyla doyuma ulaşmışlar mıydı? Erkeklerden 25'i amaçlarına ulaştığını söyledi. Sadece 10 tanesi çabalarının meyvesini yiyememişti. Elbette ki bu ölçüde yüksek başarı oranı, erkek açısından kadına yönelik şiddete büyük bir çekicilik kazandırıyor.

Çoğunlukla kendilerini suçsuz hissettiklerini söylemelerine rağmen, şikâyet edilmeyen saldırgan erkeklerden sadece sınırlı bir kısmı yaptığı cinsel şiddet eyleminden dolayı rahatsızlık duymuyordu. Bu azınlık, pişmanlık duymak ya da gelecekte farklı davranmak için hiçbir neden görmüyordu. Erkek rolü konusundaki anlayışlarında herhangi bir değişiklik olmamıştı.

"Haklıydım, suçluluk duymuyorum. Karım benim uşağım rolündeydi. (...) Şimdi beni anlayacak bir kadınla yeni bir yaşama başlamak istiyorum" (50 yaşında boşanmış bir erkek).

"İnsanın iyi arkadaşları ve iyi bir karakteri olursa böyle sorunları aşabilir (Adam arada bir karısına tecavüz ediyor). Evde durum kötü olunca arkadaşlar moralimi düzeltiyor" (41 yaşında evli bir erkek).

Şiddet kullanma erkeğin kendi gözündeki değerini yükseltebilir ya da sarsabilir. Erkeklerin üçte ikisi, kullandığı şiddeti savunarak kişiliğindeki zedelenme riskini azaltmaya çalışıyordu. Bu erkekler sorumluluğun bir bölümünü üstlenseler de kendilerini normal insanlar olarak tanımlıyorlar. Erkek bu rasyonalizasyon stratejisi yardımıyla kendini iyi insan olarak tanımlayıp, şiddetin nedenlerini kendi dışında arıyor.

"Kendimden utandım. Diğer yandan o da o kadar karşı değildi.

Kötü adam rolü oynayıp, hamile kalma riskine aldırmadan sonuna kadar gidebilirdim. Ancak bunu yapmadım" (72 yaşında evli bir erkek).

"Cinselliğimizin daha uyumlu olması, örneğin onun da bir kereliğine bile olsa, benden bir şeyler talep etmesi gerekirdi. Bunun dışında ilişkimiz çok iyi, birlikte çok eğleniyoruz. Aslında evliliğimizde iyi gitmeyen tek nokta bu. Eğitim konusunda vs. de de anlaşıyoruz. Her şey iyi gidiyor. Ama cinselliğe niye yanaşmadığını bilmiyorum. Bazen ev kadınlığını kendine yediremediğini ya da benim meslekteki başarımı kıskandığını düşünüyorum. Sanki psikolojik şiddet daha çok kadından geliyor. Benim bu arada şiddet kullanmam bir tepkiden başka bir şey değil" (30 yaşında evli bir erkek).

Erkeklerin çoğunluğunda, kadına karşı cinsel şiddet kullandıktan sonra geriye en azından buruk bir duygu kalıyor. Bu erkekler haklı olduklarına inanmalarına rağmen şiddet kullanmadan hedeflerine ulaşmış olmayı tercih edeceklerini söylüyorlar.

"Bir şekilde içimde böyle pek de hoş olmadığı, öpüşme ve karşılıklı isteğin varlığı durumunda çok daha iyi olabileceği duygusu kaldı" (42 yaşında ayrı yaşayan bir erkek).

Ancak böyle hisseden erkekler de davranışlarının doğruluğu konusunda fazla kuşkulu değiller. Olup bitenleri sindirmeyi öğrenmişler ve kendilerini kaderlerinin, yaşam koşullarının ya da kadınların kurbanı olarak görmekteler.

Olaylar yedi erkek üzerinde derin etki yaratmıştı. Kendilerini güvensiz hissediyor ve utanç duyuyorlardı. Her şeyi düzeltebilmeyi, yeniden başlayabilmeyi can-ı gönülden istiyorlardı. Cinsel şiddet uyguladıkları kadınla tekrar konuşabilme isteğindeydiler. Anlayış bekliyorlardı.

"Normalde şiddet kullanan birisi değilim. Başka erkekler beni yönlendirdiler. Bunda TV'nin de rolü var. Lanet biri değilimdir. Aslında olay benim açımdan o kadar korkunç değildi. Esas ka-

rım açısından kötü olmalı. Üzgünüm, bir daha yapmayacağım. (...) Önceleri birbirimizi çok severdik. Ama artık yürümüyor. Kötü bir insan değilim, ancak götleğin biriyim. Önceleri evlilik içi tecavüz üzerine bir şeyler okuyunca, ne biçim erkekmiş diye sorardım. Şimdi bizim evliliğimizin geleceğini de karanlık görüyorum" (25 yaşında evli bir erkek).

"Çaresizlik hissediyorum, utanıyorum ve kendimi onun yerine koyduğumda aşağılanmayı içimde duyabiliyorum" (38 yaşında bekâr bir erkek).

Yaptıklarından pişmanlık duyan bu erkekler kendi davranışlarından dehşete düşmüşlerdi ve sorunu çözmekteki yetersizliklerini fark ediyorlardı. Çoğunlukla depresyona eğilimli bu erkekler, geleceğe de karamsar bakıyorlardı. Yaptıklarından pişmanlık duyuyorlardı, ancak bu duygularını eyleme aktarmaktan acizdiler. Olayın olası ve sosyal sonuçlarından korktukları için ilgili kadınla karşılaşmaktan da kaçınıyorlardı. Cinsel saldırganlar grubuna dahil edilmekten dehşetli sıkıntı duyuyorlardı.

"Şaşkınım, şok geçiriyorum. Aniden nasıl bu noktaya geldim? Tutuldum kaldım. Suçluluk duygusu altında kıvranıyorum. Bir de cezalandırılmış olsam, çok korkunç olurdu. Çünkü insan bir anda ömür boyu damgalanmış oluyor" (40 yaşında evli bir erkek).

"Olaydan sonra kendimi çok zavallı hissettim. Kızla tekrar karşılaşmaktan veya sonuçta kızın hamile kalmasından korkuyor, paniğe kapılıyorum (...) Önceleri ırza tecavüz eden erkekleri hadım etmek gerekir diye düşünürdüm. Şimdi onlardan biri oldum" (45 yaşında evli bir erkek).

Telefon eden 35 erkekten dördü, olaydan gelecek yaşamları için sonuçlar çıkarmıştı. Bu tecrübeler kendileri açısından öğretici olmuştu. Bundan sonraki ilişkilerinde kadının isteklerine kesinlikle saygılı olmak istiyorlardı. Bir daha şiddet kullanmayacaklarından emindiler. Yaşanan trajik olay onlar için bir ders olmuştu.

"Bugün şöyle düşünüyorum: Bir kadın hayır diyorsa bu hayırdır. Hepsi bu kadar. Bu sınırı aşan, psikolojik ya da fiziki şiddet kullanıyor demektir. Kadının biri öpücük verdiğinde, bu onun benimle yatmak istediği anlamına gelmez" (38 yaşında bekâr bir erkek).

Telefonla konuşulan 35 erkek de pratikte kadının davranışıyla şiddet kullanımını engelleyebileceğini düşünüyordu. Eğer kadınlar cinsel ilişkiye hazır olduklarını gösterselerdi, erkeğin isteğine uysalardı erkek de şiddet kullanmaktan kaçınırdı. Bunun dışında ise kadınların davranışlarıyla seks istemediklerini çok önceden belirtmiş olmaları gerekirdi. Onlar ilk adımı attıktan sonra gönüllü ya da zorla cinsel ilişki kaçınılmazdı.

"Benimle eve kadar gelmemeliydi" (36 yaşında bekâr bir erkek).

"Karım yatak odasının kapısını kilitleyebilirdi. Ama bunu hiçbir zaman yapmadı. Bu da hikâyenin ironi kısmı" (24 yaşında ayrı yaşayan bir erkek).

"Karıma sürekli olarak cinsel ilişkiye katılırsa zor kullanmaya derhal son vereceğimi söyledim. Günün birinde nihayet bunu kavradı. Gene de birazcık zorlamak gerekiyor" (39 yaşında evli bir erkek).

Yine, yaygın olan, saldırganın suçsuzluk duygusuyla karşı karşıyayız. Saldırgan kendi için başka bir alternatif görmüyor. Kendini, ancak şiddet kullanarak kurtulabileceğine inandığı, biyolojik ve sosyal bir ağın tutsağı olarak hissediyor. Erkeklerin büyük bölümü değişmek için fazla bir neden görmüyordu. Tek söylenen, gelecekte şiddete yol açabilecek durumlardan kaçınmaktı.

"Gelecekte kadınlarla özel ilişki kurmayıp, geneleve gideceğim" (36 yaşında bekâr bir erkek).

"Gelecekteki benzer bir durumda, karımı zaman geçirmeden kapının önüne koyar, kapıyı arkadan kilitlerim" (42 yaşında ayrı yaşayan bir erkek).

Her şeye rağmen iş şiddet noktasına gelirse ne yapılmalıydı? Telefon anketimize katılan erkekler, kadınların soğukkanlı davranıp erkekle konuşmayı denemelerini öneriyorlardı. Onlara göre bağırıp çağırarak ya da şiddet kullanarak karşı koymak yanlıştı (sadece üç erkek, kadınlara fiziki direnme öneriyordu). Kadının sevecen, dikkatli bir tepkisi ise onu şiddetten koruyabilirdi.

"Kadınlar sakin ve mantıklı olmalı, histerik davranmamalı; çünkü bu erkeği daha da tahrik ediyor" (40 yaşında evli bir erkek).

"Kadınlar erkekleri sevip okşamalı ve dikkatlerini başka yöne çekmelidir" (72 yaşında evli bir erkek).

Yetke sahibi merci olarak devlet ne yapabilir? Ankete katılan erkekler bu soruya verdikleri cevaplarla iki gruba ayrılıyordu. Bir grup, polis ve mahkemelerin işin içine girmemesi gerektiğini, çünkü cinsel şiddetin özel bir sorun olduğunu ve devlete bir zararının dokunamayacağını savunuyordu. Ayrıca böyle bir karışma durumu devleti ispat yükümlülüğüyle karşı karşıya bırakacaktı. Diğer gruptaki erkekler ise devletten, yalnız yaşayanlar için bağlantı büroları açmasını, okullarda çocukları cinsel konularda aydınlatmaya yönelik programlar hazırlamasını, erkek gruplarının oluşumu için katkıda bulunmasını talep ediyordu. Bunun dışında, aile kurumu ile ilgili bir tartışma başlatılmalıydı. Çünkü aile şiddeti teşvik eden bir kurumdu. Ayrıca evlilik içi tecavüz mutlaka ceza konusu olmalıydı.

Haklarında şikâyetçi olunmayan saldırganlar olay sonrasında ne yapıyorlardı? Üçüncü kişilere başvuruda bulunuyorlar mıydı? 35 erkekten 26'sı kendi uyguladıkları cinsel şiddet üzerine şimdiye kadar hiç kimseyle konuşmamıştı. İlk kez şimdi, anonimliğin koruması altında, yaşamlarının gizli bir dönemi hakkında tavır alıyorlardı?

"Konu üzerine hiç kimseyle konuşmadım. Şimdi anlattıklarımı bilimin hizmetine sunmak istiyorum" (50 yaşında boşanmış bir

erkek).

"Uzun süreden beri ciddi biçimde sıkıntısını duymama rağmen, kimseyle konuşmaya cesaret edemiyorum. Karımla artık ne olay ne de cinsellik üzerine konuşuyorum" (25 yaşında evli bir erkek).

Görüşülen 9 erkek, ilişkileri olan insanlar ya da konuyla ilgili kurumlardan birileriyle olay üzerine konuşmuştu. 7'si konuştukları insanlardan, ki bunlar anneler, şefler ya da polislerdi, anlayış görmüştü. Sadece 2 kişinin akıl sormak ve anlaşılmak niyetiyle konuştukları insanlarla olumsuz deneyimleri olmuştu.

C. Evliliğin gerçek anlamı nedir?

İtiraf edilmelidir ki, aşağıda çizilecek olan evlilik tablosu tek yanlı ve olumsuzdur. Şüphesiz evliliğin olumlu yanlarına da dikkat çekmek mümkündü; ancak bu raporda, evlilik kurumunun doğasında bulunan şiddet potansiyeli ön planda tutulacaktır. Çünkü bu potansiyelin aile içi cinsel şiddette önemli bir payı vardır. Genelde evliliklerdeki tersliklerin, problemlerin suçu basitçe karı ya da kocaya yüklenmektedir. Böylece evlilik kurumunun payı bir yana bırakılmakta ve bütün suç bireyin omuzlarına bindirilmektedir.

Peki evlilik denince akla ne gelir? Güven, neslin devamı, ortaklık, karşılıklı alışveriş mi? Ya da evlilik çocuklar için koruma, yaşlılık için garanti, devletin en küçük hücresi mi? İçinde sevgiyle ilgili bir şeyler de var belki. Ancak burada sayılan unsurların hepsi tesadüfi ve eksiktir. Tablodaki boşluklar aşağıdaki verilerin yardımıyla doldurulmalıdır: Evlilik herşeyden önce erkeğin çıkarını garantiye alacak biçimde, erkeğin güç ve şiddetini kullanabileceği, kadını sömürebileceği bir yapı olarak kurulmuştur. Bu durum ihbar edilmeyen erkek saldırganların beyanlarında açık ifadesini bulmaktadır. Telefon eden 35 kişiden 13'ü, geçmişte kendi eşlerine karşı cinsel saldırıda bulunmuş olan ya da buna devam eden erkeklerdir. Bazıları bu işi yıllardan beri yapmaktadır.

Araştırmanın yapıldığı tarihte İsviçre'de evlilik içi tecavüz ce-

zai kovuşturmaya tabi değildir. Karılarıyla zorla cinsel ilişkiye giren erkekler onlara tecavüz etmiş olmuyor, sadece cinsel görevlerini hatırlatmış sayılıyor. Evlilik içinde şiddet kullanan bu 13 erkeğin beyanları, kurumlaşmış ilişkilerde şiddetin hangi boyutta ortaya çıkabileceğini çok açık biçimde göstermektedir.

Kocaların çoğunluğu, devletin desteğini de almış olarak, kendilerinin haklı olduğuna inanıyor. Kadınların çoğunluğu ise devlet tarafından da korunmadığı için kronik cinsel şiddete katlanıyor. Evlilik içi cinsel şiddeti anlatan kadınlar şüphe ve tepkiyle karşılanıyor. Erkeklere ise biyolojik ve doğal gereksinimlerini karşıladıkları varsayımıyla anlayış gösteriliyor. Evlilik zaten tanımı gereği cinselliğin kalesi değil midir? Poligamiden (çokeşlilikten) vazgeçildiğine göre evlilik içi cinsellik bir görev değil midir? Ancak evlilikteki cinselliğin, kuralları genelde erkek tarafından belirlenen, bu anlamda da erkeğin isteğine göre şekillenen bir ilişki biçimi olduğu unutulur. Erkek evlilikte fantezilerini hayata geçirebilmek için son derece uygun koşullara sahiptir. Başlarda bu güç ilişkisi, hoş sözler ve şefkat ifadeleriyle yaldızlanır; ancak en geç ilk çocuktan sonra kadının vücudu tek yanlı haz gereksiniminin giderildiği bir tezgâha dönüşür.

Monogamide (tekeşlilikte) kadın ve erkeğin cinsel olarak birbirlerinin her şeyi olma zorunlulukları, karşı cinse yönelik beklentileri yükseltir. Ek olarak, tutku ile evlilik süresi birbirleriyle çelişmeli bir ilişki içerisindedir. Zaman içinde karşılıklı beklentiler artarken alınan haz azalmaktadır. Bu durumda çatışma kaçınılmaz olmakta, cinsel ilişkinin sıklığı ve kalitesi eşzamanlı olarak düşmektedir.

Evlilik cenderesine sıkışmış olan erkek, toplumsallaşma sürecinde edindiği aktif rolüne uygun davranıp, çıkış yolu olarak şiddeti seçer. Bu şekilde de en azından kendi payına düşen "zevki" elde eder.

"Karım üzerinde hakkım var. Evde şef benim. Kadının yönetilmesi gerekir. Güçlü bir erkeği olmayan kadın, insanlığın karşısında çaresiz ve her tür tehlikeyle yüz yüzedir. Kadınlarla erkeklerin eşitliği tartışması şu sıralar ortaya çıkan bir modadan

başka bir şey değildir. Tabakların havaya uçma sebebi, öfkemi boşaltmaktı; çünkü karım artık benimle yatmak istemiyordu" (50 yaşında boşanmış bir erkek).

"Seksten yoksun kalmıştım. Çünkü ancak ayda bir kez oluyordu. Çok fazla içmiştik. Bütün misafirler gittikten sonra sağlı sollu birkaç tokat atıp, yatmaya zorladım. Sonra, karım 'Ne istiyorsan yap' demesine rağmen olmadı. Boş bir çuvalı sikmek hiç de keyifli değildi. Korkunç tahrik olmuştum. Neyseki kısa bir süre sonra uyudum. Olayın tümü 30 saniyeden fazla sürmedi" (42 yaşında evli bir erkek).

Suçluluk duyguları çok sık ortaya çıkmıyor. Zaten telefon eden erkeklerin çoğunluğu, bilinçli bir sorumluluk duygusuyla değil, şiddet kullanma noktasına nasıl gelinebileceğini izah için bize başvuruyor ve şiddetin ortaya çıkmasındaki sorumluluğun kendilerinden çok karılarında olduğunu, onlar tarafından tahrik edildiklerini söylüyor. Bu erkeklere göre kadın (erkek başka bir kadına gitmediği sürece geçerli olan) cinsel tekelini, erkeği baskı altına almak, ona eksikliğini, cinsel zayıflığını göstermek için kullanıyordu. Bu durumda erkeğin yaptığı ise öç almak, kadının kendi başına karar verme arzusundaki artışı boğmaya çalışmaktı. Bu amaçla seçilen alan -iradi ya da irade dışı- kadının en fazla yaralanıp, aşağılanabileceği cinsel şiddet alanıydı.

"Karıma zorla tecavüz etmekten gurur duymuyorum, ama pişman da değilim. Her seferinde 'ona bir kez daha gösterdim' duygusunu yaşadım. Sonuç olarak kendimi olumlu hissediyorum. Karım beni gülünç durumlara sokuyordu. Sonraları ben de tecavüz edip, öcümü almaya başladım. Ayrı yatak odalarımız vardı. Odasına gidip, cinsel ilişkiye zorlardım. Odaya giderken cinsel ereksiyon halinde olurdum, ama beni reddedip, iteleyince ereksiyonum kaybolurdu. Sonra da bana 'kalkarsa tekrar gel' derdi. Akşamları işten eve gururlu dönerdi. Yorgun olduğunu söylerdi. Ben, 'haydi domuz karı şimdi vereceksin' derdim. Aslında kendimi mastürbasyonla da tatmin etmem mümkündü; ama kendi kendime: 'Şurada şirin mi şirin nikâhlım

duruyor, onun da bana karşı sorumluluğu var', derdim. O benim banka hesabımı kendi lüks alışverişi için soyuyorsa, karşılık olarak arada bir kendini bana vermek zorunda. Eş olarak görevlerimi yerine getiriyordum, karşılığı olan zevki de almak istiyordum" (42 yaşında ayrı yaşayan bir erkek).

III- "O ZAMAN DOĞRUDAN AMSTERDAM'A, KIRMIZI LAMBALI EVLERE GİDEBİLİRİZ": KADINLAR YAŞADIKLARI ŞİDDETİ ANLATIYOR

"Radyoda, anonim telefonu kullanarak hiçbir olumsuz sonucu olmadan yaşadığım haksızlıklar üzerine konuşma imkânını duyunca, kendi kendime, 'Bu bir şans, ölmeden önce ayağıma gelen bu şansı kullanmalıyım, bir daha da böyle bir olanak çıkmaz' dedim. Şimdi kendimi oldukça hafiflemiş hissediyorum" (62 yaşında boşanmış kadın).

Şimdiye kadar kaç kadın, yaşadığı cinsel şiddet üzerine hiç konuşmadan, bu kötü anıları isteyerek ya da mecbur olduğu için yıllar boyu içinde sakladı? Toplumda, bu kadınları dinlemek, yaşadıklarıyla yüzyüze gelmek isteği ne ölçüde mevcut?

İlişkilerde cinsel şiddetin farklı biçimleri ve yaygınlığı ortaya

çıktıkça, erkek ve kadının uyumlu beraberliğine ilişkin imajlar sarsılmaya başlıyor. Cinsel şiddet yaşayan kadınlar sustuklarında, çaresizlikten kapılarını çalmak durumunda kaldıkları kurumlarda ve insanlara başvurduklarında neler yaşıyor? Yaşanan şiddet, kadın üzerinde ne tür bedensel ve psikolojik izler bırakıyor ve kadın bunları nasıl aşıyor? Şiddet olayı kadının hareket serbestisi üzerinde etkili oluyor mu?

Burada, cinsel sömürüyü yaşayan kadınlar diye tanımlayacağımız, cinsel şiddet kurbanı kadınlar üzerine ilk araştırmalar 70'li yıllarda ABD'de yapıldı.[17] Avrupa'da ise konu üzerine ilk araştırma sonuçları[18] yaklaşık 10 yıl sonra yayımlandı. Yapılan araştırmalar hiçbir yanlış anlamaya yer vermeyecek biçimde, cinsel saldırıya uğramış kadınların tanıklıklarına başvurulmadan, fazlasıyla uzun süreden beri "ihmal edilmiş" olan bu dünyaya -kadınlara yönelik şiddetin dünyasına- göz atmanın mümkün olmadığını ortaya koyuyor. Bu tanıklıklar nefret dolu öfkenin, çaresizliğin ve erkek şiddetinin yarattığı felç eden korkunun boyutları konusunda da ipuçları veriyor.

"Erkek arkadaşıma cumartesi sabahları orospuluk yapmasam, tüm hafta sonum terörle geçiyordu. Bir seferinde intihara teşebbüs etmişti. Ölse sevinecektim. Ondan kurtulmak istiyordum. Sonra ayrıldım" (23 yaşında bekâr bir kadın).

"Uzadıkça öfkem artıyor, özellikle de kendime karşı. Yalnız başıma dışarı çıkmaya korkuyorum. Artık doğal da davranamıyorum. Çok daha korkak ve dikkatli oldum" (31 yaşında evli bir kadın).

---

17. Burgess, A. W. and Holmstrom. L. L. (1979). Rape: Crisis and Recovery. (Cinsel Tecavüz: Kriz ve İyileşme). Bowie, Maryland: Brady Co.
Hilberman, E. (1976). The rape victim (Cinsel Saldırı Kurbanı). Washington, D. C.: American Psychiatric Assosiation.

18. Almanya için: Arbeitskreis "Sexuelle Gewalt" beim Komitte für Grundrechte und Demokratie (Hg). (Temel Haklar ve Demokrası Komitesinin "Cinsel Şiddet" üzerine çalışma grubunun yayını) (1985) Sexuelle Gewalt, Erfahrungen, Analysen, Forderungen (Cinsel Şiddet, Deneyimler, Analizler, Talepler). Sensbachtal: Eigenverlag.
Baurmann, M. C. (1983). Sexualität, Gewart und psychische Folgen (Cinsellik, Şiddet ve Psişik Sonuçları). BKA-Forschungsreihe, Nr. 15. Wiesbaden: Bundeskriminalamt.

Kitabın bu bölümünde kadınların yaşadıkları yansıtılıyor. Kadınlar cinsel şiddetin, evlilik içi ya da dışı hangi koşullar altında uygulandığını ve ne tür sonuçlar yarattığını anlatıyor. Teorik olarak cinsel şiddetin, erkekler tarafından yaş, eğitim ya da sosyal statüsünden bağımsız, her tür kadına yönelik olarak kullanıldığı varsayımından yola çıkıyorum. İçinde yaşadığımız dünyada cinsel şiddet kadının günlük yaşamının bir parçası, bu anlamda da kitlesel bir fenomendir. Cinsel şiddetin aşılabilmesi konusunda ise kadınlar değişik yöntemler kullanmaktadır. Bu yöntemler esas olarak olayın kendisine, saldırganın kişiliğine, kadının kişisel özelliklerine, sosyal konumuna ve çevrenin tepkisine göre değişmektedir.

Kadınlar için bağlattığımız telefonlarımız 12 gün ve gece boyunca 232 kez çaldı. 20 seferinde karşı taraf hiçbir şey söylemeden kapattı. 5 seferinde telefona çıkan araştırmacı arkadaşımıza sadece küfredildi. 16 kadın ise cinsel şiddete yönelik düşüncelerini küfrederek açıklamak yoluna gittiler.

Kendi vücutları üzerinde yaşadıkları cinsel şiddet üzerine konuşan kadınların sayısı 191'di. Bu anlatımlardan bir tanesi ise inandırıcı görülmediğinden, değerlendirmeye alınmadı.

Basın yayın organlarında yapılan çağrılarda araştırmamızın, erkekler tarafından cinsel olarak sömürülen yetişkin kadınlara yönelik olduğu belirtilmesine rağmen, 34 kadın tümüyle çocukluk döneminde yaşadıkları cinsel şiddet üzerine konuşmak için telefon etti. Ancak bu tür anlatımlar, araştırmanın çerçevesi ve zaman darlığı gibi nedenlerle sadece sınırlı birkaç durumda kaydedildi. Durumu açıkladığımız kadınlar ısrarla, yakın bir gelecekte, bu çerçevede de benzer bir araştırmanın yapılmasını, böylelikle kendilerine de nihayet dertlerini anlatma olanağının verilmesini talep etti.

Geriye, anlatımlarını çalışmamızın bu bölümü için kullanabileceğimiz 156 kadın kalıyordu. Bu kadınlardan 27'si için birkaç kez kayıt tutuldu; çünkü farklı dönemlerde ve birden çok erkeğin cinsel saldırısına uğramışlardı. Önlenemeyecek karışıklıklara yol açabilir endişesiyle elinizdeki çalışma için bu kayıt tutanaklarından her kadın için sadece bir tanesi seçilip kullanıldı.

Konuşmalar ortalama birer saat sürdü. Konuşmaların uzunluğu nedeniyle gündüzleri telefonlarımız hemen hemen sürekli, geceleri

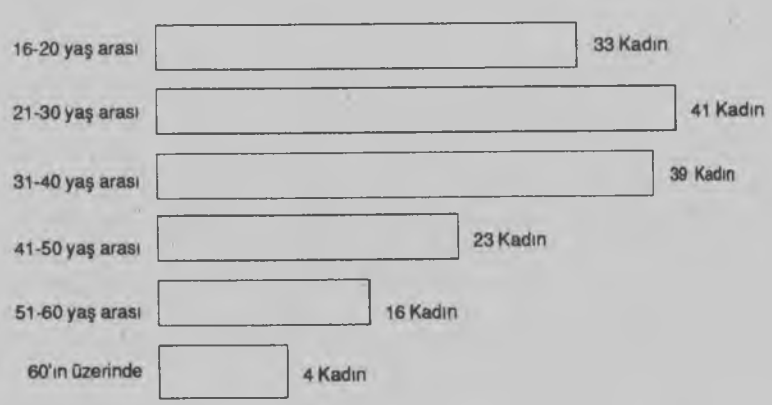
ise yaklaşık altışar saat meşguldü.

Telefon eden kadınlarla ilgili neler biliyoruz? 156 kadından 147'si İsviçreli idi. Yarıdan fazlası köylerde yaşıyordu. 47 kadın alt tabaka, yarıdan fazlası orta, 23 kadın ise üst tabaka mensubu olarak sınıflandırılabilirdi. Kadınların üçte ikisi çalışıyordu. Bunların da çoğunluğu alt düzeyde memur ya da belli bir meslekleri olan işçi kadınlardı. Bunları orta derecede memur ve uzmanlar izliyordu. Ev kadınlarının sayısı 44 idi. 156 kadının yarısı herhangi bir meslek okulu mezunu, 47 tanesi ise lise mezunuydu.* Kadınlardan 62'si evli, geriye kalanların yarısı boşanmış, diğer yarısı ise bekârdı. Çok az sayıda kadının ise kocaları ölmüştü. Üçte ikisi çocuk sahibi olan kadınların yaşları 19 ile 85 arasında değişiyordu. En çok temsil edilen grup ise 40 ile 50 yaş arasıydı (46 kadın).

Kadınların yarıya yakını olayın yaşandığı dönem 30 yaşın altındaydı. En yaşlı kurban ise 67 yaşındaydı. (Bkz. Şekil 6.)

Şekil: 6

Şiddetin yaşandığı dönem kadınların yaşları

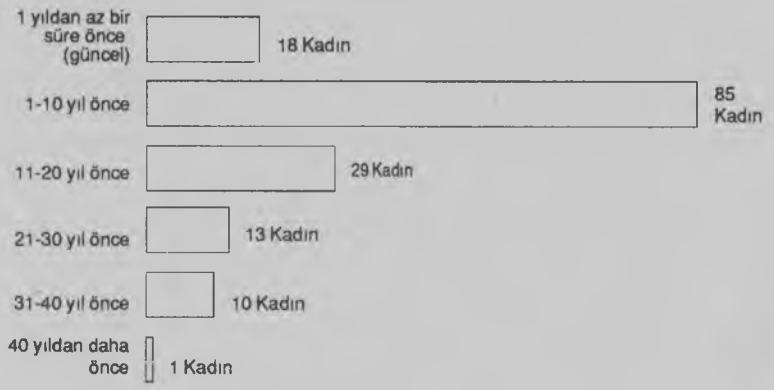

* Sözü edilen meslek okulları Türkiye'deki meslek liselerinin karşılığıdır. Lise ise ilkokul sonrası seçilen öğrencilerin gittiği ve bitirenlerin doğrudan üniversiteye giriş haklarının olduğu okullardır. (çev.)

Şiddet olaylarının yarısı son beş yılda yaşanmıştı. Saldırganlarla evli olan 18 kadına yönelik tehdit, araştırmanın yapıldığı dönemde günceldi. 15 kadının anlattığı olayların üzerinden bir yıldan daha az bir zaman geçmişti. Anlatılan en eski olay ise 1947 yılında yaşanmıştı (Bkz. Şekil 7).

Şekil: 7

Kadınları şiddeti ne zaman yaşamışlardı

Anketlerimize göre cinsel saldırı olaylarının dörtte üçü özel mekânlarda, erkeğin ya da kadının evinde yaşanıyordu. Dört duvarla dış dünyaya kapatılmış özel mekân şiddet üzerindeki sosyal kontrolün kalkmasını sağlıyor. Erkek kendi evinde zaten yetke sahibi, şef konumunda bulunmaktadır. Bu alanı eş ya da kadın arkadaş olarak paylaşan herkes ya da bu alana adım atan her kadın kendini, erkeğin egemenlik alanında bulmaktadır.

"Adamdan epey hoşlanıyordum. Onunla konuşmak ilginçti. Ancak bütün arkadaşlarım başka bir eve geçtikleri için ben de evden çıkmak istediğimde beni bırakmadı ve kapıyı kilitledi. Son-

ra vahşi bir saldırganlıkla bana tecavüze yeltendi" (26 yaşında evli bir kadın).

"Hamileliği sırasında ve doğum sonrasında kadın arkadaşıma ev işlerinde yardımcı oluyordum. Bu dönem içerisinde üç kez kocasının tecavüzüne uğradım" (52 yaşında boşanmış bir kadın).

Saldırıların 109'u gece gerçekleştirilmişti. Akşamları ve geceleri görgü tanığı sayısı daha sınırlı olur. Bir şeyler gören ya da duyan da erdemliliği pek şüpheli olan şu "başkasının işine karışmama meziyetine" sadık kalarak olaydan uzak durur. Gündüz erkeklerin büyük kısmı çalışır ve bunların epeycesi işyerlerini cinsel taciz için uygun bir alan olarak kullanır. İşten sonra ise çoğu erkek, kadın vücudu üzerinde hak talep eder. Bu kadın yakın tanıdık ya da birlikte olunan kadın olabileceği gibi yabancı bir kadın da olabilir.

"Akşam kahvenin birinde iki genç erkekle tanıştım. Daha sonraki bir saatte başka bir lokale gitmeyi önerdiler. Ancak arabayı lokal yerine nehir kenarına sürüp, ırzıma geçtiler" (49 yaşında boşanmış bir kadın).

"Semt evindeki bir toplantı sırasında iki kat aşağıdaki tuvalete gittim. Salon kapısının önünde bir adam bekliyordu. Adamın duruşunu biraz komik bulmuştum. İşim bittikten sonra yukarı çıkmak isterken adam beni zorla içeri soktu ve ırzıma geçmeye çalıştı" (53 yaşında evli bir kadın).

156 saldırganın yarısının cinsel şiddet uyguladıkları kadınlarla yakın ilişkisi vardı. Bunlardan 49'u ise kocaydı. Sadece saldırganlardan beşte biri kadınlar için tümden yabancıydı. Birçok kadın esas saldırganın kendilerine en yakın ve güven duydukları erkek olduğunu öz deneyimleriyle görmek zorunda kalmıştı. Bunlar, saldırganla yakınlık derecelerini *yakın, çok yakın* diyerek tanımlıyor ve erkeklerin birlikte oldukları kadınların en küçük "hayır"larına bile tahammül edemediklerini ifade ediyorlardı.

"Daha ilk evliliğimde tecavüze uğruyordum. Hem de çocukların

önünde. İkinci evliliğim daha korkunçtu. Adam beni gündüzleri, öğlen arasında bile cinsel ilişkiye zorluyordu. İkinci kocamın çocuğuma tecavüze yeltenmesini de yaşamak zorunda kalmıştım" (61 yaşında boşanmış kadın).

"Girdiğim her işte şeflerim benimle yatmak istiyorlardı. Bunlar güvendiğim, iyi huylu, sevimli erkeklerdi" (30 yaşında bekâr).

Kadınlardan sadece beş tanesi, erkeğin saldırıyı önceden planlamadığına inanıyordu. Diğer 151 kadın, olayı yeniden düşündüklerinde, erkeğin iradi stratejisini fark ediyordu. Ancak olayın yaşandığı sırada erkeğin bu niyetini fark edecek durumda değillerdi.

"Adamın biriyle tanıştım. Birlikte kahve içmeye sonra da evine gittik. İlişki ve yakınlık arıyordum. Sarıldık, öpüştük. Daha ötesini istemediğimi açıkça söyledim. Tepkisi: Ben senin istediğin her şeyi yaptım, şimdi sıra sende. Ben de bir şeyler almak istiyorum. Sonra beni cinsel ilişkiye zorladı" (30 yaşında bekâr bir kadın).

"Bir işyeri yemeğinden sonra herkes arabalara dağıldı. Aslında daha orada kimle eve gideceğimden ve sonuçtan endişelenmiştim. Güvenebileceğime inandığım, halim selim görünüşlü bir aile babasının arabasına bindim. Daha yoldayken saldırıya geçti" (49 yaşında boşanmış bir kadın).

Anlatılan cinsel saldırı olaylarının onda dokuzu tek bir erkek tarafından gerçekleştirilmişti. Saldırılardan 95'i tecavüz, 31'i tecavüz teşebbüsü 30'u ise başka türden bir cinsel şiddet biçimiydi. Erkeklerin dörtte üçü kaba kuvvet kullanmıştı. En azından onda biri silahın yardımına başvurmuştu. Kadınlar, fiziksel şiddetin yanında ağır bir biçimde tehdit edilmişler ve baskı altına alınmışlardı.

"Kocam ben cinsel ilişkiye razı olmazsam, çocuğu uyandırıp, önünde mastürbasyon yapmakla tehdit ediyordu. Biriyle konuşmam durumunda ise beni ve çocuğu öldürecekti" (71 yaşında boşanmış kadın).

"Ona hiçbir şey yetmiyordu. Bir kadının onu tatmin etmek üzere sürekli hazır ve nazır olması gerekiyordu. Hayatta çok az şeye sahip olduğu korkusunu yaşıyordu. Bu da olmazsa, yaşamında başka bir şey kalmayacaktı. Rahim yolu ameliyatımı bile dikkate almadı. Kitaplarda ve TV'de kadınların nasılsa her an ilişkiye hazır oldukları yazıyordu" (46 yaşında evli bir kadın).

Kadınların yarısı erkekleri, mantıklı gerekçeler göstererek davranışlarından vazgeçirmeye, konuşmaya çekmeye ya da insani yanlarına hitap etmeye çalışmıştı. Kadınların diğer yarısı ise kendini fiziki direnişle korumayı denemişti.

"Adam arkadan beni kucaklayıp, boğazımı sıkmaya başladı. Para istiyordu, ama param yoktu. Penisimi ağzına alacaksın, dedi. Kurtulmak için elini ısırdım. Arkadan ilişkiye girmeye çalışıyordu. Aybaşı olduğumu ve kullandığım tamponun buna engel olacağını söyledim. Beni tamponu çıkarmaya zorladı. Ama içime girme çabaları başarısızlıkla sonuçlandı. O yeniden zorlarken, ben sürekli yaptığının saçma olduğunu söylüyor ve onu mantıklı olmaya çağırıyordum" (48 yaşında bekâr bir kadın).

A. Cürmün ve tahribatın sonuçları

Kadınlar şiddet yaşarken neler düşünüp, neler hissettiler? En sık hissedilen duygular dehşet ve panikti. Telefon edenlerin yarısı öncelikle bu duygularını vurguluyordu. Her üç kadından biri özellikle aşağılanma hissettiğini söylüyordu. Kadınlardan dörtte birinin o anda duydukları ise çaresizlik, iğrenme ve öfkeydi.

"Kendimi, korkak, değersiz ve sırf bu işe yarayan bir yaratık gibi hissettim" (29 yaşında boşanmış bir kadın).

"Kendimi buz gibi hissettim. Her şey kaskatı kesilmişti. Çok aşağılık biri olduğumu düşündüm. Tümüyle acizdim" (38 yaşında boşanmış bir kadın).

Kadınların dörtte üçü olayı daha yaşadıkları anda cinsel şiddet olarak tanımlıyordu. 62 kadın bunun bir suç olduğunu bugün söylüyordu. Yaklaşık beşte biri için ise olay bir yok etme eylemiydi.

Peki, erkeğin şiddet kullanma saiki ne olabilirdi? Kadınların yarıdan çoğu, erkeğin aşağılık duygusuyla ya da erkekliğin doğal bir gereği olarak kabul ettiği için şiddet kullandığı konusunda hemfikirdi. 31 kadın erkeklerin öfkeden ya da yaşadığı hayal kırıklığından dolayı böyle davrandığını düşünüyordu. Erkeği saldırıya yöneltenin cinsel gereksinimi olduğuna inanan kadın sayısı sadece 15'ti. Eğitim seviyesi yükseldikçe kadınlar, erkeğe daha az cinsel, daha çok iktidar duygusuyla ilgili saikler atfediyordu.

"Kocam direnmemi kabullenemiyordu. İlişkimizin başlangıç dönemine göre farklılaştığımı söylüyordu. Daha önceki gibi olmamı ise şiddet kullanarak sağlamaya çalışıyordu" (42 yaşında boşanmış bir kadın).

"Kocam çok fazla aşağılık duygusu içinde olan istikrarsız bir adam. Bu yolla kendini ispat etmeye uğraşıyordu belki. Bunun hakkı olduğunu iddia ediyordu" (38 yaşında boşanmış bir kadın).

"Onun mülkü olduğuma inanıyor, ancak beni ve vücudumu tümüyle kontrol altında tutmayı başaramadığı için umutsuzluğa düşüyordu" (44 yaşında boşanmış bir kadın).

Kadınların yarıdan çoğu olaydan sonra kısa ya da uzun süreli fiziksel rahatsızlıklar geçirmişti. Yaralanmaların listesi kanamalardan, morarmalardan sırt ağrılarına, yıllar süren dölyolu sancılarına kadar uzanıyordu. Kadınların beşte birinden fazlası bu rahatsızlıklarından dolayı tedavi görmek zorunda kalmıştı.

"Artık yemek yiyemiyordum. Korkunç karın ağrıları çekiyordum. Bütün vücudum yanıyordu" (52 yaşında evli bir kadın).

Ruhsal etkilenmenin boyutları daha da genişti. Kadınların yaklaşık yarısı o zamandan beri korku ve güvensizlik duygularıyla yaşıyordu. Birkaç olayda ise kadınlar, ancak çocuklarının eğitimiyle

uğraşmanın yaşamlarına yeniden bir anlam verdiğini ifade etti. Gene de söz konusu 156 kadının yarısı kendilerini çökmüş ve yalnız hissediyordu. Sarsılan özgüvenin yerini kontrol kaybı, umutsuzluk ve güçsüzlük duyguları almaktaydı.

"Olay sırasında çok şiddetli fiziki acı duydum ve bu beni özellikle ruhsal açıdan korkunç biçimde yaraladı" (34 yaşında bekâr, bir kadın).

"Kendimi aşırı derecede sınırlanmış hissediyorum. Bitkisel bir hayat yaşar gibiyim. Sürekli bir korku içindeyim" (27 yaşında bekâr bir kadın).

Kadınların dörtte birinde öfke ve çaresizlik kendilerine yönelerek, benliğinden nefret ve intihar eğilimleri yaratmıştı. 156 kadından 30'u nefretlerinin dışarıya, saldırganın kişiliğinde tüm erkeklere ya da devlete yöneldiğini ifade ediyordu.

Psikolojik sorunlar, uzman insanların yardımını gerektiriyor. Kadınlardan 62'si olaydan hemen ya da yıllar sonra yaşadıkları cinsel şiddetin ortaya çıkardığı sorunları aşabilmek için psiko-terapi merkezlerine başvurmuştu.

Yarıdan çoğu ise yaşamlarına devam edebilmek için olayı hemen oluş anından itibaren ya da daha sonra unutmak, bazı durumlarda yıllar boyu zihinlerinden uzaklaştırmak zorunda kalmıştı.

"Hiçbir şey hissetmezdim. Aklım başka yerde olurdu. Benimle bir ilgisi yokmuş gibiydi. Sırf durumu kurtarmak için katlanırdım" (58 yaşında boşanmış bir kadın).

"Ancak üç yıl sonra olay üzerine konuşmaya başlayınca bana neler olduğunu fark ettim" (30 yaşında evli kadın).

Yaşadıkları cinsel şiddet 86 kadında erkeklere karşı negatif bir yargının oluşmasına yol açmıştı. Kadınların üçte birinin genel olarak insan ilişkilerine özel olarak kadın-erkek ilişkilerine yaklaşımları bu olayla birlikte olumsuzlaşmıştı.

"O zamandan beri hiçbir şey istemiyorum. Erkeklerin söyledik-

leri bana vız geliyor" (34 yaşında bekâr bir kadın).

"Erkekler kendilerinde kadınlara hükmetme hakkını görüyor. Özellikle de yalnız yaşayan kadınlarla her şeyi yapabileceklerini ve bunların her an ilişkiye hazır olduğunu düşünüyorlar. Benim yaşıtlarım arasında bu durum gençler arasında olduğundan daha kötü. Boşanmamdan sonraki ilk dönemde, tekrar yalnız yaşamaya başlayınca, davranışları korkunçtu" (52 yaşında boşanmış bir kadın).

Olay sonrasında her beş kadından birinin devlete yaklaşımı olumsuzlaşmıştı. Polis, mahkeme ve sosyal hizmet kurumlarıyla olan ilişkileri kadınların düşüncelerini değiştirmişti. Bu düşünce değişikliği özellikle de şikâyette bulunan ya da bir devlet kurumuna yardım için başvuran kadınlar arasında belirgindi.

"Bu erkek kurumlarıyla, mahkemelerle, polisle uğraşmak zor. Ayrımsız bütün erkeklerden saldırı gelebilir. Tam bir güvensizlik duygusu içindeyim" (34 yaşında bekâr bir kadın).

"Devlet güzel birlikteliğe dayalı kutsal bir dünya yaratıyor. Gerçek ilişkilerde bir sürü sorun olmasına rağmen, evlilik ve aileyi toplumun temel dayanakları olarak görüp yücelten burjuva yaşam yorumu, sahte bir sofuluktur" (30 yaşında bekâr bir kadın).

Yaşanan şiddet olayı kiminle konuşuldu ve bu konuşma anında neler yaşandı? Kadınların dörtte biri yaşadıkları şiddet olayı üzerine ilk kez bu telefon görüşmesinde konuşuyordu. Özellikle utanç duygusu, korku ve saldırgana bağımlılık başka insanlarla konu üzerine olası bir konuşmayı engellemişti.

"Beş erkeğin tecavüzüne uğramış olduğumu şimdiye kadar hiç kimseyle konuşmadım" (45 yaşında evli bir kadın).

"O zamandan beri her şey değişti. İlişkilerim var, spor yapıyorum, birçok insanla birlikteyim, ama sırf kimse bir şey sormasın diye. Dehşetli korkuyorum, bu konu üzerine konuşamam" (19 yaşında bekâr bir kadın).

119 kadın, hemen olayın ardından ya da daha sonraki bir dönemde bir veya daha fazla sayıda insanla yaşadıkları saldırı üzerine konuşmuştu. En çok kadın arkadaşlarıyla konuşuyorlardı. Sonra birlikte yaşadıkları erkekler ve profesyonel kurumlar (evlilik danışma büroları, doktorlar, kadın evleri, acil telefon servisi gibi) geliyordu. 19 kadın olay üzerine kimlerle konuştuğunu söylemek istemedi. Kadınlar konuştukları insanlarla değişik tecrübeler yaşamışlardı. Özellikle aile bireyleri ve işyerindeki şefleriyle konuşmalarında olumsuz tecrübelerin oranı oldukça yüksekti.

"O zamanlar, olayın (kadın dört erkeğin tecavüzüne uğramıştı) çılgına çevirdiği kocamı epey yatıştırmıştım. Büyük sorunları vardı ve olaydan altı ay sonra çıldıracak noktaya gelmemi kaldıramadı" (37 yaşında boşanmış bir kadın).

"Erkek arkadaşım, özellikle de olayı (kadın bir araba garajında tanımadığı erkeklerin tecavüzüne uğramıştı) bir trajedi haline getirmediğim için oldukça histerik davrandı. Normal olmadığımı bir psikiyatra ya da kliniğe gitmem gerektiğini söyledi. Soruları ve imaları beni oldukça yıpratıı" (48 yaşında bekâr bir kadın).

Zor durumda başvurulan insanlar, kadına anlayışsız ve güvensiz davranınca olayın ağırlığı bir kat daha artıyordu. Ve kendi yakın çevrelerinden bu tür tepkiler alan kadın, diğer insanlara olan güvenini de tümden yitiriyor, kendisini derin bir hayal kırıklığı içinde ve dışlanmış hissediyordu. Çevrenin tavrı şiddet gerçekliğini kabullenmemek ve olup biteni rasyonel biçimde açıklamaya çalışmak yönündeydi.

"İnsanların karşısına geçip bu konu üzerine konuşmaya başlayınca, nasıl huzursuzlandıklarını görüyorum. Hemen sözü değiştirmek istiyorlar. Bu durum beni daha da sınırlayıp, tecrit ediyor ve suskunluğa itiyor" (44 yaşında boşanmış bir kadın).

"Erkek arkadaşım tepkisini, 'kadınlara bu kadar kaba davranan biri (tecavüzü kaba bir davranış olarak yorumlamıştı) kadın arkadaş bulamazsa buna şaşırmamalı' diye ifade etmişti.

Bu kadar sıradan bir tepki benim için yaşadığım olay kadar üzücüydü" (34 yaşında evli bir kadın).

Tablo 1:
İlişkide olunan insanlar tecavüz olayı anlatılınca nasıl davrandılar?

	sayı	hassas	kayıtsız	güvensiz
Kadın arkadaşlar/ tanıdıklar	32	26	5	1
Profesyonel kurumlar kişiler	21	15	4	2
Eşler	21	12	8	1
Aileden kadınlar	16	8	4	4
Erkek arkadaşlar/ tanıdıklar	6	5	1	0
Aileden erkekler	4	1	1	2
TOPLAM	100	67	23	10

Kadın arkadaş ve tanıdıklarla yaşanan olumlu tecrübeler, kadınların 32'sinin, olaydan sonra kadınları daha olumlu değerlendirdikleri yönündeki anlatımlarında da kendini gösteriyor.

Yaşanmış cinsel şiddetin aşılmasında kadının sosyal çevresinin büyük bir önemi vardır. Kadın kendini sosyal gruplara yakın hissettiği ölçüde çöküntüyü daha az yaşıyor, ilişki ağı içerisindeki kadınlara daha çok güven duyduğu için şiddet üzerine daha sık konuşabiliyordu. Bu gruptaki kadınlar, sosyal ilişkileri olumsuz ya da kötü olanlara nazaran çevreden daha olumlu tepkiler alıyor. Çevre desteği sayesinde bu kadınların terapi gereksinimleri de daha az oluyor.

Yaşanan cinsel şiddet olayı çalışan kadınların üçte birinin iş ya-

şamlarını doğrudan etkilemişti. Ankete katılan kadınlardan 20'si işlerinden olmuştu. Bunlardan 4'ü işveren tarafından işten atılmış, 12 tanesi ise hastalanmış ve işi bırakmak zorunda kalmıştı.

15 olayda, dışarıdan bir erkeğin cinsel saldırısı, evlilikte -ya da birliktelikte- kriz yaratmış ve ilişkinin bitmesine neden olmuştu. 13'ü kocalarının tecavüzüne uğrayan kadın olmak üzere, 29 kadın yaşadıkları cinsel şiddet olayı nedeniyle oturdukları evlerini terk etmişti.

Görüşülen kadınların yarısı yaşadıkları olay nedeniyle hareket özgürlüklerinin kısıtlandığını hissetmiş ve alışılmış etkinliklerinin bir kısmından vazgeçmişti. Örneğin akşamları evlerinden çıkmıyor, toplu ulaşım araçlarına binmiyor ya da eve erkek tanıdık-arkadaş davet etmiyorlardı. Bazıları ise kendilerini tümüyle toplumsal yaşamdan uzaklaştırmıştı.

"Kadın aslında hiçbir zaman gerçek bir kadın gibi davranamaz. Güzel olanı yapıp, neşeli olursa, kendi erotizmini yaşatmak isterse, erkeklere saldırı hakkını vermiş sayılıyor. Böyle davranarak kendini ortaya koyup, sinyaller göndermiş oluyor. Bu durumda erkeklerin saldırısından korunmak, kendini hadım etmekten geçiyor. Sürekli baskıdan dolayı içimdeki güneşi yitirdiğim duygusunu taşıyorum. Hiçbir şeyden tat almıyorum" (29 yaşında evli bir kadın).

"Çok daha dikkatli oldum. Nasıl davranacağımı bilmiyorum. Daha çekingen, daha soğuk, daha aksi mi olmalıyım? Ama aslında neşeli, şakacı bir tipim" (49 yaşında boşanmış bir kadın).

Saldırıya uğrayan kadınların geri çekilişleri arkadaş çevresi açısından da gözlemlenebilir. 31 kadın arkadaş çevreleriyle bağlarını tümden koparmıştı. Boşanma yoluyla daha özerk davranabilmeyi, farklı çevrelere girebilmeyi başarabilen kadın sayısı ise sadece sekizdi.

B. Bu işin nereye varacağını bilmeleri gerekirdi

Hukuk devletinde cinsel saldırıya uğrayan kadının saldırganı şikâyet etme hakkı vardır. Yazılı hukukta durum böyle olduğu gibi kamuoyunun düşüncesi de bu doğrultudadır. Peki, telefon eden kadınlardan kaçı saldırganı şikâyet etmişti? Destek bulacaklarını ummadıkları, utandıkları,* suçluluk duydukları, her şeyi yeni baştan yaşamak istemedikleri ya da saldırgandan korktukları için 126 kadın bu yola başvurmaktan kaçınmıştı.

"Dört olayda da polise gitmedim. Her şeyi yeni baştan bir daha yaşamak istemiyordum. Sonra suçlamalar, inanmayan bakışlar (...) hepsinden önemlisi de her şeyi tekrar yaşamak" (49 yaşında boşanmış bir kadın).

Polise başvuran 30 kadının büyük çoğunluğunun tecrübeleri ise olumsuzdu. Anlayış gösterilmesi ya da en azından tarafsız bir sorgulama yerine kadınlara imalarda bulunulmuştu. Örneğin, kadınlar tahrik edici davranışlardan kaçınmalıydı (akşamları bir parktan geçmek gibi) ya da saldırgana acımalıydı, sonuç olarak onun da bir ailesi vardı v.b.

"Polisin tavrı beni sarsmıştı. Doğru dürüst bilgi veremiyorsam, saldırganın nasıl konuştuğunu bile bilmiyorsam onlardan ne istiyordum. İnsanın gırtlağının sıkılmasının gerçek bir ölüm tehlikesi olduğunu tahayyül edemiyorlardı" (41 yaşında bekâr bir kadın).

"Saldırganın karısı ve çocukları olduğu için bir şey yapılamayacağı ortaya çıktı. Böylece her şey bir yana bırakıldı. Polis bana: 'Gelecek sefere kimi evine alacağına doğru karar ver' dedi" (35 yaşında bekâr bir kadın).

"Şikâyetimden sonra, akşamleyin, saldırganın annesi evime telefon etti. Altın gibi bir oğlu varmış, kariyeri tehlikeye girermiş diyerek rol kesti. Daha kötüsü ise telefon numaramı saldırganın annesine polisin vermiş olmasıydı" (41 yaşında evli bir kadın).

Şikâyet konusu olan 30 olaydan 9'u ile ilgili savcılık soruşturması yapılmış, bunların ancak altısında dava açılmıştı. Altı davadan da ancak dördünde saldırganlara ceza verilmişti. Buna göre yaklaşık her yedi şikâyet olayından ancak birinde saldırgan cezalandırılıyordu. Bu sayılar ülke çapındaki verilere de denk düşüyor (Bkz. Şekil 3). Ancak bizim açımızdan esas önemli olan, bu sayıların araştırmamıza konu olan kadınlar açısından geçerli olması ve sözü edilen bu 30 kadının soruşturma-mahkeme aşamalarında güvenlik görevlileri ve yargı makamlarıyla yaşadıklarıydı.

Araştırmamızın sonuçlarından biri de tecavüz girişimlerinin, tecavüz ve cinsel taciz olaylarından daha sık ihbar ediliyor oluşuydu. Diğer bir sonuç, saldırganla yakınlık derecesi arttıkça kadının şikâyet etme eğiliminin azalmasıydı. Yaşlara göre ise 25-50 arası kadınlar şikâyet etme konusunda daha kararlı davranıyor, 20 yaşın altındaki ve de 50 yaşın üstündeki kadınlar daha az oranda şikâyette bulunuyordu.

Kadınlardan dörtte birinden fazlası, polise başvurmak yerine, sosyal bir kuruma (hukuki, tıbbi, psikolojik yardım kurumları gibi) danışmayı tercih ediyordu. Buralardaki tecrübeler ise araştırmamızdaki 40 olaydan 24'ünde olumsuzdu.

"Psikiyatri kliniğinde, yaşadığım bir tecavüz olayını anlattım. Tecavüz eden bir akrabamdı. Değişik birkaç psikolog, aslında bende de aynı içgüdülerin olduğunu, ancak bunu bastırdığımı söyledi" (50 yaşında evli bir kadın).

"Erkek terapist olayı kabullenemiyordu. (Kadına eve dönerken yolunda tecavüz girişiminde bulunulmuştu.) Olayı benim dış görünüşümle açıklıyor, tesadüf olmadığını söylüyordu. Bunun üzerine tedaviyi bıraktım" (34 yaşında bekâr bir kadın).

"Karı-koca terapisinin hiçbir anlamı yoktu. Terapist çözüm olarak haftada iki kez sevişme öneriyordu" (55 yaşında evli bir kadın).

Kadın evleri ve kadınlar için acil telefon hizmetinde çalışan kadınlar bir yana bırakılırsa, konuyla ilgili diğer mesleklerde çalışanlar cinsel şiddeti yaşayan kadınlara gerekli desteği vermekte zorla-

nıyordu. Kadınların yaşadıklarının grotesk biçimde görmezlikten gelinmesi, özellikle evlilik içi şiddet olaylarında söz konusu oluyordu.

"Kadın hastalıkları uzmanı doktorumla konu üzerine konuşmaya çalıştım. Adam dedi ki: 'Biliyor musunuz, pek çok kadın için nahoş bir şeydir. Muhtemelen ilişki öncesi aşk oyunları fazla kısa sürmüş olmalı," (33 yaşında bekâr bir kadın).

"Eşimin tecavüzüne uğramama rağmen, bayan avukatım beni maddi nedenlerden dolayı boşanmaktan vazgeçirmeye çalışıyordu. Bu yaşta boşanmayı kaldıramazmışım. O da boşanmam durumunda bana yardımcı olmayacaktı" (57 yaşında evli bir kadın).

Hiç kimse cinsel şiddeti yaşayan kadınlar hakkında, bu kadınların kendilerinden daha iyi bilgi veremezdi. Erkeğin saldırısına uğramanın ne demek olduğunu en iyi yaşayanlar biliyordu. Kendi arzuları hilafında da olsa bu kadınlar konunun uzmanı durumuna gelmişti. Bu nedenle onlara, benzer durumlarla karşılaşan kadınlara ne tür davranış biçimleri önerdiklerini sorduk:

En çok önerilen, saldırgan erkeğe karşı fiziki direniş göstermekti. Bunu takiben, saldırgan erkeği mantıki gerekçeler göstererek davranışından vazgeçirmeye çalışmak önerisi geliyordu.

"Kadınlar erkeğin yüzündeki hassas noktaları hedef almalı, gözlerini tırmalamalı, bir yerlerini ısırmalı ve ilk darbeden sonra da kaçmalıdır. Kendilerini vücutça formda tutmalıdır... Ayrıca saldırıya uğramış olmaktan utanç duymamalıdır" (44 yaşında evli bir kadın).

"Aslında kendini savunma olanağı var. Sert bir tepki göstererek şimdiye kadar saldırıya yeltenen erkekleri kovalamayı becerdim. Her seferinde tabii korkunç sinirlendim, titremeler geldi, soğuk terler döktüm" (35 yaşında evli bir kadın).

Ancak konuştuğumuz kadınların çoğunluğu, bir tehlike anına ilişkin pratik davranış önerilerinde bulunulurken çok dikkatli olun-

ması gerektiğini, her durumun farklı olduğunu ve farklı reaksiyonlar gerektirdiğini vurguluyordu.

Genel olarak, erkeğin cinsel şiddetine karşı kadının en iyi silahının daha güçlü bireysel ve kolektif bir bilinç olduğu belirtiliyordu. Kadınlararası dayanışma ve karşılıklı destek, bu bilinç ve özgüvene ulaşmanın en iyi yoluydu. Bu strateji çerçevesinde kadınlar elele verip, kendilerini özsavunmaları doğrultusunda eğitebilirdi. Bu yolla bilinçlenme artacak ve somut bir durumda kendini savunmak mümkün olabilecekti. Kadınlar şiddeti tanımayı vaktinde öğrenmeli ve böyle şeylere boyun eğmemeliydiler. Genel olarak erkeklere bağımlılıktan kaçınmaya ve kendi güçlerinin bilincine varmaya çalışmalıydılar. Bu tür değişiklikler klasik kadın rolüne ilişkin imajın değişimini beraberinde getirecekti.

Kadınlardan 59'u, erkek cinsel şiddetine karşı erkeklerin yapabilecekleri konusunda düşüncelerini söylemek istiyordu. Kadınlara göre en etkili yol, erkeklerin kendilerini değiştirmesiydi. Erkekler birbirleriyle konu üzerine konuşmayı, daha yumuşak olmayı, güç taleplerinden vazgeçmeyi öğrenmeliydi.

"Konuşma becerisi olan, anlayışlı, erkek rolü saplantısı olmayan, ilişki kurmaya yetenekli erkekler gerekli. Erkekler üstünlük tutkusundan vazgeçmeli" (30 yaşında evli bir kadın).

"Erkekler kadının hayır deme hakkına saygı göstermelidir. Erkekler erkek grupları oluşturarak kendi duygularıyla uğraşmalı, iktidar taleplerinden vazgeçebilmelidir" (31 yaşında evli bir kadın).

Kadınların yarıdan çoğunun devletten açık talepleri vardı. Devlet öncelikle cinsel şiddet konusunda daha geniş bir kamuoyu yaratılması için çaba göstermeliydi. Aydınlatma ve eğitim aracılığıyla klasik cinsel kimliklere ilişkin yargılar değiştirilebilirdi. Basın ve yayın organlarında cinsellik ve şiddetin artan ölçüde ticarileştirilmesine karşı önlemler alınabilirdi. Daha ötesi devlet kadın düşmanı yasaları ve yargı pratiğini değiştirmeliydi.

"Öz savunma kursları kadınlar için zorunlu olmalı; öyle ki er-

kekler davranışlarını buna göre ayarlamak zorunda kalmalıdır. Ev işleri kursları yerine bu tür kurslar düzenlenmeli, şiddet ve cinsellik öğrenim planı içerisine alınmalıdır. Daha insani, kadından yana bir yargı pratiği önemli bir zorunluluktur. Kadına yönelik şiddete ilişkin daha fazla araştırma yapılmalı, basın yayın dünyasının görünümü değiştirilmelidir" (42 yaşında bekâr bir kadın).

"Cinsel şiddet mağduru kadınlar için karşılıksız hukuki yardım garanti edilmelidir. Tecavüz olaylarıyla ilgili duruşmalar gizli yapılmalı, kadın, sanıkla olabildiği ölçüde az yüz yüze getirilmelidir. Toplu taşıma araçlarına eskiden olduğu gibi şimdi de görevliler konulmalıdır" (37 yaşında bekâr bir kadın).

Nihayet, cinslerin eşitliği için çaba sarfeden kadınların ve kadın projelerinin daha fazla desteklenmesi gerektiği kanısındaydılar. Bu tür faaliyetlerde kullanılan mali olanaklar gerçekten de kadının toplum içindeki konumunu düzeltmeye yardımcı oluyordu.

C. Olayların gelişim seyri ya da bu iş kimler arasında, nasıl oluyor?

1. *Saldırganın kişiliği*

Cinsellik maskeli şiddetin kadın üzerindeki etkileri açısından, kadının saldırgana yakınlığı büyük bir önem taşımaktadır. Erkek yabancı mı, tanıdık ya da yakın biri mi? Erkek tamamen yabancıysa, kadın saldırıda kendi sorumluluğu olduğu duygusunu pek yaşamıyor. Suçluluk duygusu erkeğin yakınlık derecesinin artışına paralel olarak artıyor. Saldırganlarını tanıyan kadınların üçte biri, erkeğin niyetini zamanında anlayamadıkları ve ona ancak çok geç karşı koydukları için kendilerini suçluyor.

"Kendimi de suçlu hissettim. Birlikte gitmemeliydim. Oldukça cana yakın ve sade bir tipti. Ama, sonuna kadar gitmek istedikçe saldırganlaştı. Bugün bir erkekle ne zaman bir yerlere gide-

bileceğimi bilmiyorum. Her halükarda kadınların yalnız gitmemeleri gerekiyor" (29 yaşında evli bir kadın).

Anlatımlara göre en yoğun şiddet kullanan ya yabancılar ya da çok yakın ilişki içinde olunan erkeklerdi. Kadın erkekle çok yakın ilişki içinde ise kadının kendini suçlama oranı daha az oluyordu. Çünkü bu durumda mağdur kadın, erkeğin, kadının isteyip istemediğini kesin olarak bilmesi gerektiğinden hareket ediyordu.

Erkeğin tanışıklık ya da yakınlık derecesi arttıkça, şiddet kullanımı anında kadın nispi olarak daha az korku ve dehşet yaşıyor; buna karşılık duyulan iğrenme ve nefretle birlikte aşağılanma duygusu artıyordu. Böyle durumlarda, kadınlar erkekleri kısmen ricalarla ya da yalvararak şiddet kullanmaktan vazgeçirmeye çalışıyordu.

Görüştüğümüz kadınların çok küçük bir bölümü tanıdıkları saldırgan erkeklere karşı bu yöntemi kullanırken, tamamen yabancı erkeklerin saldırısına uğrayan kadınlar bu yola hiç başvurmamıştı.

Erkeğin tanışıklık ya da yakınlık derecesi arttıkça, olayı yaşandığı anda şiddet olarak tanımlayan kadınların sayısı azalıyordu. Ancak yabancı erkeklerin cinsel saldırgan olabileceği yönündeki yaygın inanç, kadınların yakınlarından gördükleri şiddeti olay sırasında doğru algılamalarını engelliyordu. Yabancı bir erkeğin saldırısına uğrayan kadınlar, hemen her durumda olayı bir ya da birçok insanla konuşmuştu. Erkeğin tanıdık ya da yakın biri olması durumunda ise saldırıya uğrayan kadınların tavırları açık biçimde daha çekimserdi. Soru yöneltilen kadınlar çevrenin muhtemel tepkilerini duyumsayabiliyorlardı. Saldırganın yabancı olması durumunda çevre belirgin bir biçimde farklı davranıyor ve destek oluyordu. Şiddet kullanan erkek tanıdık ya da yakın biriyse bu destek çabucak kınamaya, şüpheye dönüşüyordu.

Yaşanan şiddetin kadının dünyaya bakış açısına etkisi, saldırganın tanışıklığı ya da yakınlığı oranında artıyordu. Saldırganın bir yakınları olması durumunda, kadınların çoğu inançlarının doğruluğundan kuşkuya düşüyor ve cinsler arası ilişkileri ve genel olarak sosyal sorunları olay öncesine göre daha olumsuz bir bakış açısından görüyordu.

Saldırganın tanışıklık ya da yakınlık derecesi arttığı oranda, kadın, erkeğin cinsel saiklerle saldırısına daha az inanıyordu. Bu durumlarda kadınlara göre erkeği saldırıya yönelten motif, kadın üzerinde güç ve kontrol isteği oluyordu.

Saldırganın gelir düzeyi ve sosyal statüsü yükseldikçe, saldırıya uğrayan kadının olay sonrası yaşadığı korku daha büyük oluyordu. Çünkü sosyal statüsü yüksek erkeğin, olaydan sonra da kadına zarar verebilme olanağı vardı. Diğer yandan böyle durumlarda, kadının cinsel saldırganların ancak alt düzeyden insanlar olabileceği yolundaki inancı sarsılmaktadır. Kadın bundan böyle kendini tüm erkeklerin tehdidi altında hissetmektedir. Daha ötesi sosyal çevrenin yaklaşımı sıkıntıyı büyütmektedir. Çünkü saldırganın statüsündeki yükselişe paralel olarak çevrenin kadına desteği azalmaktadır.

2. *Olayın geçtiği yaş dönemi ve etkileri*

Kadının olayın geçtiği tarihteki yaşı da saldırıya karşı kullandığı savunma biçiminin seçimi konusunda belli bir rol oynuyordu. Daha genç olan kadınlar, daha çok fiziki savunma ve bağırarak yardım isteme yoluna başvuruyorlardı. Olayın yaşandığı tarihte 30'la 40 yaş arasında olan kadınlar, çoğunlukla sözcüklerin gücüne güveniyor, saldırganı mantıklı açıklamalar ve ricalarla vazgeçirmeye çalışıyorlardı. Tehlikeden ya da aşağılanmadan olabildiğince çabuk ve risksiz kurtulabilmek için cinsel saldırıyı erkeği oyalayarak geçiştirmeye çalışma veya katlanma stratejisine 20 yaşın altındaki kadınlar, 50'nin üzerindekilere oranla çok daha az başvuruyordu.

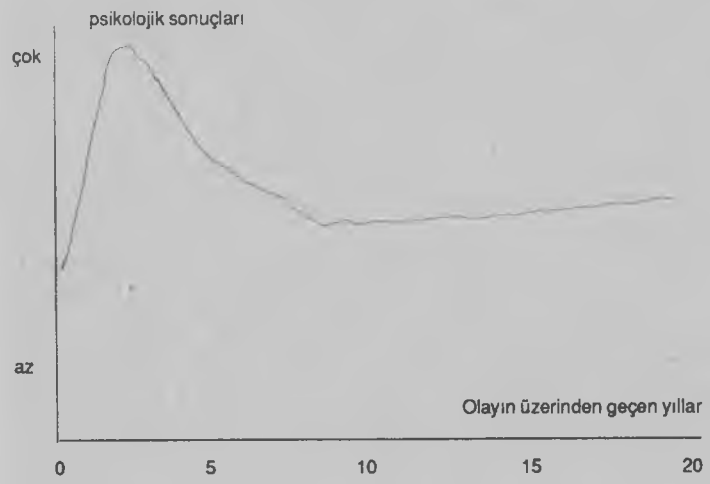
Kurbanın yaşı küçüldükçe, cinsel saldırının yıkıcı etkileri artıyordu. Bu sonuç, hem çocukluklarında hem de yetişkinliklerinde cinsel sömürüyü yaşamış kadınlarca da doğrulanmaktadır. Söz konusu kadınlar için, çocukluklarında yaşadıkları cinsel şiddet kural olarak çok daha ağırdı. Çocuk güveninin kötüye kullanımı ve henüz yeni filizlenen bir yaşamın ayaklar altına alınması, ardında derin izler bırakıyordu.

Olayın kadın üzerindeki ruhsal sonuçları, olayın hemen ardından tüm açıklığıyla su yüzüne çıkmıyordu. Yaşanan şok genellikle

çok ağır, zedelenme ise bastırmayı gerektirecek boyutta büyük olmaktaydı. Kadın böyle korkunç bir şeyi yaşadığını kolay kolay kabullenemiyor, alıştığı yaşam biçimini sürdürmeye çalışıyordu. Ancak olaydan bir-iki yıl sonra yaşadığı şeyleri artık bastıramaz duruma gelmesi o andan itibaren depresyon ve suçluluk duygularının hızla artması oldukça sık görülüyordu. Dört-beş yıl sonra bu yoğunluk kısmen azalıyor, ancak gene de genellikle etkili bir düzeyde yaşam boyu sürüp gidiyordu (Bkz. Şekil 8).

Şekil: 8

Olay üzerinden geçen zaman ve görülür psikolojik sonuçları

3. *Kadının tepkisi*

Soru yöneltilen kadınlar, kendilerine herhangi bir şeyden dolayı öç alma duygusuyla ya da yaşanan aşağılanmışlığın acısını çıkarmak amacıyla saldırıldığına inandıklarında daha şiddetli tepki gösteriyordu. Saldırganın öfkesi olay sırasında genellikle kurbanda da bir öfke yaratıyordu. Bunun açığa çıkması ise farklı biçimlerde oluyordu. Örneğin kadınlar bağırıyor, kaçıyor ya da erkeğe fiziki güç kullanarak direniyorlardı. Ancak çok az sayıda kadın şanslarını birtakım savlar ve ricalar ileri sürmekte ararken, hemen hiçbiri katlanma stratejisini seçmiyordu.

Konuşmalarımız, olay sırasında öfkelerini açığa vuranların, sonradan, sakin davrananlara, katlanma stratejisini seçenlere göre daha az ruhsal sorun yaşadıklarını ortaya koyuyordu.

Erkeğin saldırısı sırasında bağıran ya da fiziki savunmaya geçen kadınlar kendilerini daha az aşağılanmış hissediyordu. Saldırgana karşı kendilerini savunmaları öz-güvenlerini arttırmıştı. Erkeğin şiddetinin karşısına kendi güçlerini koymuşlardı. Erkeğe, bağışlanma isteyerek zayıflıklarını gösterenler ise kendilerini diğer kadınlardan daha fazla aşağılanmış hissediyordu. Bunlar kendi benliklerine olan saygılarını daha çabuk yitiriyorlardı.

Erkeğin saldırısının amacının güç gösterisi olduğuna inanan kadınlar, saldırganın bu davranışını içgüdülere ya da ani heyecanlara bağlayan kadınlara nazaran daha yoğun bir aşağılanma duygusu yaşıyorlar.

Cinsel tecavüz kadının ruhsal yaşamına yönelik en ağır saldırıdır. Araştırmamız süresince görüştüğümüz kadınlar, tecavüz girişimleri ya da başka tür cinsel saldırı olaylarının kendilerinden çok bu olayların kendileri üzerinde yarattığı ruhsal sorunlar üzerinde duruyorlardı. Kadının aynı anda bir çok erkek tarafından saldırıya uğraması durumunda, psikolojik baskı çok daha yoğun oluyordu.

Saldırıdan önce de korku, depresyon ve yalnızlık gibi sorunları olan kadınlara şiddet olayının yarattığı etkiler daha da yıkıcı oluyordu. Bu durumdaki kadın, kendisini suçluyor, yaşadığı olayı içine atıp, dışarıya karşı uyumlu ve itaatkâr davranıyor, dikkat çekmemeye çalışıyordu. Ek olarak kendini artan bir şekilde dış

dünyadan çekerek içine kapanıyordu. Bu büyük psikolojik sorunlar kadını düşünce ve davranışlarında iyice güvensiz hale getiriyor ve bazı durumlarda, yıllar sonra bile olsa psikolojik tedavi yöntemlerine başvurmaya zorluyordu.

4. *Savunmanın etkinliği*

"Uzun yıllar, kocam tarafından, sözlü cinsel saldırılar da dahil olmak üzere, çeşitli yöntemlerle aşağılanıp, tehdit edildim. Ölümden korkuyordum. Sonraları sistematik biçimde spor yaparak ve şiddet konusunda kitaplar okuyarak kendimi cinsel tecavüze karşı hazırladım. Tatilde bana zorla tecavüze yeltendiğinde, ilk kez zor kullanarak karşılık verdim. Kadınlık onurumu hiçe sayınca kendimi savunmam gerekiyordu" (44 yaşında evli bir kadın).

Öncelikle dikkat çekici bir nokta, tecavüzü engelleyebilmiş 25 kadın içinde bekârların oranının, araştırmada bekâr kadın sayısının toplam kadın sayısına oranından yüksek olmasıydı. Buna paralel bir olgu ise tecavüzü engelleyebilen kadınların çoğunlukla genç yaşta oluşuydu. Bu kadınların genellikle çocukları da yoktu. Daha yaşlı, çocuklu ve uzun yıllardan beri bir erkekle yaşayan kadınlar, saldırgana ataklıkla, saldırıyla karşı koymaktan ya tümüyle kaçınıyor ya da daha çekingen davranıyorlardı. Bunlar şiddet olayının büyümesinden korkuyor ve aile için getirebileceği sorunları ön planda tutuyorlardı. Sürekli olarak başkalarının (koca, çocuk çev.) durumunu düşünme yönündeki alışkanlık ve sıkı aile yapılarına bağlılık şiddete karşı ellerini kollarını bağlıyordu. Böylelikle saldırgana karşı savunma şansı yaratabilecek enerji birikiminden yoksun bırakıyordu.

Kaçarak, yüksek sesle bağırarak ya da fiziki şiddetle saldırıya karşı koyan kadınların, ciddi yaralanmalara yol açmadan bu tecavüzü püskürtme olasılıkları artıyordu. Saldırıya yukarıda anlatıldığı gibi karşı koyan 25 kadın, anlatımlarında diğer kadınlara oranla yara-bereden daha az söz etmişti. Konuşma-ikna yönteminin seçilmesi durumunda ise savunmanın başarı oranı düşüyordu.

Kadının mutlak tahribattan kurtulup kurtulamayacağını belirleyen etken korku değildi. Bütün kadınlar şu ya da bu şekilde korkuyu yaşamıştı. Buna karşılık söz konusu 25 kadın olay sırasında kendilerini daha az çaresiz ve daha az aşağılanmış hissetmişlerdi. Çaresizlik ve aşağılanmışlık duygusu direnmeyi engelleyebiliyordu. Karşı koyan kadınlar özellikle öfkeliydi. Öfke, enerjilerini açığa çıkarmıştı.

Olayın gelişme şekli kadının kişisel çabaları ve olanakları ya da savunma yolunun seçiminden çok daha önemlidir. Örneğin saldırganın elinde bir silah olduğunda, ki araştırmamızda sözü edilen 19 olayda durum böyleydi, tehdit edilen kadınların hiçbiri tecavüzü başarıyla engelleyecek bir savunma olanağı görmüyordu. Buna karşılık olayın gündüz, görülür bir yerde cereyan etmesi, saldırganın yabancı ve yalnız olması durumunda kadının saldırıyı atlatma şansı yükseliyordu. Fakat olayın gece, özel mekanlarda yaşanması, saldırganın tanıdığı biri ya da aralarında güven ilişkisi bulunan bir erkek olması durumunda ise kadın, başka durumlarla karşılaştırılamayacak kadar savunmasız kalıyordu.

Kadın cinsel tecavüzü engelleyebilmişse psikolojik sorunlarının daha az olacağı ve hareket özgürlüğünün daha az sınırlanacağı varsayılır. Ancak iki varsayımın da örneğimizde doğrulanmadığını görüyoruz. Saldırıya direnen kadınlar da diğer kadınlar kadar sosyal çevrelerini sınırlayıp, aynı ölçüde güvensizlik, çöküntü veya suçluluk duyguları yaşıyordu. Ancak söz konusu 25 kadın belirgin biçimde daha az psikoterapi yardımına başvurmuştu. Olayla daha doğrudan hesaplaşıyorlardı; yaşadıkları şiddet üzerine başka insanlarla daha sık konuşabiliyor ve saldırıya karşı şikâyette bulunmakta daha cesur davranıyorlardı.

D. Meşru şiddet alanı: evlilik

"Evlilik içi tecavüz insan ruhundaki tüm canlılığı son kıvılcımına kadar öldürür. Artık gitme zamanıydı ve ben de bırakıp gittim" (50 yaşında ayrı yaşayan bir kadın).

"Gelecek yıl emekli olacak diye ödüm kopuyor. Belki günün

birinde boynuma bir ilmik atarım" (52 yaşında evli bir kadın).

Resmi istatistiklerde evlilik içi şiddete hemen hiç yer verilmez. Ancak çeşitli Avrupa ülkelerinde ceza yasalarında bu yönde değişiklikler yapmayı öngören tartışmalar kamuoyunda bu olguya ilişkin kısmi de olsa bir duyarlılık yarattı. ABD, Almanya ve İsviçre'de yapılan temsilî özelliği bulunan anketler, halkın % 10 ila % 20'lik bir bölümünün evlilik içi tecavüz olayları konusunda bilgi sahibi olduğunu gösteriyor.[19]

Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi İsviçre'de de 1989 yılı ortalarında evlilik içi tecavüz bir suç teşkil etmiyordu. (Bkz. Tablo 2, sayfa 144) Bu nedenle bize telefon eden ve evlilik içi tecavüze uğrayan 49 kadının, evli olmayan kadınlara oranla daha az bir kısmının polise başvurmuş olmasına şaşmamak gerekiyor.

Araştırmamıza katılan ve polise cinsel tecavüz nedeniyle başvuruda bulunan 30 kadından üçü kocalarından şikâyetçi olmuştu. Üç olayla da ilgili dava açılmamıştı. Bu kadınlardan ikisi, şikâyet için gittikleri poliste gördükleri muameleyi "kötü" olarak tanımlıyordu.

Bize telefon edip, kocalarının uyguladığı cinsel şiddeti anlatan 49 kadından beşi çeşitli biçimlerde kocalarının cinsel saldırısına uğramış, biri ırza geçme girişimi yaşamış, geri kalan 43'ü ise - çoğunluğu yıllardan beri olmak üzere- kocalarının cinsel tecavüzüne uğruyorlardı. Şiddet kullanan kocalar karılarına görevlerini ve kendi "haklarını" hatırlatıyordu. Bazıları karılarının sadece tahammül etmesini istiyor ve kadınlar da kaderlerine razı oluyordu.

"Basitçe böyle oluyor işte. Kendi kendime, erkekler için cinsellik neden bu kadar önemli diye soruyorum. Bu hakkı nereden alıyorlar? (32 yıldır kocasının tecavüzüne uğruyor) Buna rağmen evliliği ayakta tutmak istiyorum; çünkü bu birçok evlilikte oluyor. Dışarıya karşı ise neşeli ve kendinden emin biri görünü-

---

19. EMNID (1986). Ehe ve Familie (Evlilik ve Aile). Bielefeld: Eigenverlag (Kendi yayınları) Godenzi, A. and Helminger, A. (1987). Vergewaltigung in der Ehe. (Evlilik İçi Tecavüz). Zürih: Eigenverlag (Kendi yayını).
Russel, D. (1982). Rape in marriage (Evlilik İçi Tecavüz). New York: Collier Books.

mündeyim" (57 yaşında evli bir kadın).

"Kocam bu işe katılmam gerekmediğini, sadece idare etmem gerektiğini söylerdi" (63 yaşında boşanmış bir kadın).

" Kocam, uyumak için buna gereksinimi olduğunu söylerdi. Cinsellik bana yakın olmasının tek yoluymuş. Hâlâ bir gün kafasının dank edeceği yolunda umudum var. Bunun için sürekli konuşuyorum. Ancak duygularım bunun bir hastalık olduğu yolunda. Adam zaten çok depresif" (55 yaşında evli bir kadın).

Evlilik dışında cinsel şiddet yaşayanlarla kıyaslandığında, kocalarının tecavüzüne uğrayan kadınlar arasında meslek sahibi olmayanların oranı daha yüksekti. Çalışanlar arasında ise yüksek mevki sahibi, yönetici ya da iş sahibi kadın yoktu. Eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik içi cinsel şiddet olaylarının sayısı azalıyordu. Evlilik içi cinsel şiddet yaşadıkları için telefon eden kadınlar genellikle 40 yaşının üzerinde evli ya da boşanmış kadınlardı.

49 kadından 18'i konuşmaların yapıldığı dönemde hâlâ saldırgan erkekle evliydi ve cinsel olarak sömürülmeye devam ediyordu. Saldırgan kocalardan biri, işin yanlışlığını görerek, bir diğeri de iktidarsızlaştığı için tecavüz girişimlerine son vermişti. Geri kalan kadınlardan 29'u ya boşanmışlar ya da kocaları öldüğü için yalnız yaşıyordu. İki kadın ise başka erkeklerle evlenmişti.

" Bizim evlilikte kural şöyledir: Haftada üç kez. Çarşamba günleri sabitti, diğer iki günü ben belirleyebiliyordum. Cuma, cumartesi ya da pazar. Kocam normal bir erkeğin buna gereksinimi olduğunu söylerdi. İstemediğimi söyleme olanağım yoktu. Zaman zaman teskin edici ilaç kullanmam gerekiyordu, yoksa herhalde yüzüne tükürüp, tırmalardım. Sonraları vücudumla olan bağımı kestim ve cinsel ilişki sırasında hiçbir şey hissetmez oldum. Bu sırada kazağımı nasıl öreceğimi düşünür ya da kafamda bir nakış örneği kurardım. Üç yıl önce boşandım" (38 yaşında boşanmış bir kadın).

"Herşey komşumuzun, kocasının tecavüzüne uğradığını öğrenmemizle başladı. Bu olaydan sonra kocamla yatmak istememiştim; çünkü aklım hep tecavüzdeydi. Çok sert tepki gösterdi.

Aptallık etmemem gerektiğini söyledi. Kendimi iyi hissetmediğim zamanlar onu reddetme hakkım yok. Şimdilerde bunun evli bir kadın olarak benim görevim olduğunu söylüyor. Geçenlerde bir kavga sırasında, bana bunu sonradan ödeteceğini söyledi. Bunun üzerine küçük kızımız ağlayıp, 'Biliyorum, çüküyle' dedi. (...) Akşam eve geç geldiğimde de, 'şimdi bunun karşılığını alabilirim' diyerek saldırısını gerekçelendiriyordu" (35 yaşında evli bir kadın).

Evlilik içi tecavüzlerde eşlerinin kendilerini denetleme ve iktidar olma arzusuyla cinsel şiddete başvurdukları varsayımı, evli kadınlar tarafından diğer kadınlara göre çok daha sık ileri sürülüyordu. Kadın görevi gereği cinsel ritüeldeki rolünü oynamak istemeyip, kocaya olan itaati bir yana bıraktığı an, koca eski ilişkileri zorla tekrar kurmak istiyordu. Baskı, önce sözlü tehditler, ahlaki uyarılar, psikolojik terör biçiminde açığa vuruluyordu. Bu araçların işe yaramaması durumunda koca, kadının karşı yöndeki isteğini kırmanın aracı olarak şiddeti gündeme getiriyordu. Evli kadınlardan bir teki bile kocalarının cinsel zorunluluktan dolayı şiddete başvurduklarına inanmıyordu.

"Aşağılamalarına daha fazla katlanamayıp, (13 yıllık evlilikten sonra) ayrılmaya karar verdiğimde, bana tecavüz etmeye başladı. Bunun hakkı olduğunu, yasa önünde evet deyip, onunla evlendiğimi söylüyordu. Bu evli bir kadın olarak benim görevimmiş"(43 yaşında boşanmış bir kadın).

"Onunla yatmayı reddettiğimde, sırtını dönüp bana küstü. İki gün korkunç bir psikolojik baskı altında kaldım. Eğer buna seçim denirse, seçme şansım vardı: Ya iki gün boyunca benimle konuşmamasına razı olacaktım ya da katlanacaktım. (...) Doğum yapmıştım ve cinsel ilişkiden korkuyordum. Korkunç ağrı duyuyordum. Tek söylediği, bunun başka türlü olamayacağıydı. Anlayışsızlığı bende şok etkisi yaratıyordu. Onun buna hakkı olduğu düşüncesiyle, her seferinde bir an önce bitmesini umarak katlanmaya başladım"(29 yaşında evli bir kadın).

Yaşanan yoğun şiddet ve erkeklerin saiklerine ilişkin teşhisler kadınlarda ciddi boyutlarda aşağılanma duyguları yaratıyordu. Hakim duygu dehşet, suçluluk ya da çaresizlik değil, aşağılanma duygusuydu. Hiçbiri şiddet kullanıldığı anda kaçmayı ya da yardım istemeyi denememişti. Onlara kim inanıp, kim destek olacaktı? Genellikle etkili olmayan bir stratejiye başvuruyorlardı: Kocadan hoşgörü, özen ve anlayış istemek. Zor kullanan erkeklerle yapılan anketlerin ortaya koyduğu gibi, bu boyun eğiş, tam da erkeğin iktidar duygusunu kamçılıyordu. Evli kadınlar çoğunlukla kocalarının kullandıkları zora katlanıyor ve her şeyin kısa sürede geçeceğini umuyordu.

"Çocukları da kullanıyordu. Onları uyandırıncaya kadar gürültü ediyordu. Ben ise çocuklar uyanıp, her şeyi öğrenmesinler diye isteğini kabulleniyordum. (...) Sık sık büyük bir özlemle komşuların, yabancı birilerinin gelip, müdahale etmelerini istedim. Onların birden ortaya çıkmaları beni kurtarabilirdi" (43 yaşında boşanmış bir kadın).

"24 yıl evli kaldım. Ama yaşadığım yoğun cinsel şiddetten dolayı sonunda dayanamayıp boşandım. (....) Bazen sabahları kalkığımda durup, gerçek bir hayvan olduğumu düşünürdüm. Kendim, vücudum, düşüncelerim üzerindeki hakimiyetimi yitirmiştim. İnsandan ziyade sırf erkek için, aile için yaşayan bir araç gibiydim" (72 yaşında boşanmış bir kadın).

Evli kadınlar için şiddet sistematik bir yok etme anlamına geliyordu. 49 kadından 20'si yaşadıkları şiddet olaylarını suç olarak tanımlıyordu. Bunların, kocalarının cinselliklerinin gerçekte ne tür bir özellik gösterdiğini anlamaları yıllar sürmüştü. Şiddetin kabul edilmesi ise ilişkinin başarısızlığı anlamına geliyordu. Bu durum dostluk, arkadaşlık rüyasının da sonu demekti. Bazı kadınlar bu gerçeklikten ürküyordu; çünkü, evliliğin ve ailenin sağladığı mali ve sosyal güvence alanının dışına çıkmaktan korkuyor, bir krize yol açma ya da ayrılma riskini göze alıp, boşanmış kadın statüsünü edinmek istemiyorlardı. Evliliğin günlük sıkıntılarını bastırıp, bir kenara koymayı başarabildikleri sürece, boşanıp yalnız yaşayan, iş

arayan çocuklu kadın akibetine uğramaktan kaçınıyorlardı. Bu tür olumsuz ihtimalleri göz önünde tutan bir çok kadın evli kalarak cinsel şiddete katlanmaya devam ediyordu.

"Evlilik içi tecavüze uğradığım doğru değil, ama isteyip istemediğimin hiçbir zaman sorulmadığı doğru. Hayır demenin bir yolu yoktu ve nasılsa işe de yaramıyordu. Öyle yapsam belki dövülürdüm" (55 yaşında kocası ölmüş bir kadın).

"Ta nişanlılık dönemimde yaşadığım bazı şeylerden sonra, başıma neler geleceğini çıkarmam gerekirdi. Ama o zaman böyle algılamak istemiyordum. Bir çok şeyi ancak ilk eşimden boşandıktan sonra kavradım (41 yaşında evli bir kadın).

Evli kadınlar, çok ender vakada erkeğin kullandığı şiddetin sorumlusu olarak kendilerini görüyorlardı. Onlara göre suç, erkekte, kurum olarak ailede ve toplumdaydı.

Evlilik içi tecavüz kurbanı kadınlar, evlilik dışı tecavüz yaşayan kadınlara göre daha fazla bedensel tahribata uğruyordu. Bu kadınların bir çoğunun yıllar boyu kronik biçimde suistimal edildiği düşünüldüğünde, bunda şaşılacak bir şey olmadığı görülür. Bu gruptaki kadınların tıbbi müdahale gereksinimleri de daha fazla oluyordu.

"(Kadın yabancı erkeklerden gelen pek çok saldırıyı nasıl başarıyla defettiğini anlattıktan sonra, telefon konuşmasının sonunda evlilik içinde yaşadığı bir tecavüz olayını şöyle anlattı:) Geçirdiğim bir ameliyattan dolayı ilişki kurmam yasak olmasına rağmen, kocam mutlaka benimle yatmak istedi. Sonrasında uzun süreli, şiddetli ağrılar çektim" (60 yaşında boşanmış bir kadın).

Evlilik içi tecavüze maruz kalan kadınlarda sürekli tekrarlanan aşağılamalar sık sık depresyonlara yol açıyordu. Bu yüzden evlilik içi ilişkilerde sömürülen kadınlar psikolojik tedaviye daha çok gereksinim duyuyordu. Birlikte oldukları erkeklerle yaşadıkları olumsuzluklar genelde erkeklere karşı güvenlerini azaltıyor, yaşa-

nan cinsel şiddet ömür boyu süren ve herhangi bir erkekle girilen ilişkide de tekrar ortaya çıkma riski olan, derin izler bırakıyordu. Kadın, bu olumsuzlukları yaşamadan önce eşine duyduğu ve onun özensiz davranışlarla kötüye kullandığı güveni bu şekliyle bir daha duyamıyordu.

"En korkuncu başkalarına olan güvenimi yitirmemdi (yıllar süren evlilik içi cinsel şiddetten sonra). Boşandığımdan beri hep aynı şeyleri yaşayacağım korkusunu taşıyorum. Bu duygu başka bir erkekle kurabileceğim ilişkiyi de imkansız hale getirdi. Biriyle tanıştığımda, hep onun da benimle yatağa gidip, aynı şeyi isteyeceği şeklindeki şiddetli korkuyu duydum. Evlilikte nasılsa birlikte olduğun erkeği reddetme hakkın yoktur" (64 yaşında boşanmış bir kadın).

Evlilik içinde cinsel yönden sömürülen bu kadınlar, kendilerini koruyan yasaların bulunmaması yüzünden devlete de olumsuz bakıyordu. Devlet kadını erkeğin kötü niyetine karşı korumuyor, tersine hiçbir hukuk kuralının geçerli olmadığı bir alanın (evlilik kurumunun) garantörlüğünü yapıyordu. Yardım ve öneriler almak için başvurulan sosyal kurumlarda (kamu ya da özel) yaşananlar da genelde olumsuzdu.

"Boşanmadan üç yıl önce Sulh Mahkemesi hakimi şöyle diyordu: Evet hanımefendi, bir kere evlenmişsiniz! Bu işin kuralı bu!" (62 yaşında boşanmış bir kadın).

Telefon eden kadınlardan sadece bir tanesi kocasındaki olumlu bir değişimden söz etmiş ve bunun birlikte yaptıkları bir terapi sayesinde gerçekleştiğini anlatmıştı. Başarısızlıkla sonuçlanan tüm diğer yöntemlerden sonra eş terapisine başvurmuşlardı. 49 kadının yarıdan çoğu ise çıkış yolunu ayrılmak ve boşanmakta bulmuş ve ancak bundan sonra günlük şiddetten kurtulmuştu.

IV- "ENİ SONU BEN DE BİR ERKEĞİM": CEZAYA ÇARPTIRILMIŞ ERKEKLERİN TECRÜBELERİ VE DEĞERLENDİRMELERİ

İlk iki bölümde, cinsel şiddet yaşayan kadınların neden çok azının olayla ilgili resmi şikâyette bulunduğu, şiddet kullanan erkeklerin bunu neden önemsiz bir şeymiş gibi göstermeye çalıştıkları, şiddet olarak tanımlamayıp, basitçe reddettikleri anlatılmaya çalışıldı. Açığa çıkan, yani polis ya da savcılığa bildirilen olayların, toplamın ancak onda biri olduğu kabul edilirse, 100 saldırgandan ortalama olarak ancak beşi yakalanmakta ve bunlardan sadece iki tanesi cezalandırılmaktadır. Yani, bu suç ancak çok az sayıda erkek için bir yasal sorun haline gelmektedir. Az sayıdaki bu erkekler bir yandan adaletin tecellisinin göstergesi ve magazin basınının malzemesi olurken, bir yandan da çok sayıda erkeği temize çıkarma ve vicdanlarını rahatlatma işlevini üstleniyor. Cinsel şiddeti pazarla-

yan ve propagandasını yapan, uygulanmasına kısmen de olsa göz yuman toplumun günah keçilerine ihtiyacı vardır. Kendilerini yakalatacak kadar beceriksiz davranan bu günah keçileri -sanık erkekler- polis ya da mahkemeden de aklanarak çıkmayı başaramayınca, kural olarak adaletin ve kamu ahlakının yumruğunu kafalarında iki kat daha şiddetle duyar. Hemencecik hastalar, sapıklar, cüzzamlılar sınıfına sokulurlar. Öte yandan sadece yakın çevreleri değil, suçlarını kabul edip etmemelerinden bağımsız olarak, bu erkeklerin kendileri de "ırz düşmanı" suçlamasını şiddetle reddediyor. Bizzat kendileriyle aralarına mesafe koyuyorlar.

Bu bölüm, suçları ispatlanmış erkeklerin, şiddet eylemlerini algılamalarına ve değerlendirmelerine ayrılmıştır. Kullanılan veriler, cinsel şiddet kullanmaktan tutuklu ya da hükümlü 13 erkekle, saldırı saikleri, stratejileri, mantık yürütme biçimleri, konuşmaların yapıldığı dönemde konuyla ilgili neler hissettikleri ve gelecekleriyle ilişkin düşünceleri üzerine yapılan görüşmelerden derlenmiştir. Anlatımlarından, bu insanların kullandıkları şiddeti nasıl içlerine sindirdikleri konusunda sonuçlar çıkarmak istiyoruz. Olayların tek tek tahlili amaçlanmıyor. Şiddet ediminin ve aktörlerinin önlenmesine ve terapisine yönelik soruları ve yanıtları açığa çıkarmak için gerekli etkenler ayıklanmaya çalışılacaktır.

Anket yapılan tutuklu ve hükümlülerin yaşları 24 ile 44 arasında değişiyordu. Yaş ortalaması ise 33'tü. 13 erkekten 9 tanesi İsviçre vatandaşıydı. Sosyo-ekonomik konumları diğer araştırmalardan çıkan sonuçlara uygunluk gösteriyordu: Üst tabakalara mensup kimse yoktu. 5 tanesi orta tabakadan, geri kalan 8'i alt tabakalardandı. 13 erkekten 6'sı anne ve babasıyla birlikte büyümüştü. 3'ü anne ya da babası tarafından büyütülmüş, 4'ü ise çocukluklarını çocuk esirgeme kuruluşlarında geçirmişti. 8 erkek çocukluklarında zaman zaman yoğun biçimde dövüldüklerini söyledi. 13 kişiden 8'i köy, 5'i şehir kökenliydi. Hiçbiri lise mezunu değildi. 6 kişi meslek lisesi mezunu teknik eleman ya da büro elemanıydı. Geri kalan 7 kişi vasıfsız işçiydi. Olay öncesi 4'ü mesleğini icra etmekteydi.

Anket yapılan 13 tutuklu ve hükümlüden 4'ü olay öncesi mali olarak kötü durumdaydı ve borçlanmıştı. Diğerleri ekonomik durumlarının iyi olduğunu söylüyordu. 3 kişi olay öncesinde uyuştu-

rucu, 8 kişi ise alkol kullanıyordu. 10 kişi bekâr, 2 kişi evli, 1 kişi boşanmıştı. Bekâr erkeklerin yarısının olayın geçtiği dönemde birer kız arkadaşları vardı. 10 kişi çocuksuzdu. Erkeklerden sadece birisi sosyal çevresinin iyi olduğunu söylemişti. 5 tanesi arkadaş çevrelerinden yeterince memnun olmadıklarını söylüyordu. Kadınlarla ilişkilerini genelde "istikrarsız" olarak beyan ediyorlardı.

"Baştan beri kadınlarla sorunum vardı. İlişki kurmakta zorlanıyordum. Hiç kız arkadaşım olmadı. Bazen kulağıma homoseksüel olduğuma dair söylentiler geliyordu. Zamanla bende bir terslik olduğu yolunda bir düşünceye kapılmıştım".

"Kadınlarla ilişki konusunda hiçbir fikrim yoktu. Onlarla konuşmakta bile zorluklarım vardı. Eğer o zamana kadar hiçbir şey öğrenmediysen, akşam boş vaktinde ne yapabilirsin ki?"

Söz konusu erkeklerden sadece 4'ü kadınlarla ilişkilerinde güzel şeyler yaşamıştı. 13 erkekten 7'si cinselliği ağırlıkla olumlu yaşamıştı.

13 tutuklu ve hükümlünün tümü de önceden sabıkalıydı. 5'inin sabıka nedeni tecavüz, diğerlerinin başka suçlardı. Aslında tümünün sabıkalı olması yasal durum nedeniyle şaşırtıcı değildi: Çünkü İsviçre Ceza Yasası'nda 1971 yılında yapılan düzenlemeye göre, sanık daha önce üç aydan daha fazla bir cezaya çarptırılmamışsa, 18 aya kadar olan cezalardan dolayı tutuklanmıyor. Bu nedenle cinsel tecavüz suçundan hapiste bulunan erkekler (Madde 187), ya daha önce sabıkalı olanlar ya da cinsel tecavüz suçunu cana ve mala zarar verecek biçimde (yani başka suçları da kapsayacak biçimde) işleyenlerdi.

Olayların gelişimine ilişkin olarak verilen bilgiler, cinsel tecavüz olaylarının büyük bir çoğunlukla tanıdık insanlar arasında yaşandığını teyit ediyordu. Sadece dört olayda kurban ve saldırgan birbirlerini tanımıyordu. İki olayda ise çok yakın bir ilişki söz konusuydu.

Beş olayda saldırı mekanı kamuya açık bir yerdi. Burada, arabalar da açık alan olarak tanımlanmaktadır. Sekiz olayın geçtiği yer özel alanlar, yani evler ya da özel bürolardı. Bu araştırma kap-

samındaki saldırıların çoğunluğu karanlıkta, özellikle de gece yarıları ile sabahın erken saatleri arasında yapılmıştı. Sadece üç olayda kadınlara gündüz saldırılmıştı. 10 kişi suçu tek başına, 3'ü ise başkalarının yardımıyla işlemişti.

Bu insanlar tecavüz olaylarını, genellikle ani heyecan sonucu girişilen, suçlunun aniden kendi üzerindeki kontrolünü kaybettiği eylemler olarak değerlendiriyordu. Oysa 13 olaydan ancak 4'ünde önceden planlanmamış bir girişimden söz edilebilirdi. Geri kalan 9 erkek cürümlerini önceden planlamıştı. Erkeklerin 10'u olayda sözlü tehditlerle de desteklenen yoğun şiddet kullanmıştı. 3 suçlu az ya da orta derecede fiziki şiddete başvurmuştu. Sadece bir olayda ek olarak silah da kullanılmıştı. Saldırıya uğrayan kadınlar on bir olayda şiddete karşı yoğun bir direniş göstermişlerdi. Bu 11 kadından 4'ü kaçarak, fiziki güç kullanarak ya da sözlü uyarılarla kendilerini tecavüzden kurtarmıştı.

"Kadın hiç beklemediğim halde korkunç bir direniş gösterdi. Yerde tutmak için çok çaba harcamam gerekiyordu. Bu arada da bağırıyordu. Hatta bir ara elimden kurtuldu. Ben de gücüm yettiğince boğazını sıkıp, kafasına kafasına vurdum. Ne yapıp edip onu susturmak istiyordum. Çünkü her an birinin gelip görme olasılığı vardı. Bunu beceremedim. Sonra bu boğuşmadan dolayı erkeklik organımın sertliğini yitirdiğini hissettim. Bütün isteğimi kaybetmiştim. O da yalvarmaya başladı. Benim açımdan iş bitmişti".

"Oldukça sakin davrandığı için tecavüz etmedim. Aptallık ettiğimi anlatmaya çalışıyordu. Bağırmaması, histerik davranmaması beni rahatlatmıştı".

Saldırıların altısında olay 30 dakikadan az, dördünde 30 dakika ile bir saat arası, üç olayda ise bir saatten fazla sürmüştü. Bir saatten fazla bir süreyle kadınlara şiddet uygulayan 3 erkek, tecavüzü reddediyordu. Bir diğer erkek suçu kısmen kabulleniyordu. Geri kalan 9 erkek cinsel saldırılarını, kısmen hatırlamak istemeseler ya da uzun süre geçmiş olması, içkili olmaları gibi nedenlerle hatırlamasalar da yaptıklarını itiraf ediyordu.

A. Hedefe varan yol şiddetten geçer: Çözüm aracı olarak kadınlar

Erkekleri, kadınlara şiddet uygulayarak cinsel eylemlere zorlamaya iten saikler hangileridir? Tutuklularla yapılan araştırmalara göre tecavüz edenlerin motifleri genel olarak üç kategoride toplanıyor: Erkeklerin (% 70 gibi) büyük bir çoğunluğu güç tutkusuyla hareket ediyor; % 25'i öfkeyle harekete geçiyor; geriye kalan % 5'inde ise sadist eğilimler ön plana çıkıyor.[20] Üç kategori içinde ele alınan bu itkiler, bizim görüştüğümüz erkekler için de kısmen geçerliydi.

Konuştuğumuz 13 erkekten 4'ü esas olarak kadınlar üzerinde güç sahibi olmak için bu yola başvurmuşlardı. Bunlar için önemli olan, güçlü olma duygusunu canlı bir insan üzerinde yaşamanın çekiciliğiydi. Erkekler bu motifi, yeri geldiğinde gerçekleştirmek üzere, uzun bir süre fantazi olarak içlerinde taşıyorlardı.

"Bir gün bir kadına saldırmak, tecavüz etmek düşüncesi çılgınca çekiyordu beni. Merak da vardı, bir kadına tecavüz etmeğe kalkıştığında neler oluyordu. Bu fantaziyi yıllarca içimde taşıdım."

Özellikle kadınlarla birlikteyken kendini gösteren hakimiyet kurma ihtiyacının arka planında, genelde kendine olan güvensizlik ve eksiklik duygusu vardır. Geçerli erkek değerleri, diğer cinsle olan ilişkiyi kuralları erkek tarafından belirlenen, bu anlamda da sorunsuz bir ilişki olarak tanımlar. Oysa bireysel deneyler ve olanaklar sık sık, bu istemlerin yerine getirilmesine imkan tanımaz.

"Kendimi kadınlarla arkadaşlıkta aciz hissediyordum. Bu duygu, çocukluğumda, beni bodruma kapattıklarında ve çaresizlikten bardakları kırdığımda hissettiğimin aynıydı."
"Kadınların ürkmesi bende garip duygular uyandırıyor. Bambaşka biri oluyorum. Amacım seks değil, tersine, o kadını aşa-

20 Grroth, N. und Hobson, W. F. (1986). Die Dynamik sexueller Gewalt (Cinsel Şiddetin Dinamiği). In: Heinrichs J. (Hg) Vergewaltigung. Die Opfer und die Täter (Cinsel Tecavüz. Kurban ve Saldırgan). Brauschweg: Holtzmeyer, 87-89.

ğılamak. Güç kullanma bende birtakım duygular uyandırıyor - sonuçta pratik olarak benim de bir erkek olduğumu hissettiriyor."

Bu erkekler aşağılık duygusu içindedir. Bu duyguyu dengelemek için hakimiyet tecrübesine ihtiyaç duyarlar. Daha zayıflar karşısında kendilerini güçlü hissederler. Egemen toplumsal düzen kural olarak, kadınları (çocuk ve yaşlıları) -eşitlik iddialarına rağmen- alt konumlara oturtarak sunar. Bu anlamda, erkeklerin hakimiyet tecrübesi için kadınları seçmeleri şaşırtıcı değildir. Erkek, sözde zaten kendisinin hakkı olanı kadından alırken, hukuka uygun ve normlara sadık davrandığına inanır.

Güçlü olmaktan alınan zevk, kadını korkutmaktan duyulan sevinçte kendini gösterir. Saldırgan, davranışıyla kadında kısa ya da uzun süren bir şok yaratır; kendi varoluşunu tam da bunun üzerine kurar. Eğer bir başka insana bu boyutlarda korku yaşatabiliyorsa, bu onda özel bir şeyler olduğunun göstergesidir.

Erkeklik kendini, giderek örtülü de olsa, cinsel potansiyeliyle tanımlamaktadır. Buna uygun olarak da saldırı kadının mahrem bölgelerine yapılır. Saldırgan, cinsel organıyla içeri girerek ya da bu tehditle, kadına mümkün olan en yoğun aşağılanmayı ve yaralanmayı yaşatmayı hedefler. Bu durumda cinsellik -erkek merkezli bir cinsellik söz konusu olsa bile- tamamen arka plandadır. Tecavüz erkeğin amaçlamış olduğu güç kullanımı gerçekleştiği için genellikle boşalma söz konusu olmadan önce biter. Boşalmanın ardından gelen gevşemeden duyulan korku, sık sık ilişkiye geçememeye ya da ilişkisini zamanından önce kesmeye yol açabiliyor. Olayın süresi, erkeğin bu zor ilişkisini ne kadar devam ettirebildiğine bağlı olarak değişiyor; bu kategoriye giren 4 erkekte olay bir saatten daha fazla sürmemişti.

Güç gösterme isteğine ek olarak saldırganın motifleri arasında öfke, öç alma, bir şeye erişememişlik duygusu da yer alırsa, olay çok daha farklı boyutlarda gelişebilir. Önceki gruptan farklı olarak diğer 5 erkek, kendilerini, şansı bir türlü yaver gitmemiş, tatminsiz varoluşlarıyla tanımlıyordu. Fakat bunlar, kişisel başarısızlıklarının ve olumsuz sosyal durumlarının nedenlerini kendilerinde değil, ya-

şadıkları çevre ve koşullarında arıyordu. Sorumlular: Aile, yuva, eğitim, arkadaş çevresi, polis ve mahkemelerdi. Yaşam boyu sürmüş olan aşağılanmışlık ve acizlik içlerinde birikerek patlama noktasına gelmekte ya da daha pragmatik olarak ifade edilirse, onları bir tecavüzü olası görüp planlayarak icra etmeye itmekteydi.

"Bugüne kadar bütün boktan şeyleri yuttum. Ancak artık doluyum. Bu testi kırıldığı güne kadar su taşımaya devam edecek."

"Haksızlığa uğradığımı hissetmek bende korkunç bir öç alma duygusu yarattı. Günden güne bu duygu gelişti. Sonunda bu suçları işledim."

Günlük yaşam bu insanların omuzlarında ağır bir yük. Varolan meşru araçlarla bu yükü sırtlarından atma olanağı görmüyorlar. Onlar bu sefil yaşamı, itibar sağlayarak çekilir kılacak herhangi bir sosyal yükselme şansı olarak görmüyorlar. Bu umutsuzluk, kurumların gücüne karşı duyulan öfkeyi büyütüyor.

"Gençliğimin, yaşadıklarımın, cezalandırıldığım yılların hayal kırıklığını üzerimden atmak istiyordum. Bir başkasını aşağılayarak, bu aşağılanmışlıktan kurtulmak istiyordum."

"Tecavüze girişen pek çok insan var; o insandan hoşlandıkları ya da buna ihtiyaçları olduğu için değil, tersine, içinde bulundukları depresyondan herhangi bir şekilde çıkış yolu bulmak için yaparlar bunu. Bende de aynen böyle oldu. Kendimi itilmiş hissediyordum ve bir şekilde bunun öcünü almak istiyordum."

Bu grubun gözünde kadın saldırı için uygun hedeftir. Saldırılan kadınların, bu erkeklerin kaderi üzerinde sorumlu olup olmadıkları önemli değildir; önemli olan, kadınların, dayak atan anne babalardan, çocuk yuvası yöneticilerinden, işverenden, hakimlerden öç almanın aracı olmasıdır. Ve kadınların gerçekten günah keçisi haline getirilmeleri için de, erkekler tarafından hakaret görmeleri, dayak yemeleri, kirletilmeleri gerekmektedir. Tabii doğrudan doğruya kadınlarla yaşanan hayal kırıklıkları da böyle bir olayın nedeni olabilir.

"Başka bir kadın da benimle yatmak istemedi. O anda o kadar kızmıştım ki bir postaneyi basabilir ya da başka bir yere saldırabilirdim."

Kadının dış görünüşünün çok fazla bir önemi yoktur; genç ya da sempatik olması, pantolon ya da etek giymesi, başına gelecek olayda belirleyici bir etken değildir; bir kadın olması yeterlidir. Sosyal sınıflamada "kadın" olmak, tecavüz için gerekli meşruluğu ve çekiciliği veriyor.

"Öyle belirli bir tip aramıyordum, 18 ile 50 yaş arasında herhangi bir kadın olabilirdi. Tamamen raslantıydı."

"Öylesine iticiydi ki öyle biriyle aslında hiçbir zaman yatmazdım. Kendi karım çok daha çekici. Diğeri yaşlı bir orospuydu.'"

Kadına yapılan saldırıların büyük bir kısmı şiddetli bir heyecanla yüklü olduğu için ve böylesi yüksek dereceli duygular hızla yanıp tükendiğinden, bu tür saldırılar genellikle kısa süreli olmaktadır.

Eğer saldırıda güç kullanımı ya da öfkenin (aşağılanmışlıktan kaynaklanan) yanında, sadist motifler de rol oynarsa, olay çok daha başka boyutta gelişebilir. Burada kastedilen, saldırgan erkeğin, kadın vücuduna uyguladığı şiddetten ve kadının duyduğu acıdan haz almasıdır. Kurbanın saldırı esnasında kendini savunup savunmamasına ya da erkeğin saldırı esnasında öngörmediği olaylardan rahatsız edilip edilmemesine bağlı olarak bu ritüel -genelde söz konusu olan ritüeldir- uzun süre devam edebilir. Eylemlerinde bu saiklerin tümünün rol oynadığı 4 erkeğin hepsi de saldırı esnasında, kadının bedeni üzerinde özel olarak çok fazla şiddet uygulamışlardı. Ayrıca bu erkekler ifadelerinde tecavüzde cinsel zevk motifini en fazla vurgulayanlardı. Güç isteği ve öç alma duygusunun yanında, tecavüzdeki bir diğer amaçları da ben-merkezci sapık cinsel arzularını tatmin etmekti

"Onu bağlayıp, ağzını tıkadıktan sonra seyrederken korkunç bir

şehvet duydum:"

"Aslında, beni reddettiği için onu cezalandırmak istiyordum. Fakat üzerine yürüyüp de vurmaya başladığımda, bu eylemin beni cinsel olarak korkunç derecede tahrik ettiğini fark ettim. Daha sonra, herşeye rağmen yattım onunla."

Bu üç saikle hareket eden gruplar spektrumun tamamını oluşturmuyor. Örneğin tek tek erkeklerde "grup normu" ya da "macera" gibi motifler de saldırıda bir rol oynuyordu. Buna rağmen, sözü edilen bu üç motifin, tecavüzde en önemli faktörler olduğunu sanıyorum. Bu saldırı nedenleri açık ki sadece saldırganın kişilik yapısında yatmıyor; bundan dolayı da bütün sorumluluk tek başına ona yüklenemez. Ancak, toplumsal bağlantıları şimdilik bir yana bırakıp, daha sonra sonuç bölümünde tartışacağım.

Soru yöneltilen bütün erkekler eylemleriyle belirli hedeflere varmaya çalışmışlardı. Harekete geçmelerinin temelinde yatan saiklerden hareketle neyi hedefledikleri anlaşılabilir ve bu hedeflere ulaşıp ulaşmadıkları sorusu da cevaplanabilir. Beklenebileceği gibi, tutuklu erkeklerden sadece çok azı amaçlarına ulaştıklarını söylüyordu. Büyük çoğunluk ise soruyu, sonuca ulaşmayan cinsel ilişkiye (yarım kalma), kadının direnişine ve özellikle de hiç beklemedikleri halde hapsedilmelerine dikkat çekerek cevaplıyordu. Girişüği eylem sayesinde tekrar cezaevine dönme isteğini açıkca ifade eden bir erkeğe rağmen, saldırganlardan sadece çok küçük bir kesiminin, olaydan önce buna benzer bir ihtiyaç hissettiği söylenebilir. Amaca ulaşılıp ulaşılmadığı sorusu, herşeyden önce temeldeki istemin tatmin edilip edilmediğiyle değerlendirilebilir. Örneğin, eğer amaç "sadist bir öfkeyse" ve erkek kadının bedenine yönelttiği saldırıdan haz aldıysa, esas amaca ulaşıldığı söylenebilir. Bu perspektifle bakıldığında, 13 erkekten 9'u amaçladıkları hedefe tamamen, 4'ü ise kısmen ulaşmıştı. Bu anlamda, cezalandırma, saldırıdan kazançlı çıkmayı kısmen önlese de tamamen ortadan kaldırmıyor. Bundan dolayı, cezalandırılan büyük bir çoğunluk için, kâr-zarar bilançosu hiç olmazsa kısmen pozitifti. Acaba bu durum, suçların tekerrür oranının yüksek olmasının nedenlerinden birisi midir? Bunun cevabını şimdilik bir tarafa bırakalım.

B. Yeni bir kimliğin zorunluluğu

Tecavüz ağır bir suç. Suçu işleyenlerin bunun bilincinde olup olmadıklarını bilmiyoruz, ancak bu eylemden dolayı cezalandırılma, sadece yasal çerçeveyle sınırlı kalmamakta, ahlaki sonuçlar da doğurmaktadır. Irza geçenlerin bu geçerli değerler sisteminde özel yerleri vardır. Damgalanırlar.

"Irz düşmanı olarak damgalandım. Irz düşmanı muamelesi görüyorum, bu beni çok etkiliyor. Gelecekte, artık güvenilmeyecek birisiyim. Evlendiğimi varsayalım; karım, kendisini dövdüğümü iddia ettiği takdirde, hiçbir şansım olmayacak."

Cezalandırılan erkek, olay ve olayın doğurduğu sonuçlarla nasıl bir ilişki içindedir? Bu sonuçların kendi kişiliği üzerinde ne tür etkileri olmaktadır? Kesin olan erkeğin kendisiyle ilgili imajının, kendi dışındakilere ve kurumlara vermek istediği görüntüsünün, bu tür bir olayla az ya da çok sarsılmasıdır. Erkek, hepimizin de zaman zaman yaptığı gibi, kendisiyle ilgili imajı yeniden oluşturmak ve olayı kendi içinde sindirerek aşmaya çalışmak zorundadır.

"Yaptığım şeyi kabul edemiyordum. Olayla yüzleşme cesaretinden yoksundum. Bunu yapan başka birisiymiş gibi, sürekli kendimden uzağa itiyordum. Kendi kendime, güçlü bir kişiliğim olduğunu, böyle bir şeyin başıma bir daha gelmeyeceğini, artık bunun üzerinde konuşmanın gereksiz olduğunu söylüyordum."

"Cebren ırza geçme suçundan dolayı burada olduğumu itiraf etmeye utanıyordum. Bazen istemeden söylemek zorunda kalıyordum."

"Bugün, böyle birisi olduğumu bilerek, bu suçla yaşamak benim için çok zor bir şey."

Entegrasyon başarısı birkaç kademede gerçekleştiriliyor.[21] Soru

21.Snyder, C.R., Higgins, R.C. und Stucky, R. J. (1983). Ausreden (Bahaneler). Landsberg a. L: mvg.
Schütz, A. (1990 basılıyor). Mehr oder weniger zugeben. Stufen defensiver Selbstdarstellung (Az Çok Kabul Etmek. Kendini Sunuşta Savunmacı Tutumun Dereceleri). In: Kohr, H - U. und Martini, M. (Hg). Politische Psychologie (Politik Psikoloji) Bd. 10. Deutscher Dtudienverlag.

yöneltilenler bu doğrultuda, değişik stratejileri aynı anda kullanıyor.

1. Kademe: Olay inkâr ediliyor. 13 sanıktan 4'ü suçlarını itiraf etmiyor, cezalandırılmalarını, hukukun bir yanılgısı olarak değerlendiriyor.

"Ben hukuki bir hatanın kurbanıyım. Dosyamı okuyan herkes suçsuzluğuma inanacaktır."

2. Kademe: Saldırı reddedilmiyor, ancak işlenen suç oldukça önemsizleştirilerek yorumlanıyor.

"Gerçekte kadın sekse istekliydi. Muhtemelen olayın gelişim biçimi onun için nahoştu. Belki olaydan incindi; ancak şu anda, cezaevine girmiş olmama neden olmasından pişmanlık duyduğuna eminim. Kesinlikle kötü bir şey yapmak istemiyordum, sadece hoşuma gittiği için yaptım."

"Önce kadınlarla konuştum, böylece bana güven duymalarını sağladım, daha sonra birazcık daha ileri gittim. Bu hemencecik cinsel saldırı girişimi olarak değerlendirildi."

3. Kademe: Sanık elindeki olanaklarla olayın sorumluluğunu reddetme olanağına sahip. Örneğin suçu başka insanlara atıyor (günah keçisi yaratma stratejisi).

" Suçlu ailemle ve kız arkadaşımla olan ilişkilerimdi."

"Suçlu arkadaşımdı. Bu durum, sadece o orada olduğu için meydana geldi. Başlatan oydu. Benim birlikte olmam bir şansızlık."

Suçun sorumluluğu, daha çok, ırza geçenler ve ırza geçme olayları ile arasına mesafe koyarak üstten atılmaktadır.

" Aslında ırza geçenlerin tümünden nefret ederim. Bu tür insanlar benim için bir tabu. Onlarla ilişkiden kaçınıyorum."

"Aynı kefeye konduğum bu insanlardan, gerçek ırza geçenlerden nefret ediyorum."

Bu mesafeli yaklaşım ırza geçen yabancılara karşı olduğu kadar kendine karşı da olabiliyor. Son olaydaki erkek utanç verici yanını kendinden uzaklaştırıyor ve kendini o yanı bir başkasıymışçasına şaşkınlıkla seyreden biri yerine koyuyor. Suçlarını itiraf etmiş failler bile, bu şekilde, kendilerinin tecavüzcülükle asla ilişkilerinin olmadığını iddia edebilmektedir.

" Sanki birisini seyrediyormuşum gibiydi. Her şey öyle gerçekdışıydı ki. Kadının üstündeydim ve onu susturmaya çalışıyordum, ama bu bana bir rüya gibi geliyordu. Bütün bunlar gerçekdışı gibiydi. Kendim olarak davranmıyordum, bir hayvan gibiydim."

"Ben, başarısızlıklarını, hayal kırıklıklarını içine atan bir tip değilim, tersine çelişkileri dışa vurmaya çalışırım. İçimde biriken bir şey de yoktu... Kendimi, hiçbir zaman bu olaydaki kadar soğuk, hesapçı duyumsamamıştım."

4. Kademe: Saldırgan olayın gelişimini zorunlu kılan koşullar göstererek, sorumluluğunu en aza indirgiyor. Olay, kadın ve erkek kimlikleriyle, içinde yer alınan toplumsal koşullarla açıklanarak, çevre sorumlu gösteriliyor.

"Şiddete gelince, o bana uygun bir şey değil. Normalde böyle bir şey yapamam. Yıllarca en kötü şeyler geldi başıma, çok acı çektim."

5. Kademe: Erkekler, sonuçların kendi kişiliklerinden kaynaklandığı yargısını en aza indirmeye çalışıyor. Onlara göre tecavüz genellikle yanlış anlama, aşırı heyecan ya da -hemen her zaman söylenen- sarhoşluktan dolayı gerçekleşmekteydi. Bununla, benliğin bütünlüğü sağlanmaya çalışılıyor. Bu erkekler kendi ifadeleriyle normal durumlarda bu tür şeyleri yapamayacak insanlar, uyumlu vatandaşlardı. Sadece özel, olağanüstü birtakım durumlar onları

böyle bir suçu işlemeye itmişti. Böylece olay erkeğin başka durumlarda kesinlikle bulaşmayacağı, tesadüfi, bir defalık şanssızlığa indirgeniyordu.

"Duygularım hâlâ bu kadını tanımadan önceki gibi. Bu kadın, hesapta olmayan, arada ortaya çıkmış bir durum; beni tanıyan pek çok insan bilir bunu. O zamanlar da gönlü zengin bir insandım, şimdi de öyleyim.

"Normalde cinsel ilişkiyi şiddet kullanarak gerçekleştirmem gerekmiyor; kadını tanıyorum zaten ve de şimdiye kadar sık sık birlikte olduk."

"Bana yüklenen bu işi nasıl yaptığımı hiçbir zaman anlayamayacağım. Kadınlarla hiçbir zorluğum olmadı. Hiçbir zorluk. Ne olduğunu bir türlü kavrayamıyorum."

6. Kademe: İnandırıcılık etkisi en iyi, erkek pişmanlığını ifade ettiğinde sağlanır. Adamın aklı başında ve olaydan dolayı üzüntü duyuyor. Saldırdığı kadına karşı utanç içinde. Bir kısmı da, uyguladıkları şiddetin nedenlerini, saldırdıkları kadına açıklayabileceklerini sanıyor.

"Olaydan sonra kendimi çok kötü hissettim. Her şeyi tekrar düzeltmek istiyordum. Bunun için ne gerekirse yapmaya hazırdım."

"Herşey olup bittiğinde, kadının durumu bana korkunç acı verdi. Hiç düşünemeyeceğim ölçüde üzüldüm. Hatta gözaltındayken ağladım da. Kadınlarla bu şekilde ilişki kuramayacağımı anladım; bu bir çözüm, bir çıkar yol değildi."

Sorgulanan büyük çoğunluk, kendilerini tanımlamalarındaki farklılıklara paralel olarak, kadınları, sorgu yapan yetkilileri ve onlar tarafından düzenlenen raporları önemsizleştirmeye çabalıyordu.

"Gözaltındayken sık sık ifade vermeye zorlandım. Bu olayı planlı yaptığımı söylediğimde inanıyorlardı bana. O zaman seviniyordu baylarımız. Onun dışında, hiçbir işe yaramadığı hal-

de sürekli aynı şeyi soruyorlardı. Yalan söylediğimde sorgu daha hızlı yürüyordu."

"Kadın borçlu olduğunu söylüyordu. Fahişe olarak kayıtlı değildi ve bunu benim uydurduğum sonucuna varıldı. Daha sonra, ev sahibinin kadın ticareti yaptığı ortaya çıktı."

Bu saldırganlara göre başkalarının söyledikleri inandırıcı değildir. Onlara göre görevliler taraflı kadınlarsa ahlaksızdı. Buna karşılık sanık, herkes için iyiyi düşünen, fedakâr bir insandı. Tutuklu erkeklerle yaptığımız konuşmaların pek çoğunda delillerin inandırıcılıktan yoksunluğu ve kendi ahlaki değerlerinin yüksekliği biçimindeki kıyaslamaları tespit ettik.

"Kendimle hesaplaştım. Şimdi de benimle sürekli tartışan, beni aydınlatan bir kadınla tanıştım. Bana, 'kadınlar senin gibi iyi bir erkekle birlikte olmaktan sevinç duymalıydı', dedi."

"Kadın arkadaşlarıma karşı hiçbir zaman şiddet kullanmadım. Bir yığın evli kadın, moruk kocaları tarafından benim ilk olaydaki kadını kucakladığım gibi kucaklansa kimbilir ne kadar mutlu olurdu."

"İlk önce vahşi bir hayvan gibi, daha sonra ise özenli bir bakıcı gibi davrandığım söylenebilir. Onu olduğu yerde kaderiyle başbaşa bırakmadım. Bu durumdan sonra ortaya çıkacak sonuçları üstlenmem gerektiğinin bilincindeydim. Şimdi bu tavrı sonuna kadar götürmem gerekiyor."

Erkekler içinde çok küçük bir azınlık, kendilerine ve olaya, hiçbir şekilde temize çıkmaya çalışmadan yaklaşıyor, böylesine utanç verici bir olaydan dolayı kendilerine verilen cezayı hakettiklerine inanıyor, başka türlü muamele etmeyi öğrenmeye çalışıyor, tecavüz ettikleri kadınla konuşmayı arzuluyorlardı. Böyle bir şeyi bir kez daha yapmayacaklarından ise emindiler.

Tutuklu erkeklerin çoğunluğu geriye dönüp baktığında, saldırdıkları kadınların, saldırı karşısında kendilerini korumak için hiçbir olanağa sahip olmadığını görüyordu. Genel olarak kadınlara böyle uç durumlarda, saldırganla mantıklı ve terbiyeli bir şekilde konuş-

mayı öneriyorlardı. Onlara göre kadınlar, saldırgan erkekleri, yaptıkları işin doğru olmadığı konusunda nazikçe ikna etmeye çalışmalı, hatta onların erkeklik gururunu okşayıcı şeyler söylemeliydi. Böylece, erkekler sakinleştirilip, niyetlendikleri saldırıdan vazgeçirilebilirdi. Kadınlar, hiçbir şekilde bağırıp histerik bir tutum içine girmemeliydi. En iyisi, erkeğe karşı çıkmamak ve olayın bir an önce olup bitmesine katlanmaktı. Konuştuğumuz 13 erkekten sadece 2'si, kadınların kendilerini fiziki olarak savunmalarından yanaydı. Kadın için zor olan ise ne kadar dost görünse de, her erkeğin şiddete başvurabileceği durumu idi.

Bu erkekler aynı durumlara düşmemek için, hemcinslerine ortaya çıkan sorunlarda, güvendikleri en yakın arkadaşlarına başvurup, fikir sormalarını ve de kendi kendilerini tatmin etmelerini öneriyordu. Konuştuğumuz erkeklerden birinin önerisi ise karanlık ve ıssız sokaklardan geçmekten sakınılması ve cinsel gereksinmelerin fahişelerle giderilmesi yolundaydı. Görüştüğümüz erkekler, bir daha aynı duruma düşmeyeceklerine inanıyor, başka türlü davranmak ve herşeyden önce alkolle ilişkilerini kesmek istiyordu. Erkeklerden ikisi, saldırganlıklarının kökenine inmek istiyor; çünkü "niçin"i bulamadıkları sürece, buna benzer bir başka olayı nasıl engelleyeceklerini bilemiyordu.

C. Ceza davalarının günah keçileri

"Mahkemedeki baylara bir solucana duyduğum saygıyı bile duymuyorum."

Bir erkek, tecavüzü itiraf ettiği halde kendini suçsuz görebilir. Cinsel saldırganlığını itiraf ederken, bununla ilgili sorumluluğu reddedebilir. Saldırganlara, tecavüzden kimin sorumlu olduğunu sorduk. Soru yönelttiklerimizden sadece ikisi, saldırıdan erkeği sorumlu görüyordu. 3'ü toplumu suçlu buluyordu. Geriye kalan 8 erkeğe göre ise olayın esas sorumlusu kadındı. Onlara göre eğer bir kadın, kendini bir erkeğe teslim edebiliyorsa, yani yemeğe çıkıp, hatta onunla evine kadar gidebiliyorsa, erkeğin kendisine karşı

davranışlarından şaşkınlığa düşmemeliydi.

"Bir kez, tecavüzün nerede başladığı, tespit edilip ortaya çıkarılmalıdır. Benim olayımda bu çok önemli. Bana göre, tecavüz, bir erkeğin bir kadına şiddet uyguladığı ya da onu kendisiyle yatmaya zorladığı yerde başlamıyor. Esas olan, bu noktaya nasıl gelindiği. Kadın baştan beri mi buna karşı çıkıyor, yoksa, başta gönüllü olduğu halde daha sonra mı reddediyor? Eğer kadın bir erkekle çıkıyorsa, artık burada tecavüzden bahsedilemez. Yabancı bir kadın, sadece, kendisine fotoğraf albümünü göstereceğini söylediği için, bir erkeğin evine gitmez. Tesadüfen tanıdığım bir kadına, 'hadi, benim evime gidelim' desem ve bu arada onu öpsem, kadın buna hazır demektir ve bu artık tecavüz değildir."

"Bu herşeyden önce kadına bağlı bir olay. Bugün nasıl giyindiklerini, televizyonda yayınlanan 'Dosya XY' programındaki diskolarda görebiliriz. Pek çok şey buradan kaynaklanıyor. Bakıyorsun bir erkek 17 yaşlarında sütyeninden göğüsleri görünen, kısacık etekli bir kızla dansediyor. Sonra da kızla evine gidip, belki bir şeyler de istiyor. Epeyce haşır neşir olduktan sonra, bakmışsın kadın erkeği reddeder. Erkek artık tahrik olmuştur ve bir çılgın gibidir. Bu noktada herşey olabilir. Adam istediğini elde ederse ne âlâ. Kadının bağırıp çağırması durumunda ise, erkeğin tek düşündüğü onu öldürmektir. Yoksa şikayet edilecek ve başına iş açılacaktır."

Suçluların çoğu, şiddet kullanmadaki esas sorumluluğun kendilerinde olmadığını düşünüyor. Peki bu erkekler olayın yasal sonuçlarını nasıl yaşıyor ve yargı organları ve cezaevlerini nasıl değerlendiriyor? Erkekler tarafından en fazla bilgi bu konularda veriliyordu. Konuşma esnasında, zaman zaman polis ve yargı makamlarıyla ilgili yoğun duygusal tepkiler gösterdiler.

Erkeklerin çoğunluğu soruşturma mercileriyle (polis, savcılık, mahkeme) çok olumsuz deneyler yaşamıştı. Görüştüğümüz 13 erkekten 10'u hayal kırıklığı baskı ve aşağılamadan söz etmişti. İşledikleri şiddet suçunu çok önemli bulmadıklarından, polis ve soruş-

turma hakimi tarafından kendilerine ağır suçlu muamelesi yapılmasını anlayamıyorlardı. Aynı şekilde "şüphenin sanık lehine yorumlanması" ilkesinin kendilerine uygulanmadığı görüşündeydiler. Mahkeme ortaya konan iddialarla ilgili savunmaları için onlara hiçbir şans tanımamış, tersine taraflı davranmıştı.

"Bana hiçbir şey söylenmedi. Sadece gözaltına alınıp, tek başıma bir hücreye kapatıldım. Hiç kimseyle konuşamıyordum. 30, 40 gün, 4 ay, 6 ay. Panik içindeydim. Sürekli aynı ifadeyi veriyordum. Savcı ifade vermem için zorluyordu beni. Her sabah onunla konuşmak zorundaydım. Beni üç dört farklı ifade vermeye zorluyorlardı. Herşeyi açıkça söylemediğim takdirde, Psikiyatri'ye gönderilmekle tehdit edildim; orada bana iğne yapılacağını ve hadım edileceğimi söylediler. Bunun üzerine ifademi imzaladım, iki ay sonra ifadem tamamen farklı bir şekilde yazılmış olarak geri geldi."

"Polisin verdiği randevuya kendiliğimden gitmeme rağmen, istasyona, ellerime kelepçe vurarak götürdüler. Onlara, adam öldürme suçundan değil, sadece cebren ırza geçme suçundan dolayı burada olduğumu söyledim. Bu hiçbir şeyi değiştirmedi. İstasyon insan doluydu. Cezaevinde olmaktan çok daha kötüydü. Bu durum beni mahvetti."

Erkeklerin bu öfkesi anlaşılabilir. Saldırgan, adli mercilerce tutuklanır, sorgulanır, cezaevine konur ve cezalandırılır. Özgür erkek statüsünden alınıp, bağımlı, tutuklu statüsüne sokulur. Polis ve yargı, devletin cezalandırma fonksiyonunun uygulayıcıları olarak, suçlu bulunanın tüm öfkesini üstlerine çeker. Yargı organının birisini suçlu ya da suçsuz ilan etme yetkisi vardır. Bir kez karar verildiğinde, artık erkek için bu fasıl kapanmış demektir, cezasını çekmek zorundadır.

Cezaevinin fonksiyonu başkadır. Orası, sadece verilmiş olan kararın uygulandığı yerdir. Verilmiş karar üzerine hiçbir etkisi yoktur. Gözaltı süreci içindeki sıkıntılar, dava açılana kadar uzun bir bekleme süresi, davanın kendisi, bütün bunlardan sonra cezaevi, düzenin ve sükûnetin tekrar hakim olduğu yerdir.

Tecavüzden hüküm giyen erkek, burada göstereceği uyum ve gayretle yeni bir kimlik yaratmak için gerekli olanağı bulabilir. Burada, geçmişle hesaplaşmak ve yeni bir gelecekle ilgilenmek için zamanı vardır. Ceza alanların yarısı, bu nedenlerden dolayı tutukluluk sürecini olumlu yaşıyor.

"Bunun bana iyi geldiğine inanıyorum. Belki biraz tuhaf kaçacak ama gelecek için iyi bir deneyim oldu. İnsanın burada düşünmek için çok zamanı var."

"Burada, kafam çok fazla sorunla meşgul değil. Yemeğim, ihtiyaç duyduğum herşey var. Dışarıda olduğumdan daha fazla deneyim kazanıyorum ve çok şey öğreniyorum."

Erkeklerin yarıya yakın bir kısmı ise ceza sürecini, kaybolmuş zaman olarak değerlendiriyor. Hapsedilmiş olmakta hiçbir anlam görmüyor, kendilerini huzursuz hissediyorlardı. Yaşamlarının önemli yıllarını, kapalı kapılar arkasında geçirmek zorunda olmayı kabullenemiyorlardı. Kendilerini suçsuz hissettiklerinde tutukluluk daha da çekilmez oluyordu. Kişilikleriyle ilgili sorunları gördüklerindeyse, bunu değiştirmek için kendilerine neden şans tanınmadığını anlayamıyorlardı. Tutuklularla değil, dışarıdaki insanlarla ilişki içinde olmayı istiyor, dış dünyadan neden uzak tutulmakta olduklarını kavrayamıyor, "resosyalizasyon" (topluma yeniden kazandırma) kavramına ise acı ve alaylı bir tepki gösteriyorlardı.

"Burada, sadece nefret ve öç duyguları gelişebilir, bu da gelecek için iyi bir şey değil. İstenenin tam aksi bir gelişme. İnsanı çaresizlik duygusu basıyor. Hiç kimseye açılma ve konuşma şansınız yok. Sadece cezalandırma var. Bu çaresizlik duygusu, birçoklarında suç işlemek için yeni bir temel oluşturuyor. Burada, cezaevinde insanda oluşan birikimi akıtacak hiçbir yer yok. Kişisel hesaplaşma için hiçbir olanak yok. Bu birikimi ancak dışarıda, özgürken boşaltmak mümkün. Cezaevinde insan reşit olmaktan çıkartılır. Çok küçük bir azınlık dışarıda tekrar varolabilme şansına sahip. Tutuklu, özgür koşullar altında tecrübeler edinmeli ve bunları kendine mal etmelidir. Bir taraftan top-

lum için büyük bir tehlike olarak damgalanıyorum, diğer taraftan, kendimi değiştirmem için hiçbir olanak sunulmuyor. Buradaki tutuklular öyle mücadele etmek zorunda kalıyorlar ki, salıverildiklerinde, dışarıda ayakta kalabilecek güçleri kalmıyor. 'Kapıyı dışarıdan kilitleme' prensibi yetmiyor."

"İnsan, sürekli kendi gibi düşünen suçlu tiplerle birlikte olursa tabii ki şiddet dolu olur. Cezaevlerinde iyi olan hiçbir şey öğrenilemez. Hapsedilmişlik koşullarında kimse kendisini geliştiremez. Bu durumun dışına çıkmak çok zor. Hiç kimse yardım etmez sana."

Konuştuğumuz erkeklerin birkaçında, psikiyatriye olan korku da kendini açıkça gösterdi. Psikiyatride kullanılan sakinleştirici ilaçlar, cinsel saldırganların en korkulu rüyasıydı. Kendilerini savunmalarına imkan verilmeden, düzenli bir şekilde verilen ilaçlarla, vücutlarının zarara uğramasından, özellikle de cinsel fonksiyonlarını yitirmekten endişeleniyorlardı. Bu nedenle, hapsedilmek zor gelse de cezalarını psikiyatri kliniği yerine hapishanede çekmeyi tercih ediyorlardı.

"Psikiyatri kliniğinde, vücudumu, bir yıl sonra dahi hâlâ etkisinde kaldığım ve bundan dolayı tedavi görmemi gerektiren sakinleştiriciler ve diğer ilaçlarla doldurdular. O kadar kötüydü ki, intihar etmeyi düşünüyordum. İlacı isteyip istemediğiniz sorulmaz. Psikiyatri ve hukuk el ele verdikleri için hiçbir şansınız yoktur."

"Yıllarca psikiyatri kliniğinde kaldım. Bu süre içinde hiçbir allahın kulu benimle cinsel saldırganlık üzerine konuşmadı."

Soru yönelttiklerimizden sadece bir kişi psikiyatri kliniğinde kalarak tedavi görebileceğini söylüyordu. Cezaevinde arasıra yapılan terapiden memnun değildi, ortaya çıkan problemleri konuşmak için çok az imkan olduğunu düşünüyordu. Suçlulardan üçü cezaevinde gördükleri tedaviden memnundu; daha önce yapılmış, böyle bir terapi olsaydı, belki de bu duruma düşmeyeceklerini düşünüyorlardı. Soru yönelttiklerimizin büyük çoğunluğu terapiden hiçbir

şey beklemiyor, kendilerini sağlıklı hissettiklerinden, bir ruh doktoruna başvurmak için hiçbir neden görmüyorlardı. "Kendini anlatma"ya karşı direnişleri bir keresinde Federal Yüksek Mahkeme'de dava konusu bile olmuştu.

"Ben normal bir insanım, terapi bana ne verebilir?"

"Terapistle olan konuşmaları devam ettirmedim. Ona, kendisiyle konuşmamın hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini söyledim. O da bana aynı şeyi söyledi. Şimdi artık birbirimizle konuşmuyoruz."

Konuştuğum erkeklerin hepsi, tutuklulukları süresince mutlaka en az bir kişiyle (tutuklular, sosyal hizmet uzmanları, ziyaretçiler) olay üzerine konuşmuştu. Bu nedenle eski hikâyeleri temcit pilavı gibi işitip ortaya koymak için hiçbir neden görmüyorlardı.

Görüşme yaptığımız cezaevi yetkilileri, cinsel saldırganlar için özel bir terapinin yapılması gerektiği konusunda hemfikirlerdi. Ancak bunun yapılabilmesi için herşeyden önce suçlunun terapiye olumlu yaklaşması gerekiyordu. Bugünkü cezaevi koşulları altında, cinsel saldırı hükümlüsü erkeklerin, davranışlarını değiştirmeleri konusunda fazla umutlu değillerdi. Ancak resosyalizasyonun (yeniden toplumsallaşmanın) bu şekildeki karamsar değerlendirilmesi, cezaevindeki erkeklerin davranışlarıyla ilgili hiçbir şey açıklamıyor. Tersine, cinsel suçlardan dolayı içeride bulunan erkeklerin, cezalarını çekme sürecinde mümkün olduğu kadar göze batmamaya çalıştıkları görülüyor. Genellikle tek başlarına yaşayıp, işlerini büyük bir gayretle yapıyorlar. Onların bu uyumlu davranışları, kendilerine özel anlamda bir ilgiyi gereksiz kılıyor. Bu nedenle, çok seyrek olarak özel sorunlarıyla ilgili terapi uygun görülüyor. Cezaevi kuralları içinde hemen hemen hiç problem çıkarmıyorlar. Bugün geçerli olan ceza infazı uygulamasında en önemli görülen şey budur. Ancak buradaki davranışlara dayanılarak sonrası için güvenilir çıkarsamalar yapmak mümkün değildir.

Soru yöneltilen saldırganlardan 8'i, cezaevi sonrası için iyimserdi. Ancak bunlardan sadece 4'ü, geleceklerini nasıl şekillendirecekleri konusunda net bilgiler verebiliyordu. En önemli dayanakla-

rı, iyi bir aile ortamı, güvenilir arkadaşlar ve eski işverenin onu tekrar işe alacağına dair sözü idi. Gelecekle ilgili karamsar duygular daha çok tutukluyken dışarıda geçirilen izinlerde ya da iki tutukluluk dönemi arasında yaşanılan olumsuz deneyimler nedeniyle oluşuyordu. Tahliye sonrası, umutsuz bir şekilde iş arayıp, kişisel sorunlarının azalmayıp, arttığını fark eden erkeğin yeniden suç işleme olasılığı oldukça büyüktür.

"Tecavüz ettiğim kadınlar dışında hiçbir kadınla cinsel ilişkim olmadı, şimdi bir arkadaşım olsun istiyorum. Sürekli arıyorum."

"Eğer insan zamanla özgürlükten korkmaya başlarsa, ondan kaçmaya başlar; bu çılgınlık noktasıdır."

Cezaevindeki erkeklerden birinin dış dünyadan korkusu o kadar büyüktü ki henüz cezaevindeyken cezaevi sonrası dönem için yardım istiyor, aksi takdirde içeride kalmayı tercih edeceğini söylüyordu. Soru yönelttiklerimizden birisi bir yeniden entegrasyonun başarıya ulaşabilmesinin en önemli koşulunu, şöyle ifade ediyordu:

"Eğer, nefret ve öç duygusu olmadan bu duvarın dışına çıkabilmeyi başarırsam, şansım var demektir."

V. DEĞERLENDİRMELER

A. Önyargıların ayrıştırılması

"Bu tür yazıları okuyunca mideme ağrılar giriyor; korkunç bir öfke kaplıyor her yanımı; aynı zamanda kendimi çok çaresiz hissediyorum" diyordu bu metnin parçalarını okuyan bir kadın. Bir erkek okuyucu, okuduklarından çok sarsılmış ve ne yapacağını bilemez haldeydi. Bunlar anlaşılır tepkilerdir. Böyle bir gerçekliği tanımak, onu kabul etmek ve hiçbir şey olmamış gibi tekrar günlük yaşama devam etmek hiç de kolay değildir. Bunlara işaret ederek, kadın ve erkeklerin sadece çok küçük bir grubunun cinsel şiddetin boyutlarından haberli olduklarını söylemek istemiyoruz. İnsanların büyük bir çoğunluğu şiddeti dolaylı olarak, basın yoluyla, istemeden şahit

olarak ya da kendileri -şiddet uygulayan ve uygulanan olarak- yaşayarak öğreniyor. Tüm bu olanlara gözlerini kapayıp, kulaklarını tıkayarak o çirkin "seni ilgilendirmeyen işe karışma" yasasıyla hareket etmeyen, duyarsız ve ilgisiz bir şekilde yaşayıp gitmeyen herkesin, cinsel şiddetle yüzleşmesi kaçınılmazdır. Bu bir iddia ya da inanç sorunu değil, aksine istatistiklerin ortaya koyduğu bir olgudur.

Bu katlanılmaz gerçeklik, eğilip bükülüp alışkın olduğumuz düşünce sistemine uygun hale getirilerek, es geçilir. Erkek ve kadınlar istemeyerek de olsa, kendi halindeki komşularının da karısını zaman zaman -itiraf etmek gerekirse- şiddetin de yardımıyla cinsel ilişkiye zorladığını ve kadının bunun dışında pek bir eksiği olmamasına rağmen bu ilişkiye katlanmak zorunda kaldığına şahit olduklarında, idealize edilen düzen tehlikeye düşer.

Bu durumlarda ne tür tepkiler gösterilmektedir?

1. Hiçbir şey yapmadan, durumun düzelmesini ummak. 2. Hiçbir şey duymamak, gerekirse yatak odasını değiştirmek veya kulak tıkacı kullanarak uyumak. 3. Başka bir komşusuyla, çok genel olarak gece sessizliği üzerine bir konuşma açmak, "aynı şeyleri o da duyuyor mu, yoksa kendisi hayal mi görüyor", sorusunu açıklığa kavuşturmak. 4. Saldırgan olduğu tahmin edilen erkeğe, bir mum markası gibi lüzumsuz bir şeyle ilgili fikrini sorarak, esasta onun efendi ve kesinlikle kaba bir cinsel saldırgan olmadığı konusundaki fikrini pekiştirmek. 5. Alışverişte, dayak yiyen kadının çantasını taşıyarak, yükünü hafifletmeye çalışmak. 6. Kapıcıya bir mektup yazarak, evin izolasyon işiyle ilgilenmesini, gürültüden uyuyamadığını belirtmek. 7. İlgili çifti bir akşam yemeğine davet ederek, esas konuya hiç değinmeden, uyumlu bir ilişki konusunda sohbet etmek. 8. Şiddeti yaşayan kadına, rahatsız edici gece ilişkisinden dolayı uyku tableti almasını önermek. 9. Sosyal Hizmetleri, ilk yardımı ya da polisi durumdan haberdar etmek. Sonuç olarak bu iş onların problemi değil mi? 10. Şiddetin olmadığı bir bölgeye ya da tek katlı bir eve taşınmak.

Seçilen bu tepkiler insanların, günlük yaşamda karşılaştıkları hoş olmayan durumlar karşısındaki tavırlarıdır. En mantıklı ve ilk gösterilmesi gereken tepki olaya müdahale etmek olmasına rağ-

men, çok az insan buna hazırdır.[22] Kendilerinden ve başkalarından kaçışı haklı gösterebilmek için, her iki cins de daha önce özetlenen önyargıları, mitleri kullanıyor. Bu mitlerden, önyargılardan girişte bahsetmiştim. Bu önyargılar insanların rahatsızlık duymadan yaşamalarına yardımcı oluyor. Cinsel şiddetin sadece genelevlerde ya da bulvar basınında görülmediği, aksine bitişikteki evde de yaşandığı dikkate alındığında, ortalık karışabilir: Düzenli eş ilişkilerine olan güven sarsılır. Kişinin kendi karısı şüpheye kapılabilir. Durumu tekrar kontrol altına alabilmek için nesnel ve akılcı kararlar almak acil hale gelir.

Ve birdenbire olağanüstü durumun nedenleri bulunuverir: Söz konusu kadın bu işi biraz zorlamayla seviyor. Muhtemelen kadının bir dostu var ve adam çaresiz. Bunlar sadece adam alkollü olduğu zamanlarda oluyor. Bütün birlikteliklerde krizler yaşanır, bunlar kadını geliştirir. Kadın histerik, belki de adamcağız işyerinde baskı altındadır. Her halukârda bütün bunlar geçici şeyler ve biz üçüncü şahıslar olarak olaya karışamayız. Burada yegane komşu biz değiliz; diğerleri de müdahale edebilir. Eğer müdahale etmiyorlarsa, onlar da bizim gibi düşünüyor demektir. Özgür bir ülkede yaşıyoruz, özel yaşama saygılıyız; eğer gerçekten durum kötüyse ayrılabilirler. En ufak bir aile kavgasında, komşunun ya da polisin kapıya dikilmesi hoş bir şey değil vb.

Sözünü ettiğimiz önyargılar, kolaylıkla kendini yönlendirmeye, dayatmaya, en olmadık durumları kabul etmeye ve kendini haklı göstermeye hizmet eder. Ek olarak, mevcut ilişkileri güçlendirmeye yararlar. Bu önyargılar, kadın vücudunun sömürülmesinin teminatıdır. Normalde, cinsel şiddetin suçu kadına yüklenerek, olayların derinlemesine analiz imkanı yok edilir. Kadına değersiz özellikler yüklenerek vicdanlar huzura kavuşturulur; sorumluluklar bir yana bırakılır, rahatsız edici yaklaşımlar engellenir.

Bu tür mekanizmaları, daha önce aktardığım raporlarla açığa çıkarmaya çalıştım. Gerçekliğe bir adım olsun yaklaşabilme şansı, erkek ve kadınların yaşadıklarıyla ilgili anlatımlarının ciddiye alın-

22. Darley, J. M. and Latane, B. (1977). When will people help in a crisis? (Kriz Durumlarında İnsanlar Hangi Noktadan İtibaren Yardım Ediyorlar?) In: Krebs, D. (Ed.) Readings in Social Psychology: Contemprorary perspectives (Sosyal Psikoloji Çalışmaları. Çağdaş Perspektifler) New York: Harper and Row, 126-132.

masıyla mümkündür. Şimdi daha önce saydığımız mitleri hatırlayalım ve bunları gerçeklerle karşılaştıralım:

1. *Cinsel şiddeti asıl tahrik eden kadınlardır:* Bu önyargının çıkış noktası, kadının dış görünüşünün, kendisini ve erkeği, cinsel şiddetin büyük olasılık haline geldiği bir vaziyete sürüklediğidir.

Cezaevinde bulunan sanıklardan birisinin anlatımına göre ise kurban seçimi tamamen tesadüfiydi. Önemli olan bir kadının olmasıydı. Cinsel şiddet kurbanı kadınlar, şimdiye kadar uğradıkları tüm saldırılar sırasında, saldırıya uğramamış kadınlardan daha farklı giyinip davranmamışlardı. Erkekleri tahrik etmek için kadın olmak yeterliydi.

2. *Hiçbir kadın kendi isteği dışında tecavüze uğramaz:* Bu iddiada bulunanların çıkış noktası, erkeğin, kadının isteğini yerine getirdiğidir. Kadın, böyle bir ilişkiyi istemediğini açıkça belli ettiği takdirde, erkek bu teşebbüsünden vazgeçecektir.

Erkekler tarafından verilen cevaplar, bu iddiaların tersini doğruluyor. Erkeklerin amacı tam da bu. Kadının direncini kırmak, tehdit ve şiddet aracılığıyla amacına ulaşmak. Hatta birçok durumda, kadının gösterdiği direncin erkeği şiddet kullanmaya yönlendirdiği söylenebilir. Böyle bir ortamda, erkek tüm araçları kullanarak amacına ulaşmaya hazırdır. İçinde bulunduğu duruma göre stratejisini değiştirir. Kadına bağımlılığını hissettirerek amacına ulaşabileceği gibi, bunu ona görevlerini hatırlatarak, vahşi bir şekilde döverek ya da ölümle tehdit ederek de yapabilir. Bir kadının kendisini başarılı bir şekilde savunabilme şansı, içinde bulunduğu duruma göre değişir. Vücut olarak zayıf bir kadın, birkaç dakika bu saldırıya karşı dursa da uzun sürecek bir mücadeleye genellikle gücü yetmeyecektir. Kadın ağır bir şekilde şiddet kullanıldığında, tehdit edildiğinde -özellikle bir silahla- ya da birden fazla erkeğin saldırısına uğradığında, olayı sineye çekerek yaşamını kurtarmaya çalışır. Böyle bir olayın gelip onu bulması, saldırının şoku, suçluluk duygusu, olayın ortaya çıkaracağı sonuçlar, çevrenin göstereceği tepkilerden korku; tüm bu faktörler, kadının bir saldırı karşısında kendini savunma olasılığını zayıflatır; buna karşılık, hazırlıklı ve amaçlı biçimde sal-

dırıya geçen erkeğin gücünü ise arttırır.

3. *Kadınlar gizliden gizliye kendilerine tecavüz edilmesini ister:* 26 yaşlarında bekâr bir erkek, kadınların kendilerine hafifçe sert dokunulmasından çok hoşlandıklarını açıklamaya çalışıyordu. Aynı şekilde evli bir erkek, daha iyi olacağını düşünerek, cinsel ilişki esnasında eşini dövüyordu. Kadınların cinsel ilişkide sertlikten hoşlandıkları görüşü, bir kısım erkeğin beynine yer etmiş durumda. Birçok kitap ve film kadının ilk baştaki karşı koyuşunun nasıl birden bire zevke dönüştüğünü gösterir. Birçok erkek kahraman - dayanılmaz güçlerine borçlular bunu- şiddet kullanarak rüyalarının kadınını, pes edip mutlu bir şekilde kendisini erkeğinin kollarına bırakana kadar zorlar. *"Hiçbir şeye cesaret edemeyen, hiçbir şey elde edemez"* diyordu, demir parmaklıklar arkasından bir erkek. "Kadınlar yumuşak erkeklerden hoşlanmazlar, onlar vahşi şiddet dolu bir ilişkiye susamışlardır."

Kadınlarla yapılan konuşmalar, yanlış anlaşılmaya yer vermeyecek şekilde, kadına karşı kullanılan şiddetle, kadının haz almasının, birbiriyle hiç ilişkisi olmayan şeyler olduğunu ortaya koyuyor. Şiddeti yaşayan bütün kadınlar, böyle bir duruma düşmüş olmanın şokunu yaşıyordu. Bu kadınlardan bir tanesinin bile şiddeti arzulamış olması düşüncesi gülünçtür. Sadece, cinsel ilişkiyi tecavüzle bağlantılı gören ya da bir tutan birisi böyle bir düşünceye varabilir. Telefon eden bir erkeğin, alaycı bir kendini beğenmişlikle ifade ettiği şekliyle, tecavüz bir saldırı değil, bir onurlandırma olarak anlaşılmalıydı. Onlara göre çok az cinsel arkadaşı olan kadınlar, belki de bu durumdan oldukça memnundu; ya da sıkıcı bir evlilik sürdüren kadınlar, uzun bir süre unutamayacakları, maceralı bir değişikliğe seviniyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nde, cinsel fanteziler üzerine soru yöneltilen kadınların sadece % 1'inden daha azı, zaman zaman tecavüze uğrama fantezileri olduğundan söz etmişti.[23] Bu fantezilerden hareket ederek, kadınların reel olarak cinsel şiddet istedikleri sonucuna varmak, rüyada geçirilen bir kazadan, gerçek bir kazaya uğrama arzusunun çıkarılması gibi gerçekdışı bir

23. Friday, N. (1978). Die sexuellen Phantasien der Frauen (Kadınların Cinsel Fantezileri) Bern: Scherz.

sonuçtur.

4. *Tecavüz biyolojik bir zorunluluktur:* İçgüdülerinin esiri suçlular da var. Bunlar oldukça küçük, kaybolan bir azınlıktır. Buna rağmen halk içinde bu kadar yaygın fikrî destek bulabilen başka bir önyargı yoktur. Fikri sorulan insanların -erkek ve kadın- dörte üçü, erkeklerin biyolojik zorunluluktan dolayı kadınlara karşı cinsel şiddet kullandıklarında diretmekteler. Zorunluluktan dolayı seks. Sözü edilen, içgüdülerinin esiri olan erkeğin belli bir noktayı geçtikten sonra artık geri dönemeyeceğidir. Artık herşey kontrol dışındadır.

Şikayet edilmeyen erkeklerin de, şu anda cezaevinde bulunan erkeklerin de üçte biri, kendilerinde olmadıkları bir anda suç işlediklerini söylüyorlardı. Birdenbire -bir refleks gibi- kaçınılmaz bir duygu içine girdiklerini ve başlarına böyle bir şeyin nasıl geldiğini bilmediklerini söylüyorlardı. Buna karşılık, 156 kadından sadece 5'i saldırganlarının bu şekilde davrandıklarını kabul ediyordu. Kadınların büyük çoğunluğu erkeklerin bu saldırıyı, cinsel zorunluluktan değil, basbayağı düşünerek, planlayarak gerçekleştirdiğine emindi. Bu açıklamalar, Menachem Amir'in Amerika'da, sanıklarla ilgili yaptığı önemli bir araştırmanın sonuçlarıyla çakışıyor(Bakınız 5. dipnot). 1300 sanıkla yapılan bir çalışmada, tecavüzlerde ana itkinin cinsel zorunluluk değil, tersine hükmetmek ve kendini ispatlamak olduğu ortaya konuyor. Araştırmaya göre erkeklerin büyük çoğunluğu, çekicilik, statü ve kimlik arayışı içindeydi. Bunun dışında, olayların % 70'i önceden planlanmış, olay yeri, saldırı taktiği ve kurban önceden seçilmişti. Araştırma kapsamındaki saldırganlar, psikolojik dengesi bozuk kişiler değil, tersine, çoğunluğu evli veya evlilik benzeri ilişkiler yaşayan, yani ortalama cinsel yaşamları olan gayet normal erkeklerdi. Bu bulgular, elinizdeki araştırmada yer alan erkeklerin açıklamalarıyla ve özellikleriyle çakışıyor.

Birçok insan için cinsel saldırganların, ruhsal hastalar olmayıp, aksine, bizlere düşündüğümüzden de yakın erkekler olduklarını kabullenmek hiç de kolay değildir. Bu erkeklerin hepsi de hangi sosyal tabakadan olduklarına bakmaksızın, herhangi bir vicdan muha-

sebesi yapmadan, özenli bir çabayla saldırı planını hazırlıyor, kararlı bir şekilde hayata geçiriyor ve çoğunlukla da başarıya ulaşıyor.

5. *Saldırgan bir yabancıdır:* Genellikle kadınlar kendilerini yakın ya da tanıdık çevreden bir erkeğin tehdidi altında hissetmez. Birbirini tanımanın, oluşan yakınlığın, şiddet kullanma olasılığını düşürdüğüne inanılır. Hatta kadın sık sık, yakınındaki erkeklerin kendisini, yabancı erkeklerin saldırılarına karşı koruyacağına inanır. Kadınların büyük çoğunluğu açısından tehdit unsuru yabancı erkeklerdir.

Hem erkeklerin, hem de kadınların açıklamaları, algılamadaki bir yanlışlığı düzeltmeyi zorunlu kılıyor. İhbar edilmemiş erkeklerden sadece çok küçük bir azınlık (35 kişiden üçü) kurbanlarını tanımıyordu. Aynı şekilde saldırıya uğramış kadınlardan da kendisine saldıranı tanımayanların sayısı çok azdı (156 kadından 30'u). Hatta, cinsel tecavüz suçundan dolayı cezaevinde bulunan erkeklerden, kurbanlarını tanımayanların oranı üçte birden daha azdı. O halde esas tehlike çok açık ve ispat edilir bir şekilde tanıdık ve yakın erkeklerden gelmektedir. Bu olgu, araştırmanın, saldırgan ne kadar yakın bir çevreden gelirse, ihbar edilmesinin de o derecede zor olduğunu ortaya koyması itibariyle, önemle dikkate alınmalıdır. Cinsel şiddet, kurbanla fail arasında cereyan etse bile, cinsel şiddet olarak tanımlanmalıdır. Yoksa, saldırgan "yabancı" olmadığında, tecavüz vakası kolayca zararsız bir olaya dönüştürülmektedir. Sosyal gerçeklik şüpheye yer bırakmayacak denli açıktır. Oysa kadın ve erkeklerin, açıklanan bu gerçeklerle yüz yüze gelmek isteyip istememeleri, davranışlarını ve düşüncelerini bu yönde değiştirmeye hazır olup olmamaları ayrı bir sorundur. Örneğin, kadınların tecavüzden nasıl korunacaklarına dair verilen iyi niyetli öğütlerin hiçbir işe yaramadığını itiraf etmeleri gerekiyor. Neden kadınlar, bu kadar sıkı bir şekilde belli yerlere, belli zamanlarda gitmemeleri için uyarılıyor? Neden yabancı bir erkekle konuşmamaları, tanıdık bir erkeğin koruması olmadan fazla bir şey yapmamaları öneriliyor? Neden erkeklerin büyük bir bölümü, eşlerinin ya da kadın arkadaşlarının mesafeli ve özellikle evde kalmayı yeğleyen ka-

dınlar olmalarını, dışarıya akşamları ve kendi kollarında çıkmalarını tercih ediyor? Öyle bir hava yaratılıyor ki, sanki tüm yabancı erkekler yırtıcı hayvan, eş ise namusun şövalyesidir.

Kadınlara, kendilerine yapılan saldırı esnasında, sakin olmaları, kaçmamaları, bağırmamaları, bunun yerine saldırganla dostça konuşmaları ve kısa sürede bu işin içinden sıyrılacağına inanmaları doğrultusunda verilen öğütler yanıltmaya yöneliktir. Araştırmamız, bu öneriye uygun davranan kadınların, genellikle cinsel şiddete katlanmak zorunda kaldıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Cinsel saldırıyı atlatan kadınlar, varolan güçleriyle kendilerini savunanlar, kaçanlar, saldırganı paniğe sokanlar ya da yardım çağırmak için yaygara koparanlardı.

Bu bulgular, Amerika'da bu alanda yapılan bir araştırmanın sonuçlarıyla çakışıyor.[24] Paulina Bart ve Patricia O'Brien, Amerika'da saldırıya uğrayan ve başarılı bir şekilde kendilerini savunarak, saldırıdan kurtulan 94 kadının stratejilerini "*Tecavüzü durdurun*" başlığı altında betimliyorlardı. Araştırmaya göre, kendilerini erkeklerin saldırılarına karşı savunamayan kadınların istisnasız hepsi tecavüze uğramıştı. Daha da kötüsü, kurbanın kendisini aktif olarak savunamadığı böyle bir saldırı, kural olarak tecavüz diye de adlandırılmıyor. Kadın paradoksal bir durum yaşıyor; bir taraftan, tecavüzden kurtulması için kendisini savunmaması öneriliyor; buna uyup da şiddeti yaşadığındaysa kendisini neden savunmadığı suçlaması yapılıyor. Çünkü sadece kadın kendini savunmuş, bir boğuşma olmuşsa şiddetten söz edilebilir. Amerika'da yapılan araştırmada, kaçmak, fiziki karşı koyuş ve çığlık başarılı savunma stratejileri olarak gösteriliyor; en az işe yarayan ise saldırganla konuşmaya çalışmak, yalvarmak ve rica etmek; bütün bunlar erkeğin kendi gücüne olan güvenini arttırmaktan başka bir işe yaramıyor. En başarılı sonuçlar, saldırıya uğrayan kadınların farklı saldırı stratejilerinin kombinasyonunu uygulamaları halinde ortaya çıkıyor. Çarpıcı olan bir diğer şey ise, direnen kadınların sadece çok azının

24.Bart, P. B. and O'Brien, P. H. (1985). Stopping rape. Succesful survival strategies (Cinsel Tecavüzü Durdurun. Başarılı Varolma Stratejileri). New York: Pergamon Press.
Caignon, D. and Groves, G. (Eds) (1987). Her wits about her. Self-defence success stories by women. (Kadınların ilginç, başarılı taktikleri. Özsavunma Hikâyeleri). New York:Harper and Row.

vahşi bir şekilde dövülmüş olmaları. Fiziki olarak kendini savunma, dayak yemekten çok tecavüzün sona ermesini sağlamaktadır.

Bir çok kadın ve erkeğin verimsizlikten uzaklıkları açık olan bu öneriler üzerinde diretmeleri neden? Bu tutumun sadece kadınları şiddettten korumak için düşünülmüş iyi niyetli bir tutum olduğu söyleniyor. Bu yaklaşıma göre eğer kadın kendini savunursa, sadece daha fazla şiddet yaşayacaktır. Yapılan araştırma, bu son iddianın da gerçeğe uymadığını gösteriyor. Bunun yanında, kadınların tecavüz edildiği ve öldürüldüğü olaylar, tehditkâr bir edayla işaret parmağı havada sallanarak anlatılıyor. Oysa, kadınların saldırganı kaçmaya zorladıkları ya da ondan kaçmayı başardıkları olayları ön plana çıkararak vermek çok daha önemli olabilir.

Erkek ve kadınların büyük çoğunluğunun, hâlâ bu köhnemiş anlayışla hareket etmeleri, ancak pasif ve bağımlı kadın tipine olan özlemle açıklanabilir. Yapılan öneriler, kadınların davranışlarını sınırlama ve onlar üzerinde sosyal kontrolü sağlama fonksiyonlarını üstleniyor. Bu yaklaşıma göre geçerli değerlere uyum sağlamayan davranış biçimleri bastırılmalıdır.

Aslında yapılması gereken, bu tür davranışlar erkek düşmanlığı olarak lanse edilse de, kadınların kendilerini korumaları, mücadele etmeleri, kendilerini savunma yöntemlerini öğrenmeleri konusunda cesaretlendirilmeleridir; tabii spor kurallarının gerektirdiği bir dürüstlükle değil, işin gerektirdiği tüm kirli hünerleriyle birlikte. Çünkü cinsel saldırı dürüst sportif bir faaliyet değildir. Erkekler, kadınları ele geçirilecek nesneler olarak gördükleri sürece bu tür tedbirler zorunludur.

Peki kadınlar da erkekler gibi davransalar, özgürlermiş gibi hareket etseler, kendilerini erkek dünyasının dışında tutmayıp, yüklenilen hizmetli rolünü bir tarafa bıraksalardı, tüm yaşamlarını erkeğin ve ailenin mutluluğu doğrultusunda düzenlemeyip, erkekle aynı hak ve özgürlükleri kullansalardı ne olurdu? Böyle bir durum kaosa yol açacak, ancak aynı zamanda erkek egemen düzenin çözülüşü ve yeni bir düzenin başlangıcı da olacaktır.

B. Karanlıkta kalan olaylar acaba ne kadar?

Suç eylemlerinin sayısı ve yaygınlığıyla ilgili bir soru, bizi zorunlu olarak açığa çıkmamış olayların sayısıyla ilgili bir soruya götürecektir. Hangi suçların ne kadar sıklıkta işlendiği bilimsel olarak çözülemeyecek bir problem olarak kalacaktır. Bu noktada cezalandırılan davranışın, vergi kaçakçılığı mı, araba hırsızlığı mı, yoksa cinsel bir şiddet eylemi mi olduğu temelde önemli değildir. Her zaman için açığa çıkmayacak suçlar varolmaya devam edecektir.

Cinsel şiddetle açığa çıkmamış olayların sayısı arasındaki özel ilişkiyi, esasen aşağıdaki şu üç faktör belirler:

Öncelikle, cinsel şiddet bizim kültürümüzde hâlâ bir tabudur. Üzerinde mümkün olduğu kadar az konuşulur. Genellikle basının ve geniş çevrelerin ilgisini çeken vakalar, cinsel şiddetin normalliğiyle çok az bağlantıları olan, daha çok şiddetin gözlerden gizlenmesine yarayan uç olaylardır. Bütün olaylarda devreye giren tabular olayın açığa çıkarılmasına ilişkin tüm süreçleri engeller.

İkincisi: Polis ve yargı organları, suçları önlemek, açığa çıkarmak ve cezalandırmakla görevlidir. Ancak cinsel şiddet olaylarında, yetkililer sanki bu tür olaylardan korkuyor gibi davranmaktadır. Bu tür olayları hem engellemede, hem de müdahale etmede (dava, cezalandırma) çarpık bir ilişki biçimi sergilemektedirler. Yargı organlarının temsilcileri örneğin maddi hasarların tazminiyle ilgili durumlardaki tutumlarının aksine, toplumsal yükümlülüklerini yerine getirmeyi ağırdan alıyor. Federal Almanya'da Kurt Weis'in araştırması bu iddiaları ispatlayacak verileri ortaya koyuyor (Bakınız 8. dipnot. K. Weis). Kurt Weis araştırmasında, soruşturma organlarının cinsel şiddet olaylarıyla ilgili ne tür engeller çıkardığına, bu tür soruşturmaların çoğunun mahkeme açılmadan nasıl kapatıldığına ilişkin çok sayıda örnek veriyor. İsviçre ile ilgili araştırmada ise saldırıya uğrayanların ifadelerini, acil telefon servisi ve kadın sığınaklarında çalışanların tanıklıklarını dayanak olarak aldım. Sistematik bir değerlendirme henüz tamamlanmadı.

Sonuncu faktör ise, sık sık zikredilip belgelendiği gibi kadınların kendilerine yönelik cinsel saldırıları şikayet etmedeki isteksiz-

likleridir. Bu durum sözü edilen tabulaştırma, yaygın önyargılar ve soruşturma sürecindeki sorunlarla açıklanabilir. Genel olarak geçerli kural, zarara uğrayan kişinin yapacağı ilk şeyin zararı bildirmesi ve gerekenin yapılmasıdır. Eğer birinin bisikleti çalınırsa, sigorta şirketine ve polise bildirecektir. Fakat kadınların ve çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet olaylarında, kadının kendisine verilen zararı ve saldırganı bildirmemek için her zaman yeterince nedeni vardır.

Kadın, ruhsal ve fiziki olarak derin bir şekilde yaralanmasına rağmen olayı kamuoyuna duyurmaya karar verdiğinde, hem en yakınlarının hem de soruşturma yetkililerinin, açıklamalarına şüpheyle yaklaşabileceklerini hesaba katmak zorundadır. Bu şüphe kadının hakkını elde edebilmesi için daha herhangi bir adım atılmadan, başından geçenleri bütün ayrıntısına kadar anlatarak davranışını gerekçelendirmesini zorunlu kılar. Dava sürecinde, zarar gören taraf olarak otomatikman kendisinden olunmadığını, aksine, kişiliğinin ve inanırlığının soruşturmanın konusu yapıldığını görecektir. Bankası soyulan bir banka yöneticisinin durumuna sokulur kadın. Polis, bankacının tüm geçmişini araştırır, inanırlığını gözden geçirir ve kendisine, banka hırsızını, ahlaki olmayan bir şekilde bankanın dış görünüşü ve içeriğiyle tahrik ettiği suçlaması yapılır.

Saldırıya uğrayan kadına, olası bir cezanın ağırlığının, mahkemenin bu şekilde çalışmasını gerekli kıldığı açıklanır. Kadından, herhangi bir davanın açılmaması ya da açılan davanın herhangi bir sonuç çıkmadan kapanması olasılığına kendisini hazırlaması istenir. Davanın sürdürülmesi durumunda, olay üzerinden aylar, yıllar geçebilir. Kadın bu zaman dilimi içinde, sürekli bir şekilde gündeme gelen olayla birlikte yaşamak, saldırganla yüzleştirmelere katlanmak, duruşmalarda karşı tarafın avukatının çoğunlukla küçük düşürücü sorularını, hem de şikayet hakkı olmayan tanık konumunda, yanıtlamak zorundadır. Bütün bunların sonucunda ceza verilip verilmeyeceği de ayrı bir sorudur. Getireceği tüm bu yüklerin yanında, dava açmak, kadın açısından parasal sorunlar da doğurur ve kadın hiçbir sosyal desteği olmadan, geniş bir meraklı kitlesinin ilgi merkezi olur.

Kadınları, karşılaştıkları cinsel şiddet olaylarını bildirmekten

alıkoyan bir başka neden ise, cinsel saldırganın çok yakın çevreden, tanıdık biri olmasıdır. Saldırgan ne kadar tanıdıksa, şikayet sayısı o denli az oluyor. Kadınlar, böyle durumlarda, inandırıcı olmak ve destek bulmak konusunda -yabancı birinin saldırısıyla kıyaslandığında- daha az şansları olduğunun bilincindedir. Ayrıca kadınlar tanıdık olan saldırgana karşı kendilerini sorumlu hisseder; şiddet içeren bir ilişki içinde yaşamaktan ve bunu açığa vurmaktan utanırlar; çoğunlukla da, duygusal, sosyal ve ekonomik olarak saldırganlara bağımlıdırlar. Bu iç içe geçmişlik kadınları, haklarını aramaktan alıkoyuyor. Bazen de cinsel şiddetin günün birinde sona erebileceği umudu kadınları böyle bir yaşama katlanmaya sürüklüyor.

Tüm bu saydığımız faktörler, neden bize telefon eden 156 kadından, sadece 30'unun polise şikayet için başvurduğunu izah ediyor. Bu sayılara bakarak açığa çıkmamış olayların, açığa çıkanların beş katı olduğu sonucuna varmak doğru olmaz. Çalışmada ele alınan örnekler, şiddeti yaşamak zorunda kalmış tüm kadınları temsil etmez. Daha bir çok kadının telefon etmek istediğini, ancak hatların meşgul oluşu nedeniyle bizlere ulaşamadıklarını düşünüyoruz. Bir diğer faktör, bazı kadınların yaşadıkları olay üzerine daha fazla konuşup eski yaraları deşmek istememeleridir. Bize telefon ederek bilgi veren kadınların üçte ikisinin, olayı son beş yıl içinde yaşamış olmaları, bu varsayımı doğrulayan bir veri sayılmalıdır. Cinsel şiddetin seksenli yıllarda arttığı söylenemez; daha çok bu toplumsal fenomenin kültürümüzün az ya da çok sabit bir parçası olması söz konusudur.

Karanlıkta kalan cinsel saldırıların sayısı konusundaki tartışma genellikle usandırıcı bir rakam pazarlığıdır. Gerçek sayılar, yapılan şikayetlerden beş kat mı, yirmi kat mı daha yüksektir? Yukarıdaki veriler açığa çıkarılmamış olayların, açığa çıkanların on katından fazla olabileceği yolunda önemli ipuçları veriyor. Hatta muhafazakâr değerlendirmelere göre bile, cinsel şiddet o derece yaygındır ki sayılarla ilgili tartışma pek bir önem taşımamaktadır. Yapılması gereken bu gerçeği algılamak ve şiddetin ortaya çıkış nedenleriyle mücadele etmektir. Bir çok kadın ve erkek, cinsel şiddetin kurbanı veya saldırganı olduklarının bilincinde değil ya da bilincinde ol-

mak istemiyor. O halde durum o kadar da kötü değildir ya da uyuyan köpeği uyandırmamak gerektiği düşüncesiyle, sık sık bu teze karşı çıkılmaktadır. Böyle bir sav, kadınların, gerçeklerin saklanması nedeniyle ödedikleri bedel ve böylelikle erkeklerin elde ettiği kazanca dair soruları bir tarafa bıraktığı için yanlıştır.

Şiddetin bu ölçüde günlük yaşamın bir parçası oluşundan ve yaygınlığından şüphelenenler, kuşkularını şiddet olaylarının bugüne kadar sadece kadınlar tarafından ve onların tanıklıklarıyla ortaya konmasına dayandırıyor. Buna karşılık, saldırgan erkeklerden ancak çok azının suçunu itiraf ettiği ve bunların da cezalandırıldığı söyleniyor. Tanık gösterilemediği için kadınlar tarafından öne sürülen diğer olaylarla ilgili delil yoktur. Eğer kadınların açıklamaları gerçeğe uysaydı, ortalıkta cinsel saldırganlardan oluşan bir ordunun serbestçe dolaşması gerekirdi. Erkekler fail olduklarını kabullenmedikleri sürece, şüphecilerin gözünde, kadınların anlatımları sadece tek tarafın dinlendiği gerekçesiyle hayal mahsulü, karanlıkta kalan spekülasyon olarak kalmaktadır.

Böyle bir tavrı, yapılan bu çalışmadan sonra savunmak zordur. Bu çalışma sayesinde ilk defa erkekler gönüllü olarak saldırganlıklarını itiraf etti ve bununla var olan önemli bir boşluğu doldurdu. Cinsel şiddet üzerine bilgi veren erkekler, kadınların dörtte biriydi. Ancak bu şaşırtıcı bir durum değildir. Saldırgan konumunda telefon etmek, saldırıya uğrayan olarak telefon etmekten daha zordur. Kadın, dayanışma beklentisi ve anlayış göreceği varsayımıyla telefon edebilirdi. Oysa erkek için böyle bir varsayımla davranmak zordu. Erkeklerden gelen telefonların çok azı bir saldırı raporu özelliği taşımaktaydı. Bu görüşmelerde esas olan dehşetin normalliği, sıradanlığı ve günlük yaşamın bir parçası oluşuydu. Erkeklerin tanımladığı şekliyle cinsel şiddet, erkeklerin kadınlarla günlük yaşantımızın karşılaştığı tümüyle normal ilişkileri içinde tasarımlanabilir. Cinsel şiddetin uygulanabilmesi için ne özel koşullara ne anormal erkeklere ne de hafif kadınlara ihtiyaç vardır. Cinsel şiddet, özel bir ilginin merkezi olmadan cinsler arası ilişkilerin merkezinde, toplumsal sistemimizin yapısı içinde yer almaktadır.

Telefon eden bütün erkeklere teşekkür borçluyum. Çünkü onlar, normalleşmesine bütün erkeklerin katkıda bulunduğu bir ayıp

karşısında hemcinslerinin süregelen suskunluğunu kırdılar. Erkeklerin kadınlar karşısındaki iktidar mekanizması kadar mükemmel işleyen başka bir iktidar aygıtı yoktur. Erkekler, bu ayrıcalıklarını korumak için ne yapmaları gerektiğini bildikleri için susuyorlar.

Cinsel şiddete karşı erkeklerin suskunluğu kendi pratik yaşamları için bir güvencedir. Bütün erkeklerin, bize telefon edenlerin yaptıkları gibi, duvarı zorlamaya başlamaları, değişiklik için küçük bir başlangıçtır. Bundan böyle kadınların değerli tanıklıkları sadece fantezi, tedavi edilmemiş ruhsal bozukluklar olarak değerlendirilip, bir kenara atılamayacaktır. Çünkü bu tanıklıklar şimdi telefon eden erkeklerin anlatımlarıyla doğrulanmış bulunmaktadır.

C. İktidar organlarıyla işbirliği

Telefonda görüştüğümüz erkeklerden biri saldırdığı kadına eğer parası yoksa hiç olmazsa kendisini ağzıyla tatmin etmesi gerektiğini söylüyordu. Bir başkası, bir kadına tecavüz ediyor ve aynı şekilde bir postaneyi de basabileceğini söylüyordu. Bir üçüncüsü, bir boneyi karısının başına geçirip, eğlenme hakkını kendinde görebiliyordu. Kadının öfkelenmesi, rahatsızlığı onun için hiçbir şey ifade etmiyordu. Bir dördüncüsü, kendisine sevgiyle yaklaşmak isteyen karısına; "ne zaman aşk yapılacağına kadınların karar vereceği kadar ilerlemedik henüz", diyordu.

Tüm bu erkeklerde ortak olan, davranışlarını haklı ve doğal görmeleridir. Onlar için kadınlar, ihtiyaçlarını tatmin edecekleri nesnelerden başka bir şey değildir. Bir nesne istekte bulunamaz. Olsa olsa uzun süreli kullanım amacıyla nesnenin sahibi tarafından ihtiyaçları karşılanır. Kadın giderilecek istekler ve çözümlenecek sorunlar olduğunda kullanılır; çekiciliği ve doğurganlığı oranında sahibinin değerini yükseltir. Prensip olarak kadının kısa bir süre için sahiplenilmiş ya da kiralanmış olmasıyla, evlilik sözleşmesiyle erkeğe bağlanmış olması arasında çok büyük bir fark yoktur. Kadın her koşulda, erkeğin amaçları için kullanacağı bir araçtır.

Birçok erkek için, kadınlardan daha yüksek bir konumda bulunmak -kadının yabancı ya da tanıdık olması önemli değildir- çok do-

ğal ve olması gereken bir durumdur. Bu güç ilişkisi son zamanlarda kısmen etkisini yitirdi. Giderek daha çok kadının toplumsal olarak yüksek pozisyonlara gelmesi ve birçok erkeğin bir kadının yöneticiliğinde çalışması nedeniyle güç ilişkilerinde son zamanlarda belli ölçüde değişiklik oldu. Ancak kadınların, şimdiye kadar erkeklere mahsus olan kariyerleri edinmeleri, henüz erkekleri, erkekliğin kendini kavrayışını sorgulamaya zorlayacak boyuta ulaşamamıştır. Erkekler, evde, iş çevresinde veya sokakta, hükümranlığı daha uzun bir süre ellerinde tutacaklarına inanıyor. Bir çok erkek güç sahibi olma gerekliliğini en çok, en bağımlı olduğu cinsellik alanında hissediyor. Heteroseksüel erkeğin temel problemi olan, kadına bağımlılığı, egemenin mantığıyla çözüyorlar. Kadın ruhu, vücudu ve aklı ile erkeğin emri altındadır ve erkek karşılaştığı her yerde, kadını gücünün potansiyel nesnesi olarak görür. Kadın gönüllü olarak boyun eğmediği her durumda, kendisine karşı şiddet kullanılacağını hesaplamak durumundadır.

Cinsler arası bu ilişkinin inanılamayacak derecede normal görülmesi ve toplumsal sistemimimizin devamına önemli oranda katkıda bulunmasından dolayı, birçok olay hiçbir şekilde göze batmaz. Görünüşe bakılırsa, kadınlar ve erkekler birbirlerini gözeterek ve çoğunlukla da bu birlikteliğin şiddetin temelini oluşturduğunun bilincinde olmadan mutlu bir şekilde yaşıyorlar. Ancak kadınların, güç ilişkilerini sorgulamaya başladıkları ya da erkeklerin egemenlik ilişkilerini kaba, abartılı biçimde sürdürmeye kalktıkları durumlarda işler yolunda gitmemeye başlıyor. Kadınların ancak dövüldükleri zamanlar evi terk edip, sonra tekrar geri dönmelerinin bir nedeni de sadece dayağı sınırı aşan, yaralayıcı bir davranış olarak kabul etmeleridir. Bu kadınlar cins ilişkilerinin, şiddetin temeli olduğu gerçekliğini algılamıyor. "*Sarhoş olmasının dışında, gayet normaldi*", diyordu kadının biri. Oysa işin püf noktası zaten bu *normallik*ti. Bu nokta erkeklerin hemen hiçbiri ve kadınların da birçoğu tarafından sorgulanmıyor. Düzen herkesçe bilinir, tanıdıktır, hatta güvenlik duygusu verir. Kadınlar ancak açık şiddetin cinsler arası ilişkiyle olan bağlantısını gördüklerinde, uyumlu düzen anlayışını savunmayı bırakıp, uzlaşmadan vazgeçiyor.

Ya erkekler? Son zamanlarda, onların da bu ilişkilerin kurbanı

oldukları sık sık duyulur oldu[25]. Erkeklik rolü, onları güçlerini göstermeye zorluyor. Başarılı olmak zorunluluğunun baskısı yüzünden, birçok erkek başarısızlığa uğruyor. Çünkü rekabetçi sistem içerisinde ancak sınırlı sayıda parlak mevki var. Başarısızlığa düşmüş olanlar, yaralanmış benliklerini, kendilerinden daha zayıf konumda olan kadınlar, çocuklar ve yabancılar aracılığıyla yeniden kurtarmaya çalışırlar. Öne sürülen bu gerekçe, bizi iki yanlış sonucu götürür. Birincisi, cinsel şiddetin, başarısızlığa uğramış erkeklerin sorunu olduğu ve başarılı olanların bunun dışında kaldığı görüşüdür. Bu sonuç, araştırmanın ortaya koyduğu olgularla çelişmektedir. Çünkü, şikâyet edilmeyen saldırganların arasında başarılı meslek adamları da bulunuyor. İkincisi, erkeklere böyle bir bağlantıyla kurban etiketi yapıştırmak yanıltıcı ve gerçekdışıdır; çünkü böylece davranışlarıyla ilgili sorumluluktan arındırılmış ve neredeyse ellerine şiddet kullanmak için geçerli bir belge verilmiş olur. Telefon eden birçok erkek, postu kurtarmanın, erkekliği ispat etmenin, dize gelmemenin bir şeyleri riske etmek zorunda kalmanın gerektiği bir durumdaki, bir tür meşru müdafaa hareketinden söz ediyordu. Böylece erkekler dolaylı da olsa kadınlara karşı neden şiddet kullandıklarını ifade ediyorlardı: Güç ve egemenlik ilişkilerinin tekrar kurulması ve güvenceye alınması. Telefon eden erkeklerin yarısından fazlası, cinsel şiddet kullanmada erkeğin esas motifinin güç elde etmek olduğunu vurguluyorlardı. Öfke ve düşkırıklığı da buna eklendiğinde oran % 80'in üstüne çıkmaktadır. Güç sahibi olmak isteyenler, sadece bundan yoksun olanlar değildi. Başarılı olanlarda da gücün yeniden tasdik edilmesi, kullanılması ve arttırılması temel bir ihtiyaç olarak ortaya çıkıyordu.

Güç kavramı burada oldukça geniş kullanılıyor. Örneğin erkeğin, tecavüz etmenin nasıl bir şey olduğunu merak ettiği ya da başka türlü kadının kendisiyle yatağa gitmeyeceği biçimindeki sözleri, bir başkasını kendi istemlerine uymaya zorlama niyetinin, diğer deyişle onun üzerinde egemenlik kurma isteğinin açık ifadeleridir. Bu türden bir niyetin başarıyla uygulanması, erkeğe kontrol edebil-

25.Pleck, J. H. (1981) The myth of masculinty (Erkeklik miti). Cambridge, MA. Hollstein, W. (1988) Nicht Herrscher, aber kräftig. Die Zukunft der Männer (Hükmedici Değil Ama Kuvvetli. Erkeklerin Geleceği) Hamburg: Hoffman und Campe.

me, hâkim olabilme duygusu verecektir.

Kadının isteklerini, belli bir süre için de olsa kendi kontrolü altında tutmaya çalışan erkek, kadının hareket özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Esasında, serbest hareket edeceğini sanan kadının hareket alanı erkeğin davranışları nedeniyle oldukça daralır, karar verme özgürlüğü sınırlanır ya da tamamen ortadan kalkar. Genellikle kadın, tekrar eski konumuna dönmeye, erkeğe boyun eğen kadın rolünden kurtulmaya çalışır.[26]

Telefon eden kadınlar, özgürlüklerinin kısıtlanmasına karşı farklı tepkiler gösteriyordu. Bu gerçekliği bir süre için kabullenmeyen, kafalarından uzaklaştıran ve hiçbir şey olmamış gibi yaşamını sürdüren kadınlar vardı. Böyle bir tavırla geçici bir süre için de olsa, alıştıkları günlük yaşamı sürdürmeye devam edebiliyorlardı. *"Hoşlandığım şeylerden bu kadar kolay vazgeçmek istemiyordum; dans etmek, insanlarla konuşmak, mutlu olmak."* Diğer bir grup kadın ne olduğunun farkındaydı, ancak özgürlüklerinden vazgeçmek istemiyorlardı. Başlarına geleceği bilerek her seferinde şiddetle yüzleşme riskine giriyorlardı. *"Benim hayır dememi gelecekte de kabul etmeyeceğini biliyordum. Ancak özgürlüğümün elimden alınmasına müsaade etmemem gerektiğini de biliyordum."* Üçüncü gruptaki kadınlar ise açık karşı koyuşla tavır alıyordu. Saldırganı tanıdıkları kadarıyla, bunu onun yanına bırakmak istemiyorlardı; şikâyet etmeye ve muhtemel bir dava için de sonuna kadar diretmeye kararlılardı. Başka erkeklere de hiçbir şekilde müsamaha etmek istemiyorlardı; onlarla ilişkilerini kesiyorlar; özsavunma kurslarına gidiyorlar ve olası bir çatışma için hazırlıklı olmaya çalışıyorlardı. Telefon eden kadınlardan bir tanesi: *"Eğer erkekler, vücudum üzerinde hak sahibi olduklarına inanıyorlarsa, gelecekte bunun için mücadele etmek zorundalar. Bir dahaki sefere beni öldürmeleri gerekecek."*

Cinsel şiddeti yaşayan herkes, ne tür korkulara ve aşağılanmalara katlanılması gerektiğini bilir. Ancak çok küçük bir azınlık bu tür saldırılara karşı hazırlıklıdır. Kimse her an şiddetin kurbanı olabileceği bir yaşamı sürdürmek istemez. Hiçbir şekilde akla ve sağ-

26. Brehm, J. W. (1966): A Theory of psychological reactance. (Bir Psikolojik Tepki Teorisi) New York: Academic Pres.

duyuya sığmamasına rağmen şiddet yine de gündeme geliyorsa kadınlar geleceklerini bu gerçeğin baskısıyla mahvetmek, her gün korku ve tehdit altında yaşamak, kendi özgür iradeleriyle en temel haklarından vazgeçmek ve korumasız bir şekilde erkeklerin güç taleplerinin nesnesi olmak istemiyor.

Özgürlüklerinin sınırlandırılmasına karşı olan kadınlar, özellikle olaydan sonraki ilk aylarda oldukça yoğun bir direniş gösteriyordu. Sonraları, birçoğu geçmişin, bu yaşanmış olayın tutsağı oluyordu. Başlarından geçen olayı anımsatan durumlarla karşılaştıklarında, bütün bir dehşeti tekrar yaşıyorlardı. Birçokları ancak böyle anlarda, bir daha hiçbir zaman olay öncesi gibi olamayacaklarını anlıyordu. Şiddet olgusu, yıkıcı bir unsur olarak hayatlarının bir parçası olmuştu. Bazı cinsel şiddet kurbanları, yaşamlarını, bu olaydan *önce ve sonra* diye ikiye ayırıyordu. Olaydan bir ya da iki yıl sonra kadınlarda, korkudan kurtulmanın ve olanı unutmanın imkânsızlığı içinde çaresizlik ve kontrolsüzlük gibi duygular ortaya çıkıyordu; gittikçe pasifleşiyor ve içlerine kapanıyorlardı. Dış çevreden gelen tehditlere ve güç istemlerine boyun eğiyorlardı. Saldırgan ne kadar tanıdıksa, aralarındaki ilişki ne derece yakınsa, kadınların cinsler arası ilişkiye yaklaşımları da o derece olumsuz, sosyal sorunlar ve devlet karşısındaki tavırları o derece karamsar ve reddedici oluyordu. Kendileriyle dış dünya arasındaki alışveriş artık kesilmişti. Yaşanan olayı aşma, bir şeylere yeniden başlama çabası başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Cinsel şiddeti yaşamış olanların pekçoğunda esas zorluk tam da bu noktadaydı. Yıllar boyu yaşadıkları bu olayın ağırlığı altında eziliyorlardı.

Cinsel şiddet kullanmış erkeklerin önünde de cinsel şiddet kurbanları gibi esas olarak aynı sorun durmaktadır: Onların da bu olayla birlikte yaşayabilmenin yollarını bulmaları gerekiyor. Buna karşın kadınlarla olan fark çok büyüktür. Erkek, şiddetin başlatıcısı ve uygulayıcısıdır; kendini olaya hazırlayan ve hayata geçirmekte istekli olan taraftır. Bundan dolayı olay onun için beklenmedik değildir. Olsa olsa kadının, kendi beklentisinin dışında bir davranış göstermesi şaşırtıcı olabilir. Ancak erkek bu durumu bir şok olarak yaşamaz. Olası tüm çıkış yollarını önceden düşünmüştür ve şimdi kendi davranışının doğurduğu sonuç karşısında "mesafeli" kalabil-

mektedir. Bunu yaparken, esas olarak kendi hareket alanını daraltmamış, tersine, başkasının sınırlarına tecavüz etme yoluyla, onu genişletmiştir.

Bunlara rağmen olay ortaya çıkarsa, durum saldırgan erkek için de tehlikeli olabilir, özgürlüğü tehdit altında kalabilir. Bu nokta, saldırgan erkeklerin, olaydan sonra cinsel şiddetle ilişkileri ve olayın kendi yaşamları üzerindeki etkileri açısından tayin edicidir.

Polis tarafından tutuklanıp, mahkeme tarafından cezalandırılan çok az sayıdaki saldırgan, diğer pek çok kurbanla belli anlamda aynı kaderi paylaşıyorlar: Özgürlükleri sınırlandırılmıştır. Her istedikleri şeyi yapamazlar, yaptıramazlar; bu istekler duvarlara ve demir parmaklıklara çarpar. Bu erkeklerin mahkûmluğunun kadına göre daha açık ve sınırlayıcı olduğunu söylemek mümkündür. Ancak kadın, paradoksal bir şekilde, özgürken mahpusluğu yaşar. Onun cezaevi gözle görülmez; duvarları kadının geçmişi, gardiyanları ise çevresindeki erkekler ve genellikle saldırganın yanında yer alan devlettir.

Tutuklu erkek özgür bir erkeğin elindeki tüm ayrıcalıklardan yoksundur. Önceleri bağımsız olduğuna inanırken, şimdi bir ıslah sisteminin içine sokulmuş durumdadır. Özgürlüğün ve davranış serbestisinin yok edilmesini, kişi olarak özbenliğinin, olayın ve de gerçekliğin yeni bir tanımlamasını yaparak dengelemeye çalışır. Tutukluların büyük çoğunluğu kendilerini pozitif olarak değerlendiriyor ve vahşi bir saldırganlıkla bağdaştırılamayacak olumlu bir imaj veriyor. Büyük çoğunluk, suçunu itiraf ediyor, ancak aynı zamanda olayı önemsizleştirmeye çalışıyor. Suçun sorumluluğu kadına ya da aile, hâkim gibi diğer insanlara yükleniyor. Tutukluluktan sonraki özgürlük dönemi ve de olay öncesi dönem genelde olumlu ifadelerle anılır. Kaybedilen özgürlük, en yüksek değer olur. Tüm bu çabalar, cezayı çekilir kılmaya, tutuklunun kişiliğine ve geleceğine yönelik tehlikeleri savuşturmaya hizmet eder.

Şikâyet edilmeyip, kamuoyu önüne cinsel suçlu olarak çıkmamış erkek açısından durum daha farklıdır. 35 erkekten sadece 7'si, olaydan ve kadının gösterdiği tepkiden etkilendiğini söylüyordu. Davranışlarını temelde sorgulamak ihtiyacı duyanların sayısı çok daha azdı. Bu erkeklerin büyük çoğunluğu, bir erkek olarak nasıl

davranmak gerektiğine inanıyorlarsa öyle davrandıklarını söylüyordu. Kendi görüşlerine göre şiddeti son çare olarak kullanmışlardı. Söz konusu durumda, başarı vaat eden başka bir yol yoktu. Olay esnasında özgürlükleri sınırlanmıştı; çünkü kadın onların istediğini istemiyordu. Kendi talepleri için sınır tanımadıkları ve "birilerinin özgürlüğü başkalarının özgürlüğünün başladığı yerde biter" ilkesi onlar için bir şey ifade etmediğinden, isteklerini tavizsiz olarak hayata geçirmişlerdi. Saldırganlıklarından dolayı şikâyet edilmedikleri ve cezalandırılmadıkları için olaydan sonra hareket etme serbestilerinde herhangi bir sınırlanma olmamıştı. Hatta konuşmaların ortaya çıkardığı kadarıyla, olay, güç istemlerinin daha da pekişmesi, hareket alanlarının genişlemesi anlamına geliyordu. Erkek, fantezilerini pratiğe geçirmişti. Bu erkekler arasında kurbanlarının durumunu hissedebilmeyi düşünen, buna hazır olan çok azdı. Oysa belli bir davranış değişikliğine de ancak böyle duyarlı bir çabayla ulaşılabilirdi.

Cezalandırılmış ve hiç şikâyet edilmemiş erkek grupları arasında, göze batan bir farklılık daha var. Parmaklıklar arkasındaki erkeklerin çoğunluğu, kendilerini, davranışlarının cinsel motifiyle özdeşleştirmiyor, cinsel saldırgan olarak algılanmamaya çok önem veriyordu. Sürekli olararak, amaçları seks olsaydı, bunun onlar için hiç de sorun olmayacağını vurguluyorlardı. Kadınlarla cinselliği sadece şiddet yoluyla yaşayan biri olarak görünmek istemiyorlardı. Olayı kabullenmeleri gerektiğinde, itirafları şiddet kullanımıyla sınırlı kalıyordu.

"Evet, onu bıçakla yaraladım, onu hırpalamak istiyordum, ancak bunların hiçbirisinin seksle ilgisi yok. Seks isteseydim zahmetsizce elde edebilirdim." Olay kamuoyunda duyulduğu ve erkek cezalandırıldığı için suçlunun önünde sadece olayı tümüyle reddetmek ya da kısmen kabullenmek seçenekleri mevcuttur. Saldırgan erkekler kısmen kabullenme durumunda, şiddet etiketini, cinsel saldırgan damgasına tercih etmektedir. Böyle bir seçimin yapılması anlaşılabilir. Çünkü cinsel saldırgan suçlular hiyerarşisinin en altında yer alır. Şiddet kullanarak cinsellik yaşayan bir erkek, yazılı olmayan kurallara göre gerçek bir erkek değildir. Bu kategoriye ait olmayı elbette kimse istemez.

Şikâyet edilmemiş erkekler kısmen de olsa kendilerini farklı gösteriyor. Olaydan dolayı cezalandırılmadıkları, ayrıca ortada olaya şahitlik edecek ya da amaçlarını ortaya koyacak kimse de olmadığından, bu erkeklerin büyük çoğunluğu, davranışlarının cinsel amaçlı olduğunu vurguluyordu. Bunlar kendilerini tam cinsel saldırgan olarak değil, ancak gene de erotizmden paylarını yeterince alamamış insanlar olarak tanımlıyorlardı. Yaptıkları çok çok, yatakta bir şeyler yaşayabilmek ya da uygun bir fırsatı kaçırmamak için kadını biraz dürtüklemekti. Bu anda kullanılan şiddeti ikincil ve zararsız görüyorlardı; aksi halde tutuklanmış olmaları gerekirdi. Bunlar, cezalandırılan erkeklerin aksine cinsel zorunluluk içinde hareket eden erkek kimliğini tercih ederek, şiddet kullanan erkek kimliğini reddediyordu.

Bu iki gruptaki erkeklerin de birbirlerinin varlığına ihtiyaçları vardı. Her gruptaki erkek kendini tanımlarken, diğer grubun varlığına ihtiyaç duyuyordu. Her iki gruptaki erkekler de, temelde, bir kadını cinsel ilişkiye zorlarken aynı şeyi yapmış olmalarına rağmen, bundan dolayı bir grup cezalandırılırken, diğeri dışarıda rahatça hareket edebiliyordu. Şikâyet edilmemiş olanlar, cezalandırılmış cinsel saldırganlarla çok az ya da hiçbir ortaklıkları olmadığını vurguluyordu. Aksi takdirde yakalanıp cezalandırılmış olmaları gerekirdi. Davranışlarından dolayı cezalandırılmadıklarına göre suçsuzlukları kanıtlanmış oluyordu.

Cezaevindeki erkekler ise kendilerini "cinsel motifi öne alan saldırganlardan" ayırıp, dışarıda özgür dolaşan erkekler ve şikayet edilmemiş saldırganlarla özdeşleştiriyorlardı. Kendileriyle aynı şeyi yapmış olan bu erkekler dışarıda olduklarına göre, ancak onlar da serbest bırakılırsa haksızlık giderilmiş olurdu. Onlar da, dışarıdakiler gibi sabıkasız olmak ve erkekliğin getirdiği ayrıcalıkların tadını çıkarmak istiyordu. Özgürlükleri ellerinden alındığından, buna yüklenen değer daha bir artmakta ve bu durum, cezalandırılanları cezalandırılmayanlara daha da yakınlaştırmaktaydı. Her iki gruptan erkekler için de ortak bir düşman vardı: Gerçek tecavüzcüler. Bunlar, sert bir şekilde cezalandırılması, hadım edilmesi ve yalıtılması gereken ayaktakımıydı. Hemen hemen tüm cinsel saldırganlar, kendilerini bu cinsel saldırgan kimliğinin dışında tutuyor-

du. Bu şekilde kendi şiddetleri daha masumlaşmış, erkeklik hali meşrulaştırılmış oluyordu.

Susan Brownmiller'in ifadesiyle, cezalandırılmış cinsel saldırganlar, tüm diğer erkeklerin pisliklerini çekip, onlar için de ceza çekmektedir. Cezalandırılmış saldırganların işlediği suçların bulvar gazetelerinde, masa başlarında, evlerde zevkle anlatılan korkunçluğu, diğer erkeklerin kadınlar üzerindeki kontrolünü kolaylaştırıp, herşeye rağmen masum, temiz varlıklar olarak görülmelerine hizmet eder. Acaba kaç erkek, kadın arkadaşlarını, kızlarını, eşlerini cinsel saldırgan hortlağıyla tehdit ederek, onların kendi inisiyatifleriyle hareket etme istemlerini boğmaktadır?

Cinsel saldırganlarla ilgili hiçbir önyargı, bunların büyük oranda ya da tamamen, en alt kesimlerden geldiği düşüncesi kadar geniş kabul görmez. Orta ve üst tabakaların gururunu okşayan bu tez, hemen hemen suçlularla ilgili yapılan tüm araştırmalarda doğrulanır ve altı çizilerek vurgulanır. Bu varsayıma göre alt tabakanın düzenli olmayan aile ilişkileri ve içinde yaşanan bayağı altkültür dünyası cinsel şiddete yatkın erkek kişilikleri oluşturuyor. Eğer bir erkek, şanssızlık eseri şiddetin yoğun yaşandığı bir ailede, güçlü olanın yasasının hüküm sürdüğü sokaklarda büyüdüyse, erken yaşta uyuşturucu, fahişelik ve işsizlikle tanıştıysa, ileride eş ve çocuklarla düzenli bir aile hayatı sürdürme şansı çok düşük olacaktır. Sürekli bir şekilde ileri sürülen bir iddiadır bu. Şiddeti yücelten ortamlar, bir kişinin, insanlarla zora dayanmayan, barışçı ilişkiler kurma ihtimalini azaltabilir. Ama bundan, bu sosyal tabakadan gelenlerin kaçınılmaz bir şekilde şiddet kullanacakları ya da şiddet kullananların bu tabakalardan geldikleri sonucu çıkarılamaz.

Suçlularla ilgili yapılan hemen tüm araştırmalar, sadece tutuklu erkekler üzerinde yapılıyor. Ancak sonuç çıkarmak ve genelleme yapmak söz konusu olduğunda, araştırmaların bu özelliği sanki kaderci bir şekilde bir tarafa bırakılıyor, göz önünde tutulmuyor, birdenbire saldırganlardan, şiddet kullanan tüm erkeklerden söz ediliyor. Genellikle, orta ya da üst sosyal tabakadan gelen erkek araştırmacıların kökeninin, bu sosyal tabakaya özgü hatalı çıkarsamalara katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür. Eğer şiddet kullananlar sadece ayaktakımından çıkıyorsa, bu tabakanın dışında kalanla-

rın olguyla doğrudan ilgileri olmayacağından, oldukça objektif bir şekilde şiddetin kökenini ve sonuçlarını araştırabilirler. Bu yaklaşım, orta ve üst katmanlara ait erkeklerin özeleştirisinin gerekliliğini atlar. Sanki bu kesimin, ne fantazide ne de gerçekte şiddetle hiçbir ilişkisi yokmuş gibidir. Ayrıcalıkların bu kutsal güzel dünyası, kendini hiçbir alanda, cinsellikte olduğu kadar kolay kabul ettirememiştir. Üst tabakalardan gelen saldırgan erkeklerin kullandıkları güç, şiddete maruz kalan kadınların bu tür erkekleri şikayet etmekteki çekinceleri, gözaltı ve yargı pratikleri bu hayalî şatonun her gün yeniden kurulmasına katkıda bulunur.

Olaydan sonra, kadın üzerinde baskı kurarak, onu olası bir şikayetten vazgeçirebilecek olanakları elinde bulunduran erkekler, yukarıda saydığımız kaynaklardan sonuna kadar yararlanır. Saldırganla uzun süreli ilişki içinde olan kadınlar, duygusal, herşeyden önce de sosyal ve ekonomik olarak ona bağımlıdır; yapacakları bir şikayet, bütün dünyalarının yıkılması riskini taşıdığından, birçok olayda şikâyet etmekten kaçınırlar. Şüpheli erkeğin geldiği sosyal çevre de, polis ve diğer soruşturma organlarını etkiler. Saldırgan erkeğin iyi bir şöhretinin olması, kişiliğinin saygı uyandırması, yüksek prestijli bir mesleğinin olması ve zengin bir sosyal çevreden gelmesi cinsel şiddetle ilgili bir davanın açılma şansını düşürür. Vergisini zamanında ödeyen, düzenli bir işi olan aile babalarının alkolik, işsiz, sabıkalı olanlara göre mahkeme nezdinde daha fazla itibarları vardır. İlk gruptakiler inandırıcı görülürken, ikinci gruptakilerden zaten cinsel saldırganlıktan başka bir şey beklenmez.

Bu iddialar, İsviçre'de henüz bilimsel olarak araştırılmadı. Ancak sosyal tabakalara özgü, küçük çaplı, dağınık olarak yapılan örnekler bu tür tahminleri güçlendirmektedir. Eğer cinsel saldırganlık altkültür erkeklerinin sorunu değilse, o zaman, olayın meydana gelişinden mahkeme kararına kadar, içinden saldırganların bir kısmının geçtiği, bir kısmının takılıp kaldığı yapısal bir eleğin oluşturulduğundan söz etmek gerekir.

Şikâyet edilmemiş erkeklerin kökenlerini, mesleki konumlarını, cezalandırılmış olanlarla karşılaştıralım. Tutuklu bulunan 13 erkekten 8'i alt tabakadan, 5'i orta tabakadandı. Üst tabakaya mensup

hiç kimse yoktu. Şikâyet edilmeyen 35 erkekten 14'ü alt kesimden, 16'sı orta ve 5'i üst kesimden geliyordu. Ait olunan sosyal tabakanın yanında, okul durumu ve mesleki kariyer de önemlidir. Tutuklu olanlardan hiçbirisi liseye gitmemişti; şikâyet edilmemiş olanlarda bu sayı, 35 kişi içinde sadece 8'di. Tutuklu olanların yarıdan çoğu yardımcı işlerde, geri kalanlar da uzman işçi ya da alt düzeyde memur olarak çalışmıştı. Serbest gezen saldırganlar içindeyse vasıfsız eleman yoktu; hemen hemen üçte biri orta ve üst kademelerde görevli, 4'ünün ise kendilerine ait işleri vardı. Saldırganların mesleği üzerine kadınlarla yaptığımız konuşmalar, araştırmalarda incelenen saldırgan kimliğini düzeltici daha da önemli bilgiler içeriyordu: Kadınların verdikleri bilgilere göre, kendilerine saldıran erkeklerden 27'si orta dereceli memur olarak çalışıyor, 21'i ise üst kademede görevliydi. Bir o kadarının da büyüklü küçüklü kendi işyerleri var. Alışılmış saldırgan tipi için öne sürülen özellik, yani en alt kademede vasıfsız işçi ya da memur olmak, tüm bu açıklamalara göre % 30'u geçmemektedir. Geriye kalan % 70 ise, şimdiye kadar araştırmalarda hiç söz konusu edilmemiş mesleklerden geliyordu. Kadınların, hemen hemen beşte biri saldırganı tanımadıklarından ve bundan dolayı da meslekleriyle ilgili bilgi veremedikleri̇nden, ayrıca yüzde on kadarı da saldırganın mesleğini bildirmediğinden, bu sayıların verdiği bilgi sınırlıdır. Bundan dolayı, yukarıda verdiğimiz bilgiler, görüşme yaptığımız 156 kadından 109'unun beyanlarına dayanmaktadır.

Saldırgan olarak telefon edip, orta ya da üst meslek gruplarına ait birisi olarak cinsel şiddet kullandığını, bununla da çapulcu saldırgan klişesine uymadığını itiraf etmek, muhtemelen epey şeyin aşılmasını gerektiriyor. Aynı şekilde kadınlar açısından da "iyi çevredeki" şiddet ilişkilerini açığa çıkarmak ve böylece resmi normlarla yüzleşmeyi göze almanın cesaret isteyen bir iş olduğu söylenebilir. Bu nedenden dolayı, cinsel şiddetin burada verildiğinden daha sık bir şekilde orta ve üst sosyal tabakaların yaşamında da bir olgu olduğu gerçeği gözden kaçtığı için kurban ve saldırgan tanımının hâlâ yanıltıcı özellikler taşıdığı kabul edilebilir.

D. Bir erkeğe ne kadar itimat ederseniz sağlığınız o kadar tehlikededir: Yanılsamaların ötesinde cinsel ilişkiler

Kadın ve erkeğin birbiriyle tanışmasını, ilişki geliştirmesini isteyen herkes -ki bunun için sadece biyolojik gereksinmeler dışında da nedenler vardır- kadınların gittikçe artan bir şekilde inisiyatif kullanmalarını da muhtemelen olumlayacaktır. Kadınlar erkeğin ilk adımı atmasını beklemek yerine, yeri, zamanı ve de erkeği kendileri belirlemelidir. Bu davranış biçimi henüz yaygın değildir ve böyle bir rol değişimi için sadece kadının cesareti yetmiyor. Genellikle erkekler de kadının inisiyatif kullanması karşısında ne yapacaklarını bilemiyor, korkuyla tepki gösteriyor. Cinsel şiddet tartışmalarında önemli bir sorun, ilişki kurmanın ritüel ve sembollerini, kadın ve erkeğin oldukça farklı yorumlamalıdır. Schorsch bu fenomeni "cinslere özgü yanlış algılama" olarak adlandırıyor.[5]

Kadın ve erkeğin tanışmalarında, buluşmada ilk adımı kimin attığı, birlikte gidilen yer ve buluşma masraflarının kimin tarafından ödendiği çok önemli olabilir. Kendi başına zararsız olan bu faktörler, kadın ve erkek tarafından farklı kodlanır. Amerika'da yapılan konuyla ilgili bir araştırmanın sonuçları şöyleydi:[27] Eğer buluşma için ilk adımı erkek değil de kadın attıysa, erkek bunu kadının kendisiyle seks isteğine yorar. Aynı şekilde, kadının erkeğin buluşma masraflarını ödemesine ses çıkarmaması da erkek tarafından cinsel ilişki isteğinin göstergesi olarak algılanır. Kadının, sinemaya ya da kiliseye gitmek yerine erkeğin evinde buluşmaya hazır olması ise erkek tarafından, kadının kendisiyle cinsel bir maceraya hazır olduğu yolunda daha kesin bir işaret olarak yorumlanır. Kadın için görüşmenin bu biçimlerinin cinsellikle ilişkisi çok daha azdır ve buluşulan erkekle sekse hazır olduğu anlamına ise hiç gelmez. Kimin buluşma masraflarını ödediğinden, buluşmanın nerede ve kimin inisiyatifiyle gerçekleştiğinden bağımsız olarak erkekler aynı

---

27. Muehlaenhard, C. and Scardino, T. J. (1985) What will he Think? Men's impressions of women who initiate dates and achieve academically. (Erkek ne düşünüyor? Erkeklerin inisiyatifli ve akademik olarak başarılı kadınlarla ilgili izlenimleri). Journal of Counseling Psychology, 32, 560-569.
Muehlenhard, C. L. (1988) Misinterpreted dating behaviors and the risk of date rape (Yanlış yorumlanan randevu davranışları ve buluşmalarda tecavüz riski). Journal of Social and Clinical Psychology, 6 (1), 20-37.

davranışı kadınlardan çok daha fazla sekse çağrı olarak yorumluyor.

Kadının birdenbire seks istememesi karşısında erkekler kendilerini genellikle aldatılmış hissediyor. Erkeğin görüşüne göre kadın, bunu istediğine dair çok açık işaretler vermiş, örneğin yemeği erkeğe ödettirmiştir. Böyle bir durumda, erkeklerin bir kısmı, kendilerine söz verilen mükâfatı, yani cinsel macerayı şiddet yoluyla elde etme hakları olduğuna inanıyor.[28] Bunlar daha çok cinş ilişkilerine gelenekçi yaklaşan erkeklerdir. Bu anlayışın sıkça hayata geçirildiğini, aşağıda verilen araştırmada yer alan bu türden cinsel şiddet rakamlarının büyüklüğü ispat etmektedir. Amerika'da, "date rape" (ilk randevuda tecavüz) ciddi ve yaygın bir sosyal problemdir: Öyle ki Amerikalı kız öğrencilerin dörtte biri, ilk buluşmalarında yeni tanıştıkları erkeğin cinsel saldırısına uğruyor.[29]

Bu şekilde tecavüze uğrayan kadınlar özellikle günlük yaşamlarını sürdürmede büyük sorunlarla karşılaşmaktadır.[30] Kadın yeni tanıştığı ve kendisine tecavüz eden erkeği, ilişki kurduğu tüm diğer erkeklerle özdeşleştirmekte, yeni ilişkilerden ürkmekte ve nasıl davranacağını bilemez bir duruma düşmektedir. Böyle durumlarda kadın, saldırganın yabancı ya da çok yakın birisi olduğu durumlara oranla çok daha yoğun bir biçimde neyi yanlış yapmış olduğu sorusunu sorar, hangi davranışının erkeğe bu fırsatı vermiş olabileceğini araştırır. Acaba, herhangi bir anda bu şekilde yorumlanabilecek bir davranışta mı bulunmuştur! Olayda kendi suç payı nedir?

156 kadınla yapılan konuşmalar, Amerika'da yapılan bu çalışmayı doğruluyordu. İlk randevularında saldırıya uğrayan kadınlar, olay üzerine daha nadiren konuşuyor ve yakın çevrelerinde, destekten ziyade şüpheyle karşılanıyordu. Olayı sonradan duyan er-

---

28.Giarusso, R., Johnson, P., Gooschilds, J. and Zellmann, G. (1979) Adolescents'cues and Signals: Sex and Assault (Gelişme Çağı Başlangıcı ve İşaretleri: Cinsellik ve Saldırganlık). In: Johnson, P. (Chair), Acquaintance Rape and Adolescent Sexualty (Yakın Çevreden Gelen Cinsel Saldırganlık ve Gelişme Çağında Cinsellik). Symposium Conducted At The Meeting Of The Western Psychological Assosiation, San Diego.

29. Kanin, E. J. and Parcel, S. R. (1977). Sexual Aggression: A Second Look At The Ofended Female (Cinsel Saldırganlık: İncinmiş Kadına Yakından Bakış). Archives of Sexual Behavior, 6, 67-76.

30. McCahill, T. W., Meyer, L. C. and Fischman, R. M. (1979) The Altermath of rape (Cinsel Tecavüzün Sonuçları), Lexington, M.A.: Lexington Books.

kekler ve kadınlar, ilk buluşmada cinsel saldırıya uğramayı kuşkulu buluyorlardı. Dinleyicinin fantezisi saldırıya geçiyor: Eğer kadın bir erkekle buluşuyorsa, mutlaka ondan isteyeceği bir şey vardır, yoksa niye bu kadar giyinip, kuşanıp gece vakti bir erkekle dışarı çıksın. Muhtemelen adamı tahrik etmiştir. Bunlar kadına yapılan tipik suçlamalardır. Kadının davranışı bir sürü yorumun konusu olurken, erkeğinki sorgulanmadan kalır. Erkek davranışı tabiatına uygundur, doğaldır. Kadın kendini bu duruma göre ayarlamalıdır, yoksa ya saf, ya da hesapçıdır. İkinci durumda kadın bir gecelik macerası için yalanlar uydurmaktadır. Bu tür bir şiddetin kurbanı olarak kadının kendini suçlu hissetmesi ve bu şüphenin çevre tarafından beslenmesi durumunda ileri boyutlarda ruhsal sorunlar ortaya çıkar. Böyle durumlarda kadın, olay üzerinde, diğer olayların kurbanlarından çok daha fazla ve de kendini yıpratma doğrultusunda düşünür. Aralıksız bir şekilde kendini suçlar, yalıtır ve tükenme noktasına gelir.

İlk tanışma esnasında yaşanan cinsel şiddetle ilgili deneyimler kadınlara, erkeklerle açık ve aktif bir ilişkiye girmeme yönünde öneriler yapılmasına yol açabilir. Bağımsız olmanın, inisiyatif göstermenin fiyatının çok yüksek olduğu söylenir. Bu tür akıl vermeler hiç tereddütsüz yanıltmaya yöneliktir. Bu, kadınların erkek davranışlarına uyum sağlamaları, onların kurallarını kabullenmeleri ve kurtuluş mücadelesini yarı yolda kesmeleri demektir. Sorgulama, çok açık bir şekilde, buluşma için bir daveti sekse davet olarak yorumlayan erkeklere yönelmelidir. Asıl saldırgan erkekler, kendi algılamalarını tekrar gözden geçirip, insanların tanışmalarını, herşeyden önce yetişkin iki insan arasındaki sosyal bir durum olarak kavramalıdır. Ve çevre, sorun saldırıya uğrayan kadını desteklemeye geldiğinde, önyargılarla hareket etmeye son vermelidir. "Yanlış algılama" diye geçiştirilen bu davranışın erkeklere getirdiği ayrıcalıklar fark edilmediği sürece, bu tür çağrılar duyulmadan kaybolup gidecektir. Burada söz konusu edilen yanlış anlamalar, kaba çocuksu erkek kafasından çıkıveren samimi niyetler değildir. Bu tür erkeklerin davranışlarını entelektüel bir şekilde örtmeye kalkmak, söz konusu erkeklerin cinsler arası ilişkinin bilinen biçimine uygun olarak kadın üzerinde hak iddia ettikleri gerçeğine gözleri kapa-

mak demektir. "*Onunla yatmayı hesaplıyordum, aksi halde benimle dans etmez, beni eve almazdı.*" Bu, kadın cinselliğine el koymak, kadınların da uymak zorunda oldukları güç ilişkilerinin bir sonucu olarak kadın cinselliğini kullanma hakkına sahip olmak demektir. Bu düzenin kurallarına uymayan kadınlar, erkekler tarafından pek de kibar olmayan bir şekilde uyarılır.

Uzun süreli ilişkiler içindeki bir çok kadın, en azından yakın ilişkilerini kendi seçtikleriyle sınırlı tutar ve bilinmeyen bir saldırganın kurbanı olmaktan koruyacak geçerli kurallara uyum sağlarsa, cinsel şiddet tehlikesinin kendisi için ortadan kalktığına inanır.

Uzun süreli birlikteliklerde genel olarak tek başına erkek tarafından belirlenen cinselliği cinsel şiddetten ayırmak çok zor olduğu için, cinsel şiddeti tespit etmek de zordur. İkili ilişki içinde kadın, eşit olmayan koşullarda bu ilişkiye sürüklenen cinstir. Erkek ise kurbanıyla ilgili daha güvenlidir. Bu tezlerin özellikle de evlilik için geçerli olduğunu söylemek zor olmasa gerek.

E. Devletin büyük desteği

20 yıl önce olduğu gibi evlilik kurumu bugün yine revaçta. Evlilik sözleşmesini imzalayanların sayısı 1985 yılından beri düzenli olarak artarak, 1988 de 45.000'e ulaştı. İstatistikler, bu artışı özellikle 1960'lı yıllardaki yüksek doğum oranına bağlıyor. Aslında evliliğe istekli olanların sayısı 1978 yılından beri artmaktadır. Evlilik çağına gelmiş kadın ve erkeklerin % 70'i evleniyor. 25 yıl önce, evlenenlerden % 15'i boşanıyordu. Bu oran 1985'lerde % 30'a kadar çıktı. O zamandan beri hafif bir şekilde düşüp % 27'ye indi. Yani, evliliklerin en az dörtte biri bozuluyor. Çarpıcı olan, ayrılma başvurularının üçte ikisinin kadınlar tarafından yapılması, örneğin 1987 yılında 11.552 boşanma davasından sadece 4260'ı erkekler tarafından açıldı. Bu tür rakamlar neyi açıklıyor?

İlk yapılacak şey, evlilik kurumunun yaşam için gerekli olduğu iddiasının tekrar gözden geçirilmesidir. Eğer evliliklerin üçte birine yakın kısmı boşanmayla sonuçlanıyorsa, bu noktada evliliklerin güvenli yaşam sigortasından ziyade yaşanan sosyal deneyler oldu-

ğundan söz etmek gerekir. Evlilik anlaşmasının devam etme şansı üçte iki ise bu bize evliliğe başlama koşullarının oldukça riskli olduğunu gösterir. İnsanlar başka nerede, böyle güvensiz bir gelecek perspektifi sunan bir anlaşmaya kendilerini terk edebilir? Tabii evlenen bütün sevgililer, ileride boşanma oranının yükselmesine katkıda bulunmamayı umuyor. İki-üç ayda bir yeniden evlenen kadın ve erkek sayısı da çok azdır. Gerek boşanmaların çokluğu, gerekse boşanmada kadınların inisiyatifinin hemen hemen iki kat daha fazla olması gerçeği ve evliliklerin dörtte üçünün de hâlâ sürüyor oluşu, cinsel şiddete dair soruların gündeme getirilmesine mahal veriyor:

Kocası tarafından cinsel sömürüye maruz kaldığı için kaç kadın boşanmak için başvurmuştur? Bu olayların kaçında kadın, daha fazla aşağılanmamak için ayrılma gerekçesi olarak bir başka neden göstermiştir? Ayrılmak için başvuran kadınların oranının erkeklere göre iki kat daha fazla olmasının bir nedeni de kadınların cinsel sömürüye daha fazla tahammül edememeleri, ancak eşlerinin onlardan yararlanmaya devam etmek istemesi olabilir mi? Devam eden evliliklerin kaçında cinsel şiddet günlük yaşamın bir parçasıdır? Kadın ne kadar sık durumunun düzeleceğini umut etmiştir ve ne kadar sık bu umudu kırılmıştır?

Kişinin evlilikten yana mı yoksa karşı mı olduğuna bakmadan yukarıdaki soruların cevaplanması gerekir; çünkü bu sorular bir çok insanın yaşadığı gerçekliğe ilişkindir, çünkü insanları aldatıcı yanılgılardan alıkoyabilir, çünkü evli ve boşanmış çiftleri bireysel başarısızlık duygusundan kurtarabilir, çünkü özel alanda uygulanan şiddeti toplumsal bir olgu haline getirir.

"*Evliliğimizin ilk günlerinde, ona başımdan geçen ensest olayını anlattığımda bana karşı oldukça anlayışlı davrandı. Daha sonraları, bana yeterince sabır gösterdiğini ileri sürerek, durumumu gözönüne almak istemedi; artık sıra ondaydı. O bir erkekti ve sekse ihtiyacı vardı.*"

29 yaşlarındaki bu kadın, bize telefon ettiği tarihte hâlâ saldırganla evliydi. Mevcut yasalardan dolayı kocasını şikâyet etme şan-

sı pek yoktu. Sadece, eğer Ceza Yasası'nı yeterince bilirse, genel olarak kişinin özgürlüğünü (İsviçre Ceza Yasası'nın 180. Maddesi) ya da kişinin bütünlüğünü koruyan (İsviçre Ceza Yasası'nın 122. Maddesi) maddelere dayanarak şikâyette bulunabilirdi. Ancak her durumda saldırganla evli olmayan kadınların sahip olduğu haklara sahip değildi. Yürürlükteki yasalara göre, kocasının cinsel saldırısına uğrayan kadın tecavüz edilmiş sayılmıyor; çünkü tecavüz sadece "evlilik dışı cinsel ilişkiye zorlamayla" sınırlandırılmıştır.[31] Federal Meclis'in, yasa maddesine koyduğu, tecavüzün kurbanı kadın cinsinden herkes olabilir "ancak eşinin tecavüzüne uğraması söz konusu değildir" ifadesi, konuyla ilgili açık tavrını göstermektedir.

En yüksek icra merciinin ve erkekler için çok uygun olan bu maddelerin değiştirilmesine karşı çıkanların düşüncelerine göre, sonuç olarak bir evlilikte, şiddetin uygulanmasından kimin sorumlu olduğunu ortaya çıkarmak çok zordur. Ve ortada saldırgan olmadığı için ceza da olmaz. Cinsel saldırganlık suçu nasıl kanıtlanabilir? Koca, daha önce kendisiyle cinsel ilişkiyi sorunsuz onaylayan karısının birdenbire seks istememesini nasıl fark edebilir? Acaba kadın kocasını ilişki için tahrik edip, erkek ereksiyon haline geçince de buz gibi bırakmış olamaz mı? Aile içinde devletin müdahalesini gerektirmeyen çok özel kurallar geçerli değil midir? Ya da kadın herhangi bir kavga ya da ayrılma durumunda, kocasına baskı yapmak için böyle bir tecavüz olayını uydurmuş olamaz mı?

Herşeyi eskisi gibi korumaya çalışanların gerekçeleri bu yoldadır. Federal Hükümet'in bildirdiğine göre son yıllarda yapılmış, aile içinde kadının tecavüze uğraması durumunda cezalandırılmasını isteyen herhangi bir parlamento çalışması bilinmiyor; ayrıca, tecavüzü evlilik dışı ilişkilerle sınırlamaktan dolayı kötü bir deneyim de yaşanmadığı söylenmektedir.

30 yıldan beri evli olan bir kadın telefonda şöyle diyordu: "*Kocam haftada iki kez seks yapmak istiyor. İstemediğimde küsüyor ve bana bir hiçmişim gibi muamele ediyor.*" Bu tür, çarpıcı olmayan,

---

31. Bundesrätliche Botschaft über die Aenderung des Schweizerischen Starfgesetzbuches und des Militar Strafgesetzes (İsviçre Ceza Yasası ve Askeri Ceza Yasasındaki Değişiklik Konusunda Federal Hükümetin Açıklaması), 26 Haziran 1985.

normal gibi algılanan olaylarda, erkek çoğunlukla karısının kendi istediği biçimde cinsellik istemediğinin farkındadır. Bu durumda erkek susarak ya da aşağılayarak, kadını direnci kırılıncaya kadar cezalandırır.

Yasada reform yapılmasından yana olanların görüşlerine göre ise bir evlilik ilişkisinde normal olarak her iki taraf da birbirini iyi tanır; kimin ne zaman neyi isteyip istemediğini iyi bilir. Bu güven ortamını kötüye kullanmak daha da yaralayıcıdır. Daha önce neler geçtiğine bakılmaksızın, hem kadın hem de erkek için her an "hayır" diyebilmek mümkün olmalıdır. Ayrıca, aile içinde tecavüzün cezalandırıldığı ülkelerde, kadınların öç almak ya da herhangi bir çıkar sağlamak için kocalarını cinsel saldırgan olarak şikâyet ettiklerine dair bir olaya rastlanmadığına da dikkat çekiliyor. Bir tecavüz davasının getireceği yük bunların hepsinden daha ağırdır. Bu durumda, eşler arasındaki hırsızlık, tehdit ve yaralama gibi suçlara müdahalede fazla tereddüt etmeyen devletin, evlilikte tecavüz söz konusu olduğunda gösterdiği bu çekingenliğin nedeninin sorulması gerekmektedir.

Son yıllarda tecavüzle ilgili maddelerin değişmesine karşı olan İsviçreli kadın ve erkeklerin sayısı gittikçe azalmaktadır. 1985 yılında böyle bir olayda halkın % 35'i cezaya karşıyken, 1987 yılında bu rakam % 20'ye düştü. Hangi tabakadan olduğuna bakmaksızın her zaman halkın çoğunluğu evlilik içinde tecavüzün cezalandırılmasından yana olmuştur. Aynı şekilde, evlilik içindeki tecavüze de, evlilik dışındaki tecavüzler için belirlenen cezanın uygulanması isteniyor. Cinsel olarak sömürülen kadınlar farklı muameleye tâbi tutulmamalıdır. Erkek karısına ya da başka bir kadına tecavüz ettiğine bakılmaksızın aynı şekilde cezalandırılmalıdır. Böylece, cezalandırılmaya karşı olanların getirdikleri, aile içinde tecavüz suçunun zaten cezaya tâbi olduğu çünkü tehdit, yaralama gibi yasa maddeleri üzerinden dava açılabileceği gerekçelerine de karşı çıkılmış oluyor. Ayrıca adı geçen yasa maddeleri genel olarak, tecavüz suçuna oranla daha az cezalandırmayı gerektiriyor. Bu konudaki istek ise suçun ağırlığına denk düşen ve daha sert bir uygulamadır.

Bugün Avrupa'da, aile içinde kadına tecavüz konusunda dört

değişik uygulama söz konusu:[32]

1. *Kocanın cezalandırılamadığı ülkeler*: Bu durumda, tecavüz sadece evlilik dışı ilişkilerle sınırlıdır. Bu durumda koca karısına karşı işlediği tecavüz suçundan dolayı cezalandırılmaz. Bu yasal durum, şu anda İsviçre ve bir kaç başka Avrupa ülkesi için geçerlidir (Bkz. Tablo 2).

2. *Cezalandırmanın yoruma bırakıldığı ülkeler*: Kocanın açıkça cezalandırılmayacağına dair bir hüküm bulunmaz. Buna göre aile içinde tecavüz cezalandırılma dışı tutulmamıştır. Karar, mahkemelerin olayı yorumlamasına bırakılmıştır. Bir dizi Avrupa ülkesi yasalarında bu kural geçerlidir.

3. *Ayrı yaşayan evli çiftlerde cezalandırma*: Evlilikte tecavüz, eğer evli çiftler mahkeme kararına göre ayrı yaşıyorlarsa cezalandırılır. Yani evlilik ortaklığı ortadan kalktığında, kadının cinsel ilişki görevi de ortadan kalkmaktadır. Avrupa'da bu kural üç ülkede geçerlidir.

4. *Birlikte yaşayan evli çiftlerde cezalandırma*: Düzenli yürüyen bir evlilikte de kadının tecavüze uğraması yasal değildir. Cinsel yaşamı belirleme hakkı, evli kadın için de evli olmayan kadınla aynıdır. Bu şüpheye yer bırakmayan açık uygulama dört Avrupa ülkesinde mevcuttur.

---

32. Paetow, B. (1987). Vergewaltigung in der Ehe (Evlilikte Tecavüz) Freiburg i. Br.: Eigenverlag Max Planck Institut für ausländisches und internationales Strafrecht. (Max Planck Dış ve Uluslararası Ceza Hukuku Enstitüsü Yayını)

Tablo 2

Temmuz 1989'da Avrupa ülkelerinde aile içinde tecavüzle ilgili yasal durumu gösteren tablo [33]

	1	2	3	4	5
Belçika		x			x
Batı Almanya	x				x
Çekoslovakya		x			
Danimarka		x			
Doğu Almanya	x				
İngiltere			x		
Finlandiya	x				x
Fransa		x			
Yunanistan	x				
İrlanda	x				x
İtalya		x			
Yugoslavya			x		
Lüksemburg		x			
Hollanda				x	
Norveç		x			
Avusturya				x	
Polonya		x			
Portekiz		x			
İskoçya		x			
İsveç				x	
İsviçre	x				x
İspanya		x			
Sovyetler Birliği				x	
Macaristan			x		

1. Ceza verilmeyen ülkeler 2. Yoruma bırakılan ülkeler 3. Ayrı yaşayan çiftlerde ceza uygulayan ülkeler 4. Birlikte yaşama durumunda ceza uygulayan ülkeler 5. Yasa henüz tasarı halinde

33.Godenzi, A. (1988). Die eheliche Intimität wird antastbar. Vergewaltigung in der Ehe im europäischen Vergleich. (Evlilik içi mahremiyet dokunulmazlığını yitiriyor. Avrupa ülkeleriyle kıyaslamalı olarak evlilik içi tecavüz). Monatsschrift für Krimonologie und Straftrechtsreform, 4. 255-262.

Tablo 2, aile içindeki tecavüzün sadece İsviçre'de değil, aynı zamanda diğer Avrupa ülkelerinde de parlamento içi tartışma konusu olduğunu göstermektedir. Bu çalışmalarda ve oluşturulan inisiyatiflerde esas olan, hem ayrı yaşayan çiftlerde (3. Madde) hem de birlikte yaşayanlarda (4. Madde) evlilik içi tecavüzün cezalandırılması hedeflenmektedir. Örneğin kısa bir süre önce Hollanda ve Avusturya'da bu suçun cezalandırılmasını öngören yasalar çıkarıldı. Bütün bu gelişmelerin öncüsü ABD'dir. Kadın hareketinin baskısıyla 1977'den beri ABD'nin 50 Eyaletinin hemen hepsinde ceza yasaları gözden geçirildi, büyük bir kısmında birlikte yaşayan evli çiftlerde tecavüzün suç sayılması kuralı geçerli kılındı (4. Madde).

İsviçre'de 6 yıllık bir çalışmadan sonra 1977 yılında oluşturulan komisyon yasadaki, tecavüzde "evlilik dışı cinsel ilişki" sınırlamasının kaldırılmasını önerdi. Bu komisyonun teklifine göre değiştirilecek yasada evli-bekâr ibaresi olmadan kadının, kendi isteği dışında şiddet ve tehditle cinsel ilişki kurmaya zorlanması söz konusu edilmeliydi. Kantonların büyük çoğunluğu ve hemen tüm partiler tüm bu değişiklik önerilerini kabul ettiklerini açıkladılar. Ancak hükümet 1985'te geriye dönüş yaparak "evlilik dışı" sınırlamasını devam ettirmek yönünde tavır koydu. Kanton temsilcilerinden oluşan parlamentonun 1987'de ayrı yaşayan evli çiftlerde cinsel şiddetin cezalandırılması yönünde tavır almasından sonra konu parlamentoda görüşülmeyi bekliyor. Parlamentonun Hazırlık Komisyonu 1989 Mayıs'ında oybirliğiyle, evlilik içi tecavüzün esas olarak cezaya tâbi tutulması gerektiği kararına vardı.

Reform talebinin reddedilmesinin olumsuz bir tepki doğuracağının hesaplanması gerekir. Böyle bir durumda erkekler iktidar taleplerinin, kadınlar aşağılanmalarının onaylandığını duyumsayacaklardır. Bu konudaki bir değişikliğe karşı çıkan herkes, karısının isteğini gözönüne almadan her an cinsel ilişkiye girmenin kocalar için bir ayrıcalık olduğu gerçeğini az ya da çok gizlemektedir.

Evlilik içinde tecavüz ne kadar sıktır? Kabaca İsviçre'de yaşayan her on kişiden biri evlilik içinde tecavüz olayına tanık olmuştur.(Bakınız 19. dipnot) Öncelikle büyük şehirlerde ve bekârlar arasında bu sayı daha da yüksektir (% 21). İnsanların % 80'inden daha fazlası, kocası tarafından cinsel ilişkiye zorlanan kadının, onu

ihbar etmesi gerektiği kanısında. Yine bir o kadarı, kadının bu tür şiddeti bir kez bile yaşamasının, boşanma talebi için bir neden oluşturduğu görüşünde.

Eğer halk, aile içindeki tecavüz olayını bu şekilde reddederek karşı çıkıyorsa ve yasa koyucudan tedbir alınmasını istiyorsa, nasıl oluyor da cinsel şiddetin bu biçimi üzerindeki "*bilmek istememek*" perdesi bu kadar uzun süre kalabiliyor?

Bu sorunun bir cevabı, evlilik içinde tecavüzü oluşturan sosyo-psikolojik koşullarda bulunabilir. Kocaları tarafından tecavüze uğrayan kadınlarla yapılan telefon konuşmaları, esas olarak bu evliliğin ilk günden itibaren açık bir şiddet tehdidi altında olmadığını göstermektedir. Sömürü kendi yolunu, genellikle açık olmayan bir biçimde ve yöntemle açmakta.

"*Başlangıçta anlayış gösteriyordu, bu derece kaba değildi, benim de istekli olup olmadığımı dikkate alırdı. Benim artık aynı sıklıkta ve hep aynı biçimde cinsellik istememem gururuna dokundu ve onu öfkelendirdi. Pes ettirinceye kadar hakaret ederdi. Bu andan itibaren de benden istediği herşeyi istediği zaman aldı.*" 48 yaşındaki bu kadın kocasına anlayışla yaklaşıyor, çünkü ona göre, erkeklerin iş yaşamında güçlü ve talep edici olmaları gerekiyordu; bundan dolayı evde de daha farklı davranamıyorlardı. Onun bu yaklaşımı, karısına karşı şiddet kullanan 46 yaşlarındaki bir erkeğin gerekçeleriyle çakışıyor. "*Kadınlar doğalarından dolayı pasif ve çekingendir, ayrıca cinsellikten de daha az hoşlanırlar. Bunun için zaman zaman çok kaba olmayan bir şekilde istemem, karıma biraz yardımcı olmam gerekiyor, yoksa aramızda hiçbir şey olmayacak.*" Pek çok kadın kendini zevk almadan erkeğin isteğine terk etmekte, sürekli bir şekilde suçlanmaktansa, katlanmayı tercih etmektedir. Suskunluğun getirdiği bu uyumla, uzun süre, tecavüzün evlilik içi ilişkide kazandığı karakter inkâr edildi. Tecavüz, normal bir cinsel eylem olarak gösterildi. Bu nedenle, tecavüzle yüzleşen kadınlar, şiddetin ve tehditin kullanılmadığı durumlarda da tecavüzün tanınmasını istiyor. Soru yönelttiğimiz kadınlardan bir kısmı ancak uzun evlilik yıllarından sonra, kocaları tarafından kendilerine sistematik olarak tecavüz edildiğini itiraf edebiliyordu.

Eşleri tarafından cinsel ilişkiye zorlanan kadınlar başlangıçta,

onu hoşnut ederlerse ve zora başvurmasına meydan vermezlerse, değişebileceği umuduna kapılırlar; tabi bunda kocalarının özür dileyip vaadlerde bulunması da etkili olur. Ancak hâlâ bir umut olduğu ve erkeğe duyulan eğilimin kalıntıları bile bakî kaldığı sürece, evli kadının tavır alması çok zordur. Durumda bir değişikliğin olmaması ya da daha da kötüleşmesi, olumlu bir kimliği muhafaza etmek için gerçeğin inkârına yol açar; aynı zamanda direniş için gerekli tüm enerjiyi de bu doğrultuda harcamayı gerektirir. Kadın, sürekli olarak tecavüze uğrama gerçekliğini kabullendiğinde kendine olan saygısını kaybeder. Kaderine boyun eğen diğer kadınların suskunluğu sayesinde de özel bir durum yaşadığına inanır. Konu, toplumsal olarak tabulaştırılmıştır. Yaygın önyargılar kadını baskı altına almakta, kendinden nefret ve suçluluk duygusu yaratmaktadır. Kendine olan bu düşmanlıkla kadın iki kez kurban durumuna düşer. Artık sadece, bu gerçekliğin bastırılmasıyla, görünüşte normal bir evlilik yürütülebilir. Bastırmanın arkasında genellikle bir zamanlar güvenilen erkeğe ve erkek prensiplerine derin bir öfke yatar. Kadının bağımlılığı kendisine hiçbir alternatif bırakmaz. Bütün bu aşağılanmalarla nereye gidebilir? Ona kim inanır? Yaşamını tek başına ya da çocukla nasıl devam ettirebilir? Tüm bu durumlarda sistem saldırgandan yanadır.

Kadın evlerinin kurulması, şiddet ilişkilerinin açığa çıkmasında ve yeni perspektifler geliştirilmesinde önemli bir rol oynadı. Kadınlar, kendi sorumluluklarını üstlendikten ve suçluluk duygusuna son verdikten sonra karşı koymaya başlıyor. Eğitimde ve mesleki alandaki vasıflarını arttırdıkça, eşle girilen sorunlarda pek çok alternatif ortaya koyabiliyorlar. Eğitim görmemiş ya da çocuklardan ve ev işlerinden dolayı işe ara vermiş kadınlar için ise yeni bir yaşama başlamak daha zor olmaktadır. "*Herhalde yalnız kalmaktan da korkuyorum. Maddi olarak yaşamımız iyi, ayrılma gerçekleşseydi parasal durumdan dolayı tedirgin olabilirdim.*" Mesleki alanda sosyo-ekonomik durumunun daha kötü olması, (meslek seçiminde sınırlılık, düşük kariyer şansı, ücret eşitsizliği gibi), kadının özgürlüğü doğrultusunda adım atmasında önemli bir engeldir. Kadın ve erkek ücretleri arasındaki fark, bir aile kurulması durumunda kadının, ev işleri ve çocuk bakımı için mesleğini terk etme-

sine yol açabiliyor. Bu bağımlılık ilişkisi içerisindeki kadın bir gün evliliği bozmaya kalkarsa, önüne bir çok engel çıkıyor: Tekrar işe başlama problemi, kalifiye part-time işlerin sınırlılığı ve çocuk bakım yerlerinin azlığı gibi. Toplum geleneksel aileyi korumakta ve aile düzenini bozanlara fazla toleranslı davranmamaktadır.

"*Onu terk edersem suçluluk duygusuna kapılabilirim. Bensiz ona bir şeyler olacağını düşünüyorum. Sık sık intihar etmekle tehdit ediyor beni.*" 56 yaşındaki bu kadın birçok hemcinsi gibi, şiddeti yaşarken bile saldırganlarına kendilerine gösterdikleri duyarlılıktan fazlasını gösteriyor. Burada, sosyo-ekonomik bağımlılığın yanında bir parça da eğitimle edinilmiş olan "*annelik*" duygusu söz konusudur: Hayırsız oğul, ya da kötü koca bir gün düzelebilir, bütün olup bitenden herhalde birazcık kendi de sorumludur; zaten başından beri bu böyleydi: Sonuç, susmak ve katlanmaktır. "*Diğerlerinin durumu daha iyi değil*", diye açıklanır bazen bu teslimiyet. Bazen, "*kocama, bütün bunları onu sevdiğim için yaptığımı söyledim*", denilerek. Bu bir sevgi ifadesi midir? Yoksa Christina Thürmer-Rohr'un ifade ettiği gibi 42 yaşındaki bu kadın, erkek mantığını benimseyip, erkeğin yaptığı herşeyi onun hakkı, kendi davranışını da görevi olarak mı kabul ediyor?[34]

Kadının kendine karşı acımasızlığı, erkeğe karşı olan iğrenmeyi ve kendine karşı olan nefreti örtmeye yarıyor olmalıdır. Evlilik içindeki cinsel tecavüz, sık sık heteroseksüel beraberliklere karşı tam bir güven kaybına yol açar. Kendi kocası tarafından kötü muamele görmüş bir kadının ilişki kurma yeteneği, yabancı bir erkek tarafından saldırıya uğramış bir kadına göre daha fazla zarar görür. Karanlık caddeler ya da ağaçlık bölgelerden geçmeyerek kendini dışa karşı belki güvenceye aldığını düşünebilir, ancak sürekli birlikte yaşadığı erkeğe karşı ne yapacağını bilemez. Ancak erkeklerle ilişkiden tümüyle vazgeçmediği sürece yaşadıklarıyla sürekli yüzleşecektir. "*Yalnız olmak istemiyorum. Ancak, bir erkek bana çok yaklaştığı anda herşey bitiyor.*"

Erkekler eşlerine ne yaptıklarının farkında mı? Erkek, yaşamının bir döneminde başına gelmediyse, tecavüz edilmenin ne demek

34. Thürmer-Rohr, C. (1989) Frauen in Gewaltverhältnissen: Opfer und Mittäterinnen (Şiddet İlişkileri İçinde Kadınlar: Kurbanlar ve Suç Ortakları) Zeitschrift für Sexualforschung. 2(17, 1-13.

olduğunu anlayabilir mi? Sürekli tehditin hüküm sürdüğü bir dünyayı tahayyül etmek mümkün müdür? Böylesi bir duyarlılık davranış değişikliklerine yol açar mı? Şiddet kullanan evli erkeklerle yapılan konuşmalar, bunların büyük kısmının, davranışlarıyla neyi amaçladıklarının bilincinde olduklarını göstermektedir. Hemen hiçbiri, zapt edilemez cinsel içgüdü teranesini tekrarlamamakta, tersine cinsellik haklarından söz etmektedir. Her an kullanılabilir bu hakkın, eşleri tarafından tartışma konusu edilmesi onların şef rollerine, eskiden beri edinmiş oldukları ayrıcalıklarına yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu. Böylece cinsellik, güç ilişkilerinin yaşandığı bir alan oluyor. Koca, istemlerinin yerine getirilmesi, içinde bulunduğu pozisyonun sorgulanmaması için karısını kontrol altında tutmak durumundadır. Evlilik ve aile içinde erkek kendisini güçlü, büyük ve eğilmez duyumsar. Belki bir savaş durumu dışında, erkeğin bu duyguyu bu kadar sınırsız yaşayabileceği tek alandır burası. Üç yaşındaki kızını cinsel olarak sömüren adam, yaptığını şu sözlerle savunuyordu: *"Burada, nihayet benden bekleneni yerine getiren biriydim"* (Amerika'da çocukların cinsel olarak sömürülmesi üzerine yapılmış dokümanter bir filmden alıntı.) Saldırıya uğrayanın çaresizliği ve korkusu, sahip olunan vücut, erkeğin kimliğini tamamlayan, egemenliğini kanıtlayan olgulardır. Kadın ayrımcılığı devam ettiği, erkekler güç ilişkileriyle etkileyecekleri kadınlar bulabildikleri sürece, erkek cinsinin bu tür davranışlarından vazgeçeceği çok kuşkuludur.

Tekrar yasada yapılacak reforma dönelim. Evlilikte tecavüzün cezalandırılmasının etkileri ne olabilir? Bu, aile içinde şiddetin sonu olmayacağı gibi bir dava akınına da yol açmayacaktır. Evlilikte tecavüzün son bir kaç yıldır cezalandırıldığı İsveç'de, Sağlık Bakanlığı yetkililerinin yaptıkları açıklamalara göre, şikayet edilen tüm tecavüz olaylarının ancak % 15'i evlilik ilişkileri içinde yaşanmaktaydı. Önemli olan, evlilik ve aile içinde günlük yaşamın bir parçası olan cinsel şiddetin açığa çıkarılmasıdır. Amerika Birleşik Devletleri'nde en yaygın cinsel sömürü biçiminin, koca saldırıları, olduğu vurgulanıyor.[35] Evlilik içinde tecavüz bir tabu olmaya de-

35. Finkelhor, D. and Yılo, K. (1986). Vergewaltigung in der Ehe: eine soziologische Perspektive. (Evlilikte cinsel tecavüz: Sosyolojik bir yaklaşım) In: Heinrichs, J. (Hg). Vergewaltigung. Die Opfer und die Täter. (Tecavüz. Kurbanlar ve

vam ettiği sürece, bu fenomen üzerine her tür veri dikkatle değerlendirilmelidir. Sorun bu tabunun kırılmasıdır.

Yasada yapılacak bu tür değişiklikler, daha saygılı birliktelikler in oluşumu için, kadın ve erkek bilincinde bir değişme sürecine ışık tutabilir. Kadınlar medyalarda, yaşadıkları ayrımcılığı ve aşağılanmayı ve saldırıları anlatabilmelidir. Kadınların, erkek şiddetinden kurtuluşu kadın evlerinde aramaları yerine, erkeklerin aile evine ve komşu çevresine girişleri yasaklanmalı ve erkek evlerine gitmeleri sağlanmalıdır; bu evler hapishane olarak değil, saldırganlığın nedenlerinin arandığı ve değişim imkânlarının sunulduğu yerler olarak düşünülmelidir.

Nikâh memurluğunda kadın tarafından verilen "evet" sözü, hiçbir şekilde, erkeğe verilmiş ve sadece evliliğin bozulmasıyla ortadan kalkabilecek bir cinsel ilişki izni anlamına gelmez. Erkeğin, çocuklar ve kadının maddi sorunlarını karşıladığı, buna karşılık kadının, erkeğin sevgi, yakınlık ve cinsel ihtiyaçlarını karşılamayı üstlendiği bir alış-veriş ilişkisi, şiddet üzerine kuruludur. Kocalar, zorla cinsel ilişkiye girmenin cezaya tâbii olduğunun, evli oldukları kadının vücudu ve cinselliği üzerinde hiçbir hakları olmadığının bilincinde olmalıdır. Kadınlar, bu tür saldırılara sessiz kalmamaları gerektiğini ve devletin herhangi bir çelişki durumunda, kendilerinden yana tavır alacağını bilmelidir.[36]

F. Şiddet uygulamanın önkoşulları

"Olaydan zarar görmeyeceğinizden emin olsanız, bir kadını cinsel ilişkiye zorlar mıydınız?" sorusuna, anket yapılan gençlerin yarıdan fazlası evet cevabını veriyordu. Belki de sonucun böyle inanılmaz görülmesinden dolayı, araştırma pek çok kez tekrarlandı.[37] Ancak anketlerin hiçbirinde evet cevabı % 50'nin altına düşmedi,

---

Saldırganlar) Braunschweig: Holtmeyer, 65-75.
36. Godenzi, A. (1987). Die Frau des Täters kommt als Opfer nicht in Frage... (Saldırganın karısı suç kurbanı sayılmaz), Weltwoche, Nr. 8, 19. Februar.
37. Briere, J. and Malamuth, N. M. (1983). Self-reported likelihood of sexually agressive behavior: Attitudinal versus sexual explanations (Kişilerin Kendi Ağızlarından Cinsel Saldırgan Davranış Olasılığı: Cinsel Yoruma Karşı İdeolojik Yorumlar). Journal of Research in Personality, 17, 315-323.

zaman zaman % 75'e kadar yükseldiği oldu. Söz konusu araştırma Amerika Birleşik Devletleri'nde, daha çok orta kesimden gelen beyaz psikoloji öğrencileri üzerinde yapıldı. Avrupa için sonuçlar çıkarırken bu noktanın dikkate alınması gerekmektedir.

Suçlu açısından iki önemli hedef vardır: Öncelikle olayın başarıyla gerçekleştirilmesi; ikincisi, kendisine zarar verecek sonuçlar doğurmaması. Bu sonuçlara başkalarının, bizim konumuz özelinde ise kadınların katlanması gerekiyor. Suçlu cezalandırılmak değil, ödüllendirilmek istiyor. Saldırganlar arasında yapılan araştırmalar, büyük çoğunluğunun her iki amaca ulaşmayı -başarı ve cezadan kurtulmak- özenle düşündüklerini ve olayı çok iyi bir şekilde planladıklarını ortaya koyuyor. Saldırganların büyük çoğunluğu amaçlarına ulaşıyor. Sadece küçük bir azınlık cezalandırmayı hesaba katmak zorunda. Peki, başarı oranının bu derece yüksek ve ceza bilançosunun bu kadar düşük olmasının sebebi nedir?

Her iki fenomen de kadına karşı şiddeti özel olarak tahrik etmese de en azından uygun bir zemin yaratan toplumsal koşullar içinde bir arada bulunmaktadır. Geçerli olan toplumsal değer yargıları ve her iki cinsin günlük yaşamdaki deneyimleri, erkekleri kadınlara karşı şiddet kullanmada yüreklendirici ya da daha dikkatli formüle edersek: Caydırıcı olmayan bir rol oynuyor. Yasadaki eşitlik maddesine rağmen, kadınların, devlet kademelerinde ve ekonomide eşit derecede şanslarının olmasından ve her şeyden önce de aynı derecede güç kullanabilme olanaklarından çok uzağız. Kadınlar - sınırlı sayıdaki istisnaları bir tarafa bırakırsak- hâlâ sık sık alt katmanlara ait varlıklar olarak görülüyor. İsviçre Devleti'nin başında 7 erkeğin bulunması, bu durumun sadece bir göstergesi. Yönetebilmek vasfı, erkeklerin etkin olduğu iş alanlarında ve askerlikte öğrenilir. Bu durumun daha uzun bir süre böyle kalabilmesi için çok iyi organize edilmiş bir erkekler ordusu mevcuttur. Üst kademelerde görev yapan çok az kadın da -arada cesaretlendirici istisnalar çıksa bile- daha çok erkek düşünme biçimini içselleştirmiş olanlardır.

Toplumsal koşullar erkeğin şiddet eğilimleri için gerekli çerçeveyi oluşturur. Yataktaki şiddet doğallığı da bu çerçeveyle açıklanabilir. Şiddet kullanmaya karar verme sürecinde verili koşullar bu

eğilimi destekler yöndedir.

Aynı şekilde, potansiyel cinsel saldırganların, kendilerini başarılı rekabetçi sistemimize ait saymaları da, onların bu duygularını güçlendirir. Yüksek geliri, toplumsal gücü ve lekesiz bir imajı olan erkek uyguladığı cinsel şiddetten dolayı kolay kolay ceza almayacağını hesaplar. Edindiği deneyimlerden, ayrıcalıklarının şüpheli durumlarda, kendisi için bir avantaj, kurbanı için bir dezavantaj oluşturduğunu bilir; itibarlı bir geçmişi olan, başarılı bir aile babasının şiddet kullanmaya gereksinim duyacağına kim inanır ki? Bütün bunlar ya uydurulmuş hikâyelerdir ya da adam aşırı derecede tahrik edilmiştir. Objektif kriterlere göre toplumsal yaşamda başarılılar kesimine dahil olmayan saldırganların, kendi açılarından durumun o kadar da kolay olmadığını görmeleri gerekirdi. Ancak bunların çoğu da -erkek normlarına uygun olarak- kendi önemlerini abartmaya eğilim gösteriyor ve ataerkil sistemin desteğine güveniyorlar.

Cinsel şiddete karar verme sürecinde potansiyel saldırganın kişisel inançlarının önemi çok büyüktür. Yapılan sayısız araştırmaya göre ak-kara kategorisi içinde düşünen, otorite ve düzenden yana erkekler, kadınlara karşı daha geleneksel bir tutum içindedir. Katı, hoşgörüsüz ideolojileri savunan ve kadınlara karşı düşmanca davranan erkekler, cinsel şiddeti açıktan savunmaya ve de fırsat düştüğünde kullanmaya eğilimlidirler.[38]

Cinsel şiddetin cezalandırılıp cezalandırılmayacağını belirleyen kişisel ve toplumsal koşulları tartışmış bulunuyoruz. Bu koşulları - bilinçli ya da bilinçsiz- yeterli olarak değerlendiren ve işin başında büyük risklere girmeyeceğinden emin olan potansiyel saldırgan şiddet olayının somut planlamasına başlayacaktır. Cinsel sömürünün başarıyla mı, başarısızlıkla mı sonuçlanacağını esas olarak bu mantıki çalışma tayin edecektir.

Kurbanın seçimi ve olayın gerçekleştirileceği koşulların belirlenmesi eşgüdümlü yürüyen süreçlerdir. Her ikisi de beklenmedik sorunlara yol açmadan, erkeğin başarılı bir şekilde hedefe varma

38. Check, J. V. P. and malamuth, N. M. (1983) Sex role stereotyping and reactions to depictions of stranger versus acquaintance rape. (Cinsel Rol Tiplemesi. Yakın Çevredeki İnsanların Tecavüzleri ve Yabancı Tanımlaması). Journal of Personality and Social Psychology, 45, 344-356.

şansını azamiye çıkarmalıdır. Saldırganın hiç tanımadığı kurban bir risk faktörüdür. Erkek bu durumda kadının kendisini nasıl koruyacağını, saldırı esnasında ve daha sonra hangi güç olanaklarını kullanabileceğini bilmez. Kurban olarak tanıdık kadınlar, arkadaşlar ve de özellikle eşler en avantajlı olarak değerlendirilenlerdir. Onların gösterecekleri tepkiler erkekler için hesaplanabilecek cinstendir. Olay esnasında ve sonrasında erkek, karşı koymanın ve şikâyet etmenin anlamsız olduğunu söyleyerek kadının davranışını etkilemeye çalışır; nasılsa birbirlerini tanımaktadırlar. İlaveten kadının ilişkilerindeki sorunlara, yanlış anlamaya ve de kadının tahrikine dikkati çeker.

Eğer kurban saldırganla evliyse, olayın yeri genellikle yatak odası, zamanıysa gecedir. Aynı şey uzun süreli evlilik benzeri arkadaşlık ilişkileri için de geçerlidir. Sıkı olmayan tanıdık ilişkilerinde saldırgan aynı şekilde, dışarıdan rahatsız edilmeyecek koşulların olduğu ve cinsel ilişki için normal görülen bir çevreyi seçmeye çalışır, örneğin kurbanın ya da kendisinin evi gibi. Eğer bu seçimi gerçekleştirirse, başarıya ulaşamama ve cezalandırılma riskini asgariye indirmiş demektir. Şiddet ediminin mümkün olduğu kadar doğal ve otomatik olarak yürüyebilmesi için en uygun durum, direkt açık ve psikolojik şiddet kullanmak zorunda kalmadan, eşitsiz güç ilişkisinin ve dış çevre koşullarının bu durumu kendisi için uygun hale getirmesidir: Olayın sorumlusunun olmadığı, aksine aktörlerine başka bir seçenek bırakmayan bir sahne.

Tüm bu veriler yumağı, erkeğin cinsel şiddet uygulamada değerlendireceği faktörler arasındadır. Açıktır ki, tek başına hiçbir faktör başarı ya da cezalandırılmamak için bir garanti oluşturamaz. Örneğin cezalandırılan 13 saldırgandan 9'u kurbanını tanıyor, hatta yakın ilişki içinde bulunuyordu. Yakın olma durumu onlara, kadının bağımlılığını kötüye kullanma olanağını vermişti; bununla beraber sicillerinin bozukluğu, düşük sosyo-ekonomik statüleri, ileri derecede şiddet kullanmış olmaları ya da maddi deliller gibi başka faktörler sonuçta gene de cezalandırılmalarına neden olmuştu.

Kadınları cinsel olarak sömürmek isteyen erkekler, zorunlu olarak böyle bir karar sürecinden geçmek durumundalar. Özetlersek, kendilerini aşağıdaki kriterlere göre yönlendiriyorlar.

Toplumsal koşullar

– Politik, ekonomik ve hukuksal sistem

Kadınlara kıyasla erkeklerin toplumsal güç ve kontrollerinin hangi ölçüde fazla olduğu ve cinsel şiddete yönelik yasalar.

– Kültürel sistem, değer yargıları ve normlar

Kişisel sorunları çözmede araç olarak şiddetin yaygın ve kabul gören bir araç olup olmayışı; geleneksel cinsel rol anlayışının yaygınlığı.

Kişisel koşullar

– Milliyet
– Geçmiş
– Eğitim ve meslek
– Medeni durum, çocuklar
– Kariyer
– Politik ve ekonomik etki gücü
– Şiddet, cinsellik, düzen, eşitlikle ilgili tavrı

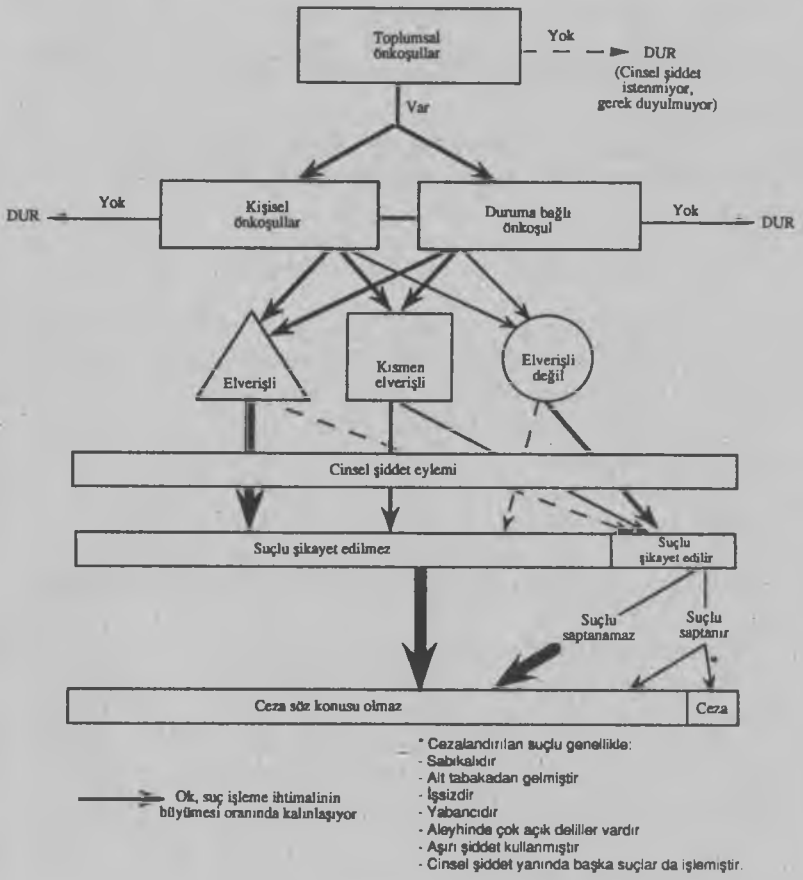
Somut durumla ilgili kriterler

– Kurbanla ilişkinin biçimi
– Olayın planlanmasındaki özen
– Yer ve zaman
– Şiddet aracı

Potansiyel bir saldırgan, tüm bu önkoşulların tek tek olaylarda kendini gösteriş biçimine göre cinsel bir şiddet olayından dolayı şikâyet edilme ya da ceza alma riskinin aşağı yukarı ne kadar olacağını hesaplayabilir (Bak, Şekil 9.)

Şekil 9

Mükemmelliğe yaklaşan bir suç işleme modeli

Cezalandırılmadan amacına ulaşmış saldırganlar, yaptıkları eylemle ilgili olarak kendilerini meşru ve onaylanmış duyumsar. Bu durum, erkek saldırganlığını yeniden güçlendirip, cezalandırılması gereken davranışları ödüllendirirken, şiddetin kurbanı olan kadınlarda çaresizlik, öfke ve aşağılanmışlık duygusunu güçlendirir. Bu gerçeklik tablosuna öfke duyan, onu değiştirmek isteyen herkes için ise farklı biçimlerde tavır alma olanakları vardır.

G. Şiddetten çıkış yolları: Erkekler erkekliği başaşağı etmeyi , kadınlar direnmeyi ve toplum kadınlara destek olmayı nasıl öğrenecek?

1. Erkekler hem cinslerine "ihanet etmekten" utanmamalıdır.

"Kadına yönelik cinsel şiddetin suçu erkeğe aittir" biçimindeki bir cümle bayağı bulunabilir. Gene de böyle bir ifade günümüzün gelenceksel düşünce biçimine neredeyse bir saldırı anlamına geliyor. Bugünkü postmodern tasfiyeci jargonda, kadın ve erkek herkes, söz konusu edilen her şeyin üstünde ve her şeye kadir bir yapıdan söz ediyor. Ve bu münasebetsiz yapı, insanların beyinlerini ve organlarını, sanki bunlar bir kuklaya aitmiş gibi kontrol etmektedir. Herkes aynı mekanizmanın kurbanıdır. Şiddete eğilimli erkekleri de şiddeti yaşamaya mahkûm kadınları da yaratan bu makinedir.

Bu tür bir yaklaşım elbette, bir özne olarak insanın hareket yeteneğini tümden yitirişini, hatta ölümünü, daha da vahimi sorumluluktan kaçışı ifade ediyor. Bu yaklaşımın bir taraftarı, Walter Hollstein, şöyle diyor: "Kişi olarak erkek (...) tarihsel olarak ortaya çıkmış erkek egemenliği ilkesinin kölesidir."(Bakınız 25. dipnot) Bu anlayışa göre davranmayan erkek, olayları basite indirgeyici, tarihin akışına karşı olayları mesafeli bir şekilde tahlil etmeyi bilmeyen, günah keçisi arayışı içinde, benliğinin esiri olmuş bir bakarkör olarak aşağılanır. İyi, ama bu teoriyle kadının sömürülmesinin açığa kavuşturulmuş temelleri el çabukluğuyla yeniden örtbas edilmek, gizlenmek istenmiyor mu? Elbette ki gelenekler ve toplumsal ilişkiler cinsel şiddetin kullanıldığı ortamı oluşturuyor. Ama şiddeti bizzat uygulayan erkeğin suçunun örtbas edilmesi için bir neden

var mı? Kolektif sorumluluk ve global yıkımdan çokça söz edildiği bu dönemde, "kişisel suç" kullanılması zor bir kavram haline mi geldi? Ya da suçun varlığını bilmek bizi rahatsız edip, felce mi uğratıyor?

İncelediğimiz olayların, ancak çok sınırlı bir kısmında, saldırganların psikolojik olarak ciddi biçimde hasta olduklarından ve bu durumlarının bir sonucu olarak şiddet kullandıklarından söz edilebilir. Çoğunluk ise, hemen her zaman cinsel şiddet dışında alternatifleri olan ortalama vatandaşlardı. Tayin edici nokta, cinsel şiddet kullanmanın bundan vazgeçmekten daha çekici gözükmesi, daha fazla şey vaat etmesiydi. Aslında erkekler, başarılı olmak, hiçbir yasak tanımamak, kendilerini her koşul altında kabul ettirmek doğrultusunda eğitilmiş de olsalar, doğaları gereği robot değildir. Pratikte hareket olanakları sınırsız değilse de, cinsel şiddet konusunda kural olarak seçme, "evet" ya da "hayır" deme olanakları vardır. Toplumsal yapının, kendini stabilize eden sosyal bir ucube olarak, doğal bir ilişkiler bütünü görünümünde ortaya çıktığı doğrudur. Ancak bu ilişkileri isteyen, onları besleyen ve onlardan yarar uman birilerinin varlığı da aynı şekilde doğrudur. Örneğin bir evlilik ilişkisi -göreli basit yapısından dolayı örnek olarak alınırsa-, belli bir süre geçip ilişkilerin oturmaya başlamasıyla birlikte, karı-kocanın eylemlerinden bağımsız olarak kurallar ve yaptırımlar koymaya, zorunluluklar yüklemeye başlar. Örneğin, bu normlardan biri cinsel sorunların bu çerçeve içinde çözülmesi zorunluluğudur. Ancak bu normların şiddetle mi, şiddetsiz mi hayata geçirileceği olayın taraflarına ait bir sorundur artık. Yapısal yaklaşım bu içeriğiyle erkeğin davranışını mazur gösterip, hatta olumlama yönünde kullanılmaktadır.

Erkeklerin cinsel şiddetin geleneksel versiyonundan vazgeçip, böylece de bu suç yüklü davranıştan kurtulmaları için her şeyi tersine çevirmeleri, deyim yerindeyse kolları ve başları üzerinde durmayı öğrenmeleri gerekmektedir. Erkek davranışının doğal görülen ve değer verilen, birçok görüntüsünden, örneğin erkek cinselliği fantezisinden ya da şövalyelikten vazgeçilmelidir.

Ortalama erkek cinselliğini cinsellik olarak adlandırmak kimi zaman paradoks gibi görünse de dilin haldeki kullanılış biçimine

uyduğu ve başka bir cinsellik biçimi yaygın kabul görmediği için bu şekilde adlandırmaya devam ediyorum. Erkek cinselliğinin haldeki biçimini oluşturan değişik belirtiler şöyle sıralanabilir: Dış görünüşün önceliği; penise ve cinsel ilişkiye takılıp kalma derecesinde yoğunlaşma; egemen rolde ısrar; meni boşalmasının bir nevi kutsanması ve bu anın sabırsız biçimde beklenişi; fantezi yokluğu; cinsel olarak güçlü kadına duyulan nefret; iktidarsızlık korkusu; cinsel ilişki sayısı önünde şapka çıkarma. Bu unsurlar pornografide tekrar tekrar ele alınıp, artan biçimde görselleştirilmektedir.

Sıradan erkek cinselliği, erkek hazzının egemen pratiği önemli ölçüde şiddet içermektedir. Erkeklerin çok büyük bir kısmının kafasında sadece kendi cinsel gereksinimlerinin tatmini, kadınları ise zevklerini arttırmaya yarayan objeler olarak gördükleri için cinsellik mantıki olarak şiddetle yakın bir ilişki içerisindedir. Bir kadınla uzun vadeli ilişkiye giren erkek, kadının vücudu üzerinde mülkiyet hakkı elde ettiğine inanır. Bu mülkiyet hakkını istediği zaman ve istediği yerde kullanacaktır. Bu noktadan itibaren, kadının bu hakkı tartışma konusu yaptığı an, mülkiyet iddiası tehdide ya da açık şiddete dönüşür. Bir kadınla yakın bir ilişki içinde olmayan erkek açısından ise, tüm diğer kadınlar potansiyel cinsel objedir. Erkeklerin bir kısmı, bu obje ilişkisini fantezilerinde ya da porno yardımıyla yaşıyor. Bir kısmı para ödeyerek kadın vücudunu satın alıp, kullanıyor. Diğer bölümü ise yabancı ya da yakın ilişki içinde oldukları kadınlara tecavüz etmeye çalışıyor. Aslında tüm bu farklı yollar, kadının, erkeğin cinsel gereksinimlerini karşılamaya yarayan bir objeden başka bir şey olmadığı yolundaki doğal anlayışın farklı görünümleridir.

Kadının mülk edilişinin bir ilişkinin en başında nasıl ortaya konduğu, Pascal Bruckner ve Alain Finkelkraut[39] kitaplarında verdikleri *aşk ilanı ritüelinde* güzel bir biçimde anlatılıyor. Olay uygun bir anda erkeğin kadına yaptığı bir itirafla başlar. Ama duyguların açığa vurulduğu, "seni seviyorum" cümlesinin söylendiği bu an, birçok durumda da duyguların ölüm anıdır; çünkü, bu günahsız ifade kadını da aynı şekilde karşılık vermeye ve bunu uzun vadeli

39. Bruckner, P. and Finkelkrauf, A. (1979) Die neue Liebesordnung (Yeni Aşk Düzeni) München: Hanser.

sürdürmeye zorlar. Romantik öneri, kadını denetim altına alıp, onu toplumca verilen rolü benimsemek ve verdiği sözü tutmak zorunda olan bir eşe dönüştürür. "Seni seviyorum" sözcükleriyle ifade edilen mutluluk cümlesi, aslında "kalıcı mı, gidici mi, bana sadık mı, değil mi" biçimindeki güvensizlik işkencesine son vermeyi hedefler. Böylece tarafların davranışları önceden bilinebilir hale gelecek ve kadın bağımlılık ilişkisi içerisine girmek için harekete geçirilmiş olacaktır. Aşk ilanından sonraki her an bu sözleşmenin kurallarına göre ölçülüp, değerlendirilecektir. Aşk ilanı kural olarak, çok eşliliğe karşı ikili ilişkiyi sağlama alır: *"Çünkü biz başkalarını değil birbirimizi seviyoruz."* Seçilen kadın bu şekilde, tüm farklı kadınlardan beklenebilecek isteklerin de aracı haline gelir: Öyle ya, tüm diğer kadınlardan vazgeçiyorsam, çok yönlü fantezilerimi seninle gerçekleştirmem gerekiyor.

Cinsellik düzeyinde aşk ilanı, kadının kendini erkeğine ve düzenli cinsel ilişkiye göre ayarlamasını, bu alandaki davranışlarının önceden bilinebilir (varolan kurallara göre, çev.) olmasını ve erkeğin cinsel isteklerinin tümünü söz konusu kadınla giderme hakkını ifade eder. Böylelikle de kuralları olmayan ortak haz yolculuğu, karşılıklı tat almanın özgür alanı olarak cinsellik sona ermiştir. "Beni seviyorsan benimle yatmak istiyorsun demektir." Bu şantajcı kural, özel anlaşmanın resmi bir nitelik kazanmasıyla tam biçimine ulaşır. Evlilikle birlikte karşılıklı aşk, yasalar ve birçok durumda kilise aracılığıyla kutsanmıştır. Kadın vücudunun sömürülmesi önünde hiçbir engel kalmamıştır artık. Şüphesiz kadın tarafından gelecek "seni seviyorum" da baştan pek de ifade edilmeyen birçok koşulu içerir.

Haldeki "aşk düzeni" açıkça mülkiyet ve güç ilişkileriyle bağlantılıdır. Kadın ve erkeklerin, aşırı güvencelenmiş birlikteliklerin sorunlarından korunmak için taslak halindeki bir aşk ilişkisine, sürekli evrilme süreci içinde, kuralları iki tarafın isteğine göre sürekli yeniden formüle edilen, güvenceye alınmamış bir cinselliğe hazır olmaları gerekir. Özgürlük ve macera tadının ise sürekli ilişkilerin muhafazasına her halükârda daha az girebileceği görünüyor.

Erkekler, mülk edinmeyi ve denetim altına almayı düşünmeden kadınlara yaklaşacak cesaret ve bilinci geliştirmelidir. Genellikle

kadının doğasındaki başkalık, yabancılık, erkekte korkuya neden olur.[40] Erkek, kadındaki bu yabancılığa, başkalığa hükmedeceğine inanıp, onu mülkiyetine almakta, korkuyu hiç değilse yüzeysel olarak böyle aşmaktadır. Bu sürecin öbür yüzü, erkeğin kadına gösterebileceği bütün özenin yitirilmesidir. Böylelikle, erkek açısından kontrol edilemez bir doğanın sembolü olan kadın evcilleştirilip, uysallaştırılır.

Kadınlar erkeklerin kurallarına uyup, "edepli" davranırlarsa, erkek tarafından ödüllendirilir. Bu anlamda, erkeğin kadın cinsine karşı nezaketi genellikle kadın üzerinde kazanılmış zaferin ifadesinden başka bir şey değildir. Belki de en büyük kadın düşmanları bu kibar şövalyelerdir. Kadına nezaket gereği koltuk çekip, mantosunu tutanlar, kadınların yardıma muhtaç yaratıklar oldukları yolundaki inancı güçlendirmektedir. Şövalye erkek ilk bakışta kadın dostu, yumuşak biri ("centilmen") olarak algılanacaktır. Gerçekte ise bu tiplerdeki kadın düşmanlığı açık şiddet kullanan hemcinslerine oranla daha gizli de olsa, daha az erkek-şoven değildir. ABD ve Almanya'da yapılan araştırmaların açıkça ortaya koyduğu gibi, şövalyelik ve kadın düşmanlığı genelde birlikte ortaya çıkan olgulardır.[41] Bu bağlantıdan kuşku duyanlar, kadınların, şövalyelik oyununun kurallarına uygun davranmadıkları, erkeğin göstermelik kutsal göreneklerini reddettikleri ya da tersine, bunları erkekler üzerinde denedikleri zaman neler olduğuna dikkat etmelidirler. Belirtilmesi gerekir ki, kadınların birçoğu da, erkeklerin bu şövalyelik numaralarına, davranışın arkasındaki gizli düşmanlığın farkına varmadan değer vermektedir.

Erkeklerin, bize telefon ederek, kadının aktif kucaklama ve öpmelerini ille de cinsel ilişkiye yönelik bir tahrik olarak değerlendirmediğini, temelde cinsel tecavüzü meşru gösterecek hiçbir haklı gerekçenin olamayacağını ifade eden 38 yaşındaki erkeğin düşüncesine ulaşabilmeleri için neler olması gerekmektedir? Erkeklerin, kadınların kendi kaderlerini tayin haklarını kabullenmeleri, gayri meşru imtiyazlarından vazgeçmeleri için nelere ihtiyaç vardır?

40. Irigaray, L. (1987). Zur Geschechterdifferenz: Interviews und Vorträge (Cins ayrımı: Röportajlar ve Raporlar). Wien: Wiener Frauenverlag.
41. Schmidt, H. D., Schmel, Ch., Krameyer, A., waqner, A., Steinbach, D. und Schmidt-Mummendey, A. (1973). Fraunenfeindlichkeit (Kadın Düşmanlığı), München: Juventa.

Güç ilişkileri, gelir durumu ve sömürü söz konusu olunca ahlaki vaazlar genellikle kimseyi korkutmaya yetmiyor. Belki kadınların kapsamlı bir boykot hareketi erkeklerin darkafalılıklarına karşı etkili olabilirdi.

Eğer erkekler ciddi ciddi kadınların kendileriyle eşit konuma gelmelerine taraftarlarsa -ki bu cinsel şiddetin önüne geçmenin en temel koşullarından biridir- hem de bunu uzak bir gelecekte değil, önümüzdeki yıllarda istiyorlarsa önemli bir koşulu kabul etmeleri gerekmektedir: Bugüne kadar doğal gördükleri güç ve gelire ulaşma olanaklarının önemli bir kısmından vazgeçmek. Böylece kadınlar oransal olarak ve eşit bir konumda toplumsal sürece katılabilirken, gayretkeş birçok erkeğin gerilerde kalması da söz konusu olacaktır. Şimdiye kadar üst makamları büyük oranda erkekler tuttuğu için, yeni dönemde o makamlarda oturan ve oralara ulaşmayı hedefleyen aynı oranda erkek tutkularını dizginlemek zorunda kalacaktır. Basit bir örnek: İsviçre gibi bir ülkenin üniversitelerindeki öğretim görevlilerinin %97-98'ini erkekler oluşturuyorsa, bu oranın bire bir olacağı döneme kadar kadınlara öncelik verilecektir. Haksız bir öneri mi? Peki onca yıllar boyu, sırf "yanlış" cinse mensup oldukları için öğretim görevlisi yapılmayan kadınlar ne düşünürler bu konuda?

Oran tartışmasının cinsel şiddetle ilişkisi nedir? Cinsel şiddet öncelikle eşitsiz güç ilişkilerinin bir ifadesidir. En etkin önleme şansı da, cinsler arasındaki bu eşitsizliğin kaldırılmasında yatmaktadır. Gittikçe daha fazla kadının bedelsiz hizmet işlerini terk edip, mesleki ve politik faaliyetlere uygun oranlarda katılma olanağına kavuşması, beraberinde önemli sonuçları olan bir değişimi getirecektir. İlk planda kadınlar erkekler karşısında sosyal ve ekonomik olarak daha bağımsız olacaklardır. Böylece de gözdağı ve baskıya direnme olanakları artacak, ekonomik olanakların karşılığı olarak duygularını ve cinselliklerini sunma zorunlulukları azalmış olacaktır. Erkekler, devlet kademelerindeki yüksek gelirli makamlarında oturmalarının sadece çok yetenekli olmalarının bir sonucu olmadığını kabullenmek zorunda kalacaklardır. Toplumdaki kadın ve erkek imajları, cinsler arası ilişkiler değişmeye başlayacaktır. Erkekler otomatik olarak, şimdiye kadar kadın işi sayılan, çocukların so-

rumluluğu, ev işleri, kısacası yeniden üretim diye adlandırılan alandaki birçok görevi üstleneceklerdir. Bu durumda çocuklar için gündüz bakım evlerinin, her iki cins için de part-time işlerin, ara verilen mesleğe yeniden girebilme olanaklarının, babalık sigortası uygulamasının topraktan fışkırır gibi ortaya çıkması fazla zaman almayacaktır. Yeniden üretimin toplumsal örgütlenmesi 19. yüzyılın uykusundan uyanacak ve bu durum diğer alt sistemlerin rasyonalize edilmesini beraberinde getirecektir. Bu süreç, kendini yeniden şekillendirmek durumundaki erkek için yeni, çekici olanaklar, teşvikler de sunacaktır.

Bu tür teşviklerin atlanmaması önemlidir. Çünkü erkekler gönüllü olarak, kolayca öncelik haklarından vazgeçmeyeceklerdir. Yükselen cinsler arası mücadele, "aydın erkeklerin" "hırçın" feministlere yönelik bedduaları, bu en eski bölüşüm kavgasının keskinleşmesinin ifadesidir. Erkekler yasalarla, baskıyla, ama aynı zamanda çekici motifler aracılığıyla eşitlik yönünde adım atma noktasına getirilmelidir. Daha adil bir dünyaya katkıda bulunmak gibi bir öneri, ancak çok az sayıda erkeği ikna etmeye yeterli olacaktır. Çoğunluğu ise başarılarını sürdürüp, saygınlıklarını koruyabilecekleri başka türden olanaklar görürlerse belki alışılmış erkek kariyerlerinden vazgeçeceklerdir: Yaratıcı ve verimli çalışmaya devam etme, yeni işler ve yeni yaşam biçimleri deneme şansı, daha fazla boş zaman, daha az yük gibi. Doğal olarak yapısal değişikliklerin yanında kişisel değişim de gereklidir. Çocuklarla yaşanacak tecrübeler, çocuk ve ev bakımının zevkli yanlarıyla birlikte bıkkınlık yaratacak boyutları, yani günlük gerçeklikle yaşanacak ilişki, kişilikler üzerinde izler bırakacaktır.

Erkekler kendi kendileriyle hesaplaşmalı, kendilerini güç ve yıkıcılık körlüğünden kurtarmalıdır. Araştırmamıza katılan kadınların bir bölümü bu doğrultuda talepte bulunmuş ve erkeklerin bu değişim sürecini yalnız başlarına, kadınların desteği olmaksızın yaşamaları gerektiğini vurgulamıştı. Görüşme yapılan erkeklerin ise, ancak çok az bir bölümü böyle bir değişimi zorunlu görmekteydi. Çoğunluğu, şiddet suçunu bir daha işlemeyeceklerdi. Kendileri için düzenli bir aile yaşamı, anlayışlı bir eş, iyi arkadaşlar ve güvenli bir işyeri istiyorlardı. Bu koşullar şiddete yol açmazdı.

Şiddet kullanmış ya da kendilerini barışçı olarak sunan birçok erkekle yaptığım görüşmeler ışığında, erkeklik durumunun tek yanlı psikolojik etkenlerle açıklanması çabalarının olumsuz sonuçlar yarattığı düşüncesine vardım. Erkekler, çoğunlukla kadın terapistlerle göbek bağına kadar geri giden psikolojik konuşmalara girişince, güç ve ayrıcalık sorunları çabucak güme gitmektedir. Psikolojik terapiye alınan birçok erkek, bireysel özellikleriyle ilgili olarak edindikleri bilgileri yeni bir yönlendirme aracı olarak kullanabiliyor. Cinsel baskı ya libidonun zorunlu yönelimi, otorite düşkünü anne (bu en sevilen argümandır), Uranüs-Satürün konumlanmasındaki problemler ya da erken yaşlarda yaşanan cinsel aşağılanma aracılığıyla açıklanır. 68'liler yataktaki güç taleplerini burjuvaziye ve hempalarına karşı sloganlarla olumlamaya çalışıyordu. 20 yıl sonra ise "duyarlı" erkekler doğal, kadınsı yanlarının özgürleşmesini fısıldıyor. Amaç değişmiyor. Duygudaşlıkla ifade edilen, gene, kadının kalçasına duyulan istektir. Kadın, erkeğin bu değişim sürecine yardımcı olmalı, en azından yatakta yumuşak, duygusal, duyarlı birini bulduğu için sevinmelidir. Bununla erkeğin de kendini duygusal, ruhsal ifade etme gereksiniminin olmadığı söylenmek istenmiyor. Ancak aynı erkek, bir kez de kadının gereksinimlerini göz önünde tutup, ona bağımsız, eşit haklara sahip bir varlık olarak saygı gösterse, davaya daha fazla hizmet etmiş olurdu. Böyle bir ilişki içinde erkeğin fantezilerinin olmasına elbette kimse bir şey diyemezdi. Ancak sorun güç ve bölüşüm kavgası olunca güzel sözler fazla anlam taşımıyor.

Başarısızlıkla sonuçlanan bir terapi denemesi Hameln'deki Cinsel Roller semineridir. 1981 yılından beri Almanya'nın Hameln kentindeki bir ıslahevinde, cinsel saldırı nedeniyle cezalandırılan genç erkekler için terapi seansları düzenlenmektedir. Burada gençlerin iki psikoloğun gözetiminde, seanslara dışarıdan katılan kadınlarla kendi cinselliklerini tartışmaları sağlanmaya çalışılıyor. 30-40 saatlik seanslarla bu gençlerin kadın düşmanı tavırlarının değişmesi bekleniyor. Modelin iki önemli yanlışından birini rol dağılımı, ikincisini ise cinselliğe yapılan vurgu oluşturmaktadır.[42] Bu kitapta

42. Beiträge verschiedenen Autorinnen zum Hameiner Geschlechterroilenseminar (Değışık Yazarların Hameln'deki Cinsel Roller Seminerine Sundukları Bildirgeler) (1987). Streif. Feministische Rechtszeitschrift, 2, 35-41.

gösterilmeye çalışıldığı üzere, cinsel şiddette esas olan cinsellik değil, sosyal kontroldür. Bu yüzden güç ilişkilerinin tartışılmasının cinselliğe göre kesin bir önceliği olmalıydı. İkinci olarak Hameln'de, erkekler yönetici ve bilen (iki yönetici erkek psikolog), kadınlar ise suçlunun kendini yeniden şekillendirmesi süresinde yardımcı araçlar olma durumunda. Suçluların gelecekteki davranışlarını yönlendirebilmeleri için kadınların onlara açık kalplilikle kadın cinselliğinin ne olduğunu anlatmaları gerekiyor. Kadınların böyle bir projeye katılmalarının doğru olup olmadığı ve katılacaklarsa hangi fonksiyonu üstlenmeleri gerektiği yanıtlanması gereken önemli sorulardır. Bu terapi modeli, cinsel şiddetin temelini oluşturan erkek mantığının, suçluları değiştirme denemesinde de aynen işlediğini göstermektedir.

Cinsel şiddetin bir erkek sorunu olduğu yolundaki tezler şimdiye kadar geniş bir kabul görmedi. Sorun daha çok bir kadın sorunu olarak tartışılmaktadır. Erkeğin, erkekler tarafından sorunun merkezine konulduğu cesaret verici yaklaşımların ortaya çıktığı yerlerde, derhal kişisel psikolojik çözümlemeler devreye girmekte, çabalar daha başında boğulmaktadır. "Değişim halindeki erkeklerin" davranışlarını kadınların onayına yönelik olarak ayarladıkları gözlenmektedir. Erkek çevrelerinde zaman zaman, "kendini yenilemekte olan erkeğin" birkaç haftalık değişim çabasından sonra - şimdi çok daha yumuşak, hassas, kendinden emin ve de egemenlik taleplerinden vazgeçmiş olmasına rağmen- hiçbir kadının kendisine yakınlık göstermediğinden, hepsinin eski çapkınlık numaralarına hevesli olduğundan şikâyet ettiği duyulur. Peki ama gerekli olan, erkeklerin diğer cinsin tavrından bağımsız olarak, kim olduklarını, ne yaptıklarını ve nereye ulaşmak istediklerini sorgulamaları değil midir?

Erkekler önkoşulsuz olarak kendilerinin ve hemcinslerinin şiddet pratiklerine, toplumsal güç dağılımındaki dengesizliğe karşı harekete geçmelidir; kendi erkek cinsine ihanet etmeli, şiddete ve erkek ayrıcalığına karşı açık tavır almaktan utanmamalıdır.

2. *Kadın direnişi*

Kadının ezilmesine karşı yürütülen mücadele tarihinin öğrettiği

kesin bir şey var: Kadınlar, erkeklerin bir gün kendiliğinden, ezen rollerini sorgulayıp ondan vazgeçeceklerine inanıyorlarsa, daha çok beklemeleri gerekecek. Sayısız kadının yaşamlarında gösterdikleri gibi, özgürlüğün sınırları sadece kendisinin göstereceği yoğun bir çabayla genişletilebilir. Kadınlarla yapılan görüşmelerden şu sonuçlar çıkabilir:

1. Sadece kadın oldukları için erkeklerin saldırısına uğramış, şiddeti yaşamış kadınların büyük bir çoğunluğunun isteği, cinsel şiddete karşı hazırlıklı olmak için kolektif bir direniş oluşturmak, bir dayanışma yaratmaktı. Çünkü kadınların tümü, sırf cinsiyetlerinden dolayı erkeklerin saldırısıyla karşı karşıyaydı. Bu mücadele için birleşmek, sosyal daha da ötesi politik bir bağı gerektirir. Mesleki faaliyet, ekonomik olarak erkekten bağımsızlığı olanaklı kılar. Bu durumdaki kadınlar erkeklerin etki altına alma çabalarına katlanmak zorunda kalmamaktadır. Özgüvenin artması, düşünsel ve fiziki gücüne güven kadının şiddeti daha baştan fark etme ve ona karşı direnme yetisini geliştirir.

2. Cinsel şiddet bugünden yarına kaybolmayacağına göre, kadın yığınları erkeklerin saldırısına uğramaya devam edecektir. Bu saldırıları önleyip önleyememeleri, uygulanan şiddetin biçimine, seçilen direniş stratejisine, kadının yaşına, geldiği sosyal tabakaya, eğitime, mesleki durumuna, genç kız ve yetişkin kadın olarak toplumsallaşma biçimine bağlıdır. Ancak cinsel şiddeti başarıyla bertaraf etmiş kadınların hepsinde ortak olan bir faktör, hepsinin olay sırasında öfke dolu oluşlarıydı. Öfkenin getirdiği cesaret, kadınlarda karşı saldırı için gerekli enerjiyi ortaya çıkarıyor ve bu kadınlar olayın sonrasında daha az ruhsal sorun yaşıyorlardı.[43] Öfkeli kadınlar diğer kadınlara, ne acıma ve anlayış duygusuyla, ne de kendini suçlama duygusuyla kendilerini engellememelerini, tersine duydukları öfkeyi dışarı vurmalarını öneriyorlardı.

2. Görüştüğümüz kadınların dörtte biri, yaşadıkları olay üzerine hayatlarında ilk kez konuşuyordu. Bugüne kadar ya istemedikleri ya da cesaret edemedikleri için bir başkasıyla konuşamamışlardı. Bu konuşmadan sonra hemen hepsi kendilerini daha hafiflemiş his-

43. Burgard, R. (1988) Mut zur Wut - Befreiung aus Gewaltbeziehungen (Öfkelenme Cesareti - Şiddet İlişkilerinden Kurtuluş). Berlin: Orlanda Frauenverlag.

sediyordu. Hiç olmazsa yükün bir parçasını olsun üstlerinden atmışlardı. Daha önce başka insanlarla yaşadıkları olay üzerine konuşmuş olan kadınların edindikleri deneyimler, kadınları şiddet üzerine konuşmaya cesaretlendirici nitelikteydi. Kadınlar olay üzerine kiminle konuşabileceklerini kestirebiliyorlardı. Her üç kadından ikisi olay üzerine konuştuğu kişiyi duyarlı buluyordu. Özellikle arkadaşlar, kadın sığınakları ve acil telefon Servisi çalışanları bu durumlarda en uygun dinleyicilerdi. Eş ve diğer aile fertleriyle ilgili ise dikkatli olunmasını öneriyorlardı.

Kadınlara, her koşulda polise başvurmaları önerilmiyor. Temelde, böylesine vahim bir olayın bildirilmesinin çok doğal olması gerekirdi; ancak cinsel şiddet kullanımı durumunda olay başka bir görünüm almaktadır. Emniyet yetkililerinin büyük bir kararlılıkla, yanlı tutum takındıkları ve duyarsız davrandıkları suçlamalarına karşı kendilerini savunmalarına ve son zamanlarda sorgu sürecinde iyileşmeler görülmesine rağmen, pek çok cinsel şiddet kurbanının polis ve mahkemelerde yaşadığı olumsuz deneyimler, polise başvuru konusunda hâlâ önemli bir engel oluşturuyor. Kadın, ancak sorgu sürecinde bir kez daha aşağılanmayacağından emin olursa şikâyetçi olma konusundaki tavrını değiştirecektir. Bu durumda bile, kadının soruşturma sürecinde yer alış biçimine, olayın özellikleri dikkate alınarak karar verilmelidir.

4. Zaman bütün yaraları iyileştirmiyor. Bedenlerinde cinsel şiddeti bir kez bile yaşamış olanlar, ömür boyu bunun izlerini taşıyor.[44] Çaresizlik, teslimiyet, kirlenmişlik, kişisel sınırların çiğnenmesi duyguları unutulmuyor. Kadınlar, yıllarca sonra dahi bu korku ve aşağılanmayı duyumsamaya devam ediyor. Eğer çöküntü ve suçluluk duygusu devam ediyorsa, sadece olay sonrası değil, bundan çok sonra bile kadının desteğe ve anlayışa ihtiyacı vardır. Saldırgan yabancı bir varlık olmayıp, hergün karşılaşılan, yüz yüze gelinen biri -erkek- olduğu için, her yeni karşılaşma şiddet sahnesinin bir kez daha tekrarı olarak yaşanabilir.

5. Soru yöneltilen kadınlardan bir kaçı ayrılma yerine, saldır-

44. Killias, M. (1989) Les Suisses face au crime. Lieurs experiences at attitudes a la lumiere des enquetes suisses de victimisation. (Cürüm karşısında İsviçreliler. İsviçrelilerin tecavüz kurbanları soruşturmaları ışığında denetim ve tavırları.) Grüsch: Edition Rüegger.

ganla evliliklerini sürdürmeyi tercih ediyorlardı. Bunlar erkeklerin kendilerini sürekli olarak zorlamasını iğrenç bir ritüel olarak nitelendirmelerine rağmen, ayrılmanın bedelinin kendileri için çok yüksek olacağı düşüncesiyle böyle bir yola başvurmuyorlardı. Dışa karşı işler görünen bir evliliğin ve ailenin güvencesinden, olumlu imajından, ortak tanıdık çevreden ve erkek tarafından garanti edilen belli bir yaşam standardından vazgeçmek istemiyorlar. Yaklaşımlarını, "*Yatak dışında oldukça normal bir insan. Diğer kocalar daha da kötü*", diye ifade ediyorlar. Bu tür açıklamalarla ilgili değerlendirme yapılırken, kadınları bu anlayışa sürükleyen eşitsiz koşulların varlığı dikkate alınmalıdır. Normalde, kadınların kocalarıyla birlikteyken ulaştıkları gelir seviyesi ve prestije yalnız başlarına ulaşma olanakları yoktur ya da bir dönem vardıysa da yok olmuştur. Cinsel karşılık, bu tür güç ilişkileri içerisinde yaşam standardına ödenmesi gereken bir bedeldir. Gene de cinsel olarak sömürülen evli kadınlara önerilecek olan boşanmalarıdır; çünkü, bu doğrultudaki anlatımların hemen tümüne göre, kocaların davranışlarını değiştirmeye yönelik çabalar başarısızlıkla sonuçlanıyor ve sadece kesin ayrılık yolu, kendi yaşamlarını belirleme duygusunu tekrar kazandırıyordu. Araştırmamıza katılan kadınlar, daha yeni âşık olan ya da nişanlanan kadınlara, arkadaşlarının en küçük saldırılarına karşı uyanık olmayı ve kesin bir şekilde tavır almayı öneriyorlardı. Ancak bu şekilde şiddetin ileri boyutlara ulaşması önlenebilirdi.

6. Erkeklerle epeyce dikkatli olunması gerekmektedir. Bu ilişki hayallere kapılmadan yaşanmalıdır. Kadınlar, ince güç taleplerine karşı uyanık olmak zorundadır. Belki de saldırılara karşı bir çeşit alerji geliştirmelerini önermek gerekmektedir. Aşktan sarhoş da olunsa, daha baştan kendinden vermeye hazır olmak için hiç de fazla bir neden yoktur. Erkeğin zararsız görülen kabalıklarına karşı gösterilen anne ve kızkardeş hoşgörüsü, genelde kadınların bedelini oldukça ağır ödedikleri yanlış bir davranış biçimidir. Özensiz erkekler çarçabuk vaadlerde bulunurlar: Kesinlikle böyle bir şiddet olayı bir daha tekrar edilmeyecektir; zaten olayın böyle gelişmesine alkol ve stres neden olmuştur; şu küçük kariyer merdiveninin birkaç basamağını daha tırmandıktan sonra, karısının kendini ger-

çekleştirmesi için meslek yaşamında geriye çekilecektir vb. Pek çok kadın bu tür açıklamalara inanıyor. Sayısız evlilik ve arkadaşlık bu kum şatoları üzerine kuruluyor. Erkek saldırganlığının ve kadın sabrının bu uyumlu beraberlikleri, kadınların, tanıdık ve yakın erkeklerden gelen cinsel saldırıları fark etmelerini, önemsemelerini ve geriye püskürtmelerini oldukça zorlaştırmaktadır.

3. *Toplumsal destek*

Devlet ve ekonomi cinsel şiddeti zorlaştıracak yapılar oluşturmadıkları sürece, tek başına erkeklerin değişim çabaları da, kadınların özgürlük mücadelesi de kadın-erkek ilişkilerinde önemli bir dönüşüm yaratmayacaktır. Bu sürecin karşılıklı olarak birbirini etkilediği çok açıktır; çünkü siyasi ve iktisadi iktidar organlarının tepesindekiler, bir kaç istisna dışında sadece erkeklerdir. Bundan dolayı, kadın mücadelesinin kısmi bir hedefi de, kadınların toplumsal ilişkilerin değişiminde daha etkin olabilecekleri önemli mevkilere gelebilmeleridir.

Egemen sistem, erkekler açısından cinsel şiddetin çekiciliğini azaltmalı, başarı şansını en aza indirmeli ve bedelini yükseltmelidir. Evlilik ve aile gibi gücün kötüye kullanılmasını teşvik eden, içinde şiddetin günlük bir olgu olarak yaşandığı kurumların, kayıtsız şartsız savunusundan vazgeçilmelidir. Toplum, ezilenlerin yanında aktif bir şekilde yer almalı, güç ilişkileri sayesinde bugüne kadar elde ettiği çıkarlardan vazgeçmelidir. Bu belki de toplumun kadın-erkek ilişkilerinin değişimine en büyük katkısı olacaktır.

Toplumsal ilişkilerde yönetici pozisyonlarda kimlerin olduğu, toplumsal yapıların ne kadar gelenekçi ve katı olduğu düşünüldüğünde, bu istekler kataloğu abartılı gelebilir. Bu istemleri yerine getiren sistem kendi kuyusunu kazacaktır. Zaten söz konusu olan vadesini doldurmuş erkek egemen ilişki biçiminin tarihe gömülmesidir. Ancak cinsler arası egemenlik ilişkisini temelden sarsacak radikal bir eşitlik politikası, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli değişimler yaratacaktır. Bu yaklaşım, öncelikle mevcut durumdan çıkar sağlayan erkekler ve tabii onlarla işbirliği

içinde olan kadınlar için bir korku kaynağıdır.

Cinsel şiddet, kadınları sömüren, onlara sistemin kıyısında bir yer gösteren erkek politikasının önemli bir halkasıdır. "*Kadınlar, ancak bir tecavüz olayından sonra hadlerini bilmeyi öğrenirler.*" 38 yaşındaki bir erkeğin kısaca formüle ettiği bu cümle, bu kontrol mekanizmasını tam anlamıyla açıklıyor. Kadınların özgürce hareket etmeleri tehditle, şiddet aracılığıyla engellenmeye devam edilirse, erkeğin hükümranlığı güvencede demektir. Tüm vatandaşlarının hakları için teminat olan devlet, politik araçlarla, kadınların katılım özgürlüğü önündeki engelleri kaldırmalıdır. Aksi halde, cins ayrımcılığının yanında açık tavır alarak eşitlik, annelik ve uyumlu bir aile mutluluğu gibi tatlı sözler etmekten vazgeçmek yerinde olacaktır. Kadınlar gönüllü olarak ve hiçbir maddi karşılık beklemeden, yorgun kocalarını gelecek çalışma gününe hazırladıkları, çocukların bakımını ve eğitimini tek başlarına üstlendikleri sürece, doğal olarak bugünkü sistem etkin bir şekilde yürüyecektir. Tabii ki ihtiyaç duyulduğunda kadınların, kısa süreler için, çok düşük ücretle çalıştırılabilmeleri ekonomi için kazançlı bir iştir. Kadınların, herşeyden önce moda, kozmetik ve örgü modelleriyle ilgilenmeleri erkek egemen sistemin güvencesi açısından oldukça gereklidir. Yapılan her sistem analizi, kadının bu fonksiyonlarını, zorunlu ve yeri doldurulamaz olarak tanımlayacaktır. Ancak durum böylesine açık bir şekilde ifade edilmez; bunun yerine kadınlara, bulundukları yerin ne kadar önemli ve çekici olduğunu vaaz eden ideolojiler oluşturulur.

Eğer toplum, cinsel şiddete karşı ciddi bir savaş açmak istiyorsa kendine bu tür soruları sormaya, vakit geçirmeden kurbandan yana etkin tedbirler almaya mecburdur. Alınacak tedbirler için gerekli katalog hazır, pratiğe sokulmayı beklemektedir.

Zürich Şehri Sosyal İşler Dairesi Merkez Sekreterliği'nde asistan olan Liliane Waldner, 1987'de, içinde cinsel şiddet yaşayan kadınların korunması ve tedavi edilmelerine yönelik önerilerin formüle edildiği "*Tecavüz Edilen Kadınların Durumları Üzerine*" bir rapor hazırladı.[45] Waldner'a göre önleyici tedbirler esas olarak ça-

45. Sozialamt der Stadt Zürich (Zürih Şehri Sosyal Bürosu) (1987). Bericht zur Situation vergewaltigter Frauen (Tecavüze Uğrayan Kadınlar Konusunda Rapor). Zürich, Eigenverlag.

resiz, bağımlı, korunmaya muhtaç geleneksel kadın rolünü pekiştirici değil, tersine inisiyatifli, sorumluluk alan, bağımsız kadın davranış biçimlerini teşvik edici olmalıdır. Bu önlemler listesi, bu konudaki literatürün taranması ve Zürih'te 20 civarında kuruluşla (tabipler odası, savcılık, tecavüze uğrayan kadınlar için acil telefon servisi, emniyet) yapılan görüşmeler temelinde hazırlanmıştı. Sosyal İşler Dairesi'nin bu önerilerini belli noktalarda yorumlayıp, eklemeler yaparak aşağıda sunuyoruz.

4. *Önleyici tedbirler:*

— Kadının konumunun iyileştirilmesi

Kadının konumunun iyileştirilmesi en önemli önlemdir. Kadının sosyo-ekonomik ve hukuksal eşitliği, erkekleri avantajlı kılan katı aile ve beraberlik modellerinin gevşetilmesi, kadının üretken ve siyasi süreçlere eşit katılımı ve erkeğin çocuk bakımı ve ev işleri gibi yeniden-üretim faaliyetlerine katılması, güçleri eşitlemenin ve şiddeti yaratan yapıları yok etmenin temel öncülleridir.

— Bilgilendirme ve aydınlatma çalışması

Bu tür kampanyalar, her şeyden önce potansiyel saldırgan olarak erkekleri hedeflemelidir. Erkekler, şiddetin yasadışılığı ve sonuçları üzerine mutlaka bilgilendirilmelidir. Bu bilgilendirme, okul ve mesleki eğitimde, askerlikte, evlilik öncesi ve sonrasında, yaşam boyu sürecek bir eğitim süreci olmalıdır.

— Cinsel şiddetin nedenleri, koşulları ve sonuçlarının araştırılması

Bilimsel alanda, araştırma yapacakların, araştırılacak konunun özgüllüğüne uygun olup olmadıkları üzerinde düşünülmelidir. Yaşanılan tecrübeler, sadece bilimsel yöntemlerin tanınmasının hiçbir şekilde yeterli olmadığını göstermektedir. Araştırmacılardan, kadın-erkek eşitliğini sadece kâğıt üzerinde değil, koşulsuz destekliyor olmaları beklenmelidir. Tarafsızlık, objektiflik iddiaları genel-

de fazla bir şey ifade etmez; çünkü esasında her yaklaşım taraflıdır.[46] Kendi görüşünü açıkça ortaya koymak, bilimsel çalışmaya gösterilen bir özenin ifadesi sayılmalıdır. Objektiflik mitosu, özellikle cinsler arası ilişkilerin araştırılması söz konusu olduğunda yıkıcıdır.

— Medyaların yaygın aşağılama çalışmalarına karşı tavır almak

— Kadınlar ve genç kızlar için parasız özsavunma kursları

Hem tutuklu hem de şikâyet edilmemiş saldırganların saldırıya uğrayan kadınlara önerileri, şiddet ve hiddetle karşı koymaya çalışmamaları; bunun yerine arkadaşça ve kibar bir şekilde saldırganla konuşmalarıdır. Buna karşılık, konuştuğumuz kadınlar, esas olarak fiziki direnişi öneriyor ve bu stratejiyle birlikte bağırmanın, kaçmanın en etkili savunma yöntemleri olduğunu söylüyor. Bundan dolayı, kadınların özsavunma kurslarında eğitilmeleri konusundaki artan çabaların koşulsuz desteklenmesi hedeflenmelidir (örneğin, Bern şehri bu tür kursları 1983'ten beri parasız sunmaktadır).

— İstasyonlarda, trenlerde ve kamuya açık tuvaletlerde daha fazla personelin görevlendirilmesi

— Yerleşimin dağınık olduğu bölgelerin iyi bir şekilde aydınlatılması

— Evlerin ve kamu yapılarının cinsel şiddet gerçekliği göz önünde tutularak inşa edilmesi

Oturanların yalıtıldığı, saldırganlar için uygun birer suç işleme yeri olan geleneksel ev yapıları üzerinde kafa yormakta da yarar var. Buralarda sosyal bir kontrol mümkün değil. Kendi kabuğuna çekilmiş aile hücrelerini gevşeten, toplu oturma olanakları teşvik edilmelidir.

— Kadınlar için gece bedava taksi hizmeti sunulmalıdır.

---

46. Keller, E. F. (1986). Liebe, Macht und Erkenntnis. Männliche oder weibliche Wissenschaft (Aşk, Güç ve Bilgi: Erkek ya da Kadın Bilimi). München: Hanser. Devereux, G. (1976). Angst und Methode in den Verhaltenswissenschaften (Davranış Bilimlerinde Korku ve Yöntemler). Frankfurt/M.: Ullstein.

5. *Hukuksal alandaki önlemler:*

— Evlilikte tecavüzün cezalandırılması

— Dava sürecinde kurbana özenli muamele

Cinsel şiddet davaları, şimdiye kadar olduğu gibi bütün olayı baştan alıp görüşen jürili mahkemeler tarafından yürütülmemelidir. Davacıya, mahkemenin kapalı yürütülmesini talep hakkı tanınmalıdır. Kadın davacının ifadesi, sadece bir kez olmak üzere bir kadın tarafından alınmalıdır. Aynı şekilde, saldırganla herhangi bir şekilde yüzleşmesi önlenmelidir.

— Kadına yasal destek ve ücretsiz avukat

Hemen tüm İsviçre kantonlarında tecavüze uğrayan kadın, mahkemeye sadece tanık olarak çağrılır (istisnai olarak Bern Kantonu'nda, kadının kamu davası yanında şahsi dava açma hakkı da vardır). Kadın, tanık olarak ifadesine başvurulmasının dışında soruşturma ve dava sürecinin uzağında tutulmuştur; avukatının direkt davaya müdahale etme, örneğin sanığa soru yöneltme hakkı yoktur. Halen parlamento komisyonlarında görüşülmekte olan Kurbana Yardım Yasa Tasarısı, kadının mahkeme öncesi ve mahkeme sürecindeki konumunu iyileştirmeyi hedeflemektedir.

— Dava masraflarına destek

— Emniyet ve yargı organlarında daha fazla kadına görev verilmesi

Yeni dönemde, mahkeme ve savcılık görevlilerinde belli bir duyarlığın geliştiği gözlenmektedir. Buna örnek olarak, Zürih Kantonu Hâkimler Kurulu'nun yukarıdaki tedbirlere kısmen de olsa uyan yasal değişiklik önerileri (bunların arasında; tecavüz davalarının jüri önünde görülmemesi, mağdurun talebi doğrultusunda duruşmanın kapalı yürütülmesi de bulunmaktadır); ya da Basel şehri Hâkimler Kurulu'nun "Kadınlara Yönelik Cinsel Şiddet" broşürüyle yaptığı gibi bu tür olayların gerçekçi bir biçimde kamuoyuna yansıtılması çalışmaları sayılabilir. Örneğin, yukarıda sözü edilen bu broşürde, cinsel saldırıların oldukça yaygın bir biçimde yakın çevreden geldiği vurgulanmaktadır. Aynı şekilde, soruşturma süreci-

nin önemli noktalarda iyileştirildiği de gözlenmektedir: İfade sırasında kadına, güvendiği bir kişinin eşlik etmesine izin verilmesi; mağdurun isteği üzerine tüm sorgu ve danışmanlık hizmetinin bir kadın görevli tarafından yerine getirilmesi gibi.

Hukuki alandaki tedbirlere yönelik dikkat çekici bir dizi öneri de cinsel suçlara ilişkin, feminist bakış açısıyla bir yasa tasarısı hazırlayan Basel'den bir grup avukat ve hâkim kadından gelmekteydi.[47] Söz konusu tasarının ana eksenini, kadının kendi cinselliği üzerinde tam denetimi ve cinsel dokunulmazlığının korunması oluşturmaktadır. Öneriler arasında, tecavüze uğrayan kadınların şiddet ya da ağır bir tehdit yaşadıklarına dair ispat zorunluluğunun ortadan kaldırılması ve kadının geçmişi, özellikle de cinsel yaşamının dava sürecinde söz konusu edilmemesi (mağdurlardan hemen her zaman, sanığa verilecek cezanın yüksek olması nedeniyle iyi hal belgesi istenmektedir), sorgunun özel eğitim görmüş kadın görevlilerce yapılması; mağdurun şahsi hak davası açma hakkının olduğu konusunda uyarılması; kadının, saldırganla davanın hiçbir aşamasında yüz yüze getirilmemesi (cinsel saldırıya uğrayan kadın, genellikle tutuklanmasından iki-üç hafta sonra saldırganla yüzleştirilir); sonuç olarak da saldırganla mağdur arasında önceden var olan ilişkinin (karı-koca, arkadaşlık, akrabalık), cinsel şiddet olayında hafifletici neden olarak değil, aksine ağırlaştırıcı bir neden olarak değerlendirilmesi bulunmaktadır.

6. *Müdahale ve tedavi önlemleri*

— Gece gündüz hizmete açık olan Acil Telefon Servisi

Acil Telefon Servisi ve Kadın Evleri için yeterli parasal destek sağlanması

47. Demokratische Juristinnen Basel (Basel Demokratik Hukukçu Kadınlar) (Hg). (1987). Was heisst hier Vergewaltigung? Sexualstrafrecht aus feministischer Sicht (Cinsel Tecavüz Ne Demektir? Feminist Açıdan Cinsel Ceza Yasası). Basel: Eigenverlag.
Zur Diskussion dieses Entwurfs siehe auch (Bu taslağın tartışılması konusunda bakınız): Frauenfragen, 1988, 2, 54-77.

— Acil durumlarda kadına barınak bulma konusunda yardım edilmesi

— Saldırıya uğrayan kadınlara uzun vadeli parasız terapi olanağı ve danışmanlık hizmeti sağlanması

— Gerektiğinde mali destek verilmesi

— Emniyet, yargı organları, hastaneler, doktorlar, sosyal ve mali yardım kurumları gibi konuyla ilgili kuruluşlar arasında eşgüdümlü bir çalışma yapılması.

Bern'de şu anda bu tür bir koordinasyon çalışması yürütülmektedir. Söz konusu *"Bern modelinde"* 1986'dan beri Kadın Hastanesi, Adli Tıp ve polis birlikte çalışmaktadır. Bu kurumlar, tecavüze uğrayan kadınların başvurabilecekleri ve olabildiği ölçüde sadece kadınların çalıştığı bir büroyu gece gündüz hizmete açık tutuyor.

— Cezai soruşturma organları içinde özel kadrolar oluşturulması

— Polis ve yargı görevlilerinin bu konuda sürekli bilgilendirilmeleri ve eğitilmeleri

— Kadınları, yasal hakları ve yardım olanakları konusunda bilgilendirici bültenlerin hazırlanması

Örneğin yukarıda sözü edilen *"Kadınlara Karşı Cinsel Şiddet"* adlı broşürde kadınlara, tecavüz olayından sonra ne yapmaları gerektiği, muhtemel soruşturma ve dava aşamalarında nelerle karşılaşabilecekleri ve hangi danışma bürolarına başvurabilecekleri açıklanmaktadır.

SONSÖZ

45 yaşlarında boşanmış bir erkek, acil bir durum nedeniyle telefonla yardım istiyordu. Boşanmanın acısının yüreğine çöktüğünü, boşandığı karısından bir türlü kopamadığını ve bu durumun kendisini bunalttığını söylüyordu. Ayrıca mesleğinde de güçlüklerle karşı karşıyaydı, işi değiştirmek istediği halde, çocuklarına ödemek zorunda olduğu yüksek nafakadan dolayı bunu gerçekleştiremiyordu.

"Geceleri arabayla amaçsız bir şekilde çevrede dolaşıyor, bir kadını kıstırmak için uygun fırsat bekliyorum. Ama, kadınla konuşmaya başladığım an bütün isteğim kaçıyor (...). Kadınlar tarafından ciddiye alınmadığımı hissediyorum; işyerinde de bu böyle. Beni alaya alıp tahrik ediyorlar. Bununla beraber bir

ilişki istiyorum; arkadaşlığa korkunç ihtiyacım var. Kabul görmek istiyorum. Ancak başarısızım. Yaşadığım her hayal kırıklığından sonra içimde bir şeylerin biriktiğini hissediyorum. Psikolog, kadınlardan nefret ettiğimi söylüyor. Benim dışımda, arkadaşlarımın hepsi kariyer yaptı. Şu anda çok zayıf bir özgüven duygusu yaşıyorum. Sadece fantezilerimde güçlüyüm. Arkadaşlarım, kadınlara karşı fazlasıyla iyi olduğumu söylüyor. İçimde bir şeyler bir volkan misali kabarıyor; ya bir kadına tecavüz edeceğim ya da intihar. Şimdiye kadar çocuklarımı düşünmek beni bundan alıkoydu; onların utanmasını istemiyordum; ancak şu anda hiçbir gelecek göremiyorum."

Adam telefon ederek, ağır bir suç işlemekten kurtulmayı umuyordu. Peki, böyle bir erkeğin karar verme süreci farklı koşullar altında başka türlü şekillenemez miydi? Örneğin, eğer erkekler mesleki ve kişisel başarıya bu kadar düşkün olmasalardı; kadınları, öfkelerini boşaltabilecekleri, çelişkilerini taşıyabilecekleri nesneler değil, eşdeğerde insanlar olarak algılasalardı; arkadaşları tarafından sertliğe ve kendini kabul ettirmeye zorlanmasalardı; yakalanma ve cezalandırılma olasılığı yüksek olsaydı; eğer bu erkek, kadının bedensel, psikolojik ve statü açısından kendisiyle eşit ya da kendinden üstün olduğunu hesaba katmak zorunda olsaydı; devletin açık biçimde saldırıya uğrayanın tarafında olduğunu bilseydi; suçun ortaya çıkması halinde, çevre ve arkadaşları tarafından yalıtılsaydı; yani genelde şiddet kullanımının çekiciliği asgariye indirilseydi, ne olurdu? Kazanılacak, kadın açısından önemli bir oranda özgürlük ve yaşamını belirleme olanağı ve bu arada da - neredeyse modası geçmiş de gözükse- insanlık onuru olacaktı.